

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

KAMU SEKTÖRÜNDE BİLGİ PAYLAŞIMI: TÜRKİYE İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

Ali Murat ÜNLÜ

Doktora Tezi

Ankara, 2025

KAMU SEKTÖRÜNDE BİLGİ PAYLAŞIMI: TÜRKİYE İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

Ali Murat ÜNLÜ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2025

KABUL VE ONAY

Ali Murat ÜNLÜ tarafından hazırlanan "Kamu Sektöründe Bilgi Paylaşımı: Türkiye için Bir Model Önerisi" başlıklı bu çalışma, 16.01.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fahrettin Özdemirci (Başkan)

Doç. Dr. Tolga Çakmak (Danışman)

Prof. Dr. Özgür Külcü (Üye)

Doç. Dr. Türkay Henkoğlu (Üye)

Doç. Dr. Şahika Eroğlu (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Ali Murat ÜNLÜ

“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. Tolga ÇAKMAK** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Ali Murat ÜNLÜ

**Artık bizimle olmayan canım pamuk ANNEME, halâ en büyük desteğim bir tanem
BABAMA, her zaman bana güç veren AİLEM ve tüm sevenlerime.....**

TEŞEKKÜR

Uzun, büyük emek gerektiren ve bana çok şey katan bu zorlu süreci tamamlamamda en büyük destek ve motivasyon kaynağım olan canım babama, bugünü görmesini çok arzu ettiğim ama artık aramızda olmayan pamuk anneme, her zaman yanımda olduğunu hissettiğim bir tanecik ablam Gülay'a gönül destekleri için abilerim Cihat ve Tefik'e, varlıkları benim mutluluk sebebim olan, en sıkıntılı anlarımda yüzümü güldüren güzel oğullarım Mehmet Ergin ve Yiğit Gazi'ye, bu tezi yazmam için beni yüreklendiren hayat arkadaşım, eşim İlknur'a ve beni motive eden bana destek ve inançlarını esirgemeyen tüm yakınlarıma öncelikli ve içten bir teşekkürü borç biliyorum.

Doktora tezime başladığım ilk harften, noktayı koyduğum son ana kadar hep yol göstericim olan, desteğini bir an bile eksik etmeyen değerli hocam, tez danışmanım Doç. Dr. Tolga ÇAKMAK'a çok ama çok teşekkür ederim. Bu süreçte tez izleme komitemde yer alan ve çok büyük emekleri bulunan, tezin her aşamasına büyük katkılar sağlayan, kıymetli hocam Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ ve Doç. Dr. Türkay HENKOĞLU hocama da ne kadar teşekkür etsem azdır. Tez savunma sınavımda yer alan değerli jüri üyelerim Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ ve Doç. Dr. Şahika EROĞLU'na yapıcı ve yol gösterici yaklaşımları için çok teşekkür ederim.

Doktora eğitimimin farklı aşamalarında emeği geçen burada isimlerini tek tek sayamadığım değerleri hocalarıma, BBY Bölümü personeline, çalışmanın ilerlemesine, sağladıkları veriler ile katkıda bulunan kurumların yönetici ve çalışanlarına da teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez süreci boyunca bana destek olan Kara Harp Okulundaki değerli komutanlarım, hocalarım ve arkadaşlarıma da şükranlarımı sunarım.

ÖZET

ÜNLÜ, Ali Murat. *Kamu Sektöründe Bilgi Paylaşımı: Türkiye için bir Model Önerisi*, Doktora Tezi, Ankara, 2025.

Veri ve verilerin anlamlandırılmasıyla elde edilen bilgi, insanlığı ileri taşıyan bütün gelişmelerin temelini oluşturmaktadır. Hemen her ortamda farklı formatlarda ya da şartlar altında bilgi ve bilgi paylaşımı hem stratejik hem de bilimsel ilerlemenin temel unsurlarından biri olarak görülmektedir. Bilginin paylaşımına yönelik uygulamalar bilginin gün geçtikçe daha yoğun olarak üretildiği ve elde edildiği kamu sektöründe önemli bir yere sahiptir. Kamu kurumlarının bilgi paylaşımında istenilen seviyeye gelmesi için ortak bir çerçeve sağlamak üzere gerekli strateji, yasal düzenleme, standart, model, politika ve kılavuzların geliştirilmesine katkı sağlamaları, bilgi paylaşımını teşvik etmek için birbirleriyle iş birliği yapmaları önemlidir. Araştırma kapsamında Türkiye’de kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik durum literatür değerlendirmesi, ulusal ve diğer ülkelerdeki uygulama örnekleri, ulusal ve uluslararası mevzuat ve politika belgeleri, Türkiye’de kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik Bakanlıklar ve Cumhurbaşkanlığı seviyesinde iki boyutta gerçekleştirilen kurum analizleri ile toplanan veriler çerçevesinde betimlenmiştir.

Bulgular, bilgi paylaşımına yönelik uluslararası alanda farklı ülkelerde kamu sektöründe uygulanan ve geliştirilen çok sayıda strateji, mevzuat, düzenleme, politika, uygulama ve model bulunduğunu, Türkiye’de de diğer ülkelerde olduğu gibi kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik girişimler ve uygulamalar olduğunu ancak kamu sektöründe bilgi paylaşımı uygulamalarıyla ilgili strateji, mevzuat, politika, düzenlemeler (rehber, kılavuz, standart gibi) ve teknik hususlarda eksiklikler bulunduğunu ve sürdürülebilir bir yapının olmadığını göstermektedir.

Araştırma sonucunda “*Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşları arasında bilgi paylaşımı hususunda kurumlara yol gösterecek yasal, teknik ve idari detayları belirleyen, standardizasyonu sağlayacak uygulama ve düzenlemelerle ilgili eksikliklerin bulunması*” hipotezi doğrulanmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda Türkiye’de kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik süreçlere ve bu süreçlerin sürdürülebilirliğini teşkil etmek için uygulanabilecek politikalara yönelik kavramsal bir model geliştirilmiş ve sorunlar için çözüm önerileri sunulmuştur. Model, kamu sektöründe kurumlar arasında etkin ve verimli bir bilgi paylaşımını gerçekleştirmek ve paylaşımı sürdürülebilir kılmak için yapılması gerekenleri detaylı olarak açıklamaktadır.

Anahtar Sözcükler

Kurumsal Bilgi, Bilgi Paylaşımı, Kamu Sektörü Bilgisi, Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımı, Bilgi Yönetimi

ABSTRACT

UNLU, Ali Murat. Information Sharing in the Public Sector: A Model Proposal for Turkey, Ph.D. Dissertation, Ankara, 2025.

Data and the information obtained by making sense of data form the basis of all developments that move humanity forward. In nearly every context, exchanging information in various formats and under diverse conditions is recognized as a critical component of both strategic and scientific progress. Information-sharing practices play a vital role in the public sector, where the production and acquisition of information occur with increasing frequency each day. Public institutions bear the responsibility of developing the necessary strategies, legal regulations, standards, models, policies, and guidelines to create a cohesive framework that encourages collaboration and promotes information sharing. This study offers an in-depth analysis of the current state of information sharing in Turkey's public sector. The research framework includes a comprehensive literature review, a review of practices in both national and international contexts, and an examination of relevant legislation and policy documents. Furthermore, the institutional analysis focuses on two main areas: Ministries and the Presidency.

The findings indicate that numerous strategies, legislation, regulations, policies, practices, and models for information sharing have been implemented in the public sectors of various countries worldwide. Furthermore, Türkiye has initiated several practices for information sharing within its public sector. However, significant deficiencies remain in the strategies, legislation, policies, and regulations (including guidelines, manuals, and standards), as well as technical aspects related to information-sharing practices. Additionally, a sustainable structure to support these initiatives is noticeably absent.

The research confirmed the hypothesis that "deficiencies exist in the practices and regulations governing the legal, technical, and administrative aspects of information sharing among public institutions and organizations in Türkiye." Based on these findings, a conceptual model has been developed to enhance the information-sharing processes within the public sector. This model outlines policies aimed at ensuring the sustainability of these processes and offers solutions to the identified challenges.

Furthermore, the model clearly articulates the necessary actions to facilitate effective and efficient information exchange among public sector institutions, thereby ensuring the long-term viability of this exchange.

Keywords

Corporate Information, Information Sharing, Public Sector Information, Inter-organizational Information Sharing, Information Management

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
TERİMLER	xvi
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ	1
1.2. AMAÇ, PROBLEM VE HİPOTEZLER	5
1.3. ARAŞTIRMA ÇERÇEVESİ.....	10
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	11
1.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	12
1.5.1. Veri Toplama Süreci ve İzinler	14
1.5.2. Güvenirlik ve Geçerlik.....	19
1.5.3. Veri Analizi.....	21
1.5.3.1. Yasal Çerçeve ve Uygulama Örneklerinin Analizi.....	21
1.5.3.2. Kurum Analizleri.....	21
1.6. İLGİLİ ÇALIŞMALAR	22
1.7. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ	30
2. BÖLÜM: KAMU SEKTÖRÜNDE BİLGİ PAYLAŞIMINA YÖNELİK KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	31
2.1. KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN YÖNETİMİ.....	31
2.1.1. Kamu Sektörü Bilgisi.....	33
2.1.2. Kamu Sektöründe Bilginin Sınıflandırılması	37

2.1.3. Bilgi Paylaşımı	49
2.1.4. Kamu Sektörü Bilgisinin Paylaşımı	51
2.1.5. Kamu Kurumları Arasında Bilginin Paylaşımı	53
2.2. KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN PAYLAŞIMINDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR.....	58
2.3. KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN YÖNETİMİ İLE İLGİLİ MODELLER VE YAKLAŞIMLAR.....	62
2.3.1. OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modeli	65
2.3.2. Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modeli	67
2.3.3. Bilgi Paylaşımının Genişletilmiş Teorik Modeli.....	68
2.3.4. Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modeli.....	69
2.3.5. Üç Değişkeni İçeren Bilgi Paylaşımına İlişkin Önergeler Yaklaşımı	70
2.4. KAVRAMSAL ÇERÇEVEYE YÖNELİK DEĞERLENDİRME.....	71
3. BÖLÜM: KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN PAYLAŞIMINA YÖNELİK UYGULAMA ÖRNEKLERİ	74
3.1. TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ.....	74
3.1.1. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Atlas Uygulaması	74
3.1.2. İçişleri Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığının Bünyelerinde Bulunan Bilgilerin Elektronik Ortamda Paylaşılması Amacıyla İmzalanan Protokol	75
3.1.3. Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS).....	76
3.1.4. e-Yazışma Projesi.....	77
3.1.5. Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS)	78
3.1.6. Türkiye İstatistik Kurumunun Uygulamaları.....	79
3.1.7. Adres Kayıt Sistemi (AKS).....	82
3.1.8. Ulusal Adres Veri Tabanı	83
3.1.9. Göç Kayıt Sistemi (GöçNet).....	83
3.1.10. Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi (VERBİS).....	84

3.1.11. Girişimci Bilgi Sistemi (GBS).....	85
3.1.12. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP).....	85
3.2. ULUSLARARASI KURULUŞLAR VE DİĞER ÜLKELERDEKİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ	87
3.2.1. İngiltere	87
3.2.2. Norveç	89
3.2.3. Arjantin.....	91
3.2.4. Yeni Zelanda	93
3.2.5. Çin	94
3.2.6. Avustralya	95
3.2.7. Singapur.....	97
3.2.8. Amerika Birleşik Devletleri (ABD).....	100
3.2.9. Finlandiya.....	102
3.3. DİĞER ÜLKELERDEKİ UYGULAMALAR.....	103
3.4. UYGULAMA ÖRNEKLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME.....	105
4. BÖLÜM: YASAL DÜZENLEME VE POLİTİKALARDA KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN PAYLAŞIMI	109
4.1. TÜRKİYE'DEKİ YASAL DÜZENLEME VE POLİTİKALARDA KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN PAYLAŞIMI	110
4.1.1. İlgili Anayasa Maddeleri, Kanun, Yönetmelik ve Genelgeler	111
4.1.2. Diğer Anayasa Maddeleri, Kanun, Yönetmelik ve Genelgeler	129
4.1.3. İlgili Plan, Strateji ve Rehberler	130
4.2. AB, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE OECD DÜZENLEMELERİNDE KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİ.....	141
4.3. BİLGİ EDİNME ÖZGÜRLÜĞÜ (FREEDOM OF INFORMATION - FOI) YASALARI	158
4.4. YASAL DÜZENLEME VE POLİTİKALARA YÖNELİK DEĞERLENDİRME... 158	158

5. BÖLÜM: KURUM ANALİZLERİ	161
5.1. BAKANLIKLAR VE BAĞLI KURUMLARIN UYGULAMALARINA YÖNELİK BULGULAR.....	161
5.2. KOORDİNASYON SÜRECİNE YÖNELİK BULGULAR.....	176
5.3. BAKANLIKLAR İLE BAĞLI KURUMLARIN UYGULAMALARINA VE KOORDİNASYON SÜRECİNE YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRMESİ	182
6. BÖLÜM: KAMU SEKTÖRÜNDE KURUMLAR ARASI BİLGİ PAYLAŞIMINA YÖNELİK KAVRAMSAL MODEL ÖNERİSİ.....	195
6.1. KAVRAMSAL MODEL	195
6.2. MODEL BİLEŞENLERİ	197
6.2.1. Ulusal Strateji Seviyesi.....	197
6.2.1.1. Ulusal Kurumlar Arası Bilgi Paylaşım Stratejisi	198
6.2.1.2. Etkileyen Stratejiler	200
6.2.1.3. Etkileyen Uygulamalar	202
6.2.1.4. Etkileyen Uluslararası Düzenlemeler ve Sözleşmeler	205
6.2.1.5. Koordinasyon Yönetimi/Planlaması	208
6.2.2. Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler.....	210
6.2.2.1. Genel Düzenlemeler	210
6.2.2.2. Kuruma Özgü Düzenlemeler	214
6.2.3. Operasyonel Seviye	217
6.2.3.1. Teknik ve organizasyon ile ilgili hususlar	218
6.2.3.1.1. İnsan Kaynakları Yönetimi.....	220
6.2.3.1.2. Finans Kaynaklarının Yönetimi	223
6.2.3.1.3. Bilginin Üretimi/Sağlanması.....	225
6.2.3.1.4. Sınıflandırma.....	228
6.2.3.1.5. Paylaşılacak Bilgi Paketinin Oluşturulması	231
6.2.3.2. Bilgi Paylaşımının Sürdürülebilirliği	241

6.2.3.2.1. Risk Kontrolü.....	242
6.2.3.2.2. Paylaşımın Denetlenmesi.....	247
6.2.3.2.3. Şeffaflık ve Hesap Verebilirliğin Sağlanması	253
6.2.3.2.4. Koordinasyon	258
6.2.3.2.5. Birlikte Çalışabilirlik	262
6.2.3.2.6. Rıza/Protokol Metinleri	266
6.3. TARTIŞMA	269
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	276
KAYNAKÇA.....	288
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU	315
EK 2. ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ	317
EK 3. KAMU SEKTÖRÜNDE BİLGİ PAYLAŞIMI: TÜRKİYE İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ: KURUMLAR İÇİN GÖRÜŞME SORULARI.....	318
EK 4. KAMU SEKTÖRÜNDE BİLGİ PAYLAŞIMI: TÜRKİYE İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ: KURUMLAR İÇİN KOORDİNASYON SÜRECİNE YÖNELİK GÖRÜŞME SORULARI.....	331

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Üç değişkeni içeren bilgi paylaşımına ilişkin önermeler (Wilson, 2010).....	70
Tablo 2. Türkiye’de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik uygulamalar ve hukuksal dayanakları	106
Tablo 3. Kurumlarda işlenen kamu sektörü bilgisi türleri ve diğer kamu kurumlarıyla paylaşılan bilgi türleri	161
Tablo 4. Kurumların bilgi paylaşım sıklıkları ile paylaşım yapılan kişi ve kurumlar	162
Tablo 5. Kurumların işledikleri ya da sakladıkları bilgileri elde edilmiş şekilleri	165
Tablo 6. Kurumların elektronik ortamda kullandıkları bilgilerin güvenlik ve kontrol mekanizmaları	168
Tablo 7. Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımında Ekonomik ve Mali Kaynak-Kurum Bütçesi-Yönetim Desteği.....	168
Tablo 8. Kurumların bilgi yayınlama ortamları	169
Tablo 9. Personelin bilgi teknolojilerine yönelik beceri seviyesi	171
Tablo 10. Kurumlarda çalışan personelin bilgi paylaşımına katılma oranları.....	171
Tablo 11. Diğer kamu kurumları ile bilgi paylaşımı konusundaki engeller ve bu engellerin bilgi paylaşımına etkisi.....	172
Tablo 12. Kurumların bilgi paylaşımına yönelik çekinceleri.....	172
Tablo 13. Kurumların bilgi paylaşımının entegrasyonuna yönelik zorluklar	173
Tablo 14. Kurumlar arası bilgi paylaşımının diğer kurumlara ve kurumlar arası bütünleşmeye faydası	174
Tablo 15. Kurumlarda mevcut bilgilerin sınıflandırılması.....	174
Tablo 16. Kurumlar arası bilgi paylaşımı standartlarını belirleyip koordinesini sağlayacak bir kurumun varlığının kurumlar arası bilgi paylaşımına etkisi.....	175

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Çalışma amaçları, araştırma soruları, hipotezleri ve gerçekleştirilen analizler	8
Şekil 2. Araştırma çerçevesi.....	10
Şekil 3. Veri yönetimi politikaları ve mevzuatları için önerilen bileşenlerin gösterimi (UNDP, 2024).....	29
Şekil 4. Kamu sektörü bilgisinin sahipleri ve dağıtım kanalları (Deloitte, 2013)	45
Şekil 5. Kamu sektörü bilgisi ve genel içerik alanları (Vickery ve Wunsch-Vincent, 2006, s.12).....	46
Şekil 6. Bilgi paylaşımının birbiriyle ilişkili üç düzeyi (Yang ve Maxwell, 2011).....	52
Şekil 7. Kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen faktörler (Yang ve Maxwell, 2011, s. 169)	54
Şekil 8. Kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen faktörlerin ilişkisi (Yang ve Maxwell, 2011).	57
Şekil 9. OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modeli (OECD, 2020).....	66
Şekil 10. Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modeli (Dawes, 1996).....	67
Şekil 11. Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Genişletilmiş Teorik Modeli (Landsbergen ve Wolken 2001).	68
Şekil 12. Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modeli (Estevez vd, 2010).	69
Şekil 13. Birleşik Krallık e-Devlet İşbirliği Çerçevesi (e-GIF) (Estevez vd, 2010).....	88
Şekil 14. Norveç bilgi yönetişimi modeli (OECD, 2017)	90
Şekil 15. Arjantin kamu sektöründe veri yönetişimi modeli (OECD, 2019).	92
Şekil 16. Yeni Zelanda veri yönetişimi çerçevesi (OECD, 2019).	93
Şekil 17. Yeni Devlet Veri Mimarisine Genel Bakış (Singapore's Government Technology Agency, t.y.)	98
Şekil 18. Güvenilir Veri Paylaşım Çerçevesi (Singapore's Government Technology Agency, t.y.)	99
Şekil 19. Kamu Sektöründe Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modeli	196

Şekil 20. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – ulusal kurumlar arası bilgi paylaşım stratejisi	199
Şekil 21. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – etkileyen stratejiler	201
Şekil 22. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – etkileyen uygulamalar	204
Şekil 23. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – etkileyen uluslararası düzenlemeler	207
Şekil 24. Türkiye’de kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – koordinasyon yönetimi/planlaması	209
Şekil 25. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – genel düzenlemeler	213
Şekil 26. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – kurumsal düzenlemeler	217
Şekil 27. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – insan kaynakları yönetimi	222
Şekil 28. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – bilginin üretimi/sağlanması	227
Şekil 29. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – sınıflandırma	230
Şekil 30. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulması	240
Şekil 31. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – risk kontrolü	246
Şekil 32. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – paylaşımın denetlenmesi	251
Şekil 33. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – şeffaflık ve hesap verebilirlik	257
Şekil 34. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – koordinasyon	261
Şekil 35. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – birlikte çalışabilirlik	265

TERİMLER

Açık Devlet	Kamu verilerinin paylaşımı, kullanılması, yeniden kullanılması vasıtasıyla vatandaşların yönetime ve karar verme aşamalarına iştirak etmesi, böylece yönetim verimliliği ve şeffaflığın artması, bu kapsamda da yeni hizmetler yaratılmasını hedefleyen teşebbüs ve eylemlerdir (OECD, 2005).
Açık Devlet Verisi	Kamu sektörünün günlük işleyişlerinde üretilen, herhangi bir kısıtlama olmaksızın makinaca okunabilir formatlarda paylaştığı kullanılabilir ve tekrar kullanılabilir verilerdir (Eroğlu, 2017, s.2).
Bilgi	Anlamı aktarmak amacıyla verileri özetleyen, yorumlayan ya da farklı bir biçimde temsil eden süreçlerin çıktılarıdır (Deloitte, 2013, s.13).
Bilgi Varlığı	Bir kurumun sahip olduğu, kurumun işlerini aksaksız olarak devam ettirebilmesi için değerli olan varlıklardır (Doğantimur, 2009, s.8).

Bilgi Paylaşımı	“En az iki birey veya grup arasında birinin bilgiye sahip olması ve diğerinin de bu bilgiyi elde etmesi” arasındaki ilişkidir (Hendriks, 1999, s.92).
Bilgi Yönetimi	Bilgi üretmek, elde tutmak, paylaşmak ve geliştirmek amacıyla izlenecek yeni yollardır (Barutçugil, 2002, s.49).
e-Devlet	Elektronik bilgi ve iletişim teknolojileri vasıtasıyla, kamu hizmetlerinin, kamu kurumlarına, özel sektör kuruluşlarına ve vatandaşlara ücretsiz veya düşük bir bedelle verilmesi faaliyetidir (Şahin, 2016, s. 43).
Kamu Kurumu	Kamuya ait belli başlı hizmetleri gerçekleştirmek maksadıyla genelde hukuki düzenlemeler ile oluşturulan kamu tüzel kişisidir (Rukancı vd., 2023, s. 79).
Kamu Sektörü	Ekonominin tüm devlet düzeylerinden ve devlet kontrolündeki işletmelerden oluşan kısmıdır (Wegrich, 2022, s.1).
Kamu Sektörü Bilgisi	Bir kamu kurumunca, üretimi ve toplanması süreklilik arz eden ve kurumun zorunlu rolünün bir parçası olan, kamu sektörünün işleyişi ile alâkalı her çeşit bilgidir (Vickery ve Wunsch-Vincent, 2006, s.7).
Kamu Sektörü Bilgisinin Yeniden Kullanımı	Bir bireyin veya başka bir kurumun daha önce üretilen bir bilgiyi alıp yeniden yayınlaması veya bunu başka bilgilerle birleştirerek yeni bir ürün veya kaynak üretmek için kullanmasıdır (ICO, 2016).
Kamu Verisi	Kamu kurumlarının iş süreçlerini yerine getirirken ürettiği ya da topladığı verilerdir (European Commission, 2011).

Kişisel Veri	“Kimliği belirli ya da belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir” (KVKK, 2016).
Kurumsal Bilgi	“Kurumun etkinliği, denetimi, yönetimi, geliştirilmesi vb. ile ilgili olarak üretilen, alınan, kullanılan ve bu nedenle özel bir nitelik kazanan her türlü malumat, fikir ve olgulardır” (Özdemirci, 2001, s.2).
Kurumsal Bilgi Varlıklarının Sınıflandırılması	Bir kurumun elinde bulundurduğu bilgilerin değer, duyarlılık ve kritiklik düzeylerine göre kategorilere ayrılmasıdır (Kavak, 2023, s.38).
Kurumsal Bilgi Yönetimi	Kurumun bilgi gereksinimlerini yerine getirmek, kurum personelini kişisel olarak geliştirmek ve yeni bilgi üreterek kurumun faydasına kullanmaya odaklanan düşünsel bir sürecin hayata geçirilerek değer yaratma durumudur (Özdemirci ve Aydın, 2007, s.172).
Veri	Analiz veya yorumlamanın ürünü olmayıp, olgusal olduğu değerlendirilen nitel veya nicel ifadeler veya sayılardır (Deloitte, 2013, s.13).
Veri Sahibi	“Kişisel verisi işlenen gerçek kişi, ilgili kişi” (KVKK, 2016, s.1).
Veri Sorumlusu	Kişisel verilerin hangi amaç ve araçlarla işleneceğini tespit eden, veri kayıt sisteminin oluşturulması ve yönetilmesiyle yükümlü olan gerçek veya tüzel kişi (KVKK, 2016, s.2).
Veri Sözlüğü	“Bilgi sistemlerinde yönetilen verilere ilişkin üst verilerin tutulduğu, belirli kurallar çerçevesinde yönetildiği ve ilgili paydaşların erişimine açılan bir varlıktır” (T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2019, s.34).

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Çalışmanın ilk bölümü olan bu bölümde öncelikle kamu sektörü bilgisinin paylaşımının önemine değinilmektedir. Ayrıca tez kapsamında yürütülen araştırmanın çerçevesi, araştırma problemi, araştırma soruları ve hipotezleri ile bu araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları anlatılmaktadır. Bölümün sonunda ise bu ve diğer bölümlerin içerikleri ile yazım sürecinde kullanılan kılavuzlar belirtilmektedir.

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

İnsanoğlunun hayatını kolaylaştıran, onu ileriye taşıyan bütün yeniliklerin temelinde veri ve verilerin anlamlandırılmasıyla elde edilen bilgi vardır. Bir kaynak olarak bilginin kontrolü, verimli bir şekilde teknolojik gelişmeler için kullanımı ve hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla bir modele dönüşmesi gibi süreçler etkili bir yönetim yaklaşımını gerektirmektedir (Güçlü ve Sotirofski, 2006, s. 352).

Kurumlarda etkili yönetim yaklaşımının temelinde yer alan unsurlardan biri veridir. Veri ve bilgi kavramları çoğu zaman birbirlerinin yerine de kullanılmaktadır. Literatürde veri ile ilgili çok sayıda tanım mevcuttur. Bu tanımlardan birinde veri, “herhangi bir işleme tabi tutulmadan, bir sonuca varabilmek için gerekli olan ham bilgi” olarak açıklanmıştır (Polat, 2007, s. 187-188). Türk Dil Kurumu da veriyi “bir araştırmanın, bir tartışmanın, bir muhakemenin temeli olan ana öge, muta, done” olarak ifade etmiştir (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2023). Verinin bir diğer tanımı da “sürecin temel hammadde olarak ve çeşitli sembol, harf, rakam ve işaretlerle temsil edilen, ham, işlenmemiş gerçekler ya da izlenimler” şeklindedir (Rukancı vd., 2023, s. 138). Davenport ve Prusak (2001, s. 22-23) ise veriyi “kendisinin önemi ya da işe yarayıp yaramayacağı hakkında bir fikir vermeyen ancak örgütler ve etkinlikler için önemli olan enformasyon ve bilgi yaratmada vazgeçilmez bir hammadde” olarak nitelendirmektedir. Verinin sağlanması, korunması, bir yaşam döngüsü içerisinde yönetilmesi ve böylelikle katma değer elde edilmesi ülkelerin refahı için önemli görülmektedir (Douglass vd., 2013).

Kurumlarda yönetim süreçlerinde etkili bir diğer unsur olan bilgi ise “öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf” şeklinde ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2023). Bilgi, bir diğer tanıma göre, yeni deneyim ile enformasyonu birleştirmek ve yorumlamak amacıyla çerçeve sunan belli bir düzen

dâhilindeki tecrübe, değer ve uzman görüşünün bir birleşimidir (Davenport ve Prusak, 2001, s. 27).

Bilginin her geçen gün yoğun olarak toplandığı ve elde edildiği kurumsal yapılarda bilginin paylaşımına yönelik uygulamalar da önemli bir yere sahiptir. Bilgi paylaşımı, iki ya da daha çok kişi arasında bilinçli bir şekilde gerçekleştirilen bir süreçtir; tecrübe ve deneyime dayalı olarak, sohbet ortamında veya bir toplantı esnasındaki etkileşim sonucunda ortaya çıkabilir (Marouf, 2005, s. 39). Hemen her ortamda farklı biçimlerde ya da koşullar altında bilgi ve bilgi paylaşımı bilimsel ilerlemenin önemli unsurlarından biri olarak görülmektedir. Yasal kısıtlamalar kapsamında bilgileri paylaşmak ve yeniden kullanmak, bilgilerin eksiksiz, doğru, güncel, ilgili ve anlaşılır olmasını sağlamak, gizliliğe, politikaya ve yasal gerekliliklere riayet ederek bilgiye erişimi desteklemek kurumsal kaynakların etkin kullanımını teşvik eder. Böylece bilgilerin korunması ve bu bilgilere gelecekte daha kolay erişilmesi de mümkün olur. Bu kapsamda bilginin; planlama, toplama, düzenleme, kullanma, koruma, imha etme ve değerlendirme aşamalarını içeren bir yaşam döngüsüne sahip olduğu ifade edilebilir. Söz konusu aşamalar; veri ve bilgilerin bir plan dâhilinde toplanması, toplanılan bilgilerin düzenlenerek kullanıma hazır hale getirilmesi, bilgilerin ne kadar süreyle gerekli olacağı ve nasıl korunacağına tespit edilmesi ile bir değerlendirme süreciyle bilginin nasıl ve ne şekilde paylaşılacağına açıklanmasını içermektedir (Public Services and Procurement Canada, 2019).

Bilgi paylaşımı; kurumları birbirine bağlayan bir iletişim sisteminin oluşturulması, kurumların tek başına hareket etmek yerine bütüncül bir yaklaşımla çalışmalarını, aynı verilerin farklı kurumlar tarafından tekrarlanmasının önlenmesi, hizmet odaklı proje tekrarlarından kaçınılması, zaman ve insan kaynağı bakımından tasarruf ve etkinliğin sağlanması gibi kazanımlar da beraberinde getirmektedir (Eroğlu vd., 2015). Bilgi paylaşımının avantaj sağladığı noktalardan biri de sosyal, sınıfsal, kültürel ve ekonomik kalkınma açısından kilit bir öneme sahip olan veri ve bilgilere erişime yönelik olanakları artırmadır. Bu doğrultuda bilgi paylaşımına yönelik altyapı, teknoloji ve iletişimi sağlayan uygulamaların desteklenmesi önem taşımaktadır (Douglass vd., 2013).

Hemen her kurumsal yapıda olduğu gibi kamu kurumları da farklı alanlardaki hizmetlerinin sunumu esnasında dijital ya da analog ortamda farklı veriler üretmektedir. Kurumlar ayrıca bu verileri işleyerek ve anlamlandırarak sunulan hizmetlerin iyileştirilmesinde ya da yeni hizmetlerin tasarlanmasında kullanabilmektedir. Kamu kurumları sadece kendi ürettiği verilerden elde ettiği bilgileri değil farklı kaynaklardan da

yararlanarak bilgi toplamakta, saklamakta ve verilen hizmetlerin gerçekleşmesi için bu bilgileri kullanıp gerekli görülen yerlerde paylaşabilmektedir (Civelek ve Aşık, 2011). Bu yönüyle bütünsel açıdan değerlendirildiğinde kamunun sektörel bazda çok kapsamlı ve tür olarak çeşitlilik gösteren bilgilere sahip olduğunu, bu bilgiyi yönettiğini ve kullandığını söylemek mümkündür.

İş süreçlerinde kamu sektörünün kamu kaynaklarından faydalanarak ürettiği, kullandığı ya da gerekli gördüğünde paylaştığı kamu bilgilerinin önemi ve kıymeti sürekli olarak artmaktadır. Gelişen teknolojiyle kamu sektörü bilgisi basılı ortamdan çok elektronik ortamda üretilmiş veya elektronik ortama aktarılmış bir şekilde bulunabilmektedir. Diğer bilgi türlerinde olduğu gibi kamu sektörü bilgisinin de elektronik ortamda kayıt altına alınması zaman içerisinde makinece okunabilirliği de gerektirmiş, böylelikle kayıtlı bilginin farklı formatlara dönüştürülerek yeniden kullanımına yönelik ihtiyaçlar da ortaya çıkmaya başlamıştır (Civelek ve Aşık, 2011). Bu kapsamda, bilgi toplumuna dönüşüm bağlamında meydana getireceği fayda sebebiyle kamunun sahip olduğu bilgilerin yeniden kullanılmasına yönelik olanakların araştırılması gereklidir.

Kurumlar arası bilgi paylaşımı politika yapıcılar, kamu kurumları ve vatandaşlar için teknik, organizasyonel ve politik faydalar sağlayabilmektedir (Dawes,1996). Bu doğrultuda kamu kurumları zaman içerisinde bilgiyi yoğun bir şekilde korumaya odaklanan bir modelden, açıklık, kapsayıcılık ve şeffaflığın yanı sıra kurumlar arası iş birliği ve bilgi paylaşımını gerektiren bir modeli benimsemeye başlamıştır (Yang ve Maxwell, 2011). Bununla birlikte kamu sektöründe sınır ötesi bilgi paylaşımının iş birliği programlarında önemli bir tema olarak yer aldığı, bu paylaşımın kurumsal verimlilik ve performans için kritik bir öneme sahip olduğu belirtilmektedir (Yang ve Wu, 2013).

Kamu kurumları arasındaki bilgi paylaşımının etkinliğine yönelik çalışmaların öneminin küresel ölçekte de etkili olan terör olaylarından sonra arttığı vurgulanmaktadır (Atabakhsh vd., 2004). Örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen terör saldırılarından¹ sonra istihbarat kurumları arasında yaşanan iş birliği sorunlarının kaynağı olarak bilgi paylaşma konusundaki yetersizlikler gösterilmektedir (Cuganesan vd., 2017; Allen vd., 2014; Yang ve Maxwell, 2011; Akbulut-Bailey, 2011). Etkili bilgi paylaşımı ile Federal Hükümet ve istihbarat yetkililerinin

¹ 11 Eylül saldırıları, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) dört yolcu uçağının kaçırılması ve bu uçaklardan ikisinin tüm yolcu ve personeli ile Dünya Ticaret Merkezine, bir uçağın yine tüm yolcu ve personeli ile birlikte Pentagona ve bir diğer uçağın ise yine tüm yolcu ve personeli ile birlikte Pensilvanya'da açık bir alana düşürülmesi ile sonuçlanan bir terör eylemidir (BBC News, 2021).

saldırıları önceden tahmin edebilecekleri ve önlem alabilecekleri öngörülmektedir. Buna karşın 11 Eylül Saldırıları öncesinde ABD’de devlet kurumlarında bilgi paylaşımı sorunlarının yaşandığı belirtilmektedir (Liu ve Chetal, 2005). Yaşanan gelişmeler neticesinde ABD Federal Hükümeti içinde ulusal güvenlik bakış açısının değiştiği ve devlet kurumları arasındaki bilgi paylaşımına çok daha fazla dikkat edilmeye başlandığı görülmektedir. Bu doğrultuda genel bir değerlendirme ile bilgi paylaşımının sadece paylaşımdan doğan ekonomik kazanç ya da hizmetlerin etkililiği bağlamında değil aynı zamanda istihbarat ve güvenlik açısından da önemli olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca bilginin doğru şekilde kullanılmaması ve paylaşılmaması bilgidan elde edilebilecek faydaları ve oluşacak güven ortamını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Buradan hareketle kurumlar arası bilgi paylaşımı kamu güvenliğini sağlama ve güven ortamını tesis etme açısından da önemli bir işlev taşımaktadır.

Terör olaylarının yanı sıra çocuk koruma, çocukların cinsel istismarı, ciddi suçlar, yaşlanan nüfus ve aile içi istismar, sağlık ve eğitimin önemi, adaletin zamanında tecellisi gibi konular devlet kurumlarının bu tür durumlara daha erken müdahale etme yollarını belirlemelerine hizmetlerin sunulma biçimini yeniden şekillendirmelerine ve değiştirmelerine yönelik ihtiyaçları ortaya çıkarmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanmasında bilgi paylaşımı öne çıkan bir unsurdur (Curtis ve Edwards, 2019). Sadece kamuya açık bilgilerin değil gerektiğinde istihbarat amacı ile kamuya açık olmayan güvenlik altında tutulan bilgilerin kamu kurumları arasında paylaşılmasının da önemli olduğu görülmektedir. Kamu düzeninin sağlanması söz konusu olduğunda güvenlik güçlerinin etkili, hızlı ve sonuç odaklı hizmet sunması büyük önem arz etmektedir. Gerçek anlamda güvenlik, bilginin zamanında ve doğru kurumlarla paylaşılmasıyla sağlanabilmektedir (Çevik ve Filiz, 2008).

Gelişen teknoloji ve hızlı bilgi üretimi ile kamu hizmetlerinden beklenen kalitenin ve çıktıların geliştirilmesine yönelik beklentilerin artması da bilgi paylaşımına yönelik uygulamaların çoğalmasında etken olmaktadır. Kamu sektörü bilgisinin yarattığı değer ve katma değer türleri ülkelerin bu hususta dikkate değer bütçeler hazırlamalarını gerektirmiştir. 2000 yılında yayımlanan Avrupa’daki Kamu Bilgisinin Ticari Kullanım için Yaygınlaştırılması (Commercial Exploitation of Europe’s Public Sector Information, Final Report for the European Commission Directorate General for the Information Society) başlıklı raporda; Avrupa Birliği (AB) genelinde hükümetlerin, kamu bilgisine yönelik yatırımlarının 9,5 milyar Avro değerinde olduğu, bu bilgilerin ekonomide katma değerli kullanımı ile ortaya çıkan ekonomik kıymetin ise 68 milyar Avro değerinde olacağına dair

öngöründe bulunulmuştur. ABD için yapılan bir araştırmada ise bilgi paylaşımı ile ilgili uygulamaların yatırım değeri, tahmini olarak 19 milyar Avro iken ekonomik kıymetinin yaklaşık 750 milyar Avro olduğu öngörülmüştür (PIRA International, 2000, s. 8-11). Her iki çalışmadan da hareketle AB ve ABD’de kamu sektörü bilgisine yatırımın ve bilginin ekonomide katma değerli bir şekilde kullanımı ile ortaya çıkan değerler oldukça büyük olduğu görülmektedir. Bu değerlerin büyüklüğünün 2000 yılı itibarıyla belirlendiği de göz önüne alındığında kamu sektörü bilgisinin paylaşımının günümüzde çok daha yüksek öneme ve değere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye’de kamu sektörünün sahip olduğu bilginin paylaşımı ile ilgili olarak yasal, teknik, idari çerçeveleri içeren, bilgi paylaşımının ilkelerini tespit eden, kamu kurumları arasında standart uygulamaları tesis eden, kamu sektörünün sahip olduğu bilginin katma değer kazanmasını amaçlayan, sürdürülebilir politikalarda birtakım eksikliklerinin olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda bilgi ve belge işlemlerinin kurumlarda düzenli bir şekilde devam ettirilebilmesi için yaptırım yetkisi taşıyan politikaların geliştirilmesi ve belirli aralıklarla güncellenmesi de önemlidir (Külcü vd., 2013). Literatürde kamu sektöründe bilginin paylaşımında belgelere yönelik çeşitli araştırmalar da konunun önemini yansıtmaktadır.

Türkiye’de belirli bir dönemde kamu sektöründe bilgi paylaşımı ile ilgili girişimlerin olduğu ancak bu girişimlerin yetersizlikler içerdiği anlaşılmaktadır (Külcü, vd., 2013). Buna karşın kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen KVKK, Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi gibi yasal düzenleme ve stratejilerin oluşturulduğu görülmektedir. Bu doğrultuda Türkiye’de kamu sektöründeki kurumların bilgiyi paylaşım ile ilgili uygulamalarının analiz edilmesinin bu kapsamda bir strateji için önem taşıyacağı ortaya çıkmaktadır.

1.2. AMAÇ, PROBLEM VE HİPOTEZLER

Kamu sektörü kendi bünyesinde büyük miktarda bilgi kaynağına sahip olsa da bilgi paylaşımı ile ilgili literatür, bu bilgilerin karar vermek, görevle ilgili sorunları çözmek ve hizmet sunumunu iyileştirmek için yeterince paylaşılmadığını göstermektedir (Davenport ve Prusak, 2001; Cong ve Pandya, 2003; Caruso, 2017; Turyahikayo, 2018). Türkiye’de de literatüre paralel olarak kamu sektörüne ait bilgilerin yeterince paylaşılmadığı, yeni paylaşım ortamları ve paylaşımı geliştirecek uygulamaların ortaya konması gerektiği, politika unsurlarının ve mevzuatın geliştirilmesinin, hazırlanacak bu unsurların düzenli bir şekilde güncellenmesinin gerekliliği; 2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı, 2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı ve 2021 yılında yayımlanan Ulusal Yapay Zekâ Stratejisinde de ifade edilmektedir. (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı,

2006; Külcü vd., 2013). Bu doğrultuda, “Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşları arasında bilgi paylaşımı hususunda kurumlara yol gösterecek yasal, teknik ve idari detayları belirleyen, standardizasyonu sağlayacak uygulama ve düzenlemelerle ilgili eksikliklerin bulunması” bu çalışmanın problemini oluşturmuştur.

Belirlenen problemden hareketle çalışmanın temel amacı; Türkiye’de kamu sektörünün sahip olduğu bilginin kamu kurumları arasında paylaşımı hususunda mevcut mevzuat, idari uygulamalar, politika ve teknik altyapıyı analiz ederek, mevcut durumu uluslararası uygulamalar ile karşılaştırmak suretiyle kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında etkin, verimli ve güvenli şekilde paylaşılmasını sağlayacak yaklaşımlara yönelik uygulamaları saptamak şeklinde belirlenmiştir. Çalışmadaki alt amaçlar ise şu şekilde belirlenmiştir;

A1. Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ile ilgili politika belgeleri ve yürürlükte olan mevzuatı incelemek,

A2. Türkiye ve diğer ülkelerdeki kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ile ilgili uygulama örneklerini değerlendirmek,

A3. Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ile ilgili sorunları ortaya koymak,

A4. Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımı hususunda kamu kurumlarındaki fiziki ve teknolojik bilgi güvenliği uygulamalarının, finans ve insan kaynaklarının yeterlilik düzeylerini saptamak.

Araştırmada belirlenen problem ve amaçlar çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır;

S1. Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımında yararlanılan yasal çerçeve ile ilgili sorunlar nelerdir?

S2. Türkiye’deki kamu bilgisinin paylaşımına yönelik uygulamaların diğer ülkelerdeki uygulamalarla benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

S3. Türkiye’de kamu kurumlarının birbirleri arasındaki bilgi paylaşımında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

S4. Türkiye’de kamu kurumlarının birbirleri arasındaki bilgi paylaşımında teknolojik, organizasyonel ve yönetsel, siyasi ve politik açılardan iyileştirmeye ihtiyaç duydukları konular nelerdir?

Belirlenen araştırma sorularından hareketle oluşturulan hipotezler şunlardır:

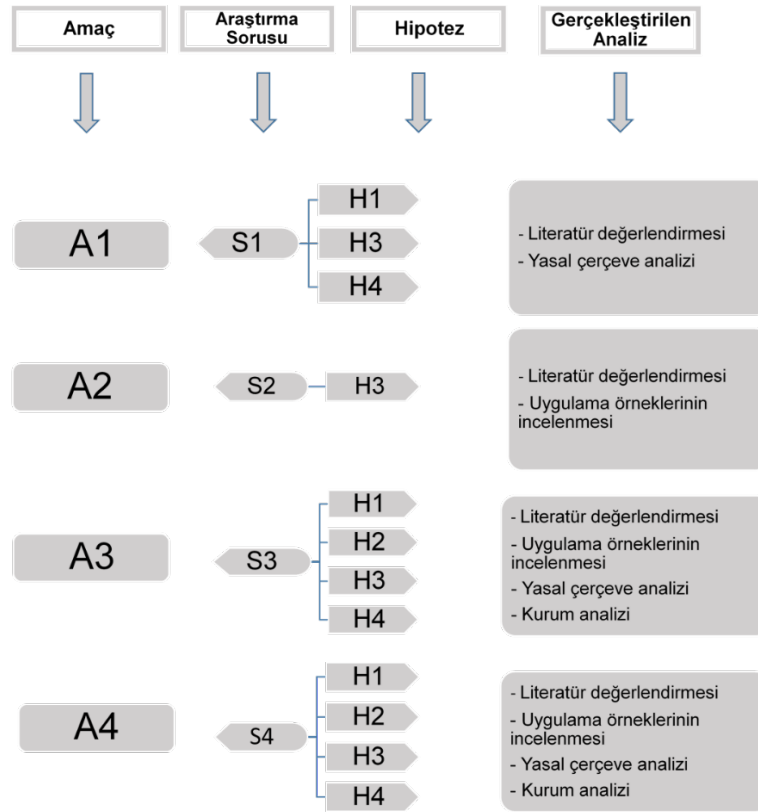
H1. Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımını düzenleyen yasal çerçeve, kapsayıcılık, birlikte çalışabilirlik ve standardizasyon eksiklikleri bilgi paylaşımını olumsuz yönde etkilemektedir.

H2. Türkiye’de kamu kurumlarının birbirleri arasındaki bilgi paylaşımı süreçlerinde bürokratik uygulamalar, iş birliği düzeyleri, teknik altyapı, finansman ve insan kaynakları yetersizlikleri nedeniyle teknolojik, organizasyonel, yönetsel ve siyasi açılardan iyileştirmelere ihtiyaç duyulmaktadır.

H3. Türkiye’de kamu kurumlarının çoğunda bilgi paylaşımına yönelik olarak ayrıntıları doğrudan içeren yazılı politika ve uygulama eksiklikleri bulunmaktadır.

H4. Türkiye’de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını koordine edecek bir kurumsal otoriteye, konuya yönelik teknik altyapının geliştirilmesine ve yasal düzenlemeler ile kurumlara rehberlik edecek modellere ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırma sorularının yanıtlanması ve hipotezlerin sınanması için dört farklı analiz gerçekleştirilmiştir (bkz. Şekil 1). Bu analizler; literatür değerlendirmesi, yasal çerçevenin analizi, uygulama örneklerinin incelenmesi ve kurum analizidir. Çalışmada belirlenmiş amaçların, araştırma sorularının, hipotezlerin ve gerçekleştirilen analizlerin birbirleriyle bağlantıları Şekil 1’de verilmektedir.

Şekil 1. Çalışma amaçları, araştırma soruları, hipotezleri ve gerçekleştirilen analizler

Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımıyla ilgili politika belgeleri ile yürürlükte olan mevzuatı incelemek amacı (A1) kapsamında birinci araştırma sorusu (S1) oluşturularak Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımında yararlanılan yasal çerçeve ile ilgili sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda literatürdeki çalışmalar ve yasal çerçeve analizinden elde edilen bulgular birinci, üçüncü ve dördüncü hipotezlerin sınanmasında kullanılmıştır.

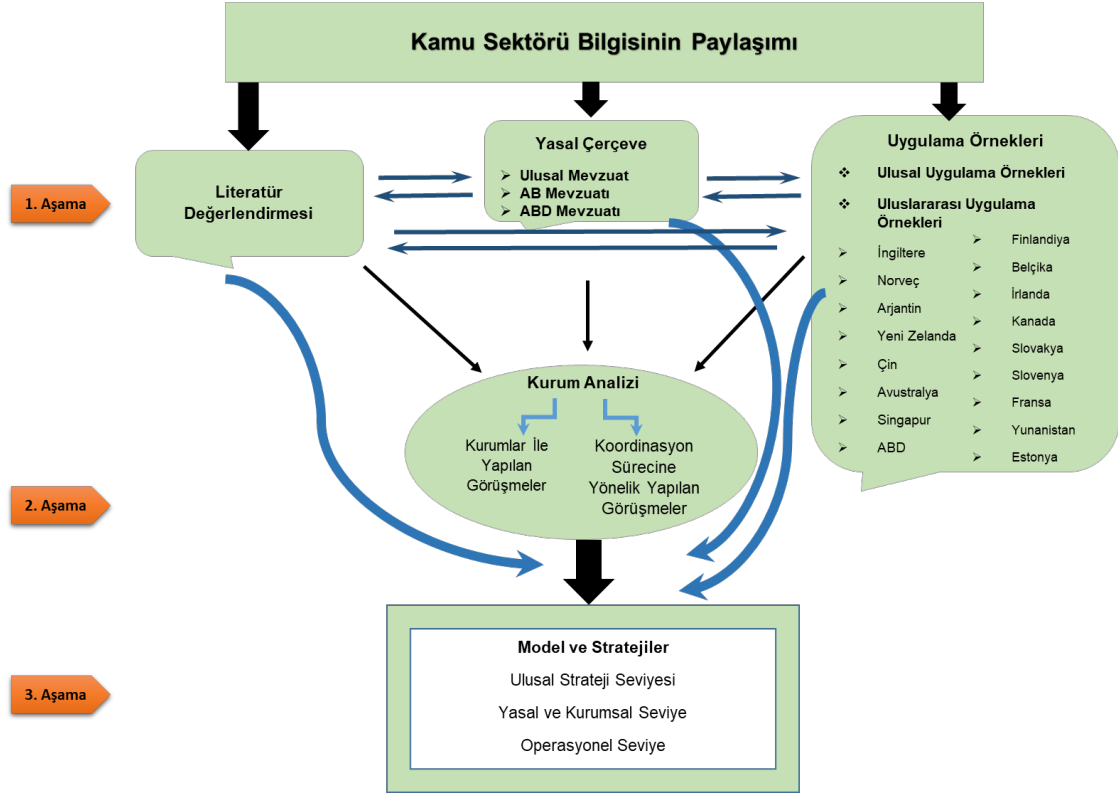
Çalışmamız kapsamında belirlenen ikinci amaçta ise Türkiye’deki ve diğer ülkelerdeki kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik uygulamaların incelenmesine odaklanılmaktadır. Bu amaç çerçevesinde Türkiye’deki kamu kurumları arasındaki bilgi paylaşımı uygulamalarının diğer ülkelerdeki uygulamalarla benzeyen ve farklılaşan yönlerinin tespit edilmesine yönelik bir araştırma sorusu (S2) tasarlanmıştır. Bu soruyu yanıtlayabilmek için literatürdeki çalışmalarda işaret edilen konulara ek olarak ülkelerin uygulamalarını gösteren dokümanlarda belirtilen unsurlar da değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda tespit edilen benzerlik ve farklılıklar üçüncü hipotezin (H3) doğrulanmasına kaynaklık etmiştir.

Çalışmamızda belirlenen üçüncü amaç ise Türkiye’de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımında yaşanan sorunları betimlemeye yöneliktir. Söz konusu amacın gerçekleştirilmesi için oluşturulan üçüncü araştırma sorusu da (S3) benzer bir içerikle kamu kurumlarının bilgi paylaşımı uygulamalarında karşılaştığı sorunların neler olduğunu ele almaktadır. Soruyu yanıtlayabilmek için çalışmada gerçekleştirilen dört analizin (literatür değerlendirmesi, uygulama örneklerinin incelenmesi, yasal çerçeve analizi ve kurum analizi) sonuçlarından da yararlanılmıştır. Bu doğrultuda ulaşılan bulgular çalışmamızdaki tüm hipotezlerin doğrulanmasına katkı sağlamıştır.

Çalışmamızın bir diğer amacı ise Türkiye’deki kamu kurumlarının bilgi paylaşım uygulamalarına yönelik mevcut durumlarının betimlenmesi ile ilgilidir. Bu amaç kapsamında kamu kurumlarının bilgi paylaşım uygulamalarında teknolojik, organizasyonel ve yönetsel, siyasi ve politik yönlerden iyileştirmeye ihtiyaç duyulan unsurların saptanmasına odaklanan bir araştırma sorusu (S4) belirlenmiştir. Üçüncü araştırma sorusunda olduğu gibi bu sorunun yanıtlanmasında da dört analizden yararlanılmış ve ulaşılan bulgular çalışmada belirlenmiş olan dört hipoteze yönelik tespitlerde kullanılmıştır.

1.3. ARAŞTIRMA ÇERÇEVESİ

Araştırmanın çerçevesi belirlenen amaçlar, araştırma soruları ve hipotezlerden hareketle üç aşama üzerine kurgulanmıştır. Bu aşamalar Şekil 2’de görselleştirilmiştir.

Şekil 2. Araştırma çerçevesi

Şekil 2’de sunulan araştırma çerçevesinde kamu sektörü bilgisinin paylaşımında ilk aşamada üç unsura odaklanılmıştır. Bu bağlamda konuyla ilgili literatür, yasal düzenlemeler ve uygulama örnekleri; kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ile ilgili kavramsal çerçeveyi, yasal sınırları ve ülkelerin kamu sektörü bilgisinin paylaşımına ilişkin yaklaşımlarını ortaya koymaktadır. Birinci aşamada yer alan literatürdeki çalışmalar, yasal çerçeve ve uygulama örnekleri birbirleriyle bağlantılı unsurlardır. Nitekim konuyla ilgili uygulamalar yasal dayanaklar üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ayrıca uygulamalar konuyla ilgili literatürde de ele alınmaktadır. Bu bağlamda kavramsal çerçeveye yönelik çalışmaların, uygulamaların ve yasal çerçevenin birbirini destekleyen bir yapısı bulunmaktadır.

Şekil 2’de birinci aşamada bulunan üç unsur iki işleve sahiptir. Bu işlevlerden biri Türkiye’de kurumlar arası bilgi paylaşımına ilişkin model bileşenlerinin belirlenmesine kaynaklık etmektedir. Diğer işlev ise Şekil 2’de ikinci aşamada bulunan tek unsur olan

kurum analizlerinin gerçekleştirilmesine temel oluşturmaktır. Kurum analizlerinden elde edilen bulgular da konuya yönelik model bileşenlerinin oluşturulmasına dayanak noktası oluşturan bir diğer unsurdur. Araştırma çerçevesinin ikinci aşamasında kurum analizleri yer almaktadır. Kurum analizlerinin ikinci aşamada konumlandırılmasının nedeni, söz konusu analiz araçlarının literatür değerlendirmesi, yasal çerçeve analizi ve uygulama örneklerine dayanılarak geliştirilmiş olmasıdır. Kurum analizleri kendi içerisinde iki farklı boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlardan ilki kamu kurumlarının bilgi paylaşımı ile ilgili yaklaşım ve uygulamalarını belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen analizleri içermektedir. İkinci boyut ise Türkiye’de bilgi ve belge yönetimi alanında ve kurumlar arası bilgi paylaşımında koordinasyon rolü üstlenebilecek kurumlarda yapılan analizleri kapsamaktadır. Kurum analizleri bağlamında ikinci boyuttaki analizler ilk boyutta elde edilen bulguları doğrulamak ve desteklemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma çerçevesinin üçüncü aşaması önceki iki aşamada yer alan unsurların çıktılarından hareketle model bileşenlerinin geliştirilmesini içermektedir. Bu bileşenlerin kurumların aralarındaki bilgi paylaşımına yönelik uygulamaları iyileştirmelerine kılavuzluk etmesi öngörülmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma çerçevesinde belirtilen aşamalar ve analizler Türkiye’deki kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre literatür değerlendirmesinde ulusal ve uluslararası ölçekte kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik araştırmalar ele alınmış ve konunun akademik yönden gelişimine ilişkin tespitlerde bulunulmuştur. Yasal çerçeve analizinde Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik 1982 ile 2024 yılları arasındaki Anayasa maddeleri, kanunlar, genelgeler, yönetmelikler ve yayımlanmış politika belgeleri esas alınmıştır. Bu analizlerde ayrıca Avrupa Birliği mevzuatı ve bu kapsamda yayımlanan politika ve strateji belgeleri de değerlendirilmiştir. Yasal çerçeve analizinde değerlendirilen Anayasa maddeleri, kanun, genelge ve yönetmeliklerdeki hükümlere uygunsuz durumlardaki yaptırımları içeren Türk Ceza Kanunu (TCK) uygulamaları araştırmamızın kapsamı dışında tutulmuştur. Bunun yanı sıra araştırmada sadece bakanlıklar ve kanunda belirtilen kamu kurumları ile sınırlı kalmış, yerel yönetimler araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.

Araştırma çerçevesinde birinci aşamada yer alan uygulama örneklerinin incelenmesi Türkiye’deki ve diğer ülkelerdeki kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik

yaklaşımların ve uygulamaların değerlendirilmesini kapsamaktadır. Buna göre Avrupa ülkeleri, ABD, Avustralya ve Çin gibi öne çıkan, dört kıtadan 15 farklı ülkedeki uygulamaları gösteren resmî yayınlar incelenmiştir. Ayrıca bu ülkeler ile ilgili olarak kurumsal bilgi paylaşımı ve veri yönetişimi konusunda İktisadi İş Birliği ve Gelişme Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) gibi kuruluşlarca yayımlanmış raporlar da değerlendirmelerde dikkate alınmıştır.

Araştırma çerçevesinin ikinci aşamasını oluşturan kurum analizlerinde konuyla ilgili görev ve sorumlulukları bulunan kamu kurumlarındaki yetkililerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme yapılması planlanan kurumların bazılarında doğrudan ulaşılarak randevu talebinde bulunulmuş bazılarında da T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) aracılığıyla başvuruda bulunularak ulaşılmıştır. CİMER mevzuatında yer alan *“kamu kurumuna sevk edilen başvurular kurum yetkilisi tarafından okunup ilgisine göre alt birimlerdeki CİMER kullanıcılarına sevk edilir”* ibaresi gereği görüşmeler CİMER’in yönlendirdiği kurumlar ve birimler ile sınırlı kalmıştır. Yine CİMER mevzuatında *“bilgi edinme hakkının sınırları, kanunda belirlenen istisnalar ile saptanmış ve bilgi edinme başvuruları yalnızca bu istisna hükümlerine dayanılarak reddedilebilir”* ibaresi yer almaktadır (CİMER, 2020, s.25). Araştırmada veri toplanması planlanan kurumlardan altısı bu ibareden de hareketle bilgi paylaşmak istemedikleri ya da paylaştıkları bilgilerin kamuoyunca öğrenilmesinin uygun olmadığı gerekçesiyle görüşme taleplerine olumsuz yanıt vermiştir. Bu doğrultuda görüşme taleplerine olumsuz yanıt veren kurumlar araştırma kapsamından çıkarılmıştır.

1.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma kapsamında belirlenen hedeflere ulaşmak amacıyla betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi, olayların, varlıkların, kurumların, grupların ve farklı alanların ne olduğunu betimlemeyi ve mevcut durumları, şartları ve özellikleri olduğu gibi ifade etmeyi önceleyen bir yöntemdir (Kaptan, 1988). Araştırmamız genel kurgusu itibarıyla nitel bir araştırmayı örneklemektedir. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 39).

Araştırma çerçevesinde belirtilen literatür değerlendirmesi için ulusal ve uluslararası veri tabanlarında arama yapılmıştır. Literatür taraması önceki araştırmaları toplamanın ve sentezlemenin nispeten sistematik bir yolu olarak tanımlanmaktadır (Baumeister ve

Leary, 1997; Tranfield, Denyer ve Smart, 2003, aktaran Snyder, 2019). Bir araştırmayı var olan bilginin üzerine inşa etmek ve var olan bilgiyle ilişkilendirmek, disiplinden bağımsız bütün akademik araştırma faaliyetlerinin temel yapı taşıdır. Dolayısı ile bu aşamayı doğru bir şekilde geręekleřtirmenin öncelikli olduğu ifade edilmektedir.

Araştırmada kurumlar arasında bilgi paylaşımı ile ilgili yasal çeręevenin analizi ve uygulama örneklerinin incelenmesi doküman analizi yöntemiyle yapılmıştır. Doküman analizinde veriler, mevcut olan kayıt ve belgelerin incelenmesiyle toplanmaktadır (Karasar, 2005). Doküman analizi, basılı ve elektronik materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi aşamasında yapılan bazı işlemleri içermektedir (Bowen, 2009, s.27). Diğer bir tanıma göre de doküman analizi, yazılı metinlerin derinlemesine incelenmesi ve anlaşılması için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, belgelerdeki bilgileri toplamayı, belge içeriğini incelemeyi, anlamı çıkarmayı ve sonuçları analiz etmeyi içerir (Kıral, 2020, s.3). Başka bir ifadeyle doküman analizi, araştırma konusu ile alâkalı başka kişi ya da kurumlarca yazılmış, hazırlanmış veya üretilmiş çeşitli belge, yapı veya eserlerin bir araya getirilmesi ve incelenmesi şeklinde açıklanmaktadır (Sak vd., 2021, s.231-233).

Araştırma çeręevesinde belirtilen bir diğer analiz olan kurum analizlerinde görüşme tekniği ile veri toplanmıştır. Görüşme, betimleme yöntemine bağlı olarak gerekli, kısa süre zarfında daha çok bilgi sağlamayı mümkün kılan karşılıklı ve etkileşimli bir süreç olan sözlü iletişim tekniklerinden biridir (Stewart ve Cash, 1985; Hafner, 1998). Yapısal olarak görüşmeler; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler şeklinde üçe ayrılmaktadır (Willis, 2007, s. 245). Araştırmada veri toplama sürecinde yararlanılan görüşme tekniği, belirlenen kurumlarda önceden hazırlanan sorular çeręevesinde ve görüşme sırasında beliren durumlara yönelik olarak yapılan düzenlemelerle bir diğer ifadeyle yarı yapılandırılmış formatta geręekleřtirilmifitir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği yapılandırılmış görüşmeler kadar katı olmamakla birlikte yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek de değildir; bu iki noktanın ortasında yer almaktadır (Karasar, 2005, s.168). Kurum analizlerinin ilk boyutunda Türkiye’de bakanlıklar nezdinde kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı uygulamalarında bulunan kurumlardaki yetkililerle görüşmeler yapılmıştır. Kurum analizindeki ikinci boyutta ise ilk boyuttaki görüşmelerden elde edilen bulguları doğrulamak ve desteklemek üzere kurumlar arası bilgi paylaşımında koordinasyon süreçlerinde yer alma potansiyeli bulunan kurumlarla da ayrı bir görüşme yapılmıştır. Bu boyuttaki görüşmelerde de yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

1.5.1. Veri Toplama Süreci ve İzinler

Araştırmada kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik model bileşenlerine kaynaklık edecek bulgulara ulaşmak için gerçekleştirilen literatür değerlendirmesi, yasal çerçeve analizi, uygulama örneklerinin incelenmesi ve kurum analizlerinde farklı veri kaynaklarından yararlanılmıştır.

Araştırmanın kavramsal arkaplanını oluşturmak ve konunun ayrıntılarını açıklamak için literatür değerlendirmesinde ulusal ve uluslararası veritabanlarından erişilen bilimsel çalışmalar incelenmiştir. Bu süreçte; kamu sektörü bilgisi, kurumlar arası bilgi paylaşımı, politikalar, hukuki düzenlemeler kelimeleriyle Türkçe ve İngilizce dillerinde taramalar gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada gerçekleştirilen bir diğer analiz olan yasal çerçeve analizinde ise 1982-2024 yılları arasında konuyla ilgili olarak Türkiye’de yayımlanmış olan politika belgeleri ve mevzuat değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda erişilen yasal düzenleme ve politika belgeleri şunlardır:

- 1982 Anayasası,
- 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu,
- 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu,
- 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu,
- 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu,
- 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu,
- 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu,
- 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu,
- 31045 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemlerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun,
- Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun,
- Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu,
- İçişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun,
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu,
- Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
- Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik,
- Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uygulanacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik,

- Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik,
- Veri Paylaşımı Kurulu Yönetmeliği,
- Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik,
- 2019/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi,
- 32034 sayılı Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisi ve Ulusal Coğrafi Veri Paylaşım Matrisi Hakkında Kurul Kararı,
- Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi,
- 2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi Eki Eylem Planı,
- Dokuzuncu, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planları,
- Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı,
- Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi,

Araştırma kapsamında yasal çerçeve analizi ulusal ölçekte gerçekleştirilmiştir. Uygulama örneklerinin analizi ise Türkiye'deki ve dört kıtadan toplam 15 ülkedeki uygulamalar ile OECD ve Avrupa Birliği dokümanları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda söz konusu ülkelerde resmî olarak yayımlanmış, kamu sektörü bilgisinin paylaşımının nasıl gerçekleştiğini, karşılaşılan zorlukları ve elde edilen faydaları açıklayan rehberler, strateji ve raporlara erişilerek araştırmanın amaçlarına ulaşılmasını sağlayacak veriler toplanmıştır. Söz konusu rehberler, strateji ve raporlar aşağıda sıralanmaktadır.

- ABD Federal Veri Stratejisi,
- ABD Ulusal Füzyon Merkezleri,
- ABD Federal Kurumsal Mimari Çerçevesi (FEAF),
- ABD Ulusal Bilgi Değişimi Modeli (NIEM),
- Arjantin Kamu Sektöründe Veri Yönetişimi Modeli,
- Avustralya Hükümeti Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesi,
- Avustralya Mekânsal Veri Analizi Projesi (SDAP),
- Belçika Açık Veri Kılavuzu,
- Birleşik Krallık Açık Veri Platformu,
- Birleşik Krallık Çok Kurumlu Bilgi Paylaşımı Protokolü,
- Birleşik Krallık e-Devlet İşbirliği Çerçevesi,
- Estonya BT İş Birliği Çerçevesi,
- Çin Bilgi Kaynaklarının Paylaşımının Güçlendirilmesi ve Bilgi Kaynaklarının Kataloglanması için Kılavuz İlkeleri,

- Çin Devlet Konseyi, tarafından yayınlanan Hükümet Bilgi Kaynakları Paylaşımının İdaresi için Geçici Tedbirler,
- Çin Elektronik Hükümet Kurma Kılavuzu,
- Finlandiya Açık Veri Rehberi,
- Finlandiya Helsinki Bölgesel Bilgi Paylaşımı,
- Fransa Birlikte Çalışabilirlik için Genel Referans Çerçevesi,
- Güney Kore Açık Kamu Verilerinin Sağlanması ve Kullanılması Kanunu,
- Hollanda Hükümet Veri Gündemi,
- İrlanda Kamu Hizmeti Veri Stratejisi,
- İrlanda Kamu Sektörü Bilgisi Direktifinin Uygulanmasına Yönelik Kılavuz,
- Kanada Bilgi Paylaşım Anlaşması (Information Sharing Agreement-ISA),
- Kanada Federal Kamu Hizmeti için Veri Stratejisi Yol Haritası,
- Norveç Bilgi Yönetişim Modeli,
- OECD Kamu Bilgilerinin Daha Etkin Kullanımı ve Genişletilmiş Erişimi Hakkında Tavsiye Kararı [C(2008)36],
- OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modeli,
- Singapur Kamu Sektörü (Yönetişim) Yasa Tasarısı,
- Yeni Zelanda Bilgi Paylaşım Anlaşması Nasıl Oluşturulur? Rehberi,
- Yeni Zelanda Veri Yönetişimi Çerçevesi,

Araştırma kapsamında uygulama örneklerinin incelenmesiyle yapılan çıkarımlara ek olarak Türkiye’de kamu sektöründe hizmet veren kurumlardan da veri toplanarak analizler gerçekleştirilmiştir. Kamu sektöründe bilgi paylaşımı konusunda Türkiye’deki uygulamaların geliştirilmesine yönelik kurum analizlerinin başlatılması için görüşme formlarının geliştirilmesinin ardından Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonuna 14 Aralık 2022 tarihinde başvuru yapılmıştır. Komisyona yapılan başvuru sonucunda araştırmanın etik açıdan uygun olduğu Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünün 21 Mart 2023 tarihli yazısı ile belirtilmiştir (Bkz. Ek 2).

Bu çalışma kapsamında görüşme yapılması planlanan kurumlardan bazılarında Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde CİMER’e (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) başvuruda bulunularak ulaşılmıştır. CİMER vasıtası ile ulaşılan kurumlardan bazıları doğrudan randevu vermiş bazıları ise ayrıca başvuru yapılması isteğinde bulunmuştur. Bu istekte bulunan kurumlara dilekçe ile görüşme izni talebinde bulunulmuş ve böylece görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bazı kurumlar ile de kurum yetkililerinden telefon görüşmeleri ve e-

posta yoluyla izin ve randevu alınarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ardından görüşmeler sırasında katılımcılara önceden hazırlanan sorular sorularak konu hakkında bilgi toplanmıştır. Görüşmeler, 3 Nisan ile 29 Eylül 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Kurum analizleri kapsamında yetkililer ile yapılan her bir görüşme yaklaşık 45 dakika ile bir saat arasında sürmüştür. Kurum analizlerinin ilk boyutuna yönelik veri toplayabilmek için toplamda 16 bakanlığa ve kuruma başvurulmuştur. Bu doğrultuda görüşmeler, başvurulara olumlu yanıt veren sekiz bakanlık, bir bakanlık başlısı kurum ve Cumhurbaşkanlığına bağlı bir başkanlık olmak üzere 10 kurum ile gerçekleştirilmiştir. Bu kurumlar şunlardır:

- T.C. Adalet Bakanlığı
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
- T.C. İçişleri Bakanlığı
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı
- T.C. Millî Savunma Bakanlığı
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Kurum analizlerinde ilk boyutta toplanan verilerin doğrulanması ve desteklenmesi amacıyla da Türkiye’de kamu sektöründe bilgi ve belge paylaşımı konusunda koordinasyon açısından sorumlulukları bulunan kurumlara yönelinmiştir. Bu kapsamda da T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi ile T.C. Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve Belge Yönetimi Daire Başkanlığından 2023 yılı Aralık ayında yüz yüze görüşmeler yoluyla veri toplanmıştır. Bu görüşmeler kurum analizlerinin ikinci boyutunu oluşturmuştur.

Kurum analizlerinin birinci boyutunda gerçekleştirilen görüşmelerde kullanılan formda 47 soru yer almaktadır. Kamu sektöründe bilgi paylaşımı konusunda bilgi sahibi olmak için yetkililere yönelik olarak hazırlanan sorularda kurumların hangi konularda bilgi paylaştığı, daha çok kimlerle bilgi paylaştığı, kurum çalışanlarının konu hakkındaki yeterlilikleri, bilginin güvenliği, kurumların bilgi paylaşımı konusunda deneyimleri gibi konulardaki yaklaşım ve uygulamalar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu boyuttaki görüşme soruları kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen yaklaşımlar olarak nitelendirilen organizasyonel ve yönetsel, siyasi ve politik ve teknolojik yaklaşımlar

çerçevesinde oluşturulmuştur. Görüşme sorularının söz konusu yaklaşımlara göre dağılımı aşağıda sunulmuştur:

- *Organizasyonel ve yönetsel bakış açısına yönelik sorular:* Bu başlıkta 32 soru yer almaktadır. Bu sorularda değinilen konular; paylaşılan bilgi türleri, paylaşım şekilleri, kurumların deneyimleri, bilgileri elde etme yöntemleri, kurumların mevcut koşulları ve ekonomik koşullar gibi konulardır.
- *Siyasi ve politik bakış açısına yönelik sorular:* Bu konuda 12 soru hazırlanmıştır. Sorular genel olarak kurumların bilgi paylaşımına yönelik yürüttüğü projeler, mevcut yasal ve idari düzenlemeler ve bilgi güvenliği gibi konuları içermektedir.
- *Teknolojik bakış açısına yönelik sorular:* Bu başlık altında 3 soru bulunmaktadır. Bu sorularda kurumlardaki bilgi iletişim teknolojileri ve çalışan personelin yeterliliği hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanmaktadır.

Kurum analizlerinin ikinci boyutunda yapılan görüşmeler için hazırlanan form ise 13 sorudan oluşmaktadır. Bu formdaki sorularla kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik daha üstsel bir bakış açısı ile mevcut durum ve atılabilecek adımlara yönelik sorulara cevap aranmış konu ile ilgili ülke çapında bir koordinasyonun nasıl sağlanabileceği irdelenmiştir. Araştırma kapsamında hazırlanan ikinci görüşmede bulunan soruların söz konusu unsurlara göre dağılımı ise şu şekildedir:

- *Organizasyonel ve yönetsel bakış açısına yönelik sorular:* Bu başlığa ilişkin 7 soru yer almaktadır. Bu sorularda değinilen konular; paylaşılan bilgi türleri, paylaşım şekilleri, kurumların deneyimleri, bilgileri elde etme yöntemleri, kurumların mevcut koşulları ve ekonomik koşullar gibi konulardır.
- *Siyasi ve politik bakış açısına yönelik sorular:* Bu başlık altında 5 soru hazırlanmıştır. Bu başlık; kurumların bilgi paylaşımına yönelik yürüttüğü projeler, mevcut yasal ve idari düzenlemeler ve bilgi güvenliği gibi konuları içermektedir.
- *Teknolojik bakış açısına yönelik sorular:* Bu başlık altında ise bir soru bulunmaktadır. Bu sorularda kurumlardaki bilgi iletişim teknolojileri ve çalışan personelin yeterliliği hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanmaktadır.

İki boyutta toplanan görüşme verilerinin değerlendirilmesini içeren kurum analizleri ile literatür değerlendirmesi, yasal çerçeve ve uygulama örneklerine yönelik veriler araştırmamızın amaçlarının gerçekleştirilmesi ve Türkiye’de kamu kurumları arasında

bilgi paylaşımına yönelik kavramsal model önerisinin geliştirilmesi için bir altyapı oluşturmuştur.

1.5.2. Güvenirlik ve Geçerlik

Güvenirlik ve geçerlik araştırmamızda gerçekleştirilen analizlerin kurgulanması ve hedeflenen sonuçlara ulaşılması açısından önemli bir değer taşımaktadır. Bu kapsamda kavramsal çerçeveyi oluşturan literatür değerlendirmesinde kurumsal bilginin kamu sektöründe paylaşımına yönelik konular ayrıntılı bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Yasal çerçeve analizinde ise konu ile ilgili olarak 1982'den 2024 yılına kadar mevcut yasal düzenlemeler, geliştirilen uygulamalar, plan ve strateji belgeleri çalışma kapsamına dâhil edilerek incelenmiştir. Uygulama örneklerinin incelenmesinde de dört farklı kıtadan 15 ülke incelenmiş ayrıca OECD ve AB raporları ile konu irdeelenmiştir. Söz konusu incelemelerde ülke ve kurumların 1980-2024 yılları arasındaki yasal düzenleme ve uygulamaları araştırılmıştır.

Çeşitli nitel yöntem ve teknikler vasıtasıyla araştırmaların zenginleştirilmesinin araştırmanın güvenilirliğini; farklı bakış açılarını içeren, farklı ayrıntıları vurgulayan araştırmacı gözlemleri aracılığıyla metin analizlerinin yapılmasının da araştırmanın geçerliğini artıracalı ifade edilmektedir (Marshall,1996; Baxter ve Jack, 2008). Bu doğrultuda çalışmamızda literatür değerlendirmesi, yasal çerçeve analizi, uygulama örneklerinin incelenmesi ve kurum analizlerinden oluşan bir araştırma kurgusunun olması geçerlik açısından olumlu bir durum olarak nitelendirilebilir.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen kurum analizlerinin iki boyutunda da yapılan görüşmelerin soruları literatüre, yasal çerçeveye ve uygulama örneklerine dayalı olarak geliştirilmiştir. Geçerlik ve güvenilirliğin tesis edilebilmesi adına, araştırma sürecinde örneklem büyüklüğünün yeterli seviyede seçilmesi, konunun birden fazla araştırmacı tarafından irdelenmesi, ulaşılan verilerin iyi muhafaza edilmesi ve çalışmanın araştırmacının kişisel bakış açılarından etkilenmeksizin tarafsız bir biçimde yürütülmesi gerektiği de ifade edilmektedir (Baltacı, 2018; Denzin ve Lincoln, 2008b, aktaran Baltacı, 2019). Bu doğrultuda araştırma kapsamına giren 16 bakanlığın 10'u ile görüşme yapılmıştır. Ayrıca konu ile ilgili Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi ve Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve Belge Yönetimi Daire Başkanlığı ile yapılan görüşmeler de 10 kurumdan alınan yanıtları desteklemek ve doğrulamak açısından değer taşımıştır.

Çalışmanın iç geçerliğini sağlamak için soruların oluşturulması aşamasında tez izleme komitesi ile sürekli iletişim halinde bulunmuş alınan geri bildirimlere dayalı olarak sorular gözden geçirilmiştir. Görüşmeye iştirak eden yetkililerin kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlar bulgular kısmında değiştirilmeden alıntılar halinde verilmiştir. Araştırmanın iç güvenirliliğini artırması adına araştırma bulgularının bütünü herhangi bir yorum yapılmadan sunulmuştur. Görüşmelerde “Bunu mu demek istediniz?” veya “Söylediklerinizden şunu mu anlamalıyım?” benzeri geri bildirimlerin sık kullanılarak katılımcının onayını almanın geçerliği artıracacağı da vurgulanmaktadır (Denzin ve Lincoln, 2008a; Sandelowski, 1986, aktaran Baltacı, 2019). Gerçekleştirilen görüşmelerin öncesinde katılımcılara konu ile ilgili bilgiler verilerek katılımcılar ile doğal bir ortam yaratılmaya gayret edilmiştir. Çalışma kapsamında görüşme yapılması planlanan kurumlara görüşme soruları, teknik bilgiler gerektirdiğinden bu nedenle de ön hazırlık yapılması maksadıyla e-posta yoluyla gönderilmiş daha sonra kurum yetkilileri ile yüzyüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İkinci görüşme soruları gerçekleştirilen ilk görüşmelerin doğrulanması/teyit edilmesi ve böylece daha sağlıklı verilerin elde edilmesi maksadıyla geliştirilmiştir. Ayrıca görüşmeye iştirak eden yetkililerin görüşme sürecinde verdikleri tüm yanıtlar tekrar edilerek katılımcılardan onaylamaları istenmiş yanlış anlaşılan hususlar var ise bunlar yerinde düzeltilmiştir.

Araştırmanın dış geçerliğini tesis etmek adına ise; veri toplama araçları, çalışma grubu, verilerin toplanma süreci, analizi ve bulguların ne şekilde düzenlendiği detaylı olarak betimlenmiştir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelere iştirak eden katılımcılar çalışmanın amacına doğrudan fayda sağlayacak, konuya hâkim, çalışma için uygun kişilerden oluşmaktadır. Bununla birlikte görüşmelerin yapıldığı kurumlar araştırmanın problemiyle ilişkili olarak kamu bilgisi kapsamında değerlendirilebilecek bilgilerin önemli sayılabilecek bir bölümünü üreten, sağlayan, bulunduran, saklayan ve belirli bir çerçevede ve sınırlılıkta yürüten kurumlar olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu kurumların önemli bir bölümü Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi’nde de sorumlulukları olduğu belirtilen kurumlardır. Bu doğrultuda söz konusu kurumların konuyla ilgili daha yetkin olduklarını söylemek mümkündür. Kurum analizlerinin ilk boyutunda görüşmeler belirtilen kurumların Strateji Geliştirme Daire Başkanlıkları/Şube Müdürlükleri, Bilgi İşlem Daire Başkanlıkları/Şube Müdürlükleri ve İstatistik Daire Başkanlıklarında görev yapan yetkililerle yapılmıştır. İkinci boyutta yapılan görüşmeler ise daire başkanı ve kurum üst yönetimi tarafından yetkilendirilmiş kişilerle gerçekleştirilmiştir.

1.5.3. Veri Analizi

Çalışma kapsamında kavramsal arkaplanın oluşturulmasına ek olarak yasal çerçeve ve uygulama örnekleri incelenmiş ve kurum analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu kısımda çalışmada izlenen yöntem çerçevesinde gerçekleştirilen analizlerin ayrıntıları açıklanmaktadır.

1.5.3.1. Yasal Çerçeve ve Uygulama Örneklerinin Analizi

Yasal çerçeve analizinde bilgi paylaşımının usul ve esaslarını belirleyen politika metinleri ve yasal düzenlemelerde kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik maddelerin tespit edilmesi adına mevzuat ve strateji belgelerinin makinece okunabilir formatları incelenmiştir. Ayrıntıları Veri Toplama Süreci ve İzinler başlığı altında belirtilen mevzuat ve strateji belgelerinde öncelikle kamu bilgisi, kamu verisi, veri paylaşımı, bilgi paylaşımı, kurumlar arası bilgi paylaşımı anahtar kelimeleri ile metin içi arama gerçekleştirilmiştir. Bu arama neticesinde ulaşılan sonuçlara ek olarak göz ile de bir kontrol yapılmış ve arama neticesinde belirlenemeyen fakat konuyla alakalı olabileceği değerlendirilen maddeler de analizlere eklenmiştir. Söz konusu mevzuat ve strateji belgeleri; anayasa maddeleri, kanun, yönetmelik ve genelgeler ile plan, strateji ve kılavuzlar olarak iki ayrı başlık halinde kronolojik sıra ile verilmiştir. Ayrıca AB hukuk mevzuatında mevcut kanun, yönetmelik, sözleşme, direktif, tavsiye ve eylem planları da ayrı bir başlık altında sunulmuştur.

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına altyapı oluşturabilecek Türkiye ve diğer ülkelerde kamu sektörüne yönelik bilgi paylaşımı uygulamaları doküman analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bu kapsamda OECD Raporları, ülkelerin ilgili kurum ve kuruluşlarınca paylaşılan raporlar ile farklı ülkelerdeki bilgi paylaşımı uygulamaları ve çalışmaları değerlendirilmiştir. Değerlendirilen uygulamalar içerisinden önem teşkil ettiği, örnek olabileceği değerlendirilen uygulamalar çalışma kapsamında sunulmuştur.

1.5.3.2. Kurum Analizleri

Kurum analizinde ilk boyutta 10 kurum ile yüzyüze yapılan görüşmelerde yetkililere 47 soru yöneltilmiştir. Görüşme sorularının 11'i beşli likert ölçeğinde, 27'si çoktan seçmeli, beşi açık uçlu ve dördü sıralamalı sorulardan oluşmaktadır. Bu sorularla toplanan verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerden (sıklık, ortalama ve standart sapma)

faydalanılmıştır. Açık uçlu olarak hazırlanan beş soruya verilen yanıtlar ise benzerliklerine göre gruplandırılmış ve sıklık değerleri ile sunulmuştur.

Kurum analizlerinin ikinci boyutunda gerçekleştirilen görüşmeler için hazırlanan görüşme formunda ise 13 soru bulunmaktadır. Bu soruların dördü çoktan seçmeli, yedisi açık uçlu, ikisi sıralamalıdır. Bu sorularla toplanan verilerin analizinde çoktan seçmeli ve sıralamalı sorular için ilk boyutta olduğu gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Açık uçlu soruların analizinde ise öncelikle toplanan veriler benzerliklerine göre gruplandırılarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ayrıca konuyu daha ayrıntılı olarak açıklamak için de gerekli yerlerde görüşmeci ifadeleri olduğu gibi aktarılmıştır.

1.6. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Literatürde kamu sektörü bilgisinin kurumlar arasında paylaşımına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde konumuz ile ilgili farklı çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda Dawes (1996) yaptığı çalışma kapsamında; ABD’de kamu kurum ve kuruluşlarında yönetici olarak görev yapan 173 kişiye anket uygulamış ve anket sonucunda; kamu yöneticilerinin %80’inin farklı kurumlar arasında gerçekleştirilen bilgi paylaşımının faydalı sonuçları olduğunu ifade ettiği, %40’ının ise kurumlarında gerçekleştirilecek veri paylaşımının riskleri olduğu ve söz konusu paylaşımın yöneticilerin karar alma süreçlerine olumsuz etki edeceğini düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Dawes çalışmasının sonunda başarılı bir bilgi paylaşımı için; kurumlar arası anlaşmalar ve yetkililer için ortak mevzuat gibi bilgi entegrasyonu ve paylaşım faaliyetlerine rehberlik edebilecek yasal ve resmî bir çerçeve oluşturulması ve bilgi envanteri, teknik standartlar ve ortak veri tanımı gibi kamuya açık paylaşılan bilgilerin yönetimini kolaylaştırmak için etkili araçların oluşturulması gerektiğini tespit etmiştir.

Kurumlar arası Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) ve bilgi paylaşımı ekseninde ABD’de yapılan bir çalışmada, kurum ve kuruluşların CBS ve veritabanlarını paylaşma istekliliğini arttıracak veya engelleyebilecek mekanizmalar ve davranışsal faktörler ile CBS’nin ve veritabanlarının çeşitli üretici ve kullanıcı kuruluşlar tarafından paylaşılması ve geliştirilmesi için önem taşıyan organizasyonel ve davranışsal öncüller ve süreçler incelenmiştir (Nedović-Budić ve Pinto, 2000). Çalışma kapsamında CBS ve veri tabanı paylaşım faaliyetlerine yönelik motivasyonları, kullanılan organizasyonel yapıları ve politikaları, geliştirilen ilişkileri ve ortak CBS tarihindeki önemli olayları belirlemek için yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda; veri satın alma, veri değişimi, proje

odaklı ortak veri çalışmaları, ortak veri toplama, ortak veri tabanı geliştirme ve/veya bakımı ve ortak sistem geliştirme olmak üzere en az altı farklı coğrafi bilgi ilişkisi biçimi ortaya çıkarılmıştır.

Başka bir çalışmada Garcia (2007), bilgi paylaşımı girişimleriyle ilgili olarak mesleki özellikleri, önceki deneyimleri, diğer kullanıcı özelliklerini, beklenen faydaları ve algılanan engelleri değerlendirmek için anket yöntemi ile veri toplamış ve sonuç olarak kamu sektöründe yöneticilerin, bilgi paylaşımının nihai başarısı üzerinde büyük etkisi olduğu, konu ile ilgili geçmiş deneyimlerin bilgi paylaşımının başarısı üzerinde etken olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

2009 yılında yapılan bir saha çalışması kapsamında kamu kurumlarında görevli yetkililer, idari ve teknik personel ile gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde devlet kurumları arasında (G2G, Government to Government,) bilgi paylaşımı üzerinde en fazla etkinin çalışanlardan kaynaklı riskler olduğu, bilgi paylaşımının sadece siyasi güç kayıplarına değil, aynı zamanda yönetim kayıplarına da yol açtığı ve devlet kurumları arasında bilgi paylaşımının gerçekleşmesinin çalışanların özellikle de devlet yetkililerinin politik farkındalığına bağlı olduğu saptanmıştır (Jing ve Pengzhu, 2009). Sonuç olarak daha ileri araştırmalar için Genişletilmiş Katmanlı Davranış Modeli (Extended Layered Behavioral Model) oluşturulmuş ve bu modelin kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının kritik özelliklerinin ve unsurlarının daha iyi tanımlanmasına yardımcı olacağı ifade edilmiştir.

2011 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada ise kamu kurumlarında bilgi paylaşımının üç düzeyde gerçekleştiği ve bunların birbirleriyle etkileşim içinde olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu üç düzeyin bireyler arası bilgi paylaşımı, kurum içi bilgi paylaşımı ve kurumlar arası bilgi paylaşımı şeklinde olduğu ifade edilmiştir (Yang ve Maxwell, 2011). Ayrıca çalışmada kamu kurumlarının verimliliklerini artırmak için kurumlar arası bilgi paylaşımının önemini giderek arttırdığı, bununla birlikte bilgi ve bilgi paylaşımının katılımcı devlet kurumları arasındaki karmaşık etkileşimleri de içerdiği sonuçlarına ulaşılmış, kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen söz konusu etkileşimler; organizasyonel ve yönetsel, teknolojik ve siyasi ve politik olarak üç perspektife indirgenmiştir.

Kamu kurumlarının birbirleri ile yaptıkları bilgi paylaşımının incelendiği 2014 yılında gerçekleştirilen kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına ilişkin işlevleri ve koordinasyonu geliştirme ve böylece devlet kurumları arasındaki işbirliğini arttırmayı

amaçlayan bir çalışmada ise deneysel testler yoluyla, üst düzey liderliğin otoritesinin, üst yönetim desteğinin, maliyetin, süreç güvenliğinin ve beklenen risk ve faydaların devlet kurumları arasında bilgi paylaşımının derecesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Buna karşın kanunlar ve politikalar, kurumlar arası güven ve BT kapasitesinin devlet kurumları arasında bilgi paylaşımının derecesi üzerinde önemli bir etkisi olmadığını ayrıca beklenen faydaların devlet kurumları arasında bilgi paylaşımı performansı üzerinde olumlu etki yaratırken, beklenen risklerin devlet kurumları arasında bilgi paylaşımı performansı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Çin’de, Guan Xi olarak adlandırılan kurumlar arası ilişkilere ve karşılıklılığa değer vermeye dayalı felsefenin devlet kurumları arasında önemli bir yerinin olduğu, siyasi gücün algılanan risklerinin bilgi paylaşımını olumsuz etkilediği, hususları da çalışma sonucunda araştırmacıların ulaştığı diğer önemli sonuçlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Zhang ve Yen, 2014).

ABD’de adalet ve sağlık alanlarındaki yöneticiler ile 2016 yılında yapılan ve anket ile veri toplanan diğer bir çalışmada kurumlar arası bilgi paylaşımının istatistiksel olarak başarısına etki eden temel sonuçlar olarak teknik altyapının uyumluluğu ve resmi olarak atanmış yöneticilerin kurumlar arası bilgi paylaşımı girişimlerinin başarısında temel etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Garcia ve Sayago 2016),

2018 yılında yapılan bir başka çalışmada ise, Çin’deki iki şehir hükümeti üzerinde bir örnek olay çalışması gerçekleştirilmiş ve görüşme tekniği ile veri toplanmıştır. Sonuç olarak kamu kurumları arasında veri paylaşımına etki eden altı kuvvetten oluşan ve kurumları arasında veri paylaşımını teşvik etmek amacıyla rehber niteliğinde olacağını değerlendirdiği bir model oluşturulmuştur (Wang, 2018).

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında konuyla ilgili bir çalışmada yerel yönetimlerin devlet kurumlarıyla elektronik bilgi paylaşımına katılımını etkileyen faktörler araştırılmıştır (Akbulut, 2003). Çalışmada görüşme tekniğiyle veri toplanmıştır. Sonuçta ise elektronik bilgi paylaşımı girişimlerine katılımı kolaylaştıran veya engelleyen faktörler belirlenmiş ve bu girişimlere katılımı kolaylaştırmak için stratejiler geliştirmek ve uygulamak gerektiği ayrıca devlet kurumları arasında elektronik bilgi paylaşımını artırmak için mevzuatın geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

Kurumlar arası bilgi paylaşımında önemli bir yeri olan e-Devlet konusunda 2007 yılında yapılan bir çalışmada ise literatür, kurumsal ve yasal koşullar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Söz konusu çalışma kapsamında, kurumlar arasında gerçekleşen

bilgi paylaşımlarının bir elektronik doğrulama sertifikası kapsamında yapılması ile kurumlar arasında bilgi aktarımının güvenli bir şekilde gerçekleşeceği böylece güvenliği tesis edilmiş bilgi paylaşımının ve bilginin gizliliğinin muhafaza edileceği ifade edilmiştir. Ayrıca kurumlara ait bilgiler arasındaki tutarsızlıkların da ortadan kaldırılacağı sonucuna ulaşılmıştır (Efendioğlu ve Sezgin, 2007). e-Devlet yapısında veri paylaşımının kesintisiz ve güvenli olarak yürütülmesi için kurumlar arası uyum ve bütünlük ile vatandaş katılımının gerektiği, bu kapsamda güvenli bir e-Devlet yapısı tesis etmek adına çeşitli yasal düzenlemelerin yapılmasının önemi de çalışma içerisinde vurgulanmıştır. e-Devlet uygulamalarında koordinasyonu tesis edecek bir bakanlık departmanının kurulmasının bu uygulamaların yönetimi, denetimi ve değerlendirilmesinin önemli olduğu ifade edilmiştir.

Türkiye’de yapılan çalışmalar kapsamında önem arz eden bir çalışmada, e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında öncelikle kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere kamuya elektronik ortamda hizmet veren bütün kurumlar arasında birlikte çalışılabilirliği tesis etmek ve bu çerçevede yetki, sorumluluk, esas, prensip, yöntem ve kriterler ile teknik standartları tespit etmek amacıyla “*Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplumu Dairesi koordinasyonunda, Başbakanlık, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Maliye Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, Türk Standardları Enstitüsü, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu, Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, TÜRKSAT, Türkiye Bilişim Vakfı ve Türkiye Bilişim Derneği katkılarıyla*” hazırlanan Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberidir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012). Kurumların ya da kişilerin münferit gereksinimlerin giderilmesi yerine, kurumlar için en kritik varlık olarak kabul edilen ve kurumların değerini belirleyen bilginin paylaşımına yönelik olarak kurumların gereksinimlerinin karşılanması ve bu doğrultuda ortak kamu çıkarlarının korunması Rehberin temel hedefi olarak gösterilmiştir. Rehber kapsamında kurumlar arası bilgi paylaşımının gerçekleşebilmesi için, kurumların sahip oldukları ve gereksinim duydukları bilgilerin açıkça ortaya konmasının gerekli olduğu bu nedenle de kurumların ellerindeki kaynakların tanımlanmasının ve kimin hangi bilgiye hangi koşullarda erişebileceğine dair bilgilerin tutulmasının gerekliliği vurgulanmaktadır.

2015 yılında yayımlanan bir çalışmada, kurumlar arası bilgi paylaşımı teşebbüslerinde bilginin gizliliği, mahremiyet ve bilgi edinme gibi hususların ana bileşenler olarak görüldüğü, birlikte çalışabilirlik girişimlerinin yönetimsel, teknolojik, politik boyutlar da

dâhil olacak biçimde farklı yönlerden ele alınmasının mühim olduğu ifade edilmiştir. Çalışma sonucunda literatür ve yasal düzenlemelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda bilginin kurumlar arasında kullanımı ve paylaşımına yönelik çalışmaların özünde kişisel verilerin muhafazası hususunun bulunması gerektiği ve kurumların iş süreçlerinin etkinliğini sürdürebilmesi maksadıyla kişisel verilerin korunmasına yönelik uygulamaları göz önünde bulundurmaları gerektiği vurgulanmıştır (Eroğlu vd., 2015). Ayrıca çalışma kapsamında birlikte çalışabilirliğe ilişkin Avrupa ve Amerika'da bulunan düzenlemeler incelemiş, konuya yönelik yasal ve hukuki altyapının oluşturulması ile rehberler ve teknik konularla ilgili yayınların ayrıntılandırılması hususlarının öncelikli olarak ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Avrupa ve Amerika'daki örneklerle Türkiye'de yayınlanan rehberler karşılaştırılmış, üzerinde durulan hususların benzeştiği ve genelde teknik konulara yönelik bir yönlendirmenin olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye'de yasal ve hukuksal altyapının da bu rehberleri destekleyecek şekilde oluşturulmasına öncelik verilmesi gerektiği, başka bir deyişle tek yönlü teknik konu ve düzenlemelerin (veri bütünlüğü, coğrafi bilgi sistemleri gibi) dışında Türkiye'nin iç dinamikleri kapsamındaki ihtiyaçlar doğrultusunda bir bakış açısı ile rehberlerin kapsamlarının genişletilmesi ihtiyacı olduğu sonucuna varılmıştır. Buradan hareketle de konuya ilgili yasal ve hukuksal çerçeveye yönelik sınırların net olarak çizilmesi doğrultusunda güncellemeler ile kontrollere gereksinim olduğu sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Konuyla ilgili bir diğer çalışmada da Türkiye'de açık devlet süreçlerine temel teşkil edecek, açık devlet ve belge yönetimi uygulamaları ile kamu verileri kapsamında literatür, yasal ve kurumsal şartlar bağlamında irdelenmiştir (Eroğlu, 2017). Araştırmada, literatürde yer alan benzer çalışmalar ve modeller doğrultusunda geliştirilen bir değerlendirme aracıyla, farklı strateji ve eylem planlarında Türkiye'de açık devlet uygulamalarının sorumluluğu verilen kurum ve kuruluşlar ile e-Devlet portalına entegre 21 kurum ve kuruluş incelenmiştir. Araştırma neticesinde açık devlet uygulamaları ile kamuya ait verilerin açılması aşamalarında faydalanılması amacı ile Türkiye'de bir model oluşturulmuştur.

Birlikte çalışabilir dijital kamu hizmetlerinin nasıl kurulacağına dair özel rehberlik sağlayan ve bütünleşik kamu hizmetlerinin tasarlanması ve sunulmasını amaçlayan Avrupa Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesi (The European Interoperability Framework) konuya yönelik önemli bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır (European Commission, 2017a). Çerçeve, birlikte çalışabilirliğin dijital dönüşümü mümkün kılan önemli bir faktör olduğunu, idari birimlerin, anlamlı bilgileri, tüm taraflarca anlaşılacak biçimde elektronik

olarak değiştirmesine olanak tanıdığını vurgulamaktadır. ereve kapsamında, AB'de dijital kamu hizmetlerinin sunumunu etkileyen tüm katmanlar (yasal, örgütsel, semantik ve teknik yönler) ele alınmaktadır. Avrupa Birlikte alışabilirlik erevesi kapsamında son yıllarda, Avrupa'da kamu kurumlarının i operasyonlarını modernize etmek, maliyetleri düşürmek ve vatandaşlara ve işletmelere sundukları hizmetleri iyileştirmek için BİT'ne yatırım yaptığı, kaydedilen önemli ilerlemelere ve elde edilen faydalara rağmen, kurumların hala bilgi paylaşma ve elektronik olarak işbirliği yapma konusunda yasal engeller, uyumsuz iş süreçleri ve bilgi modelleri ile kullanılan teknolojilerin çeşitliliği gibi önemli engellerle karşı karşıya olduğu belirtilmektedir. Bu duruma neden olarak ise tarihsel olarak, bilgi sistemlerinin kamu sektöründe birbirinden bağımsız ve koordineli bir şekilde kurulmamış olması gösterilmektedir. Birlikte çalışabilirliğin, kamu idareleri arasında elektronik iletişimi ve bilgi paylaşımını mümkün kılmak ve dijital tek bir pazar elde etmek için bir ön koşul olduğuna da vurgu yapılmaktadır.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) tarafından dijital devlet çalışmaları kapsamında 2023 yılında Türkiye Dijital Devlet İncelemesi konulu bir rapor yayımlanmıştır. Söz konusu rapor kapsamında Türkiye'de 100'den fazla kamu kurum ve kuruluşunca doldurulmuş bir anket ile 40'ın üzerinde farklı katılımcı kurumla yapılan görüşmeler yoluyla dijital dönüşümün şu an ki durumunu değerlendiren bir rapor OECD tarafından hazırlanmıştır. Söz konusu rapor ile OECD, Türkiye'nin dijital devlet olgunluğunu ilerletmek ve kamu sektörünün dijital dönüşümünü sağlamak adına devam ettirdiği çabalarını destekleyebileceğini vurguladığı çok sayıda öneride bulunmuştur. OECD'nin raporda yer alan önerilerden bazıları şunlardır (OECD, 2023);

- Kamu sektöründe ilgili tüm paydaşların katılımını sağlamak için koordinasyon ve işbirliği mekanizmasının güçlendirilmesi,
- Hükümet tarafından planlanan dijital dönüşüme yönelik planları somut eylemlere dönüştürmek maksadıyla özel bir dijital hükümet stratejisinin geliştirilmesinin ve uygulanmasının desteklenmesi,
- Dijital dönüşüm çabalarını desteklemek ve e-Devletten dijital devlete geçiş sürecine destek sağlamak adına gerekli yasal ve düzenleyici hususların iyileştirilmesi,
- Dijital beceri ve yeteneğin kamu sektörüne yerleştirilmesi,
- Kamu sektöründe daha etkin iletişim, hızlı ve etkili kararlar alınmasını destekleyecek daha düz bir organizasyon yapısı, iş birliği fırsatlarının artırılması, öğrenme kültürünün teşvik edilmesi ve esnek çalışma politikalarının uygulandığı bir çalışma ortamının oluşturulması,

- Ortak kaynakların kullanımının teşvik edilmesi,
- Kamu hizmeti tasarımı ve sunumunun finansmanı ve kalitesinin teminat altına alınmasına yönelik yönetim süreçlerinin incelenmesi,
- Etik, şeffaflık, gizlilik ve güvenliğin önemini vurgulayarak kamuda verilerin güvenilir yönetiminin ve kullanımının taahhüt edilmesi,
- Kamu hizmetlerinin tasarım ve sunumunun gerçekleştiği politik, organizasyonel, teknik ve toplumsal yapının oluşturulması,
- Uygulama toplulukları oluşturularak öğrenim ve kaynaklara yönelik yatırımlar yaparak, veri paylaşımına yönelik standartların tanımlanması ile verilerin değer üretmek için kullanılması konusunda kurumların desteklenmesi.

Türkiye Dijital Devlet İncelemesi konulu raporda dijital dönüşümü koordine edecek bir kurumun gerekliliği bunun da Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi olmasının uygun olacağı da ifade edilmektedir. Raporda ayrıca dijital dönüşüme yönelik yasal ve düzenleyici çerçevenin iyileştirilmesi gerekliliği, özel bir dijital hükümet stratejisinin geliştirilerek uygulanması, finansman, etik, şeffaflık, gizlilik ve güvenliğin önemine binaen kamu sektöründe verilerin güvenilir yönetiminin ve kullanımının taahhüt edilmesi gerektiği, her kademede çalışanın dijital okuryazarlığının geliştirilmesi hususlarına vurgu yapılmaktadır. Rapor ile veri paylaşımına yönelik standartların tanımlanması ve verilerin değer üretmek için kullanılması konusunda kurumların desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Benzer bir raporda Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme-UNDP) tarafından 2024 yılında yayımlanan Veri Yönetişim Çerçevesi, Türkiye İçin Tavsiye Raporudur (Data Governance Framework, Recommendation Report For Türkiye) (UNDP, 2024). Raporda; Kamunun farklı sektöründe giderek daha fazla veri ürettiği ve Türkiye'de verinin, kalkınmada giderek daha önemli bir rol oynadığı ifade edilmektedir. Ancak verilerin her zaman ilgili paydaşlar tarafından erişilebilir olmadığı ve farklı veri setlerinin genellikle uyumlu olmadığı, idari veriler, operasyonel veriler, işlemsel veriler, büyük veriler ve açık veriler dâhil olmak üzere birden fazla veri türünün kapsayan zorluklar olduğuna değinilmektedir. Söz konusu raporun, veri erişimi, kullanımı, yeniden kullanımı ve paylaşımı için parametreler tanımlayarak Türkiye'nin dijital dönüşümü için bir katalizör görevi görebileceği ifade edilmektedir.

Raporda etkili veri yönetimini ve kişisel bilgilerin korunmasını sağlamak için Türkiye'nin net veri yönetimi politikaları, mevzuatları ve düzenlemeleri oluşturması gerektiği ve

bunların uygulanarak sorumlu veri paylaşımının teşvik edebileceği ve bu düzenlemelerin, Türkiye'nin özel ihtiyaçlarının göz önünde bulundurarak uluslararası en iyi uygulamalarla uyumlu olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda veri yönetimi politikaları ve mevzuatları için önerilen bileşenlerin gösterimi Şekil 3'te verilmektedir.

Şekil 3. Veri yönetimi politikaları ve mevzuatları için önerilen bileşenlerin gösterimi (UNDP, 2024)

Türkiye’de ayrıca Coğrafi Bilgi Sistemlerinde atlas.gov.tr gibi üst veri paylaşımlarının yapılması ve Girişimci Bilgi Sistemi (GBS), Nüfus ve Vatandaşlık İşleri (NVI) uygulamaları vb. aracılığıyla kurumlar arası bilgi paylaşım süreçlerinin gerçekleştirildiği bilinmektedir. Türkiye’de teknik anlamda Atlas gibi uygulamalar olduğu ancak teorik altyapının yeterince çalışmadığı görülmektedir. Konunun açık devlet boyutuyla ele alındığı ancak literatürde kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı ile ilgili çalışmaların nispeten daha az sayıda olduğunu ifade etmek mümkündür. Doğrudan kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımına yönelik literatürün geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Paylaşımın nasıl olması gerektiğine yönelik model, politika ve rehber gibi önerileri içeren çalışmaların üretilmesi gerekmektedir. Konumuz ile doğrudan ilgili olmasa da dolaylı olarak ilişkilendirebileceğimiz bazı girişimler de mevcuttur. Bu bağlamda kütüphanelerde z39.50 ve OAI-PMH gibi protokollerle yapılan paylaşımlar, araştırma verilerinin yönetimi ve açık erişim uygulamaları dikkati çekmektedir.

1.7. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ

Tez kapsamında gerçekleştirilen araştırma ve bulgular altı bölüm başlığıyla sunulmuştur. Bu bölümlerin içerikleri aşağıda yer almaktadır;

I. Bölümde, konunun önemi, araştırmanın problemi, amacı, soruları, hipotezi, kapsamı, sınırlılıkları ve düzeni ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Ayrıca bu bölümde araştırma araçlarının tasarımı, veri toplama süreci ve izinler, geçerlik ve güvenilirlik konularına değinilmiş ve veri analizi hakkında bilgi verilmiştir. Bölüm sonunda araştırmanın düzeni ve yararlanılan yazım kılavuzlarına değinilmiştir.

II. Bölümde, kavramsal arka plan başlığı altında kamu sektörü bilgisinin yönetimi, kamu sektörü bilgisi, kamu sektöründe bilginin sınıflandırılması, kamu sektörü bilgisinin yönetimi ile ilgili model ve yaklaşımlar anlatılmıştır.

III. Bölümde, Kamu Sektörü Bilgisinin Paylaşımına Yönelik Uygulama Örnekleri başlığı altında ulusal ve uluslararası uygulama örnekleri incelenmiş ve bu örneklere yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

IV. Bölümde, Yasal Düzenleme ve Politikalarda Kamu Sektörü Bilgisinin Paylaşımı başlığı altında Türkiye ve AB'deki yasal düzenleme ve politikalar ele alınmış ve bunlara yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur.

V. Bölümde, kurum analizleri kapsamında iki boyutta gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen bulgular sunulmuştur.

VI. Bölümde, elde edilen tüm bulgular doğrultusunda oluşturulan kavramsal model açıklanmıştır.

VII. Bölümde, sonuç başlığı altında elde edilen sonuçlar araştırma sorularına dayalı olarak açıklanmış konunun geneline yönelik değerlendirmelerde ve önerilerde bulunulmuştur.

2. BÖLÜM

KAMU SEKTÖRÜNDE BİLGİ PAYLAŞIMINA YÖNELİK KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde temel olarak, kamu sektöründe bilgi paylaşımını ve buna ilişkin modelleri kapsayan kavramlar seti ile bu kavramlar arasındaki ilişkiler, farklılık ve benzerlikler ele alınmış bahsedilmiş, buna ilişkin tanımlamalara yer verilmiştir. Kamu sektörü bilgisine yönelik farklı olgunluk modelleri ve konuya ilişkin literatürde yer alan kaynaklar incelenmiş, farklı uygulama örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca konunun mevzuat, teknik alt yapı ve güvenlik boyutları da irdelenmiştir.

2.1. KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN YÖNETİMİ

Bilgi, kurumların gerek kendi içlerinde gerekse de diğer kurumlarla olan iletişimlerinde önemli bir güç ve stratejik bir kaynaktır. Bilginin giderek yaygınlaşması ve teknolojik gelişmelerle beraber kritik önemde ve rekabette avantaj sağlayan kurumsal bir kaynak olarak görülmesiyle birlikte bilginin yönetilmesi gerekliliği vuku bulmuştur. Bilgi yönetiminin daha iyi kavranabilmesi için konuya sistematik açıdan yaklaşmak gerekmektedir. Bu kapsamda kurumların sahip olduğu bilgi kaynaklarını tespit etmek adına araştırma ve sınıflandırma çalışması gerçekleştirmek; bilgi kaynaklarının, içeriğinin, nerede ve hangi biçimde yer aldığını, erişilebilirliğini, fayda durumunu saptamak ayrıca bilgi kaynaklarını kullanmak adına uygun ortam teşkil etmek önemlidir (Özdemirci ve Aydın, 2007).

Bilgi yönetimi, bilginin rekabetin temelinde yer alması, bilgiyi üretmenin bireysellikten kurtularak yenilikçiliğe ve yaratıcılığa dayanan kurumsal bilgi halini alması ve böylece kurum ve kuruluşların hayatlarını idame ettirebilmelerinin ilk şartı haline gelmesiyle ön plana çıkmıştır. Kurumsal bilgi; kurumun etkinliği, denetimi, yönetimi ve geliştirilmesine yönelik olarak üretilen, elde edilen, kullanılan ve bu sayede daha özel bir niteliğe bürünen her çeşit malumat, fikir ve olgulardır (Özdemirci, 2001, s. 180).

Bilgi yönetimi, bilgi akışını destekleyecek biçimde kamu kurum ve kuruluşlarındaki her çeşit iletişim kanalını güçlendirmeyi, hizmet verilen alanlara yönelik ilerlemeleri, beklentileri ve rakip politikaları titizlikle izlemeyi; rekabetçi, yenilikçi ve dinamik bir personel mevcuduna, kurumsal altyapıya ve kamu politikalarına sahip olmayı kapsayan bir anlam barındırmaktadır (Yıldırım, 2010).

Bilgi yönetimi, yönetimde yeni yaklaşımlar sunarak, bilgi eksenli yönetime doğru yol göstermektedir. Kurum ve kuruluşlarda bilgiyi üretmek, sağlamak, depolamak, düzenlemek ve erişmek bir gerekliliktir. Ancak söz konusu bilgiyi farklılık yaratacak şekilde kullanmak, yeni pazarlar ortaya koymak ve bu bilgiden ekonomik kazanç üretmek gerekmektedir. Bu doğrultuda bilgi yönetimi, belge, arşiv ve enformasyon uygulamalarının daha ilerisinde bir bütün halinde kurumsal bilginin yönetilmesini kapsamaktadır. Kurumsal bilgi yönetimi; kurumun bilgi gereksinimlerini gidermek, personelin kişisel bilgilerini yükseltmek ve yeni bilgiler ortaya koyarak kurumun faydasına kullanmak noktasına odaklanan düşünsel bir sürecin uygulamaya konması ile değer yaratma halidir (Özdemirci ve Aydın, 2007).

Kamu alanında bilgi yönetiminin ise değişen kamu yönetimi yaklaşımı uygulamalarından sonra gündeme gelmeye başladığı ifade edilmektedir. Bu doğrultuda kamu yönetiminde bilgi yönetimi uygulamaları; özel sektöre açılmayı, vatandaş olarak bireylerin önceliğini ve performans odaklılığı, ağ yapılanmalarını ve öğrenen örgüt paradigmasının özümsemesini kapsamaktadır. Bilgi yönetimi, e-Devlet girişimlerini kolaylaştıracak bir rol de üstlenmektedir (Yıldırım, 2010).

Kamu yönetiminde bilgi yönetimi dört açıdan önemli rol oynayabilmektedir. Bu açıları şu şekilde açıklamak mümkündür (Wiig, 2002, s.225):

- Kamu gündemini uygulamak için kamu hizmetlerinde hızlı karar vermeyi güçlendirmek,
- İstikrarlı ve güvenli bir toplum yaratarak karar verme sürecine etkin katılımına yönelik olarak topluma destek olmak,
- Kabul edilebilir bir yaşam düzeyine erişmek için toplumsal entelektüel sermaye becerilerini temellendirmek,
- Vatandaşların bilgi yönetimine dayalı işgücünü geliştirerek müreffeh bir toplum yaratmak.

Kamu sektöründe bilgi yönetiminin amaçları; e-Devlet vasıtası ile bilgi yönetimini gerçekleştirmek, kamu sektörünün rekabet gücünü yükseltmek, en iyi uygulamaları paylaşarak örnek almak, karar vermeyi ve liderliği teşvik etmek, insan sermayesini muhafaza ederek takım ruhunun gelişmesine destek olmak, stratejik politika planlama yaklaşımlarını kuvvetlendirmek, kamu personelinin ve vatandaşların devlete olan güvenini yükseltmektir (Chia-Cheng, 2007, aktaran Yıldırım, 2010).

Kamu sektörü bilgisinin yönetimi, bu sektör içerisinde yer alan kurumların birbirleri arasındaki bilginin sınıflandırılmasını ve paylaşımını kapsamaktadır. Çalışmamızda kamu sektörü bilgisinin yönetimini açıklayabilmek için öncelikle kamu sektörü bilgisi kavramsal olarak ele alınmış, kamu sektörü bilgisinin neden, nasıl ve ne şekilde sınıflandırılacağı irdelenmiş ve söz konusu bilginin kurumlar arasında paylaşım esasları incelenmiştir.

2.1.1. Kamu Sektörü Bilgisi

Kamu sektörü bilgisini kavramsal olarak açıklayabilmek için öncelikle kamu sektörü kavramının tanımlanması gerekmektedir. Kamu sektörü çok sayıda farklı çalışmada tanımlanmış olan bir kavramdır. Wegrich (2022, s.1), kamu sektörünü, ekonominin tüm devlet düzeylerinden ve devlet kontrolündeki işletmelerden oluşan kısımdır şeklinde tanımlamaktadır. Kamu sektörü genel anlamda, hükümetlerden ve kamu tarafından kontrol ya da sübvans edilen bütün kurumlardan, işletmelerden ve kamu programları, ürünleri ya da hizmetleri veren diğer kuruluşlardan meydana gelir (Pang, 2011, s.3). Bu sektörde, özel şirketler, gönüllü kuruluşlar ve hane halkları bulunmazken, genel hükümet sektörü ve merkez bankası da dâhil olmak üzere tüm kamu kurumları yer almaktadır (OECD, 2001).

Kamu kurum ve kuruluşlarının kanunlar çerçevesinde hizmetlerini yerine getirirken, ürettiği, topladığı, işleyerek, saklayarak ya da finanse ederek elde ettiği, sahip olduğu bilgi veya bu bilgiden kaynaklı üretilen çıktı ve hizmetler kamu sektörü bilgisi olarak tanımlanmaktadır (Civelek ve Aşık, 2011, s.4). Kamu sektörü bilgisi, kamu kaynaklarından sübvans edilen araştırma kuruluşlarında üretilen, meydana getirilen ya da toplanan araştırmalardan elde edilen bilgiler olarak nitelendirilmektedir (Vuckovic vd., 2021, s.1483). Buna ek olarak kamu sektörünün ve kamuya ait kurum ve kuruluşların yasal zeminde gerekçelendirilmiş ve çerçevesi çizilmiş ana fonksiyonlarının hayata geçirilmesi aşamasında üretme, depolama ve işleme gibi yollarla elde ettiği bilgi ve bilgiye dayalı her çeşit çıktı ve hizmet kamu sektörü bilgisi şeklinde tanımlanmaktadır (European Parliament & Council, 2003, s.90).

İş süreçleri esnasında kamu kurumlarının topladığı veya ürettiği veri büyük miktarlara ulaşmaktadır. Bu bağlamda kamu kurumlarının ürettiği veya topladığı veri şeklinde nitelendirilen devlet verisi (governmental data) literatürde çeşitli kaynaklarda kamu verisi (public data) ve kamu sektörü bilgisi (public sector information) gibi ifadelerle açıklanmaktadır (European Commission, 2011).

Genel olarak kamu sektörü bilgisi, kamu sektörünün kamu görevini veya diğer görevlerini icra ederken farklı faaliyet alanlarında topladığı, ürettiği, çoğalttığı, yayınladığı ve yaydığı veri ve bilgileri ifade eder. Veri, analiz veya yorumlamanın ürünü değil, olgusal olduğu varsayılan nitel veya nicel ifadeler veya sayılar olarak tanımlanır. Bilgi de anlamı iletmek amacı ile söz konusu verileri özetleyen, yorumlayan ya da farklı bir biçimde temsil eden süreçlerin çıktıları şeklinde ifade edilir (Deloitte, 2013, s.13).

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan ve bu kurumlarca üretilen bilgiler şeklinde nitelendirilen kamu sektörü bilgileri, kamu kurumlarınca üretilen ya da sağlanan kamu verilerinin anlamlandırılması ile meydana gelmektedir. Meteorolojik bilgiler, coğrafik bilgiler ve resmî istatistik bilgileri kamu bilgileri arasında sayılabilir. Kamu sektörü bilgisinin korunması, erişimi ve paylaşımına yönelik benimsenen politikaların, pek çok önemli alanda sunduğu bilgilerden dolayı, toplumun ve ekonominin üzerinde oldukça geniş kapsamda ve mühim bir etkisi olduğunu söylemek yanlış olmaz (Pollock, 2008). Bu yönüyle kamunun çok kapsamlı bir alanda bulunan bilgiye sahip olduğunu ve bu bilgiyi yönettiğini ve kullandığını söylemek mümkündür.

Devlet kurumları vatandaşlarla ilgili farklı türde veri toplar ve muhafaza eder. Veriler, devlet kurumlarının paylaşmak istediği bilgilere anlam yükler, vatandaşların ve devlet kurumlarının bilgi keşfi ihtiyaçlarını yönlendirir. Bu nedenle kamu sektörü bilgisinin oluşumunda veri önemlidir (Chun vd., 2010; Janowski, 2015). Kamu sektörü bilgileri aynı zamanda kişisel verilerle de doğrudan bağlantılıdır. Kişilerin, kimlik, sağlık, iletişim, finansal, inanç vb. özel verilerinin korunması teknolojinin hayatın içine tamamen girdiği günümüz dünyasında gün geçtikçe daha çok önem kazanmaktadır. Bu veriler kamu sektörü tarafından bilişim sistemleri vastasıyla otomatik olarak sıklıkla işlenmektedir. Her ne kadar bu verilerin işlenmesi kamu kurumlarının işleyişi için birtakım kolaylıklar sağlasa da verilerin kötüye kullanımı ihtimalini de doğurmaktadır. Bu nedenle kişi ve devlet çıkarları noktasında yasal ve makul bir dengenin oluşturulması gerekmektedir (KVKK, 2019).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin mevcudiyeti göz önünde bulundurulduğunda, kamu sektörü bilgisi, yenilikçi katma değerli hizmetler ve ürünler sağlamada mühim bir rol oynayabilir. Ayrıca bu teknolojiler, daha geniş bir nüfusun eğitim ve kültürel bilgilere daha iyi erişmesini sağlar. Hem ticari fırsatlar hem de bilginin daha geniş yayılmasının olumlu ekonomik ve sosyal faydaları vardır. Kamu sektörü, çok sayıda bilgiyi ürettiği ve topladığı için önemli bir kaynak havuzu oluşturmaktadır. Kamu yetkilileri için bu içerik iki farklı

boyuta sahiptir. Bunlardan biri, bilginin ticari olarak yeniden kullanımını kolaylaştırma amacını içermektedir. Diğer boyut ise çeşitli sosyo-ekonomik amaçlar için kamusal içeriğin yayılması ve korunması ile ilgilidir (Vickery ve Wunsch-Vincent, 2006). Bilgilerin bizzat bilgiyi üreten kamu sektörlerince, diğer kamu sektörlerinin veya kurum ve kuruluşlarının çeşitli amaçlar uyarınca kullanmaları için paylaşılması ve bu sektörlerce kullanılması ise bilginin yeniden kullanılması olarak tanımlanmaktadır (European Parliament & Council, 2003, s.94). Sözünü ettiğimiz yeniden kullanım, bilginin kopyalanması, depolanması, paylaşılması ve yayılması gibi farklı vesilelerle gerçekleştirilmektedir. Kamu sektörü hizmetlerini gerçekleştirirken bilgileri sadece kendi içinde paylaşmaları yeniden kullanım olarak tanımlanmamaktadır, bu tanım daha ziyade kamu sektörü bilgisinin yeni bir üretim sürecine dâhil olduğu durumları karşılamaktadır. Kamu sektörü bilgisi, bilgiye onun işlenmesi yoluyla katılan, bilginin söz konusu olduğu hizmete değerle eklenen, katma değer yaratacak üretime esas olan malzemenin önemli bir kısmını ihtiva etmektedir. Kamu sektörü bilgisinin elektronik ortamda bulunmasının bilgiye erişim kolaylığı, bilginin farklı amaçlarla paylaşımı ve katma değer yaratacak mal ve hizmetlerin yaratılması bakımından bir avantaj sağladığı da göze çarpmaktadır. Bu avantajla kamu sektörü bilgisinin rolü ve içeriği ile söz konusu bilginin üretimine olanak sağlayan teknolojilerin önemi daha net görülmektedir (Vickery ve Wunsch-Vincent, 2006).

Kamu sektörü bilgisine erişim toplumların karar alma süreçleri ve demokratik karar alma faaliyetlerine katılımını daha bilinçli bir düzeye taşıyabilir. Ancak kamu sektörü bilgisinin önemi farklı kurum ve şirketlerin üretim verimlilikleri için kamu sektörü bilgisine ihtiyaç duymalarından kaynaklanmaktadır. Kamu sektörü bilgisinin niteliklerinden ve işlevlerinden biri de çeşitli kurum ve işletmelerin kamu sektörü bilgisine erişerek katma değer türevi olan ürünler üretmede ve buna yönelik Ar-Ge projeleri oluşturmada kullanılmasıdır. Bunu destekleyecek bir önerme olarak kamu sektörü bilgisinin, bilginin üretimi, depolanması ve paylaşılması süreçlerine dâhil edilerek kamunun ekonomik refahına katkıda bulunabileceği de ifade edilmektedir (Papapavlou, 2000).

Birlikte çalışabilirlik, kamu sektörü bilgisinin en önemli niteliklerinden birisidir. Kamu sektörü bilgisi kurumlar arası paylaşım yapılmasını önceleyen bir terimdir. Kamu sektörü bilgisinin üretilmesi, yeniden üretilmesi ve edinilmesi kamu kurum ve kuruluşları arasında etkin bir paylaşım olmadan mümkün görünmemektedir.

e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı bu doğrultuda, 4/12/2003 tarih ve 25306 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2003/48 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile hayata geçirilmiştir (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2004). Genelge, kamu kurum ve kuruluşları arasında efektif ve güvenli veri paylaşımı gerçekleştirmek amacıyla iş gören bir altyapı kurulmasının önemini ortaya koymuştur. Bunlardan en önde geleni kurumlar arası bilgi ve veri paylaşımının birlikte çalışabilirlik potansiyeline yaptığı katkıdır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012). Genelge ile uygulamaya konulan Eylem Planının en önemli vurgusu ve önceliği, kamu kurumlarınca uygulanan ya da uygulanması için gerekli teknik alt yapısı hazırlanan çevrimiçi faaliyetlerin etkili bir biçimde sunulabilmesi için karşılıklı iş birliğini ve bilgi paylaşımını sağlamaya imkân tanıyacak bir alt yapının kurulmasıdır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin beraberinde gelen olanaklar ve fırsatlar ile değişiklik gösteren yönetim taahhütleri kapsamında değeri artan kamu sektörü bilgisinin kullanımı ve yeniden kullanımı, yenilikçi katma değer hizmetler ve ürünler ortaya koymak bakımından değerlidir. Bu kapsamda bilgiye sahip olmanın güç ve rekabet açısından önemli bir avantaj sağladığı günümüzde kamu sektörünün ürettiği kamu bilgilerinden elde edilecek ekonomik kazancın da devasa boyutlara ulaşması beklenmektedir (Işık ve Keskin, 2013; Uçkan, 2006). 2023 yılında yapılan bir çalışmada basılı ortamdan elektronik ortama geçirilen bir sistemin, faaliyete geçtiği 2009 yılından 2020 yılına kadar sistem üzerinden gerçekleştirilen 50 milyon sorgunun kırtasiye, enerji, zaman kazancı hariç yalnızca posta masrafı üzerinden elde edilen tasarrufun 1 yılda 450 milyon TL olduğu belirlenmiştir (Adalet Bakanlığı, 2020). Benzer bir diğer çalışmada paylaşımı elektronik ortamda gerçekleşen resmî belgelerle basılı ortamda paylaşılan resmî belgeler arasındaki performans farklılığı merkezi bir kamu kurumu örneğinde incelenmiştir (Özdaş ve Tüfekçi, 2023). Araştırma sonuçlarında kurumların belgeleri basılı ortamda paylaşmalarının doğrudan maliyetinin 1 yılda 23.414 TL, fiziki ortamda gönderilip alınan resmî belgelerin gecikmesinden doğan fırsat maliyetinin ise 1 yılda 3.905.702 TL olduğu tespit edilmiştir. Kamu kurumları arasında elektronik ortamda gerçekleşen bilgi paylaşımının kamu geneline yayıldığı düşünüldüğünde ülkenin ekonomik refahına yapacağı katkının devasa boyutlara ulaşabileceğini söylemek yanlış olmaz.

Kamu sektörü bilgilerinin kullanımından ve yeniden kullanımından kaynaklanan ve parasal terimlerle ölçülmeyen daha geniş faydalar bulunduğu ifade edilmektedir

Literatür, kamu sektörü bilgilerinin farklı alanlarda daha kapsamlı etkilerinin olabileceğini tartışmaktadır (Deloitte, 2013). Söz konusu etkiler şu şekilde ifade edilmektedir:

- Demokratik katılımı artırmak: vatandaşların ve işletmelerin kamu sektörü bilgilerine erişimini sağlamak, onların önemli konularda kendi analizlerini yapmalarını, kamu hizmeti sağlayıcıları hakkında daha bilinçli seçimler yapmalarını ve varsayımlarını sorgulamalarını ayrıca politika yapma sürecini iyileştirmek için politika yapımcılarla etkileşim kurmalarını sağlar,
- Daha fazla hesap verebilirliği teşvik etmek: Kamu hizmeti sunumunun maliyetlerinin incelenmesi ve karşılaştırılabilir hizmetlerin kıyaslanması gibi,
- Daha fazla sosyal uyum: Hizmetlerin sunumu ve dağıtımını hakkında daha fazla bilgi sağlayarak, kamu sektörü bilgileri belirli kamu hizmetlerini kimin aldığına dair söylentileri ortadan kaldırmak için kullanılması gibi,
- Çevresel faydalar yaratmak: sürücülerin yolculuklarını daha iyi planlamalarına yardımcı olan daha iyi trafik ve ulaşım verilerinin yayınlanması yoluyla sıklığı ve kirliliği azaltmak gibi,
- Farklı politika alanları arasındaki daha önce bilinmeyen bağlantıları belirlemek: veri paylaşımı yoluyla, politik zorlukların temeline bütünsel bir şekilde hitap etmeyi amaçlayan sistem genelinde çözümler geliştirmek mümkün olabilir. Söz konusu hususun genel toplumsal refah üzerinde büyük bir etkiye sahip olması olasıdır.

Kamu sektörüne ait bilgilerinin kullanımından ve yeniden kullanımından kaynaklanan demokratikleşmeden, çevresel faydalara ve toplumsal refahın sağlanmasına kadar birçok fayda olduğu görülmektedir.

2.1.2. Kamu Sektöründe Bilginin Sınıflandırılması

Kamu sektörü, dijitalleşmiş olarak nitelendirilen günümüz dünyasında ülke ve toplumların en fazla ve en çeşitli veri üretme yetisine sahip sektörü olarak ifade edilebilir. Makine tarafından okunabilir ve buna bağlı olarak çevrimiçi yayımlanan kamu verileri sosyal, ekonomik ve politik açılardan değer ortaya koymayı amaçlayan kamu sektörü için önemli kaynaklardır. Ayrıca kamu verilerinin; kamu kurum ve kuruluşları, işletmeler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları gibi söz konusu verilerden faydalanan pek çok aktör adına önemli potansiyele sahip stratejik bir kaynak olduğu açıktır (Nam, 2015). Kamu sektörü rutin işlemleriyle ekonomiden sağlığa, spora ve birçok farklı sektöre yönelik nicelik,

nitelik ve biçimi farklılık gösteren verilerden yararlanarak bilgi sağlamakta ve bu bilgileri kullanıma sunmaktadır (Eroğlu, 2017).

Farklı çeşitlilik ve formatlarda bulunan devasa bilginin sahibi olan kamu sektörü kurum ve kuruluşlarının sosyal, ekonomik ve politik düzeyde birçok faaliyeti ve bu faaliyetlerin icrasının doğurduğu pek çok sonuç bulunmaktadır. Niceliği artan bilginin paylaşımından kaynaklı bazı sorunlar da ortaya çıkabilmektedir. Özellikle bilgiye yetkisiz ve izinsiz erişim bilgi varlığı sahiplerine büyük zararlar vermeye başlamış; bu da kişisel bilgi güvenliğinden ulusal bilgi güvenliğine kadar geniş çapta bir alanı etkisi altına almıştır. Bilgi varlıklarının karşı karşıya kaldığı bu tehditler bilgi paylaşımında yeni düzenlemelerin yapılması ihtiyacını doğurmuştur (Kavak, 2023, s.37). Bu doğrultuda da kamu sektörünün etkinliklerinin incelenebilmesi ve farklı sektörlerle mukayese edilebilmesi için sınıflandırılması gerekmektedir. Sınıflandırma ayrıca kamu sektörü bilgisinin verimli, kolay, güvenilir ve etkin kullanımında önemli bir uygulamadır.

Bilgi sınıflandırmasını tanımlayan; farklı standartlar bulunmaktadır² (National Institute of Standards and Technology, 2018). Bilgi sınıflandırması hem özel sektördeki hem de kamu sektöründeki kurum ve kuruluşların yaptığı işlemlerden biridir. Bilgi Güvenliği Yönetim Sisteminde (BGYS) (Information Security Management System) varlık yönetimi; bilgi varlıklarını tanımlamayı, sahipliğini atamayı ve bilgi varlıklarını koruma altına almayı hedefleyen önemli bir faaliyettir. Varlık yönetimi içinde de bilginin kuruluş için önemine uygun bir koruma düzeyi almasını sağlamayı amaçlayan bilgi sınıflandırması önemli bir yer tutmaktadır (Bergström, 2017).

Bir bilgi güvenliği yönetim sisteminin kurularak uygulanması ve bu sistemin sürdürülebilir bir yapıda sürekli iyileştirilmesi ve kurumun gereksinimlerine göre uyarlanmış bilgi güvenliği risklerinin değerlendirilmesi adına kurum ve kuruluşlar için gereksinimleri vurgulayan ISO/IEC 27001:2013, bilgiyi koruma açısından; yasal şartlar, değer, kritiklik ve yetkisiz ifşa veya değiştirilmeye karşı korunma olmak üzere dört grupta sınıflandırmaktadır (ISO, 2013).

2014 Federal Bilgi Güvenliği Modernizasyon Yasası (Federal Information Security Modernization Act) federal bilgi sistemleri ve kuruluşlarında kullanılan güvenlik ve gizlilik kontrollerinin değerlendirilmesini yürütmek için bir dizi prosedür içermektedir. Söz

² Örneğin; Control Objectives for Information and Related Technologies (COBIT) 5, International Organization for Standardization/International Electrotechnical Commission (ISO/IEC) 27001:2013, International Society of Automation (ISA) 62443-2-1:2009 ve National Institute of Standard and Technology (NIST) SP 800-53 Rev. 4 gibi.

konusu yasayı uygulamada yardımcı olan ve bilgi ve bilgi sistemlerini korumak için güvenlik ve gizlilik denetimleri kataloğu sunan NIST SP 800-53, bilgi sisteminin güvenlik sınıflandırmasını; düşük, orta veya yüksek olmak üzere üç düzeyde ele almıştır (NIST Special Publication 800-53, 2022).

Bilgi varlıkları üzerine farklı bir sınıflandırma da Birleşik Krallık Hükümeti tarafından yapılmıştır. Birleşik Krallık Hükümeti'nin hizmet sunmak ve devlet işlerini yürütmek için toplanması, depolanması, işlenmesi veya paylaşılması gereken bütün bilgilerin özünde bir değer vardır ve bu bilgiler uygun derecede koruma gerektirir. Birleşik Krallık Hükümeti, bilginin uygun şekilde korunmasını sağlamak, kamu sektörü bilgisinin etkin kullanımını desteklemek ve uluslararası anlaşmaların yükümlülüklerini yerine getirmek amaçlarıyla bilgi varlıklarını resmî, gizli ve çok gizli olmak üzere üç tipte sınıflandırmaktadır. Bunlar resmî bilgilerin kaybolması, çalınması veya medyada yayınlanması halinde zarar verici sonuçlar doğurabilecek ancak yüksek tehdit profiline tâbi olmayan rutin iş ve hizmetler dâhil kamu sektörü tarafından oluşturulan ve işlenen bilgilerin çoğunluğunu içermektedir. Gizli bilgiler ise ulaşılmasının uluslararası ilişkilere zarar verebileceği veya ciddi suç soruşturmalarına yol açabileceği gizli ve koruyucu önlemleri içeren hassas bilgileri içermektedir. Son sınıflandırma olan çok gizli bilgiler ise ulaşmanın hayati önem taşıdığı değerlendirilen ya da ülkenin veya dost ülkelerin güvenliğini tehdit edebileceği bilgiler olmak üzere en ciddi tehditlere karşı yüksek düzeyde koruma gerektiren Birleşik Krallık Hükümeti'nin en hassas bilgilerini içermektedir. Birleşik Krallık Hükümeti ile çalışan tüm şahıslar hükümetin bilgilerini korumakla sorumludur ve bilgilerin tehlikeye atılması veya kötüye kullanılması durumunda bireysel yaptırımlar uygulanmaktadır (Cabinet Office, 2014).

Bir kuruluş sahip olduğu değere veya bilgiye hâkim değilse, onu nasıl koruyacağını da bilemeyebilir. Bu noktada sınıflandırmanın önemi daha net görülmektedir. Ayrıca, gerçek sınıflandırma bir içerik sınıflandırma şemasına dayanmalı ve bilgi kaynakları sınıflandırma şemasına işlenmelidir. Bilgi kaynakları, anlaşılabilirlik, uygunluk, önem, bütünlük, doğruluk, tutarlılık, gizlilik, geçerlilik ve güvenilirlik gibi bilgi doğrulama kriterlerine dayalı olarak toplanmalı, düzenlenmeli ve doğrulanmalıdır (Bergström, 2017). Genellikle kurumsal bilgilerin sınıflandırılması kişisel bilgiler, finansal bilgiler ya da sağlık bilgileri gibi çeşitli veri türlerinin korunması ve düzenlenmesi esasına dayanmaktadır. Kurumlar bilgileri sınıflandırırken genellikle şu üç kriteri dikkate almaktadır (Kim ve Solomon, 2018, s.196):

- Değer: Bilginin değeri; kuruluş için değer, rakipler için değer, yenileme veya kayıp maliyeti ve kuruluşun itibarına yönelik değer olmak üzere birkaç farklı ölçümle tanımlanabilir.
- Hassasiyet: Bütünlüğün ihlalinin veya bilgilerin ifşa edilmesinin kurum nezdinde yaratacağı etkinin ölçüsüdür. Kurumların duyarlılığı, sorumluluk veya para cezaları, itibar, güvenilirlik veya pazar payı kaybı dâhil olmak üzere farklı yollarla ölçülür.
- Kritiklik: Bilginin kuruluş amacı bakımından değerini gösterir. Bilginin kaybolma veya açığa çıkması durumunda neler olabileceğini belirler.

Kamu sektörü bilgisine yönelik sınıflandırmalar, kamu hizmetlerinin şeklini, niteliğini ve bunun için gerekli olan ekonomik kaynakları belirlemeye yardımcı olan araçlardır. Bu araçların kullanımı da belirlenmiş amaçlara yöneliktir ve kamu hizmetindeki kurum ve kuruluşlarının mevcut kaynaklarla neler yapabileceğini gösterir. Örneğin kamu hizmetlerine ayrılan bütçeler kamu hizmetinin önemine ilişkin önemli bir veridir. Böylelikle, kamunun hizmetindeki kurum ve kuruluşların çeşitli kamu hizmetlerine yaptığı kaynak dağılımının niceliği, önceliği ve topluma olan finansal maliyeti kamu sektörü bilgisinin sınıflandırılmasının önemini ortaya koyar. Kamu sektöründe üretilen hizmetlerin türü, kamu sektörü bilgisinin düzeyi ile yakından ilişkilidir (Ataç, 1980).

Bilgiyi çeşitli biçimlerde ayrıştırmak, kategorize etmek ve bu kategoriler üzerinden belli bir taksonomi elde etmek mümkündür. Kamu sektörü bilgisi diğer bilgilerin sınıflandırılmasına yönelik birtakım farklılıklar içerir. Kamu sektörü bilgisi kolayca taklit edilemez, dinamik içeriği nedeniyle içinde bulunduğu koşullara göre değişebilir, kullanılan organizasyonlara katma değer katar ve katma değer türevlerin üretilmesine önemli ölçüde kaynaklık eder. Böyle bir bilgi türünün sınıflandırılmasının da kendine özgü çeşitli zorluklar barındırmaktadır. Kamu sektörü gün geçtikçe karmaşık bir yapılar bütünü haline gelmektedir. Bu yapının idaresi ve denetlenmesi için daha fazla bilgiye gereksinim hissedilmektedir. Kamu sektörü, söz konusu karmaşık yapı uyarınca farklı kademelere ayrılmakta ve her kademenin gereksinimi olan bilgi türü de kendi içinde farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle kamu sektörü bilgisi doğrudan ham haliyle kullanılmamaktadır. Söz konusu bilgi önce analiz edilerek ihtiyaç duyulan bilgi seçildikten sonra belirli bir sınıflandırma çerçevesinde kullanılmaktadır (Dura ve Atik, 2002).

Kurumların bir kısmı bilgilerin gizliliğini ve bütünlüğünü korumak amacı ile sınıflandırma şemaları kullanmaktadır. Bu şemalar temelde üç kategoriye kapsamaktadır. Bu kategoriler şunlardır (Whitman ve Mattord, 2018, s. 266-267):

- *Gizli Bilgi (Confidential)*: Sürekli kontrol altında bulunması gereken, kurum için en hassas bilgileri ifade etmektedir. Bu bilgilere erişim bilinmesi gereken esasına göre gerçekleştirilir. Aynı zamanda bu kategoriye dâhil bilgiler, hassas veya özel bilgiler olarak da tanımlanmaktadır.
- *Dâhili Bilgi (Internal)*: Gizli kategorisinin gerekliliklerini karşılamayan bütün kurum içi bilgiler dâhili bilgi olarak nitelendirilmektedir. Dâhili bilgiler sadece kurum çalışanları, yetki sahibi yükleniciler ve diğer üçüncü taraflarca görüntülenebilmektedir.
- *Harici Bilgi (External)*: Kamuya açıklanmak üzere ilgili kurum yönetimi tarafından onaylanan bütün bilgiler harici bilgi olarak adlandırılmaktadır.

Kamu sektörü bilgisinin sınıflandırılması başlığı altında, gizliliğe ilişkin endişeler söz konusu olduğunda, gizli ve kişisel veriler, ulusal sır olarak nitelendirilen verilerin art niyetli kullanılması ve uygunsuz biçimde paylaşımaları hususları karşımıza çıkmaktadır (Kulk ve Loenen, 2012). Bu kapsamda kamu sektörü bilgisinin paylaşımı uygulamaları çerçevesinde veri ve bilgi erişim düzenlemelerinde söz konusu bilgilerin güvenlik ve gizlilik sınırlarının net olarak çizilmesi önem teşkil etmektedir. Mevcut kamu verilerinin sınıflandırmasının, çerçevesi düzenlemelerle oluşturulan sınırlar içinde yapılması ve bu kapsamda yerinde tanımlanmış veri yönetim politikaları doğrultusunda sürdürülmesi gerekmektedir (Eroğlu, 2017).

Bilgi varlıklarının gizlilik derecelerine göre sınıflandırılması ihtiyacı bilgiye erişim ve bilginin paylaşımı süreçlerinde karşılaşılan risk ve tehditlerden kaynaklanmaktadır. Bilgi varlıklarının gizlilik dereceleri bulunduğu ortam, kapsam ve içeriği, değeri, kullanım amacı ve kime ait olduğu gibi bazı kriterler doğrultusunda belirlenmektedir. Söz konusu kriterler doğrultusunda medana gelen sınıflandırmalar kurumdan kuruma hatta ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir. Gizlilik derecesi, belgenin güvenliğinin ihlali veya belgenin açığa çıkması durumunda meydana gelecek zararın boyutu ve olası etki alanları dikkate alınarak tespit edilmektedir. Türkiye’de kullanımda olan “Çok Gizli”, “Gizli” ve “Hizmete Özel” şeklinde üç farklı gizlilik derecesi mevcuttur. Bu derecelerden Çok Gizli; İfşası ya da yetkisi olmayan şahıslarca öğrenilmesi durumunda devletin dış ilişkilerini, milli savunma ve güvenliğini ciddi boyutta zarara uğratabilecek belgeler için, Gizli; İfşası ya da yetkisi olmayan şahıslarca öğrenilmesi durumunda devletin güvenlik, istihbarat ve teknoloji faaliyetlerine zararı olabilecek nitelikte belgeler için, Hizmete özel ise; İfşası ya da yetkisi olmayan şahıslarca öğrenilmesi durumunda gerçek veya tüzel kişilere, herhangi bir idari faaliyete zarar verebilecek, idari veya adli soruşturma açılmasına neden olabilecek belgeler için kullanılmaktadır. Söz konusu sınıflama ile

bağlantılı olarak “*Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*” ile içeriği veya güncelliği göz önünde bulundurularak gizlilik dereceli belgeler için uygulanacak usul ve esasları saptamak ve gizlilik dereceli belgelerde uygulama birliğini sağlamak amaçlanmaktadır (Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2022). Özel gizlilik derecesi, uygulamada kolaylık sağlamak ve yaygın olarak kullanılmamasından dolayı kullanımdan kaldırılmıştır. Elektronik Belge Yönetim Sistemlerinde (EBYS) yalnızca Hizmete Özel gizlilik dereceli belgeler üretebilmektedir. Diğer gizlilik dereceli belgeler EBYS aracılığıyla paylaşılammakta, bu durum bilginin paylaşım şeklini etkilemektedir. Ayrıca, Çok Gizli ve Gizli derecelerine sahip belgelerin yeniden değerlendirilmesi sonucunda gizlilik derecesinin düşürülmesi, kaldırılması ya da belgenin imha edilmesi doğrultusunda yetkili bürolar tarafından karar verilebilmektedir. Yerinde ve doğru bir gizlilik derecesi kullanımı ile belge yönetiminde idarelerin gereksinim ve beklentileri karşılanmaktadır. Gizlilik derecelerinin yerinde kullanımı, açık ve şeffaf bir yönetim, uygunsuz veya aşırı sınıflandırmanın önüne geçerek hesap verebilirlik, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu vb. düzenlemeler kapsamında yapılacak bilgi edinmeye yönelik talepleri daha etkin yanıtlayabilmek ve daha verimli belge yönetimi süreci yürütmeye katkıda bulunmaktadır. Yerinde ve doğru kullanılmayan sınıflandırma yani belgeler için verilmesi gerekenden daha yüksek ya da daha düşük gizlilik derecesi verilerek sınıflandırma yapılması ise; lüzum olmadığı halde erişimin sınırlandırılması ve idarece gerçekleştirilecek faaliyetlerin sekteye uğraması, iş yükünün ve işlem maliyetinin artması, gizlilik derecelerinin amacını kaybederek sıradan bir hal alması ve güvenlik ya da hak ihlali gibi olumsuzluklara neden olabilmektedir (Gizlilik Dereceli Belgelerde Kullanılacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Kılavuzu, t.y.).

Bilginin sınıflandırılması aynı zamanda ülkelerin silahlı kuvvetleri ile savunma ve güvenlik anlayışlarından kaynaklanan köklü bir uygulamadır. En iyi bilinen sınıflandırma şemalarından biri, çok gizli, gizli, özel, hizmete özel ve tasnif dışı bilgi düzeylerinin kullanıldığı Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization-NATO) askeri ittifakından gelmektedir (Controlled Access Program Coordination Office, 2011, North Atlantic Council, 2002). Bu sınıflandırma şemasında belirtilen gizlilik derecelerinin içerikleri ise şu şekildedir:

- *Kozmik Çok Gizli (Cosmic Top Secret)*: Yetkisiz erişimi NATO’ya istisnai derecede ağır zarar verecek olan bilgileri içermektedir.

- *NATO Gizli (NATO Secret)*: Yetkisiz erişimi, NATO'ya ağır zarar verebilecek bilgileri içermektedir.
- *NATO Özel (NATO Confidential)*: Yetkisiz erişimi NATO'nun zarar görmesine yol açabilecek bilgileri içermektedir.
- *NATO Hizmete Özel (NATO Restricted)*: Yetkisiz ifşası NATO'nun çıkarlarına veya etkinliğine zarar verebilecek NATO bilgilerini içermektedir.
- *Tasnif Dışı Bilgiler (NATO Unclassified)*: güvenlik sınıflandırması olmayan ancak yalnızca resmî amaçlar için kullanılacak olan NATO bilgilerini içermektedir. Bu tür bilgiler yayım kısıtlama veya etiketleri ile kamuya açıklanabilir. NATO tarafından yapılan basın açıklamaları veya NATO ile alakalı haberler bu bilgilere örnek verilebilir.

Avrupa Birliği (AB) yayımladığı AB Gizli Bilgilerini Korumaya Yönelik Güvenlik Kuralları (The Security Rules for Protecting EU Classified Information) başlıklı konsey kararı ile Avrupa Birliği genelinin ya da bir veya daha fazla üye ülkenin çıkarlarını tehlikeye sokabilecek bilgilere erişimi engellemektedir. Söz konusu kararda yer alan sınıflandırma kategorileri şu şekildedir (Council of the European Union, 2013):

- *AB Çok Gizli (EU Top Secret)*: Yetkisiz erişimin, Avrupa Birliğinin veya üyesi ülke ya da ülkelerin temel çıkarlarına çok ağır derecede zarar verebileceği bilgiler.
- *AB Gizli (EU Secret)*: Yetkisiz erişimin, Avrupa Birliğinin veya üyesi ülke ya da ülkelerin temel çıkarlarına ciddi zarar verebileceği bilgiler.
- *AB Özel (Confidential)*: Yetkisiz erişimin, Avrupa Birliğinin veya üyesi ülke ya da ülkelerin temel çıkarlarına zarar vermesi muhtemel bilgiler.
- *NATO Hizmete Özel (NATO Restricted)*: Yetkisiz erişimin, Avrupa Birliğinin veya üyesi ülke ya da ülkelerin çıkarlarına yönelik dezavantaj oluşturması mümkün olabilecek bilgiler.

Bu sınıflandırma kategorilerine ilave olarak ikaz (caveat) ve kod (code) işaretlemeleri, sınıflandırılan bilginin hangi faaliyet alanında bulunduğunu tespit etmek, söz konusu bilgiyi özel bir dağıtım işlemine dâhil etmek ve/veya erişimini kısıtlamak amacıyla kullanılmaktadır (Kavak, 2023, s.42).

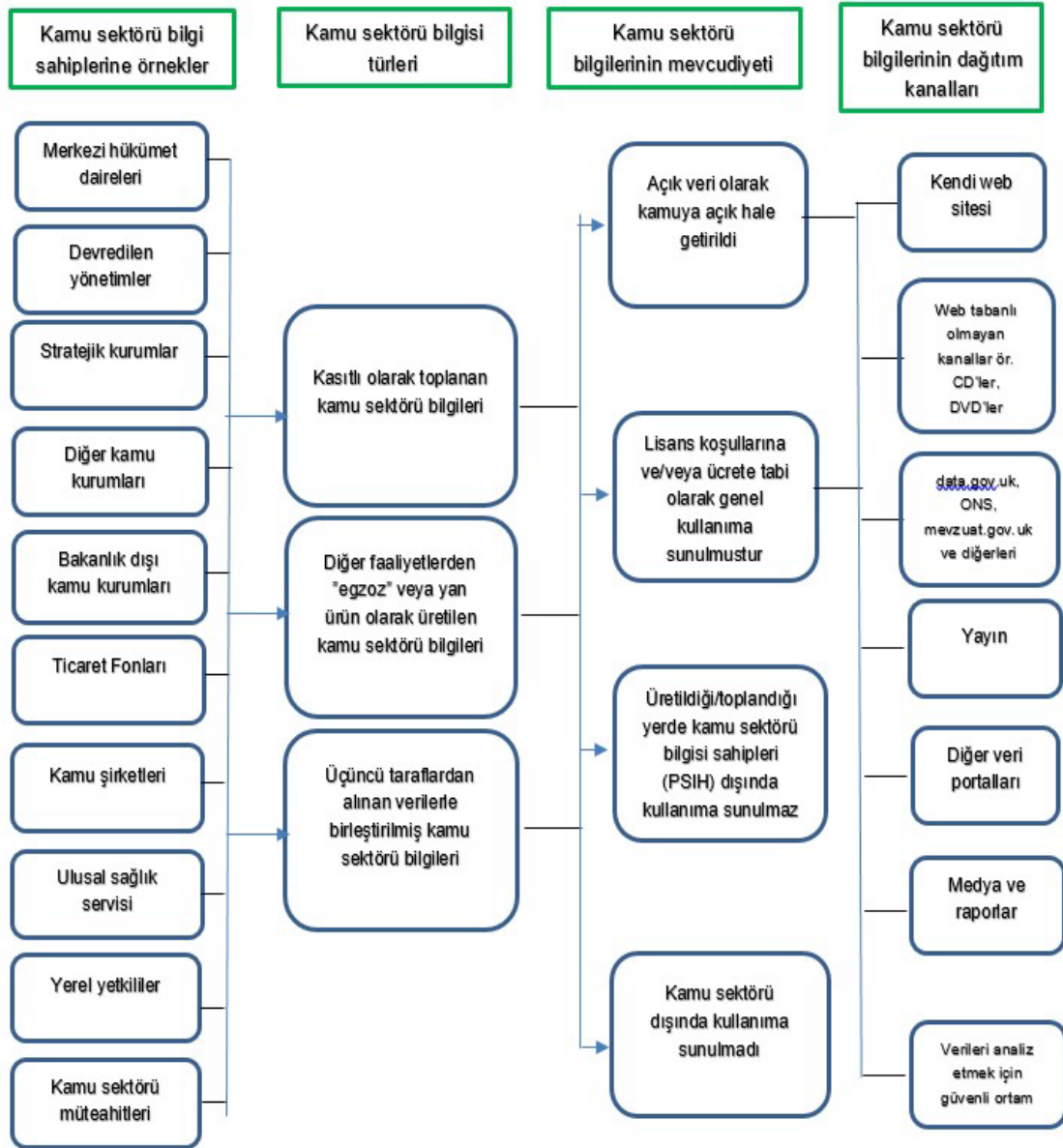
Bilgi, veri ve güvenlik sınıflandırması, bilgileri güvenlik ihlallerine karşı korumayı amaçlar. Ancak genel olarak güvenlik sınıflandırması, bir kaybın ulusal güvenliği etkilediği bilgileri ifade eder. Güvenlik sınıflandırmasına ayrıca sınıflandırılmış bilgi denir ve dünyadaki çoğu ülke, ulusal güvenlikle ilgili bilgileri işlemek için sınıflandırma şemaları geliştirmiştir

(Kaarst-Brown ve Thompson, 2015). Bilginin sınıflandırılması, pek çok farklı ülkede (örneğin Birleşik Krallık, Avustralya ve İsveç gibi) devlet kurumları için zorunlu bir faaliyettir (Bergström, 2017).

Literatürdeki birçok çalışmada kurumlarda bilginin sınıflandırılması ile ilgili yönergelerin ve/veya sınıflandırma şemalarının çok genel kapsamlı veya çok karmaşık olduğu belirtilmektedir. Diğer bir ifade ile sınıflama ile ilgili standartların kurumsal ihtiyaçlara uygun, dengeli bir düzeyde kılavuzlara ve kurumsal uygulamaya dönüştürülmesinde sorun olduğu vurgulanmaktadır (Başkarada, 2009; Bayuk, 2010; Janczewski ve Xinli Shi 2002; Ghernaouti-Helie vd., 2011; Donn B. Parker, 1997; Saxby, 2008; Seifert ve Relyea, 2004; Feinberg, 2004; aktaran Bergström, 2017). Kurumlar arasında bilgi paylaşımında sınıflandırma şeması, bilgiyi paylaşan kurumun ihtiyaçlarına göre söz konusu bilginin o kurum için ne kadar değerli olduğunu ifade eder ancak bilginin paylaşıldığı kurumun söz konusu bilgiyi nasıl koruyacağı ile ilgili fikir vermez (Bergström, 2017).

Kamu sektörü bilgileri dinamik ve sürekli olarak oluşturulan, yani kamu sektörünün işleyişi ile ilgili, doğrudan kamu sektörü tarafından oluşturulmuş ve ticari uygulamalarda kolaylıkla kullanılabilir veriler (meteorolojik veriler, iş istatistikleri gibi) ve statik (yerleşik kayıt) yani kamu sektörü tarafından doğrudan oluşturulmaktan ziyade onun işleyişi ile ilişkili elinde olan ve ticari kullanımlarla ilişkili olması zorunlu olmayan, ancak diğer kamu yararları amaçlarına (kültür, eğitim, kültürel arşivler, üçüncü taraf haklarının önemli olabileceği sanatsal eserler vb.) sahip veriler olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. İlk kategori, bilgi yoğun endüstriler için temel olabilecek kamu sektörü bilgisine, ikinci kategori ise kültürel, eğitimsel ve bilimsel geniş kamu yayılımı ve uzun vadeli başlıca hükümet koruma hedefleri olan kamu bilgisine atıfta bulunur (Vickery ve Wunsch-Vincent, 2006).

Kamu sektörü bilgisi farklı şekillerde sınıflanabilmektedir. Bu sınıflandırma kimi zaman gizlilik derecesine, kimi zaman ekonomik değerine, kimi zamanda eskiliğine, yeniliğine ya da miktarına göre olabilir. Sahiplerine, türlerine, mevcudiyet/elde edilebilirlik durumuna ve dağıtım kanallarına göre kamu sektörü bilgisinin sınıflandırılmasına yönelik olarak Deloitte'nin (2013), yaptığı çalışma Şekil 4'te sunulmuştur:

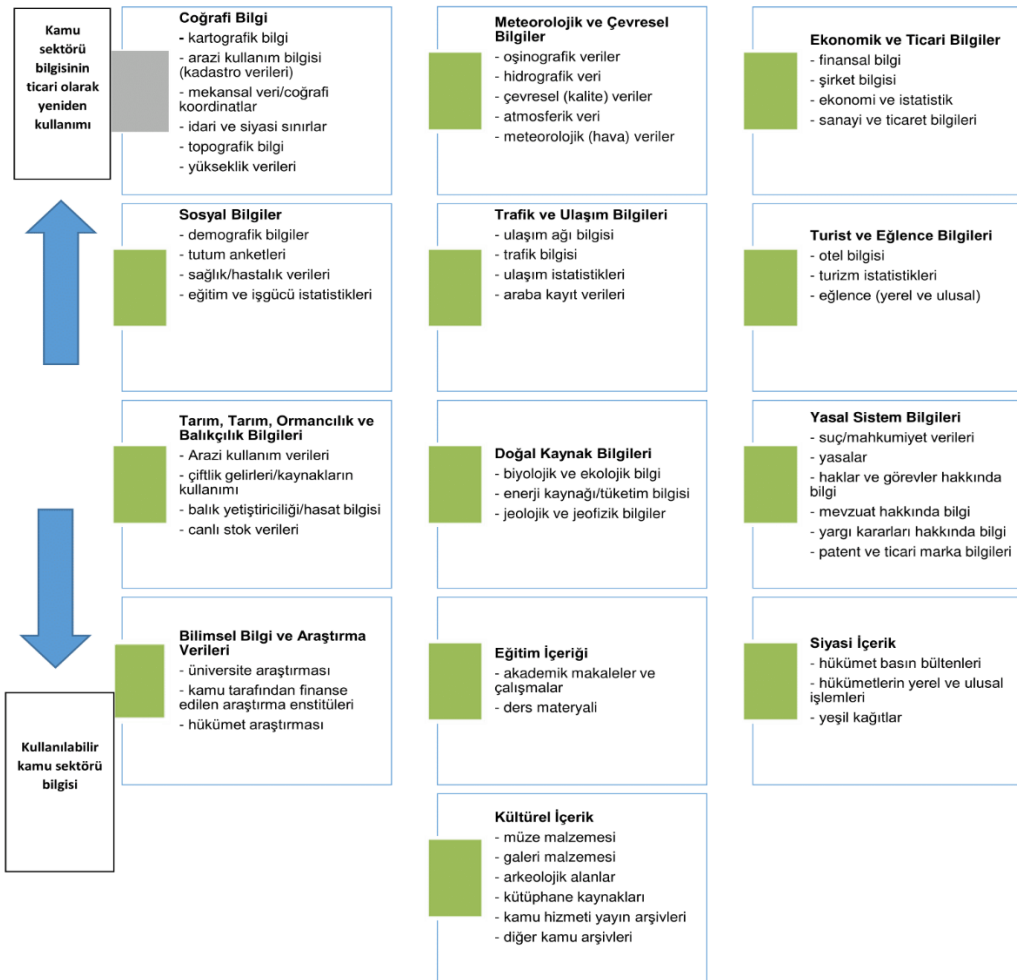

Şekil 4. Kamu sektörü bilgisinin sahipleri ve dağıtım kanalları (Deloitte, 2013)

Şekil 4'te görüldüğü gibi kamu sektörü bilgisi dört farklı boyutta sınıflanabilmektedir. Bu gruplar; (1) sahiplerine göre kamu sektörü bilgisi, (2) türlerine göre kamu sektörü bilgisi, (3) mevcudiyet/elde edilebilirlik durumuna göre kamu sektörü bilgisi ve (4) dağıtım kanallarına göre kamu sektörü bilgisidir. Birinci grup açısından değerlendirildiğinde sahiplerine göre kamu sektörü bilgisi içerisinde devletlerin yapılarına göre çeşitlenebilecek sahiplikler doğrultusunda bir dağılım söz konusudur. İkinci grup olan kamu sektörü bilgisi türleri ise üç alt başlıkta ele alınmıştır. Bu başlıklar kamu kurum ve kuruluşlarının kendi faaliyetleri ile ürettikleri bilgiler, diğer faaliyetler sonucunda üretilen bilgiler ve üçüncü taraflardan sağlanan bilgilerdir. Bir diğer grup olan mevcudiyet/elde edilebilirlik durumuna göre kamu sektörü bilgisi de dört alt başlıkta değerlendirilmektedir. Bu alt başlıklar; açık veri olarak

kamuya açık hale getirilen bilgiler, lisans koşullarına ve/veya ücrete tabi olarak genel kullanıma sunulan bilgiler, üretildiği/toplandığı yerde kamu sektörü bilgi sahipleri dışında kullanıma sunulmayan bilgiler ve kamu sektörü dışında kullanıma sunulmayan bilgiler olarak ifade edilmektedir. Dördüncü grup olan dağıtım kanallarına göre kamu sektörü bilgisi ise yedi alt başlıkta sunulmuştur. Bu başlıklar arasında yayın, medya ve raporlar, diğer veri portalları vb. dağıtım kanalları yer almaktadır. Şekil 4'ten de anlaşıldığı üzere, kamu sektörü bilgileri çok sayıda farklı kamu sektörü bilgi sahipleri tarafından üretilmektedir. Ayrıca kamu sektörü bilgileri diğer faaliyetlerin bir yan ürünü şeklinde özel olarak oluşturulabilir veya üçüncü taraf verileriyle de birleştirilebilir (Deloitte, 2003).

Bilginin sınıflandırmasında benimsenen yaklaşımlardan biri de kamu sektörü bilgisinin içerik olarak alanlara göre dağılımına yöneliktir. Bu kapsamda söz konusu alanlar Şekil 5'te sunulmuştur.

Şekil 5. Kamu sektörü bilgisi ve genel içerik alanları (Vickery ve Wunsch-Vincent, 2006, s.12)

Vickery ve Wunsch-Vincent Şekil 5'te kamu sektörü bilgisini türlerine göre; (1) coğrafi bilgi, (2) meteorolojik ve çevresel bilgiler, (3) ekonomik ve ticari bilgiler, (4) sosyal bilgiler, (5) trafik ve ulaşım bilgileri, (6) turist ve eğlence bilgileri, (7) tarım, tarım, ormancılık ve balıkçılık bilgileri, (8) doğal kaynak bilgileri, (9) yasal sistem bilgileri, (10) bilimsel bilgi ve araştırma verileri, (11) eğitim içeriği, (12) siyasi içerik ve (13) kültürel içerik olmak üzere on üç başlıkta sınıflandırmaktadır. On üç alt başlık altında kategorize edilen kamu sektörü bilgisinin türleri kendi içerisinde de ayrı ayrı alt başlıklara ayrılmaktadır. Şekilden anlaşılan, kamu sektörü bilgisi türlerine göre çeşitli şekilde sınıflandırılmaktadır ama bu türler arasında net bir ayırım yapmak zordur. Örneğin, doğal kaynak bilgisi kategorisi, bilimsel bilgi ve araştırma verilerinin bir parçası olabilecek bilgileri veya coğrafi bilginin parçası olabilecek bilgileri içerebilmektedir.

Kamu sektörü bilgisinin sınıflandırılması şekillerinden biri de belge yönetimi uygulamalarında karşımıza çıkmaktadır. Kamu kurumlarında bilgi kayıt altına alındığında çoğu zaman belge sıfatı kazanır. Dolayısı ile bu belgeler aslında bilginin kendisidir. "Kamu kurum ve kuruluşlarınca elektronik ortamda veya evrak düzeninde oluşturulan belgelerin dosyalanmasında genel bir yöntem belirlenerek, ihtiyaç halinde bu belgelere kolay ve hızlı bir şekilde erişim imkânı sağlamak amacıyla, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünün koordinasyonunda Standart Dosya Planı çalışmaları hazırlanmıştır." Bu kapsamda standart dosya planlarına yönelik konu sınıflandırmaları (000-099 Genel konular, 700-719 Bilgi sistemleri gibi) uygulanmaktadır. Dosya saklama süreleri de bir çeşit sınıflandırma olarak değerlendirilebilir (Özlük dosyalarının ömür boyu saklanması gibi). Dosyalama hizmetlerinde standartlaşma, kurum içinde birlikteliğin sağlanmasına olanak sağlamak ve böylece bütün kamu kurum ve kuruluşlarına yaygınlaştırılması ile ülke genelinde etkin ve verimli bir iletişim sisteminin teşkil edilmesine zemin oluşturmaktadır. Ayrıca dosyalama hizmetlerinde standartlaşma ile şunlar amaçlanmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, 2023);

- Kamu kurum ve kuruluşlarında, aynı konudaki belgelerin aynı numaralarla kodlanmasının sağlanması,
- Standart dosya numaraları bütün kamu kurum ve kuruluşlarında aynı konuyu ifade edeceğinden, aranan bilgi ve belgeye kolay, doğru ve hızlı bir şekilde ulaşılabilmesi,
- Düzenli, süratli, etkili ve verimli bir evrak, dosya ve haberleşme sisteminin Kurum ve kuruluşlar arasında tesis edilmesinde bütünlüğün ve kolaylığın sağlanması,

- Kurum ve kuruluşlar arasında evrak ve yazışmaların otomasyonu ve bilgi ağlarının oluşturulması çalışmalarına alt yapı oluşturulması,
- Kurum içi ve kurumlar arası evrak akışı ve bilgi alışverişinin hızlı ve düzenli bir biçimde yapılmasının kolaylaşması ve verimliliğin artması,
- Kurumların yazışma ve dosyalama işlemlerinin standartlaşması, arşivlerde toplanan belgelerin düzenini de olumlu yönde etkileyecek, belgelerin arşivlerde ayıklanması, tasnifi, yerleşimi ve hizmete sunulmasında kolaylık sağlanması,
- Kurum içi ve kurumlar arası evrak ve iş takibinin kolaylaşması ve istenen belge ya da bilginin, aynı numarayı içeren belgeler arasında daha kısa zamanda ve daha kolay bulunabilmesi amaçlanmaktadır.

Kurumların standart dosya planında belirtilen saklama süreleri doğrultusunda, saklama süreleri dolduğu için Devlet Arşivleri Başkanlığına gönderdikleri belgeler de bir kamu kurumundan diğerine yapılan kurumlar arası bilgi paylaşımı kapsamında bir bilgi aktarımıdır. “Kurumlar, belgelerinin arşiv değerlerini ve saklama sürelerini ve bu süreleri tamamladıklarında hangi işleme tabi tutulacaklarını belirten saklama planlarını hazırlar. TS 13298’e göre; dosya planı ile sisteme dâhil edilen her bir eleman (belge, dosya/klasör ve serileri) için saklama planında bir saklama süresi tanımlanmalıdır”. Saklama kriterleri belgelerin arşiv değerleri ile doğru orantılıdır. Belgelerin birden çok saklama kriteri olabilir. “Belgelerin arşiv değerleri ve saklama sürelerini birincil (hukuki ve idari) değer olarak kurumlar; ikincil (tarihsel) değer olarak Devlet Arşivleri Başkanlığı belirler” (TS 13298, 2023). Türkiye’de süreleri dışında belgelerin konusuna yönelik olarak bakanlıkların önem düzeyi bazında sınıflama yaptıkları da görülmektedir. Kurumlar belgeleri A, B, C, D kodları ile gruplayarak kullanmaktadır. Bu kodların karşılığı aşağıdaki gibidir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, 2023).

A- Transfer [Arşiv Belgesi]: Saklama süresi sona erdiğinde sürekli saklanmak üzere Devlet Arşivleri Başkanlığına aktarılır. Tasfiye kodu (A), saklama süresi (B) olarak belirtilenler kurumlarında saklanırlar. Organizasyonel ve fonksiyonel değişimlerde (kapatılma veya faaliyetin sona ermesi gibi durumlarda) tasfiye işlem tanımı ve uygulanacak işlem kurum görüşleri kapsamında Devlet Arşivleri Başkanlığınca belirlenir.

B- Sürekli Saklama: Saklama kriterlerinden en az birine göre kalıcı arşiv değeri bulunduğunu, kurumda sürekli saklanması gerektiğini ve tasfiye (transfer veya imha) edilmeyeceğini belirtir.

C- [Sonradan] Değerlendirme: Yapıları ve içerikleri sebebiyle doğrudan tasfiye planı işletilmeyecek dosyalar/klasörler saklama planında belirtilen süre sona erdiğinde değerlendirileceğini belirtir. Değerlendirmede; yıla göre örnek (A1), uygulamaya göre örnek (A2) ve özellikli olanları seçme (A3) işlemi yapılır. Yapılan değerlendirme neticesinde saklama, transfer veya imha işlemi yürütülür.

D- İmha: Saklama süresini dolduran belgelerin imha (yok) edileceğini belirtir.

Saklama süreleri her bir saklama kriterine göre belgenin ne kadar süre saklanacağını gösterir. Elektronik Belge ve Arşiv Yönetim Sistemi Standardına (TS 13298) göre saklama süresi 1-100 yıl arasındadır. 1-100 yıl üzerinde saklama süresi tanımlanmaz, sürekli (B) saklanır.

Kamu sektörü bilgisinin paylaşımı, sosyal, ekonomik ve politik olarak kurumların faaliyetlerini etkileyebilmekte ve bu faaliyetlerin yol açtığı bazı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Kamu kurumlarının faaliyetlerinin incelenbilmesi için kamu sektöründe ve bilginin var olduğu hemen her yerde bilginin sınıflandırılması önemli bir gerekliliktir. Bilgi sınıflandırıldığında paylaşımın koşulları da belirlenmiş olur. Söz konusu koşullar zaman zaman süre, zaman zaman da paylaşım şekli ve kanalını belirlemektedir. Hatta Türkiye’de belge yönetimi açısından bakıldığında belgenin saklanacağı yere gönderilmesi ile ilgili durumun belirlenmesi de sınıflandırma ile gerçekleşmektedir. Bilginin sınıflandırmasında güvenlik endişeleri (kişinin, kurumun ya da ülkenin güvenliği) göz önünde bulundurulmaktadır. Ayrıca bilginin etkili ve verimli kullanılması adına iyi düzenlenmiş bir sınıflandırma kritiktir. Bu kapsamda bilginin sınıflandırılması; biçimine, türüne, gizlilik derecesine, mevcudiyetine, içerik alanlarına, dağıtım kanallarına vb. kriterlere göre yapılabilmektedir. Bilginin ve kamu sektörü bilgisinin sınıflandırmasına yönelik farklı standartlar, dosya planları, kılavuz ve yasal düzenleme bulunmaktadır. Ayrıca Sınıflandırma şemaları ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. NATO ve AB gibi teşkilatların farklı sınıflandırma şemaları bulunmaktadır.

2.1.3. Bilgi Paylaşımı

Bilgi paylaşımı, en az iki birey ya da grup arasında birinin bilgiye sahip olması ve diğer birey ya da grubun da söz konusu bilgiyi elde etmesi arasındaki ilişki olarak tanımlanmaktadır (Hendriks, 1999, s.92). Bilgi paylaşımına yönelik bir diğer tanım ise; bir bireyin sahip olduğu bilginin diğerleri tarafından anlaşılabilir, özümsenebilen ve kullanılabilir bir forma dönüştürülme süreci şeklindedir (Ipe, 2003, s.341).

Bilgi paylaşımı, kurumsal verimliliği ve performansı artırmak için önemli bir yaklaşımdır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte, kurumlar arasında bilgi paylaşımı daha mümkün hale gelmiştir. Kamu kurumlarının da terörle mücadele ve halk sağlığı gibi politika konularını ele almak için bilgi paylaşımının öneminin farkında olduğu vurgulanmaktadır (Yang ve Maxwell, 2011). Bu koordinasyon mekanizmaları genellikle bilgi alışverişini artırır, çabaların yaygın olarak tekrarlanmasını önlemeye yardımcı olur ve kaynakların kurumların faaliyetlerinde en verimli şekilde kullanılmasını sağlar. Bilgi paylaşımının, kamu kuruluşlarına uluslararası bilgi paylaşmak, kalıpları ve etkileşimleri keşfetmek ve daha eksiksiz verilere dayanarak daha bilinçli kararlar almak için daha fazla kapasite sunduğu ifade edilmektedir (Dawes, 1996). Bilgi paylaşımının birçok faydası vardır; örneğin azalan maliyet ve artan üretkenlik, bilginin doğruluğu, karar verme için tamamlanmış bilgiler ve devlet kurumları arasında ağ bağlantılı iş birliğinin geliştirilmesi, elektronik bilgi paylaşımının algılanan faydalarına bazı örneklerdir (Fan ve Zhang, 2007, aktaran Bigdeli vd., 2013). Bilgi paylaşımının faydalarını örneklerle çoğaltmak konunun daha iyi anlaşılabilmesini sağlayacaktır. Bu bağlamda bilgi paylaşımının faydaları şu şekildedir; (1) Daha bilinçli hükümet kararları: Bilgi paylaşımı, hükümete bir konu hakkında daha bütünsel bir anlayış ve yaklaşım sağlayarak daha bilinçli hükümet kararlarına yol açabilir. (2) Hükümete daha fazla güven ve itimat: Bilgi paylaşımı, kurumların topladıkları ve kullandıkları bilgiler ve bu bilgileri işlemek için uyguladıkları süreçler konusunda şeffaf olmaya kararlı olduklarını göstererek hükümete daha fazla güven ve itimat sağlayabilir. (3) Kamu süreçlerinin kolaylaşması: Bilgi paylaşımı, kişisel bilgilerin bir kez (tek bir toplama noktasında) toplanmasını ve daha sonra yasal olan kurumlar arasında birden çok kez kullanılmasını sağlayarak devlet süreçlerini kolaylaştırmaya yardımcı olmakla birlikte birtakım riskler de içermektedir. Bu riskler de veri sahibinin veriler üzerindeki denetim ve kontrolünün ortadan kalkması ve kişi haklarının ihlali olarak belirtilebilir. (4) Vatandaşlar için daha verimli hizmetler: Kurumlar arası bilgi paylaşımı ile vatandaşlar bir hizmete erişmek için kurumlara verdikleri bilgileri aynı ya da farklı kurumdan elde etmek istedikleri bir bilgi için tekrar vermek durumunda kalmayarak kamu hizmetlerine daha verimli ve daha rahat erişim sağlayabilir. (5) Savunmasız kişiler için gelişmiş korumalar: Bilgi paylaşımı, destek hizmetleri sağlayan kurumlar arasındaki iş birliğini artırarak, aile içi şiddet mağdurları gibi savunmasız insanlar için gelişmiş korumalar sağlayabilir (OVIC, t.y).

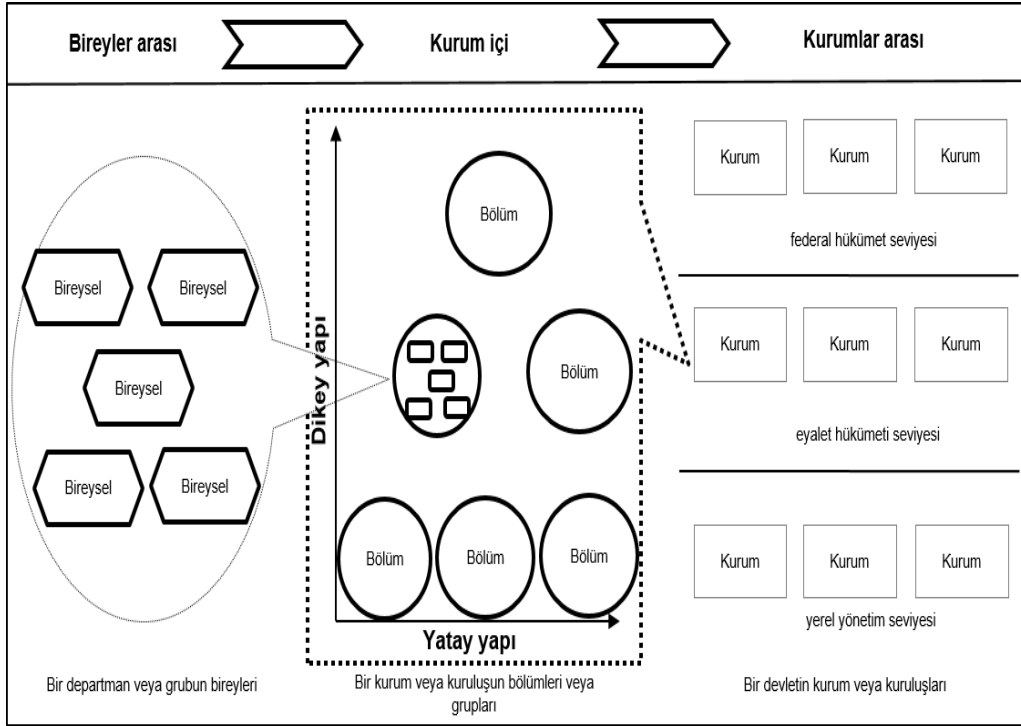
2.1.4. Kamu Sektörü Bilgisinin Paylaşımı

Literatürde, sınırlı sayıda araştırma kamu sektöründe bilgi paylaşımına odaklanmaktadır. Nitel ve nicel araştırmaların olmaması, sektörde bilgi paylaşımına yönlendiren faktörlere ilişkin yeni bilgilerin ortaya çıkmasını bir ölçüde engellemiştir. Kamu sektöründe bilgi paylaşımının öncüllerini anlamadan, sektör için tatmin edici bilgi paylaşım stratejilerinin geliştirilemeyeceği öngörülmektedir (Turyahikayo vd., 2021).

Gelişen teknoloji, bilginin toplumun daha büyük kesimine daha hızlı ulaşmasına imkân tanımaktadır. Bu kapsamda elektronik ortamdaki gelişmelere paralel ilerleyen bilgi toplumu, geleneksel ekonomik oluşumlardan farklı olarak bilgi ekonomisine dayanmaktadır. Üretimi ve yayılımı aşamalarında bilginin temel alındığı ekonomi biçiminde ifade edilen bilgi ekonomisiyle beraber bilgi, toplumlarda ticari ve farklı yönlerden değerini yükselten bir kavram haline gelmiştir (OECD, 1996, aktaran Eroğlu, 2017). Neredeyse bütün kurumlar faaliyetlerini gerçekleştirmek ve ileriye taşımak için daha fazla bilgiye ihtiyaç hissetmekte ve bu doğrultuda büyük miktarda ve çeşitlilikte bilgi ortaya çıkarmaktadırlar. Ortaya çıkan bu bilginin büyük bir bölümü doğrudan vatandaşların hizmetine sunulmaktadır (Eroğlu, 2017).

Kamu sektörü bilgisinin paylaşımında etkili olan yaklaşımlardan biri e-Devlettir. e-Devletin, vatandaşların hükümetleri ile olan ilişkilerini ve halkın hükümete bakışını, hükümetlerin maliyet ve yatırım modelini ve hükümetler ile halk arasındaki etkileşimlerin nedenlerini ve araçlarını değiştirebileceğine inanılmaktadır. e-Devletin gelişmesinde, bilgi güvenliğinin teminat altına alınması, ulusal güvenliği ve devlet egemenliğini doğrudan ilgilendiren en önemli konulardan biridir. e-Devlet ortamında tüm kamu kurumları vatandaşların kişisel bilgilerini toplar. Farklı kurumlar arasında bilgi paylaşımını içeren işlemler bilgiyi korumanın önemini arttırmaktadır (Lu, 2007, s.958).

Kamu kurum ve kuruluşlarında bilgi üç düzeyde paylaşılmaktadır. Bu düzeyler Şekil 6'da verilmektedir (Yang ve Maxwell, 2011).

Şekil 6. Bilgi paylaşımının birbiriyle ilişkili üç düzeyi (Yang ve Maxwell, 2011).

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına bakıldığında Şekil 6'da bahsedilen üç düzeyin birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bireyler arası bilgi paylaşımı hem kendi hem de kurum içerisindeki bireyler ve birimler arasındaki bilgi paylaşımında etkili olmaktadır. Kurum içindeki birimler arasındaki bilgi paylaşımının ise kurumlar arası bilgi paylaşımına giden süreçte destek sağladığı belirtilmektedir. Kurum içi bilgi paylaşımı, kurumdaki bireyler veya birimleri, kurumlar arası bilgi paylaşımı ise çeşitli kamu kurumlarını ve devlet kurumlarını içermektedir. Bireyler kurum içi bilgi paylaşımına, kurumlar da kurumlar arası bilgi paylaşımına destek sağladığından bilgi paylaşımının ele alınan üç düzeyi devamlı ve sürekli bir bilgi paylaşım ortamı için birbirleriyle bağlantılı olarak incelenmesi gerekmektedir (Yang ve Maxwell, 2011).

Kurumlar arasında bilginin paylaşımı değer kaybına yol açan bir uygulama olarak görülmemektedir (Davenport ve Prusak, 2001). Aksine e-Devlet gibi platformlarla kamu sektöründe bilgi paylaşımını artırmaya yönelik girişimlerin artış gösterdiği bilinmektedir. e-Devlet, hem devlet kurumlarının iç işleyişlerini hem de vatandaşlarla ve işletmelerle dış etkileşimlerini otomatikleştirmek için gelişmiş bilgi ve iletişim teknolojilerini (BİT) kullanma sürecini ifade eder. Devlet kurumları arasında bilgi paylaşımının ele alınması, ulusal e-Devlet mimarisinin geliştirilmesi için en önemli konulardan biri olarak görülmektedir (Lu, 2007). Ancak bu durumun, kamu sektörü bilgisi ve günümüz koşulları

açısından değerlendirildiğinde güvenlik ihlalleri gibi risklerin oluşmasını da beraberinde getirebileceği düşünülmektedir.

Bilgi paylaşımı ile ilgili geliştirilecek politika ve model gibi unsurların temel amaçlarından birinin, kimsenin bilgi paylaşmak istemediği durumu, herkesin proaktif olarak bilgi paylaşmak istediği duruma dönüştürmek olması gerektiği, böylece kurumlar arasında karşılıklı güvenin tesis edilebileceği, kurumlar arasındaki farklılıkların tolere edilebileceği, kurumlar arasındaki yanlış anlamaların minimum seviyeye indirilebileceği, çatışmaların çözülebileceği ve böylece etkili bilgi paylaşımı ortamı sağlanabileceği dile getirilmektedir (Liu ve Chetal, 2005).

2.1.5. Kamu Kurumları Arasında Bilginin Paylaşımı

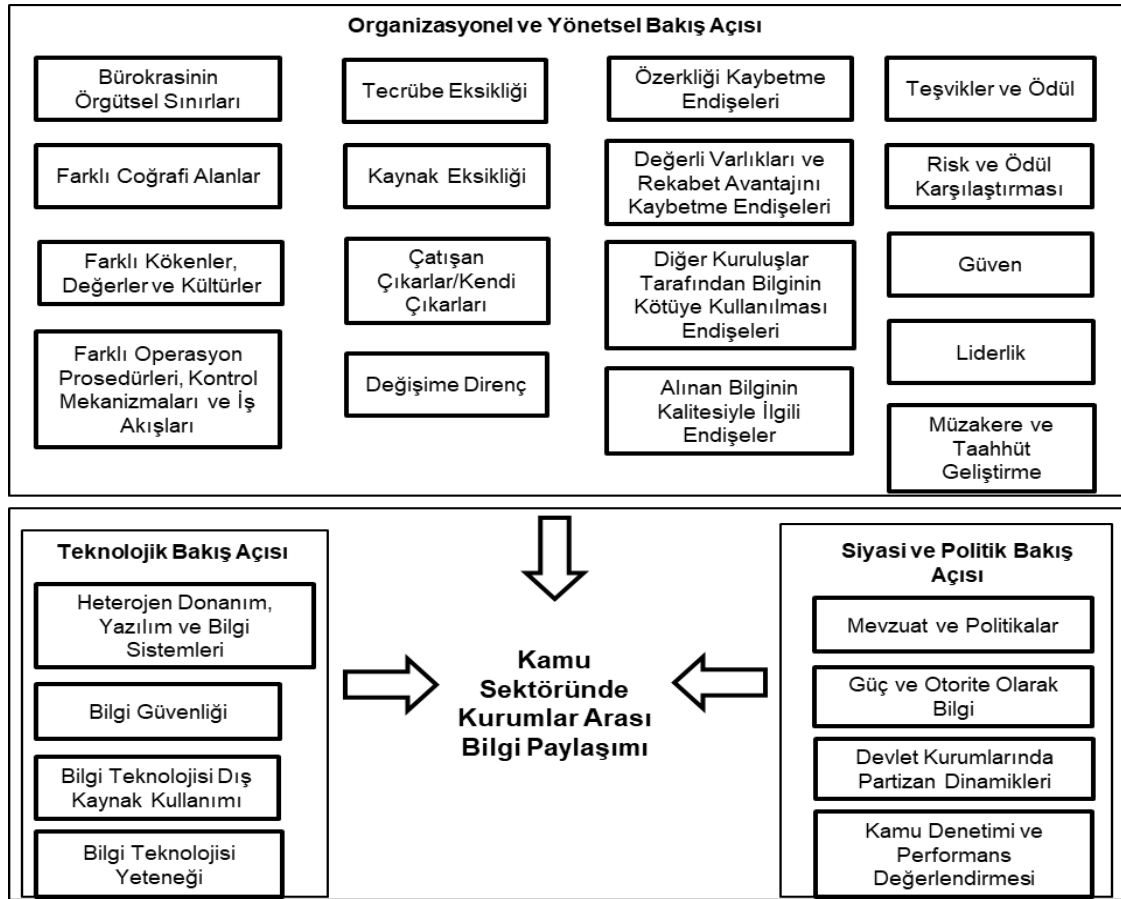
Çok sayıda sosyal sorunun yaşandığı bir çağda, halkın karmaşık sosyoteknik zorluklara çözüm bulmada bir araya gelme, etkileşim kurma ve iş birliği yapma konusundaki yeteneğinden yararlanmak için daha akıllı, daha duyarlı, daha verimli bir yönetim yapısı gereklidir. Böyle bir yapıyı sağlamanın temel taşı ise açık ve paylaşılan bilgilerdir. Kurumlar arası bilgi paylaşımı ve entegrasyonu bilgiyi yaymanın anahtarıdır (Gil-Garcia ve Sayogo, 2016).

Devlet kurumları içinde ve birbirleri arasında bilgi paylaşma yeteneği, vatandaşlara yönelik hizmetleri verimli bir şekilde sunmak, bu kurumların arasındaki örgütsel yapıyı ve iletişim kanallarını dönüştürmek adına büyük öneme sahiptir (Pardo vd., 2008). Devlet kurumları arasında bilgi paylaşımı, önemli kamu yararlarının elde edilmesine yardımcı olabilir. Kurumlar arası bilgi paylaşımı, devlet kurumlarının koordinasyonu ve kamu hizmetlerinin iyileştirilmesinde kritik öneme sahiptir (Wang, 2018).

Kamudan kamuya bilgi paylaşımı sadece kolluk kuvveti bilgilerini değil, aynı zamanda sağlık, halk eğitimi, ekonomik kalkınma ve coğrafi bilgiler gibi çok çeşitli bilgi türlerini de kapsar (McDougall vd., 2005; Atabakhsh vd., 2004). Dünya çapında, İngiltere'deki Government Connects Projesi, Çin'deki E-Port Projesi ve ABD'deki Louisiana Eyaleti Tek Tipli Motorlu Araç Kaza Raporu Programı gibi kamudan kamuya³ bilgi paylaşım faaliyetleri olmuştur.

³ Kamudan kamuya (G2G) bilgi paylaşımı, iki veya daha fazla devlet kurumunun internet, extranet, diskler, telefon ve etkili hizmet ve izleme hedeflerine yol açabilecek diğer elektronik araçlar aracılığıyla bilgilerini birbirleriyle paylaşmalarını ve iş birliği yapmalarını ifade eder (Akbulut, 2003).

Kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen faktörler organizasyonel ve yönetsel, teknolojik ve siyasi ve politik olarak üç perspektiften ele alınmaktadır (Yang ve Maxwell, 2011). Bu yaklaşımlar Şekil 7’de sunulmaktadır.

Şekil 7. Kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen faktörler (Yang ve Maxwell, 2011, s. 169)

Şekil 7’de kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen faktörler organizasyonel ve yönetsel, teknolojik ve siyasi ve politik olarak üç perspektiften ele alınmaktadır. Şekilde verilen çerçeve aynı zamanda kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen faktörler arasındaki ilişkinin yönlülüğü ve bağımlılığı ile ilgili potansiyel araştırma fırsatlarını da vurgulamaktadır. Örneğin mevzuat ve politikaların kurumlar arası bilgi paylaşımı üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı etkileri vardır (Yang ve Maxwell, 2011, s.171).

Organizasyonel ve yönetsel bakış açısı altında ele alınan başlıklar şu şekilde açıklanmaktadır; bürokrasinin örgütsel sınırları, farklı coğrafi alanlar, farklı kökenler, değerler ve kültürler, farklı operasyon prosedürleri, kontrol mekanizmaları ve iş akışları,

tecrübe ve kaynak eksikliği, çatışan çıkarlar, değişime direnç, özerkliği, değerli varlıkları ve rekabet avantajını kaybetme endişeleri, alınan bilginin kalitesi ile ilgili endişeler, teşvikler ve ödül, risk ve ödül karşılaştırması, güven, liderlik, müzakere ve taahhüt geliştirme (Pardo ve Tayi, 2007; Gil-Garcia vd., 2007; Pardo vd., 2004). Kurumlar arası bilgi paylaşımı, ilgili kurumlar arasında büyük ölçüde güven oluşturmaya dayanmaktadır. Özerklik kaybı ve diğer kurumlar tarafından paylaşılan bilgilerin kötüye kullanılması endişeleri olduğunda güven unsuru azalmaktadır. Güvene ek olarak liderlik de kurumlar arası bilgi paylaşımını teşvik eden bir güç olarak kullanılabilir. Kaynak ve tecrübe eksikliği ile çıkar çatışmaları paylaşımında etkindir. Bu husus kurumlar arası bilgi paylaşımı girişimlerini engelleyebilmektedir (Pardo ve Tayi, 2007; Landsbergen ve Wolken, 2001; Bellamy ve Rab, 2005). Kurumlarda, birey ve grupları bilgiyi paylaşmaya teşvik etme eğilimi bulunmaktadır. Teşviklerin doğrudan ve dolaylı etkileri ve performans dayalı ödül sistemleri sayesinde bilgi paylaşımının artırılabilirliği görülmektedir (Willem ve Buelens, 2007; Kim ve Lee, 2006).

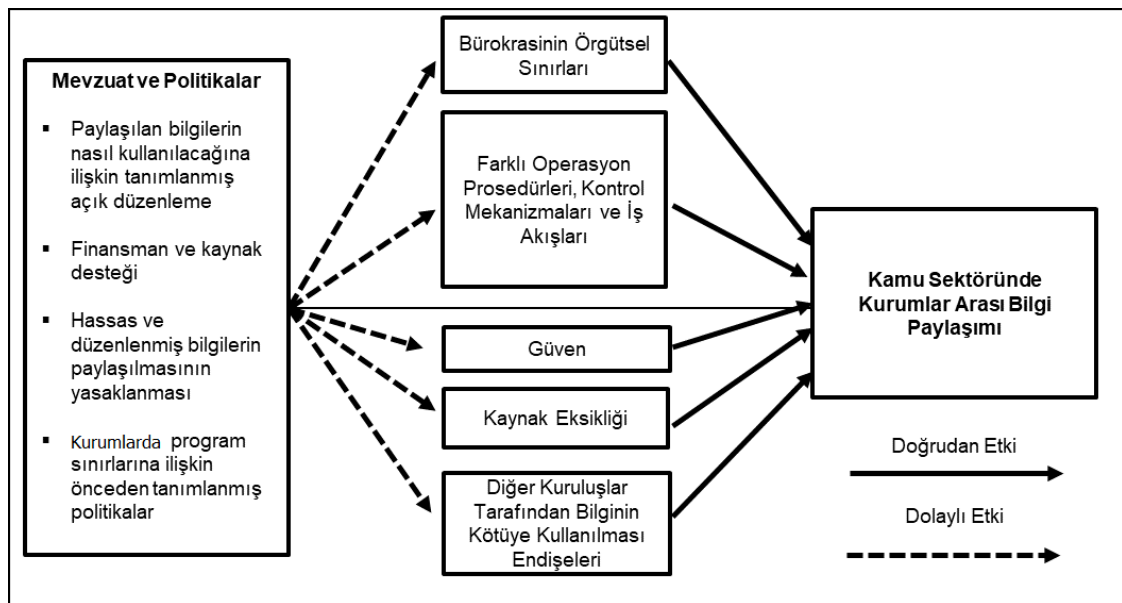
Şekil 7'de teknolojik perspektif altında bilgi teknolojisinin gelişmesiyle birlikte kurumlar arası iş birliğinin arttığı görülmektedir. Kamu kurumlarının bilgi yönetimi ekosistemi çeşitli donanım ve yazılım türleri barındırmaktadır. Bilgi güvenliği için erişim yetkilendirmesini ve kimlik doğrulamasını gerçekleştirebilen bir sistem tasarlamak önemlidir. Kısaca kurumların teknolojik bakış açısı kurumlar arası bilgi paylaşımının başarısı için kritik bir faktördür (Zhang ve Dawes, 2006; Atabakhsh vd., 2004; Gil-Garcia vd., 2007; Lam, 2005).

Siyasi ve politik perspektifte ise mevzuat ve politikanın, kamu sektöründe kurumlar arasında bilgi ve bilginin paylaşımı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu, bilginin nasıl kullanılacağı ve paylaşılacağı gibi konularda rehberlik sağlayan yasal ve politik düzenlemelerin, kurumlar arası bilgi paylaşımında ilişki kurmayı, risk azaltmayı ve güven gelişimini kolaylaştırabileceği vurgulanmaktadır (Dawes, 1996; Gil-Garcia vd., 2007; Lam, 2005; Gil-Garcia ve Pardo, 2005). Kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımında farklı kamu kurum ve kuruluşlarındaki siyasi görüşlerin etken olduğu, kurumların bilgisini paylaştığında güç kaybı endişesi yaşadığı veya paylaşılan bilgilerin karşı tarafın gündemine ait hedeflere ulaşılmasına yardımcı olabileceği endişesi vurgulanmaktadır. Kurumların daha açık ve şeffaf denetlenmesi veya performans değerlendirmesi yapması da kurumlar arası bilgi paylaşımının gelişmesini sağlamaktadır (Pardo vd., 2004; Zhang ve Dawes, 2006; Landsbergen ve Wolken, 2001; Pardo ve Tayi, 2007).

Dawes (1996), gerçekleştirdiği araştırma kapsamında New York eyaletinde bir anket uygulamış ve 173 hükümet yöneticisinin bilgi entegrasyonu ve paylaşımının belirlenen faydaları ve engelleri hakkındaki tutum ve düşüncelerini analiz etmiştir. Dawes bu çalışmada devlet yöneticilerinin yaklaşık %80'inin farklı kurumlar arasında bilgi paylaşımının yararlı sonuçları olduğunu düşündüğünü belirlemiştir. Yöneticiler en önemli faydalar olarak; daha entegre planlar, kurumlar arasında politika geliştirme ve program uygulamasında iyileşme, karar verme ve problem çözme için daha doğru veri ve bilgiler, kaynakların kullanımında iyileşme ve kurumlar arasında ağ bağlantılı iş birliğinin geliştirilmesi hususlarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan yöneticilerin yaklaşık %40'ı, kurumlarında bilgi paylaşımının gerçekleşmesinin çeşitli risklerinden endişe duyduklarını, bilgi entegrasyonu ve paylaşımının, yöneticilerin karar alma sürecine katılım seviyesinin azalmasına yol açabileceğini ve ayrıca kurumlar arasında olası verilerin yanlış yorumlanmasına neden olabileceğine yönelik görüş belirtmişlerdir. Çalışmaya göre, kamu sektöründe başarılı bilgi entegrasyonu ve paylaşımı iki ana konuya dayandırılmıştır. Bunlardan ilki; kurumlar arası anlaşmalar ve yetkililer için ortak mevzuat gibi bilgi entegrasyonu ve paylaşım faaliyetlerine rehberlik edebilecek yasal ve resmî bir çerçeve oluşturmak diğeri ise bilgi envanteri, teknik standartlar ve ortak veri tanımı gibi paylaşılan kamuya açık bilgilerin yönetimini kolaylaştırmak için etkili araçlar oluşturmaktır (Dawes, 1996). Kamu sektöründe başarılı bilgi entegrasyonu ve paylaşımı için gerekli görülen bu iki ana konu, kurumlar arası bilgi paylaşımının temel motivasyonunun yine kurumlar arasında bilgi paylaşımı yoluyla çözülebilecek acil sorunlar olduğunu önermektedir (Bigdeli, 2013).

Dawes (1996), bireysel deneyimlerin paylaşılmasının kurumlar arası bilgi paylaşımının fayda ve risklerini tanımlamak için kullanılması gerektiğini vurgulayarak bilgi paylaşımını anlamak için bir temel ortaya koymaktadır. Faydaları teşvik etmek ve riskleri azaltmak için bir politika ve yönetim çerçevesinin mevcut olması gerektiğini de vurgulamaktadır. Ayrıca, verimlilik bağlamında bilgilerin elektronik olarak toplandığında, kopyalanması ve işlenmesinin çok kolay hale geldiği, bu nedenle birlikte çalışabilen sistemlerin kamu ve özel sektördeki kâğıt yükünü azaltma potansiyeline sahip olduğu, birlikte çalışabilen sistemlerin dördüncü nesil bilgisayar ağ teknolojilerinin tüm paydaşların bilgilere erişimini kolaylaştırmasına olanak tanıyacağı, bu yeni sistemlerin işlem maliyetlerini azaltacağı ve katılımı artıracacağı hususları da ifade edilmektedir. Bu kapsamda Dawes (1996), Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modelini geliştirmiştir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının hassas ve düzenlenmiş bilgileri paylaşmasının yasaklandığı hallerde mevzuat ve politikaların kurumlar arası bilgi paylaşımı üzerinde doğrudan etkisi olabilir. Mevzuat ve politikaların, katılımcılar arasında güveni artırma, kaygıları azaltma, finansman ve kaynak sağlama yoluyla kurumlar arası bilgi paylaşımı üzerinde dolaylı olumlu etkileri de bulunabilmektedir. Öte yandan mevzuat ve politikalar, kurumlar arası bilgi paylaşımını engelleyebilecek program sınırlarını ve organizasyonel yapıları oluşturarak veya güçlendirerek dolaylı olumsuz etkileri barındırabilir. Bu noktadan hareketle kamu sektöründe bilgi paylaşımını etkileyen faktörleri Şekil 8'deki gibi göstermek mümkündür (Yang ve Maxwell, 2011);

Şekil 8. Kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen faktörlerin ilişkisi (Yang ve Maxwell, 2011).

Mevzuat ve politikalar, kurumlar arası bilgi paylaşımında yer alan unsurları doğrudan ve dolaylı yoldan olmak üzere iki şekilde etkilemektedir (Yang ve Maxwell 2011). Bu bağlamda, kamu kurumlarının hassas ve düzenlenmiş bilgileri paylaşmasının yasak olduğu hallerde, mevzuat ve politikalar kurumlar arası bilgi paylaşımını doğrudan etkilemektedir. Diğer yandan, mevzuat ve politikalar, kurumlar veya hükümetler arasında güveni arttırarak, endişeleri azaltarak ve finansman desteğinde bulunarak da kurumlar arası bilgi paylaşımı üzerinde dolaylı bir etki yaratabilmektedir.

Başarılı bir bilgi paylaşımı girişiminin dış ortam, bilgi paylaşımına yönelik karar ve faaliyetlere yol gösteren yasal bir çerçeveyi ve resmî politikaları kapsamı beklenmektedir (Dawes, 1996). Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı için çeşitli politikalar geliştirilmiş olmasına karşın bu süreçte farklı boyutlarda birçok zorlukla

karşılaşılabilmektedir. Bu doğrultuda; kamu kurumları arasında bilgi paylaşım kültürünün olgunluk düzeyi olarak başlangıç seviyesinde olması ve politikaların detaylı olarak yol göstermede yetersiz kalması bir zorluk olarak değerlendirilmektedir. Buna ek olarak paylaşımın farklı yapılara sahip kurumlar ve hükümetler arasında gerçekleşmesi ve ülke genelinde ortak bir yapının bulunmamasından kaynaklanan farklı politikalar olması bir diğer zorluğu teşkil etmektedir. Konuyla ilgili bir diğer zorluk ise kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına dair beklentileri karşılayacak düzeyde bir yasal düzenlemenin olmayışıdır (Jing ve Pengzhu, 2009). Hem kurumlar arası bilgi paylaşımı hem de bilgi güvenliğinin söz konusu olduğu durumlarda çatışmaların ortaya çıkması muhtemeldir. kurumlar arasında paylaşılan bilgilerin önemi ne kadar büyükse ve paylaşım kanalları ne kadar çoksa bilgi paylaşımının taşıdığı potansiyel bilgi güvenliği risklerinin boyutu da o kadar yüksektir (Fan vd., 2014). Bu bağlamda kamu kurumları arasında güvenli bilgi paylaşım mekanizmalarının kurulması hayati bir değere sahiptir (Lu, 2007). Nitekim bu tür mekanizmalar kurulmadan yapılan paylaşımlarda bilgilerin diğer kurumlar tarafından kötüye kullanılması endişeleri oluşmakta ve zamanla bu durum kurumlara duyulan güvene olumsuz yönde etki edebilmektedir (Karlsson vd., 2017).

Bilginin kamu kurumları arasında paylaşılması; bilginin maliyetinin düşmesine ve dolayısı ile ekonomik kazanç sağlamaya, bilgiye hızlı erişime, vatandaşlara daha kaliteli hizmet sunmaya ve devlet kurumları arasında koordinasyonu sağlayarak kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine olanak sağlamaktadır. Güvenli bilgi paylaşım mekanizmalarının oluşturulması ve paylaşımın yasal çerçeve kapsamında gerçekleştirilmesi önemlidir.

2.2. KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN PAYLAŞIMINDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Sistematik bir bilgi paylaşım çerçevesinden, bu paylaşımın öznesi olan ilgili taraflar arasında oluşturulacak resmî bilgi paylaşım prosedürlerinin geliştirilmesi ve buna dair bilgi paylaşımının hukuki sonuçları hakkında uygun bir zeminin oturtulması anlaşılmaktadır. Bununla ilişkili ve buna ek olarak, kamu sektörü bilgisinin paylaşımına politika, teknoloji, yasal düzenleme ve güvenlik mekanizmalarının dâhil edilmesi önemlidir. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımını gerektiren unsurların titizlikle belirlenmesi, hukuki dayanaklar ve prensiplerle gerekçelendirilmiş bilgi paylaşım politika ve metinlerinin oluşturulması, bu doğrultuda bilgi paylaşımına yönelik güvenli düzenlemelerin yapılması ve bilgi koruma mevzuatına uyumun sağlanmasının önemli

olduğu da vurgulanmalıdır. Bu noktada devletlerin geniş hareket alanları, organize edici otoritesi ve projeleri finanse edebilme kapasiteleri göz önünde bulundurulduğunda bilimsel kültürü içeriden etkileme konusunda kritik bir konuma sahip olduğu da anlaşılmaktadır.

Bilginin kamu yararına tasnifi, işlenmesi ve kurumlar arasında güvenli paylaşımı için bireylerin kişisel verileri, sadece kamu hizmetlerine fayda sağlamak ve herhangi bir kamu işlevine katkıda bulunmak amacıyla ilgili kurumlar kapsamında toplanmalı, saklanmalı, işlenmeli ve paylaşılmalıdır. Bu ekseninde kişisel veriler toplanmadan önce spesifik, şeffaf ve hukuki meşruluğu olan amaçlar belirtilmeli, hukuki prensiplere uygun ve şeffaf bir şekilde işlenmelidir. Ayrıca bu kişisel verilerin işlenmesi yalnızca toplanmasındaki şeffaf ve hukuki amaçlarla kısıtlı tutulmalı ve bu sınırların dışında başka amaçlarla işlenmemelidir. Kişisel verilerin güvenliği sağlam erişim ve güvenlik kontrolleriyle garanti altına alınmalıdır. Özetle kişisel verilerin işlenmesi açık, anlaşılır ve net sınırlarla belirtilmiş yasal temeller üzerinde gerçekleşmeli ve verileri toplanan kişiler verilerinin hangi amaç kapsamında paylaşılacağı konusunda bilgilendirilmelidir (Data Protection Commission, 2019).

Bireylerin kimliklerinin belirlenmesine olanak tanıyan kişisel veriler, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yayılması, paylaşım imkânlarının da çoğalması ile beraber tehdit altında kalmış ve söz konusu tehditlere yönelik bir savunma mekanizmasının geliştirilmesi ihtiyacı vukû bulmuştur. Hukuksal ve teknik boyutlarda kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Açık devlet süreçlerin de kişisel verilerin işleme aşamalarında yasal dayanak olarak alınan kişisel verilerin korunması hususundaki kanunlar ile teknik seviyede verilerin işlenmesi esnasında ortaya konan prensiplerden faydalanılmaktadır. Elde edilen verilerin kişisel veri olarak nitelendirilmesi ve belli bir şahsı işaret etmesi verinin işleme süreciyle ortaya çıkmaktadır. Kişisel verilerin işlenmesi verilerin toplanmasıyla başlayan verilerin kaydedilmesi, düzenlenmesi, uyarlanması, dönüştürülmesi, kullanımı, açıklanması, birleştirilmesi, silinmesi ile ifade edilebilecek aşamaları barındırmaktadır (Kaya, 2011).

Kurumlar arası bilgi paylaşımına katılım, farklı birimler ve kuruluşlar arasındaki güvene de büyük ölçüde bağlıdır (Pardo ve Tayi, 2007). Güven oluşturmak, kurumlar arası başarılı bilgi paylaşımının kurulması için önemli bir adım olarak görülmektedir. Konuyla ilgili olarak kurumlar arası güvenin müzakere maliyetini ve çatışmayı azalttığı ayrıca bu durumun bilgi paylaşımında yer alan farklı kesimler arasındaki performansı artırdığı

belirtilmektedir (Zaheer vd., 1998). Kamu sektörü bilgisinden verimli bir şekilde yararlanabilmek için de gereken teknik ve hukuki altyapının oluşturulmasının öneminin yadsınamaz olduğu bilinmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları sundukları hizmetler neticesinde oldukça büyük miktarda veri depolamakta, fakat pek çok veri setinin hassas içerik barındırmamasına rağmen açık erişimi bulunmamaktadır ve bu nedenle bu veri setlerinden de verim sağlanamamaktadır (Işık ve Topcu, 2019).

Literatürdeki araştırmalar bilgi paylaşımına ilişkin müşterek engellerin üç ana noktaya indirgenebilme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bunlar; (1) iyi oturmamış güvenlik önlemleri, (2) hukuki belirsizlikler ve (3) bilgi paylaşımından doğabilecek riskten kaçıştır. Bilgi paylaşımına dair toplumun bilinçsizliği ve gelişmiş bir kamu anlayışının yokluğu bu üç ana engeli daha da perçinlemektedir. Bu engeller toplum yararına sürdürülecek kamu projelerinin uygulanmasını da zayıflatmaktadır (Centre for Data Ethics and Innovation, 2020).

Bilgi paylaşımının önündeki engelleri de örneklerle çoğaltmak yine konunun daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak adına önemlidir. Bu bağlamda bilgi paylaşımının önündeki başlıca engeller şunlardır (OVIC, t.y.);

- *Gizlilik ile ilgili mevzuattaki kısıtlamalar:* Kişisel bilgilerin toplanabileceği, kullanılabilmesi ve ifşa edilebileceği koşulları belirleyen mevzuata uygun paylaşım yapılması gerekliliği, kurumların adil, makul ve bireyin beklentilerine uygun şekilde bilgi paylaşımını kısıtlamasını gerektirebilir.
- *Gizlilik ile ilgili mevzuattaki kısıtlamalara ilişkin yanlış kanı:* Tersine, bazen gizlilik yasası yanlış bir şekilde bilgi paylaşımına engel teşkil ediyormuş gibi algılanır. Gizlilik yasalarının bir kurumun mevzuatı veya politikalarıyla nasıl etkileşime girdiği hususu bazen karmaşık veya kafa karıştırıcı olabilir, bu da bilgi paylaşımında riskten kaçınan bir kültür yaratır. Çoğu zaman kurumlar, daha güvenli bir seçenek olarak görüldüğü için kişisel bilgileri paylaşmamayı tercih eder. Bu yanlış, kurumların bilgi paylaşımının değerinin farkına varmasını engeller.
- *Bilgi paylaşımının değerini anlamayan liderlik:* Liderlik bilgi paylaşımının değerini anlamıyorsa veya kişisel bilgileri sorumlu bir şekilde nasıl paylaşacağını bilmiyorsa, bu durum kurumların etkili bilgi paylaşımının faydalarını fark etmesini engelleyebilir. Bu da kişisel bilgilerin uygun şekilde nasıl paylaşılacağını bilmeyen ve bilgi paylaşımına ilişkin daha geniş gizlilik hususlarından habersiz bir iş gücü yaratabilir.

- *Yetersiz yönetim ve hesap verebilirlik tedbirleri:* Yetersiz yönetim ve hesap verebilirlik önlemleri bilgi paylaşımının önünde bir engel olabilir. Bu, kişisel bilgi taleplerini değerlendirmek ve bunlara yanıt vermek için bir karar verme çerçevesine sahip olmayan veya bu tür talepleri ele almak için yeterince gelişmiş süreçlere sahip olmayan kurumları içerir. Bu durum etkisiz bilgi paylaşımı uygulamalarına yol açabilir.
- *Birlikte çalışabilirlik ve uyumluluk sorunları:* Bir kurumun güncelliğini yitirmiş bilgi teknolojisi sistemleri ve yazılımlarından kaynaklanan birlikte çalışabilirlik ve uyumluluk sorunları da bilgi paylaşımını zorlaştırabilir. Bu sorunlara aynı zamanda kurumların bilgi yönetimi sistemlerindeki ve bilgi paylaşımında teknik engeller oluşturan depolama standartlarındaki farklılıklar da neden olabilir. Kurumlar, kişisel bilgileri güvenli bir şekilde paylaşacak teknik altyapıya sahip olmayabilir ve bu nedenle hiç paylaşmamayı tercih edebilir (OVIC, t.y.).

Bilginin hem paylaşımını hem de güvenliğini sağlamak, vatandaşların bilgilerinin idaresinden sorumlu devlet kurumlarındaki yöneticiler için önemli bir amaç, zorluk ve zorunluluktur. Bu çerçevede kamu sektöründe iş birliği, bilgi paylaşımına ve yönetim endişelerine dikkat etmeyi gerektirmektedir (Majchrzak ve Jarvenpaa, 2010; Graham vd., 2016). Literatürdeki araştırmalar da bu durumu vurgulamakta, bilgi paylaşımı konusunda oluşan karmaşıklığın ve belirsizliğin önüne geçmek için yasama ve politika reformunun öneminin altını çizmektedir (Dawes vd., 2009; Graham vd., 2016). Konuyla ilgili olarak bazı ülkeler kamu kurumlarını ihtiyaç duydukları doğrulama işlemlerinde kurumlar arası bilgi paylaşımı yolunu öncelikli kullanmalarına yönlendiren resmi belgeler yayımlamıştır (Song, 2015, aktaran Zhou vd., 2020).

Birlikte çalışabilirlik temelli kamu kurum ve kuruluşları arasında organize edilmiş bir paylaşım modeli analitik bir çerçevede daha da önem kazanmaktadır. Teknik altyapının olgunlaşmadığı durumlarda hükümetlerdeki entegrasyon ve birlikte çalışabilirlik teşebbüsleri de önemli sınırlılıklarla karşı karşıya kalmaktadır. Gereken teknik altyapının bulunmayışı bilgi paylaşımına yönelik uygulamaların icra edilmesinin önünde politika yapıcı hükümetlere büyük zorluklar çıkarmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları arasındaki bilgi paylaşımını destekleyen teknik altyapı bakımından zengin Danimarka, Kanada, Avustralya, Fransa ve İngiltere gibi ülkeler bulunmaktadır (Ray, 2007).

Bilginin paylaşımında dezavantaj olarak nitelendirilebilecek temel kaygılardan biri, kamu sektöründe bilgi paylaşımı ve entegrasyonunun, devlet kurumlarını daha şeffaf hale

getirdiği için değerlendirme veya eleştiriyi artıracaktır. Sonuç olarak çok sayıda kurum, paylaşılan bilgilerin doğruluğu ve geçerliliği hakkında sorgulanabilecekleri için bilgilerini paylaşmaktan endişe duymaktadır (Bigdeli vd., 2013). Dayanağı sağlam olarak oluşturulmuş güvenlik, yasal ve teknik standartların olmayışı da bilgi paylaşımında güvensizliğe neden olan bir unsur olarak bu engellere dâhil olmaktadır. Çalışmamızın temel amaçlarından biri olarak değerlendirebileceğimiz kamu yararına olan bir bilgi paylaşımı modelini geliştirebilmek için neler yapılmalıdır? sorusu bu noktada daha da önemli bir hâl almaktadır.

2.3. KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN YÖNETİMİ İLE İLGİLİ MODELLER VE YAKLAŞIMLAR

Günümüz modern devlet algısının geliştiği, devleti teşekkül eden kurumların nitelik bakımından değişmeye başladığı tarih 19. yüzyılın son yarısına denk gelmektedir. Doğal olarak modern günümüz devletinin yapısını oluşturmada büyük öneme haiz olan kamu sektörü ve kamu sektörüne kaynaklık eden bilginin yönetim modeli de bu değişimin taleplerine göre organizasyon ve işlev bakımından ciddi bir yapılanma ve dönüşüm sürecine girmiştir. İşte bu tarihsel dönem aynı zamanda modern devlet yapısının ve kamu sektörünün oluşum ve anlayışını belirlemede ciddi prensipler dikte eden liberal devlet anlayışının hâkim olduğu dönemdir. Bu çerçevede dâhilinde belirli kamu sektörü hizmetlerinin yönetiminin gerektirdiği sorumluluklar 19. Yüzyılın ikinci ve 20. Yüzyılın ilk yarısında şekillenmiş olan ilkeler uyarınca yapılanmış ve işlevini görmüştür (Eryılmaz, 2010).

20. Yüzyıl boyunca liberal devlet anlayışı oturmuş, bunun yanı sıra sosyal devlet ve refah devleti gibi anlayışlar da yaygınlaşmıştır. Bu durum kamu sektörünün geçmişle kıyas dahi edilemeyecek ölçüde zenginleşmesi ve çeşitlenmesiyle sonuçlanmıştır. Doğal olarak kamu sektörü bilgisinin yönetim modelleri de bu süreç içinde belirli bir nitelik kazanmıştır. Geçmişten günümüze doğru çekilen tarihsel hat boyunca kamu sektörünün ve bununla ilişkili olarak kamu sektörü bilgisinin yönetim modellerinin içinde bulunduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve politik kontekste göre nasıl şekillendiğini görebiliriz. Nihayetinde günümüzde kamu sektörü bilgisinin yönetim modeli merkezinde insan ve toplum hayatının organize edilmesi, taleplerin analiz edilmesi ve yerine getirilmesi gibi faaliyetleri içeren bir yönetim modeli halini almıştır (Delican, 2019).

Bilgi ve iletişim teknolojileri, devlet kurumlarının iç ve dış operasyonlarının etkinliğini ve verimliliğini artırmaları için büyük fırsatlar sunar. Dâhili olarak bilgi ve iletişim teknolojileri, kurumların yönetim politikaları ve süreçlerindeki değişikliklere uyum sağlamasına olanak tanır (Gottschalk, 2009). Mevcut literatür, bilgi paylaşımının organizasyonları daha üretken ve rekabetçi hale getirmek için dönüştürebildiğini göstermektedir. Bilgi, zamanında kararlar, iyileştirilmiş kalite, etkinlik, verimlilik, geliştirilmiş bütünlük ve iş birliği için temel olarak kullanılır. Bu nedenle bilgi paylaşım kültürünün beslenmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu da bilgi paylaşımı inisiyatiflerini uygularken dikkate alınması gereken faktörler hakkında bilgi sağladığı için kapsamlı olduğu düşünülen bir modelin önerilmesi ile başarılabilecektir (Rajagopalan vd., 1993; Lee ve Choi, 2003; Lin, 2007). Etkili bilgi yönetimi girişimlerinin uygulanmasını kolaylaştırmak için entegre bir model gerekli görülmektedir. Bu kapsamda bir modelin, girişimleri tek başına ele almayacak, daha da önemlisi, girişimlerin kalitesini etkileyen unsurların yanı sıra kalitenin performans üzerindeki etkisini de içermesi önemlidir. Böylelikle, bir topluluk ekolojisinin ve bilgili çalışanlarının gelişimi için ihtiyaç duyulan inisiyatlara ilişkin politikaların formüle edilmesi mümkün olabilmektedir (Yusof vd., 2012).

Bilgi paylaşımıyla ilgili çok sayıda olgunluk modeli geliştirilmiştir. Olgunluk modelleri, büyümenin her aşamasında kritik başarı faktörlerini ölçülebilir kavramlar olarak tanımlamanın bir aracı olarak ortaya çıkmıştır. İlk olarak, olgunluk modelleri, her aşamada yeteneklerin ve kritik başarı faktörlerinin net bir tanımını ve belirli bir zaman noktasında kıyaslama performansı ile birlikte ilgili yetenekleri ölçmek ve organizasyonun her aşamasında karar vericilerin ampirik verileri toplayabilmesi için bir araç sağlar (Andersen ve Henriksen, 2006). Söz konusu modeller, ilerlemeyi değerlendirmek için belirlenmiş kilometre taşlarını ve gelecekteki iyileştirmeler için atılacak adımları içeren bir yol haritası sağlayarak kuruluşların sürekli iyileştirme elde etmesine yardımcı olabilir. Olgunluk modelleri karar vericilerin organizasyonun sürekli iyileştirmeye ulaşip ulaşmadığını izlemesine de olanak tanır (Iversen vd., 1999). Bu modeller en iyi durumda, güçlü yönlerin ve en kritik gelişim alanlarının belirlenmesini desteklemekte ve karşılaştırılabilir kriterlere sahip kurumlar veya ağlar arasında kıyaslamayı destekleyen güçlü araçlar olarak da hizmet edebilmektedir. Olgunluk modelleri, operasyonlar için arzu edilen özellikleri tanımlayarak ve genellikle daha iyi iş tatmini ve iş verimliliğine yol açarak kurumların performansı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilecektir (Garengo vd., 2005; Jääskeläinen ve Roitto; 2015, Bititci vd., 2015). Ayrıca kurumsal yeteneklerin değerlendirilmesindeki pratik değerlerin ve eyleme geçirilebilir iyileştirme önlemlerinin önceliklendirilmesine zemin hazırlaması nedeniyle olgunluk modelleri popülerliklerini

korumaktadır (Thomas vd., 2019). Bir kuruluştaki bilgi ve bilgi yönetimi durumunu değerlendirme ve kurumsal performansın iyileştirilmesinde söz konusu modellerin faydalı olduğu da ifade edilmektedir (Jääskeläinen vd., 2020). Geleneksel olarak işletmeler tarafından dâhili iş süreci yeteneklerini geliştirmek ve ölçmek için Olgunluk modelleri kullanılmıştır (Thomas vd., 2019). Yıllar içinde yüzden fazla olgunluk modeli önerildiği saptanmıştır (Becker vd., 2009). Bilgi Teknolojileri (BT) yönetiminin değerlendirilmesi, proje yönetimi performansının iyileştirilmesi, operasyonel BT etkinliğinin değerlendirilmesi, ürün yaşam döngüsü yönetimi, iş süreci yönetimi ve büyük veriden yararlanma konularında olgunluk modeli çalışmaları yapılmıştır (Becker vd., 2009; Brookes vd., 2014; Thomas vd., 2019).

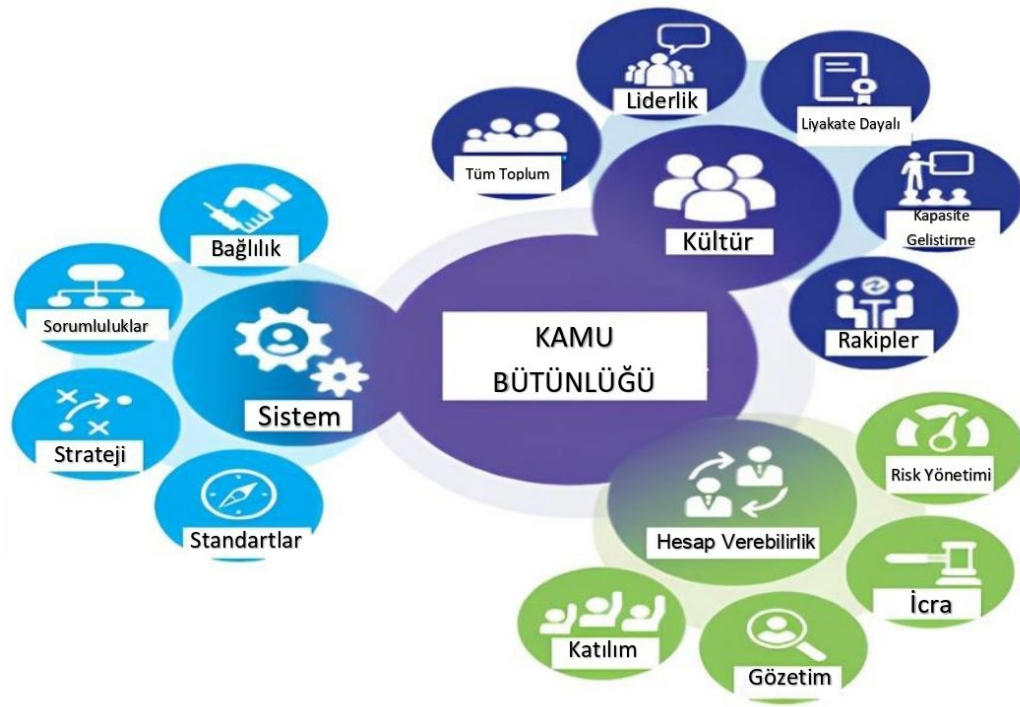
Bilgiyi etkili ve uygun şekilde yönetmek, güvenli, kesintisiz ve verimli operasyonel hizmetlerin sunulması, bilgiye dayalı karar vermenin ve performansın ölçülebildiği bir platformun temelini sağlar. Etkili bilgi mimarisi ve açık standartlarla desteklenen modern, bilgiye dayalı hizmet sunumu, Devletin daha şeffaf, güvenilir ve verimli bilgi alışverişi süreçleri oluşturmasını destekleyecektir. Hükümet, yeni bilgi sistemlerinin tasarımını destekleyecek bir mimari çerçeveye desteklenen bir bilgi stratejisi geliştirecektir. Bu doğrultuda bir örnek olarak Birleşik Krallık'ta geliştirilecek bir kamu sektörü kavramsal modelinin aşağıdaki başlıklar için kullanılabilirliği ifade edilmektedir (HM Government, 2012):

- Kamu sektörü çözümlerinde mantıksal modelleri desteklemek,
- Paylaşıldığı ve yeniden kullanıldığı için verilerin yanlış yorumlanmasından kaçınmak,
- Geliştirilmiş keşif ve yeniden kullanıma yol açan kamu sektörü veri varlıklarını kataloglamak,
- Kamu sektöründe zaten var olan verilerin yeniden toplanmasının önüne geçmek
- Bir konseptte etki eden kalıpları ve bileşenleri yeniden kullanmak,
- Kamu sektörü kurumları arasında verilerin, hizmetlerin ve çözümlerin yeniden kullanılmasını sağlamak,
- Her konsept için kesin ve güvenilir bilgilerin yayınlandığı bir ana veri yaklaşımını teşvik etmek,
- Kamu sektörü çözümleri üretmek için gereken zamanı ve kaynakları azaltmak,
- Gereksinimlerin tanımlanmasını ve tedarikini desteklemek.

Söz konusu kavramsal model ile bilgi paylaşımına yönelik olarak paylaşılan verilerin tekrar tekrar farklı kurumlarca kullanılmasından doğabilecek yanlışlıkların önüne geçmek, var olan bilginin paylaşımı ile bu verilerin tekrar elde edilmesi için gerekli zaman ve kaynak israfından sakınmak, bir kamu kurumunun çözümünü bir başka kamu kurumuyla paylaşması sayesinde yine zaman ve kaynak israfından kurtulmak hedeflenmektedir.

2.3.1. OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modeli

OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modeli (OECD Public Integrity Maturity Models), OECD'nin üye ülkelerde kamu yönetimi ve bütünlüğünün geliştirilmesi amacıyla geliştirdiği bir çerçevedir. Bu model, kamu kurumlarının etkinliğini, şeffaflığını, hesap verilebilirliğini ve güvenilirliğini artırmaya odaklanmaktadır. Ayrıca, kamu politikalarının oluşturulması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde uygun standartların oluşturulması ve uygulanmasına yardımcı olur. Bütünlük modeli kamu kuruluşları arasında farklı konulardaki iş birliği ve paylaşımın geliştirilmesine yönelik rehberlik sağlamaktadır. Kamu kurumları arasındaki iş birliğinin önündeki rekabet, yerleşik fikirler gibi engelleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca kurumlar arasındaki paylaşımı ve öğrenmeyi geliştirmek için ortak mutabakat metni ve birlikte çalışabilir veritabanları gibi çeşitli araçlar önermektedir. Kamu bütünlüğü, kamu yararının kamu sektöründeki özel çıkarlara göre korunması ve önceliklendirilmesi için paylaşılan etik değerlerin, ilkelerin ve normların tutarlı bir şekilde uyumlu hale getirilmesini ve bunlara uyulmasını ifade eder. OECD tarafından oluşturulan, kamu sektöründe farklı alt başlıklarda bütünlük standartlarını, uygulamalarını değerlendirmek, geliştirmek ve olgunluk düzeyini ölçmeyi amaçlayan OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modeli, Şekil 9'da sunulmaktadır (OECD, 2020):

Şekil 9. OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modeli (OECD, 2020).

Şekil 9'da gösterilmekte olan Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modeli; kültür, sistem ve hesap verebilirlik olarak üç alt başlıkta ele alınmaktadır.

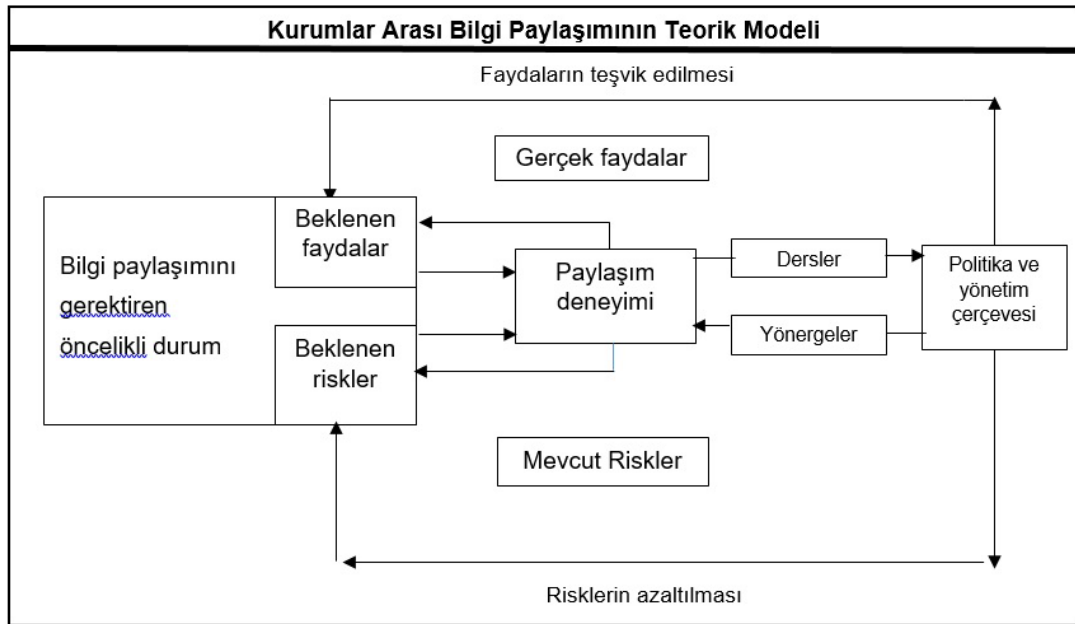
Kültür başlığı altında; beş alt başlık bulunmakta ve bu başlıklar da genel olarak; özel sektör, sivil toplum ve bireylerle ortaklaşa bir kamu bütünlüğü kültürü oluşturmak, bir kamu sektörü kuruluşunun bütünlüğe olan bağlılığını göstermek için liderliğe yatırım yapmak, kamu hizmeti değerlerine ve iyi yönetişime adanmış, liyakate dayalı, profesyonel bir kamu sektörünü teşvik etmek, kamu görevlilerine işyerinde kamu dürüstlüğü standartlarını uygulamaları için yeterli bilgi, eğitim, rehberlik ve zamanında tavsiye sağlamak ve kamu sektörü içinde dürüstlük kaygılarına yanıt olarak, açık bir organizasyon kültürünü desteklemek gerektiği ifade edilmektedir.

Sistem başlığı dört alt başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar da kamu sektöründeki en yüksek siyasi ve yönetim düzeylerinde kamu bütünlüğünü geliştirmek ve yolsuzluğu azaltmak, kamu bütünlüğü sisteminin etkinliğini güçlendirmek için kamu sektörü genelinde kurumsal sorumlulukları netleştirmek, kamu bütünlüğü risklerini azaltmayı amaçlayan stratejik bir yaklaşım geliştirmek ve kamu görevlileri için yüksek standartlar belirlemek konuları vurgulanmaktadır.

Son başlık olan hesap verebilirlik başlığı altında da dört alt başlık bulunmakta ve bu başlıklar da; kamu sektörü kuruluşlarında bütünlüğü korumak için bir iç kontrol ve risk yönetimi çerçevesi uygulamanın, uygulama mekanizmalarının kamu bütünlüğü standartları ihlallerine uygun yanıtlar vermesini sağlamanın, kamu bütünlüğü sistemi içinde dış gözetim ve kontrolün rolünü güçlendirmenin, hesap verebilirliği ve kamu çıkarını teşvik etmek için siyasi sürecin ve politika döngüsünün tüm aşamalarında şeffaflığı ve paydaşların katılımını teşvik etmenin önemine değinilmektedir.

2.3.2. Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modeli

Kamu sektöründe kurumlar arası elektronik bilgi entegrasyonu ve paylaşımı ile ilgili kurumlar arası bilgi paylaşımı bağlamında araştırmaların sınırlı olduğu ifade edilmektedir (Bigdeli vd., 2013). Dawes'in (1996), Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modeli kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik önemli çalışmalardan birisidir. Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modeli Şekil 10'da gösterilmektedir.

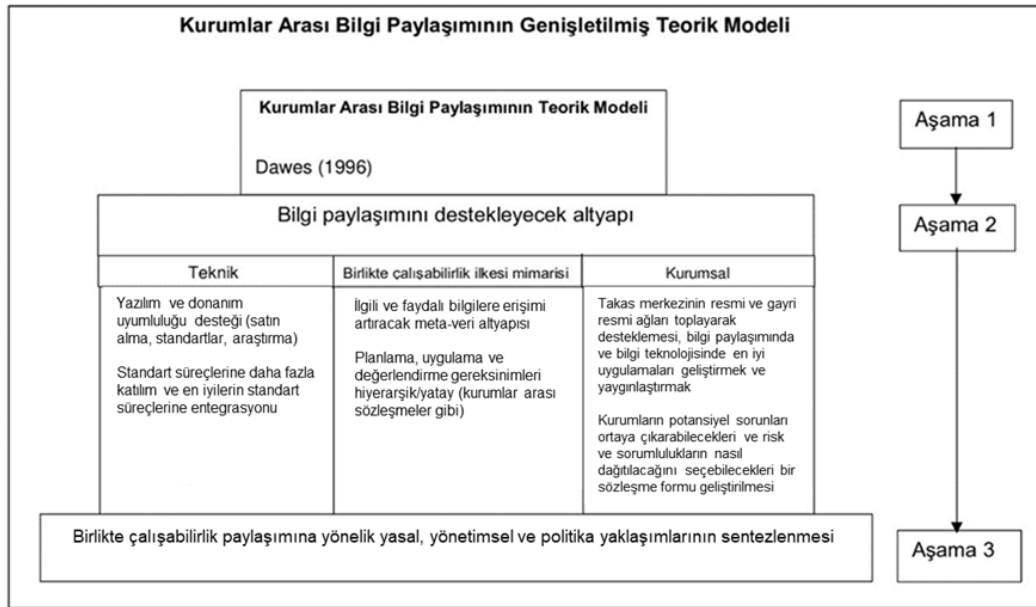
Şekil 10. Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modeli (Dawes, 1996).

Şekil 10'da sunulan model, bireysel deneyimlerin paylaşılmasının kurumlar arası bilgi paylaşımının fayda ve risklerini tanımlamak için kullanılması gerekliliğini, faydaları teşvik etmek ve riskleri azaltmak için bir politika ve yönetim çerçevesinin mevcut olması gerektiğini, paylaşımın yapılıp yapılmayacağı ve nasıl yapılacağı konusunda kurumdan

kuruma bireysel kararların nasıl alındığını tartışarak bilgi paylaşımını anlamak için bir temel ortaya koymaktadır.

2.3.3. Bilgi Paylaşımının Genişletilmiş Teorik Modeli

Kurumlar arası bilgi paylaşımına odaklanan bir diğer önemli çalışmada Bilgi Paylaşımının Genişletilmiş Teorik Modelidir (Expanded Theoretical Model of Interagency Information Sharing) (Landsbergen ve Wolken, 2001). Model, Dawes tarafından 1996 yılında önerilen Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modeline dayanmaktadır. Bilgi Paylaşımının Genişletilmiş Teorik Modeli (Expanded Theoretical Model of Interagency Information Sharing) Şekil 11'de verilmektedir.

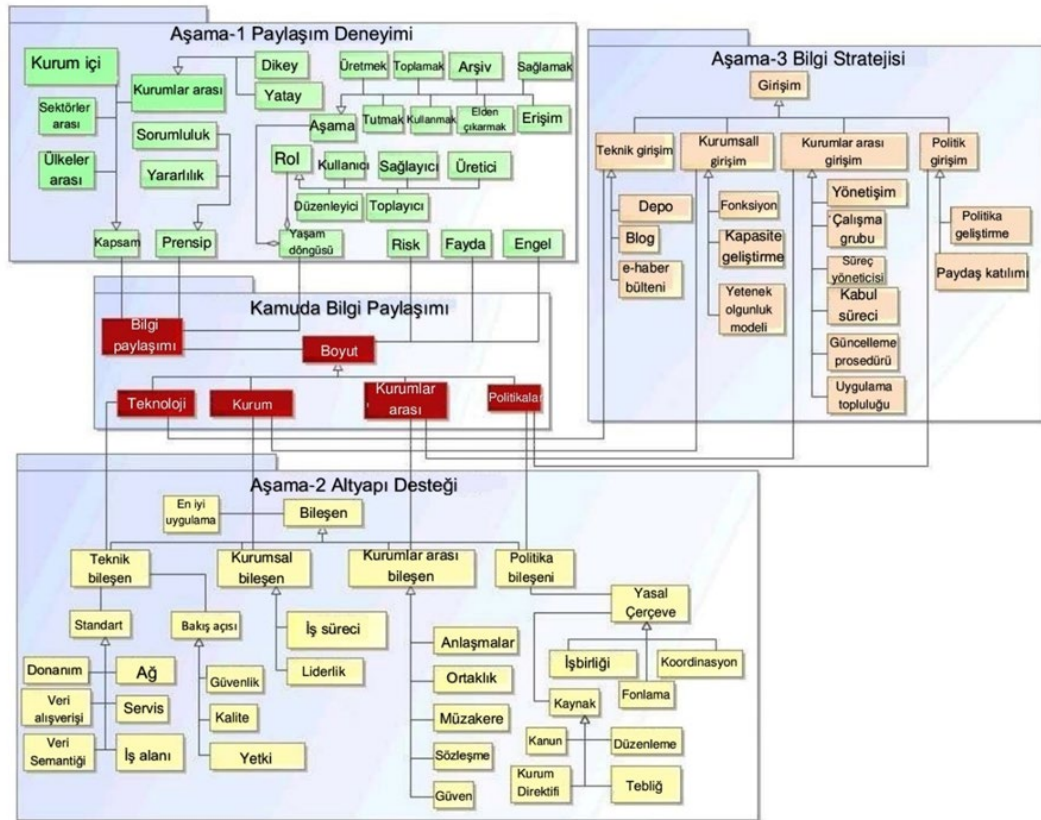

Şekil 11. Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Genişletilmiş Teorik Modeli (Landsbergen ve Wolken 2001).

Modelde (Şekil 11) İşleyen bir birlikte çalışabilirlik mimarisinin uygulanmasına yönelik bilgi paylaşımını destekleyecek altyapısının oluşturulmasına dair hususlar; teknik, birlikte çalışabilirlik ilkesi mimarisi ve kurumsal başlıkları altında ikinci aşamada verilmektedir. Söz konusu başlıklar altında da yazılım ve donanım uyumluluğu desteği, ilgili ve faydalı bilgilere erişimi artıracak üst veri altyapısı ve kurumların potansiyel sorunları ortaya çıkarabilecekleri ve risk ve sorumlulukların nasıl dağıtılacağını seçebilecekleri bir sözleşme formu geliştirilmesine vurgu yapılmaktadır. Modelin üçüncü aşamasında ise birlikte çalışabilirlik paylaşımına yönelik yasal, yönetsel ve politika yaklaşımlarının sentezlenmesi hususu yer almaktadır.

2.3.4. Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modeli

Kamuda Bilgi Paylaşımı, Tecrübe Paylaşımı, Altyapı Desteği ve Bilgi Stratejisi olmak üzere dört aşamadan oluşan Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modeli (Information Sharing Conceptual Model) (Estevez vd., 2010), kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı konusunda gerçekleştirilen bir diğer önemli çalışmadır. Landsbergen ve Wolken'in (2001), Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Genişletilmiş Teorik Modelinde (Expanded Theoretical Model of Interagency Information Sharing) yer alan bilgi paylaşımının üç olgunluk aşaması ile ilgili kavramlar da bu model içerisinde gruplandırılmaktadır. Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modeli Şekil 12'de gösterilmektedir.

Şekil 12. Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modeli (Estevez vd, 2010).

Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modelinde (Şekil 12) yer alan üç aşama dışında, dördüncü aşama olarak kamuda bilgi paylaşımı bileşeni de bulunmaktadır. Bu bileşen; teknoloji (bilgi paylaşımını destekleyen veya etkileyen BT ile ilgili kavramlar), kurum (bilgi paylaşımını destekleyen veya onunla ilgili tek bir kurumun unsurları), kurumlar arası (çeşitli organizasyonları ilgilendiren bilgi paylaşımı ile ilgili kavramlar) ve politika (siyasi düzeyde ele alınması gereken bilgi paylaşımı ile ilgili konular) olmak üzere dört boyut

üzerinden modellenmiştir. Modelde yer alan ilk aşama olan paylaşım deneyimi aşmasında altı kavramın yer aldığı görülmektedir. Bu kavramlar; kapsam, ilke, yaşam döngüsü, risk, fayda ve engel olarak verilmektedir. Altyapı desteği modelde yer alan ikinci aşamadır. Bu aşama; teknik bileşenler, kurumsal bileşenler, kurumlar arası bileşenler ve politik bileşenler olmak üzere dört bilgi paylaşım altyapısı unsurunu içermektedir. Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modelinin üçüncü aşaması bilgi stratejisidir. Bilgi stratejisi aşamasında ise bilgi paylaşımı girişimlerine yönelik teknik, kurumsal, kurumlar arası ve politik girişimler ile ilgili hususlar yer almaktadır (Estevez vd, 2010).

2.3.5. Üç Değişkeni İçeren Bilgi Paylaşımına İlişkin Önermeler Yaklaşımı

Üç Değişkeni İçeren Bilgi Paylaşımına İlişkin Önermeler (Propositions on Information Sharing Involving Three Variables) kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik güven, risk, kazanım ilişkisini ele alan bir yaklaşımdır (Wilson, 2010). Söz konusu yaklaşım, güven sorununun risk ile ilişkili olduğunu, bilgi güvenliği yeterli değilse gizlilik dereceli bilgilerden kişisel verilere kadar çok sayıda veri ve bilginin risk altında bulunduğunu, kurumların paylaşımından elde edecekleri kazancında paylaşımın gerçekleşip gerçekleşmemesinde etken olduğunu ifade etmektedir. Yaklaşımına göre bilgi paylaşımı yapan ortakların yakınlık veya uzaklığı da bilgi paylaşımına etki etmektedir. Bu çerçevede kurumlar arası bilgi paylaşımında risk, güven, kazanım ve yakınlık faktörlerinin ilişkisi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Üç değişkeni içeren bilgi paylaşımına ilişkin önermeler (Wilson, 2010).

Durum	Güven	Risk/Kazanım	Yakınlık	Paylaşım Durumu
A	Yüksek	Olumlu	Yakın	Çok Olumlu
B	Yüksek	Olumlu	Uzak	Anlaşmaya bağlı (olumlu)
C	Yüksek	Negatif	Yakın	Anlaşmaya bağlı (Orta seviye)
D	Yüksek	Negatif	Uzak	Zor
E	Düşük	Olumlu	Yakın	Anlaşmaya bağlı (olumlu)
F	Düşük	Olumlu	Uzak	Anlaşmaya bağlı (Orta seviye)
G	Düşük	Negatif	Yakın	Anlaşmaya bağlı (Orta seviye)
H	Düşük	Negatif	Uzak	Zor

Tablo 1’de görüldüğü gibi yüksek güven ve olumlu risk seviyesi ve kazanımın olduğu, yakın mesafeli durumlarda kurumlar bilgi paylaşımına hazırdır. Bilgi paylaşımında risk yükseldikçe ve kazanım azaldıkça bilgi paylaşımı çok mümkün görünmemektedir. Güvenin düşük risk ve kazanımın negatif olduğu durumda da bilgi paylaşımı tercih edilmemektedir. Güvenlik sorunu riskle ilişkilidir: güvenlik kontrolleri yetersizse, kişisel bilgilerin kötüye kullanılma riski, kontroller etkiliyse olduğundan daha büyüktür.

2.4. KAVRAMSAL ÇERÇEVEYE YÖNELİK DEĞERLENDİRME

Ekonominin tüm devlet düzeylerinden ve devlet kontrolündeki işletmelerden oluşan kısmı olarak nitelendirilen kamu sektörünün bu bağlamda çok kapsamlı bir alanda bulunan bilgiye sahip olduğunu ve bu bilgiyi yönettiğini ve kullandığını söylemek mümkündür. Bu da beraberinde kamu sektörünün ürettiği ve elinde bulundurduğu bilginin yani kamu sektörü bilgisinin ve bu bilginin kamu kurumları arasında paylaşımının ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Kamu sektörü bilgisinin muhafazası, erişimi ve paylaşımına yönelik benimsenen politikaların ekonomik ve toplumsal açıdan geniş çapta ve oldukça önemli bir etkiye sahip olduğu, (Pollock, 2008) ayrıca devlet kurumları içinde ve birbirleri arasında bilgi paylaşma yeteneğinin, vatandaşlara yönelik hizmetleri verimli bir şekilde sunmak, bu kurumlar arasında örgütsel yapıyı ve iletişim kanallarını dönüştürmek adına büyük önem taşıdığı (Pardo vd., 2008) hususları kamu sektörü bilgisinin paylaşımının önemini vurgulayan saptamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde en değerli varlık olarak nitelendirilen bilginin, sınıflandırılması da aynı oranda önem teşkil etmektedir. Meteorolojiden sağlığa, coğrafi bilgiden sanat eserlerine çok çeşitli alanda veri ve bilgi içeren kamu sektörü bilgisinin zamanında paylaşımında, hızlı ve etkin olmasında sınıflandırma temel etkenlerden birisi olarak görülebilir. Ayrıca sınıflandırma ile kamu güvenliği ile ilgili gizlilik derecelerine göre işlem yapılabilmesi, kişisel ve hassas verilerin paylaşımının kontrolünün sağlanması da mümkün olabilmektedir. Sınıflandırılmış veri veya bilgi kurumlar arasında bilgi paylaşımının esaslarının belirlenmesine de katkı sağlayacaktır.

Kamu sektörü bilgisinin paylaşımının bireyler arasında, kurum içi ve kurumlar arasında olmak üzere üç düzeyde yapılması önemli bir saptama olarak ortaya konmaktadır (Yang ve Maxwell, 2011).

Başarılı bir bilgi paylaşımının uygulanabilir ve üzerinde çalışılmış bir veri yönetimi politikası, yasal bir çerçeve ve diğer politika metinleri ve uygulamaları kapsamının önemi vurgulanmaktadır. Bu şekilde kurumlar arasında güven ortamının sağlanması da mümkün olabilecektir.

Kurumlar arasında bilgi paylaşımı hususunda karşılaşılan zorluklar olarak; kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik ilerlemelerin başlangıç seviyesinde bulunması ve politikaların ayrıntılı rehberlik sağlamak için yeterli olmaması, kurumlar arası ve devletler arası bilgi paylaşımı yapılarındaki farklılıklar ve ülke genelinde ortak bir yapının bulunmamasından kaynaklanan farklı politikalar olması, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına dair yeterli seviyede yasal bir düzenleme bulunmaması hususları sıralanabilir (Jing ve Pengzhu, 2009). Ayrıca literatürdeki araştırmaların bilgi paylaşımına ilişkin ortak ana engelleri; iyi oturmamış güvenlik önlemleri, hukuki belirsizlikler ve bilgi paylaşımından doğabilecek riskten kaçış olarak tespit ettiği de görülmektedir (Centre for Data Ethics and Innovation, 2020). Kamu kurumları arasında bilginin paylaşımının; bilginin maliyetini düşürerek kamuya ekonomik fayda sağlayacağı, bilgiye hızlı erişime, vatandaşlara daha kaliteli hizmet sunmaya ve devlet kurumları arasında koordinasyonu sağlam temellere oturtarak kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine imkân sağlayacağı da bu çalışmada yer alan hususlardır.

Çalışma kapsamında etkili bilgi yönetimi girişimlerinin uygulanmasını kolaylaştırmak için entegre bir modelin gerekli olduğu da ifade edilmektedir (Yusof vd., 2012). Entegre bir modelin etkili bilgi yönetimi girişimlerinin uygulanmasını kolaylaştırmak için gerekli olmasından kaynaklı olarak 2000'li yılların başından itibaren bilgi paylaşımına yönelik olgunluk modellerinin sayısında interetin de yaygınlaşmasının etkisi ile bir artış olmuştur. Söz konusu modeller kişi, kurum, kuruluş ve hükümet bazında oluşturulmuştur. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı, iş birliği, bilgi ve deneyimlerin paylaşılması (model, çerçeve, yasal düzenlemeler, politika belgeleri ya da uygulamalar aracılığı ile) beraberinde kamu hizmetlerinin daimî bir iyileştirme sürecine girmesini getirecektir. Bilgi paylaşımı ve şeffaflık gibi unsurlar *OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modeli* içerisinde de mühim bir yer tutmaktadır. Bilgi paylaşımı kamu kurumlarının faaliyetlerinin şeffaflığı ile artmakta böylece kamuya hesap verilebilirlik de beraberinde gelmektedir. Etkin bilgi paylaşımı için bir gereklilik olan yasal düzenleme vurgusu *Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Genişletilmiş Teorik Modelinde ve Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modelinde*, finans kaynaklarının yönetimi ve koordinasyonu hususu da *Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modelinde* yer almaktadır. Modeller, kapsamlarında yer alan bilgi paylaşımına yönelik

açıklık ve şeffaflık kavramları çerçevesinde kamu kurumlarına, faaliyetlerinin kamuya açık olarak paylaşması ve erişilebilir olması için yol göstermekte ve tavsiyelerde bulunmaktadır. İncelenen model ve yaklaşımlarda bilgi paylaşımında risk, güven ve kazanım ilişkisi, geçmiş deneyimlerin kurumlar arası bilgi paylaşımının fayda ve risklerini tanımlamak için gerekli olduğu, faydaları teşvik etmek ve riskleri azaltmak için bir politika ve yönetim çerçevesinin mevcut olması gerektiği, birlikte çalışabilirlik mimarisinin uygulanması ve bilgi paylaşımını destekleyecek altyapının oluşturulmasına yönelik hususlar, risk ve sorumluluklar kapsamında bir sözleşme formu (rıza/protokol metinleri) geliştirilmesi, birlikte çalışabilirlik, paylaşımaya yönelik yasal, yönetsel ve politika yaklaşımlarının sentezlenmesi hususları da vurgulanmaktadır.

Kamu kurumları bünyelerinde oluşturacakları modeller aracılığı ile gerçekleştirilecek proje ve çalışmalarla; kurumlara rehberlik ederek veri stratejilerinin belirlenmesi, veri politikalarının ve kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik mevzuatın oluşturulması, kurumların bu şekilde bilgi paylaşımına yönelik kurum içi gereklilikleri karşılayabilmesi vasıtalarıyla kamu kurumlarının kararlarını daha etkin, hızlı ve verimli almalarını sağlayabilecektir.

3. BÖLÜM

KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN PAYLAŞIMINA YÖNELİK UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Bu bölümde Türkiye'deki ve diğer ülkelerdeki araştırmamıza örnek teşkil eden ya da edecek uygulama örnekleri verilmektedir. Ulusal uygulama örnekleri kapsamında; T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, T.C. İçişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı kurumlar tarafından geliştirilen uygulama, protokol ve projeler irdelenmiştir. Diğer ülkelerdeki uygulama örnekleri kapsamında ise; İngiltere, ABD, Arjantin, Avusturalya Belçika, Çin, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kore, İrlanda, Norveç, Yeni Zelanda, Singapur, Slovakya, Slovenya ve Yunanistan da mevcut kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik doküman ve uygulamalar incelenmiştir.

3.1. TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Çoğu kurum için bilgi paylaşımında en büyük zorluklar; politika eksikliği, standartların ve iletişim protokolünün olmayışı, uyumsuzluk (birlikte çalışabilirlik sorunları) ve bilgi güvenliği eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Kipchirchir, 2014). Yurt dışında pek çok farklı ülke, organizasyon ve örgütte, politika, standartlar, mevzuat, birlikte çalışabilirlik ve benzeri hususlarda atılan somut adımlar olduğu ve bu konuda farklı uygulama ve modellerin hayata geçirildiği görülmektedir. Bilgi temelli ekonominin büyümesine ve kalkınmaya katkıda bulunacak en önemli unsurlardan birisi kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanım yoluyla ekonomiye kazandırılmasıdır. Kişi ve kuruluşların dönüşümlerini tamamlayarak bilgi toplumuna entegre olmasını sağlayacak temel unsur ise bilgiye erişimin önündeki engellerin kaldırılmasıdır. Konunun dünyadaki gelişmeler odağında bütün yönleriyle incelenerek kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımına yönelik engellerin ortadan kaldırılması için yapılacak çalışmalar bu noktada oldukça önem kazanmaktadır (Civelek ve Aşık, 2011, s.28).

3.1.1. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Atlas Uygulaması

Türkiye Cumhuriyeti'nin coğrafi bilgi sistemleri ve çevre yönetimi alanındaki önemli adımlarından biri ATLAS Uygulamasıdır. Uygulama ile T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; kamu kurum ve kuruluşları ve yerel yönetimlere ait coğrafi verileri Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi

sistemleri portalı altında Atlas Uygulamasında kullanıma açmıştır. Uygulama kapsamında coğrafi veriler diğer kamu kurumlarıyla da paylaşılmaktadır. ATLAS Uygulaması, “tüm kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, özel sektör ve üniversiteler tarafından üretilen ve Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi (TUCBS) ile entegrasyonu sağlanan coğrafi verilerini web üzerinden sunabilen bir uygulamadır.” Uygulama, coğrafi verilerin hangi kurumca, nasıl, ne zaman, hangi detay ve hassasiyette oluşturulduğu gibi veriye ait kimlik bilgilerini (üst veriyi) ulusal ve uluslararası standartlara uygun şekilde, üretip, güncelleyip yönetmektedir. Uygulama ile Türkiye’ye ait idari sınırlar, nüfus yoğunluğu, ulaşım, hidrografya, çevre düzeni planları, jeoloji, true ortofotolar⁴ gibi çok çeşitli veriler veri sahibi kurumlarca verilen izinler ölçüsünde katman katman görüntülenebilmektedir. Bu şekilde verilerin güvenliği tesis edilmektedir (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı 2018).

3.1.2. İçişleri Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığının Bünyelerinde Bulunan Bilgilerin Elektronik Ortamda Paylaşılması Amacıyla İmzalanan Protokol

T.C. İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı) ile Tarım ve Orman Bakanlığı (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü) arasında “biyokaçakçılık ve kaçak avcılık ile mücadele kapsamında bilgi paylaşımını sağlamak, İçişleri Bakanlığı (Jandarma Genel Komutanlığı) tarafından terörist unsurlara karşı kış aylarında icra edilen faaliyetlerde kullanılmak üzere Tarım ve Orman Bakanlığı Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü ile birlikte potansiyel çıkış başlama alanlarının tespiti ve haritalanmasını gerçekleştirmek suretiyle meydana gelebilecek can kayıplarının önüne geçmek, İçişleri Bakanlığı (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı) ile Tarım ve Orman Bakanlığı (Meteoroloji Genel Müdürlüğü) arasında Yıldırım Tespit ve Takip Sisteminin kullanımı ve temel meteoroloji eğitimi verilmesini sağlamak amacıyla” İçişleri Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı arasında bilgi sistemlerinde bulunan veri/bilgilerin elektronik ortamda paylaşılması amacıyla bu protokol imzalanmıştır (Web Tarım TV, 2020). Söz konusu protokolün kamu bilgisinin paylaşımının bütün kamuya yayılmasının önemini daha da vurgular nitelikte olduğu ifade edilebilir. Protokol genel olarak iki bakanlık arasındaki faaliyetlerin daha etkin yürütülebilmesi maksadıyla iş birliğinde bulunmak ve elektronik ortamda bilgi paylaşımına yöneliktir. Bu tür uygulamaların diğer bakanlıklar ve kamu kurumlarına yayılması, birbiri ile entegre bir

⁴ “Fotogrametri tekniğiyle fotoğraftaki optik hatalar giderilerek, gerçek düzlemdeki objenin 3 boyutlu koordinatlarının merkezsel iz düşüm yöntemine göre otomatik olarak hesaplanıp, birim alanda yapılan yataylama sonrası oluşan, ölçekli ortogonal fotoğraf” (Morharita, 2015).

mekanizma ya da bir portal altında öncelikli olarak yasal dayanak noktalarının oluşturularak bir araya getirilmesi önemli bir husustur. Türkiye’de bilgi güvenliğine yönelik bir yasanın olmadığı dikkate alındığında EU 2016/1148 sayılı NIS (Network and Information Security- Ağ ve Bilgi Güvenliği) direktifi gibi ağ ve bilgi sistemlerinin yüksek düzeyde güvenliğini sağlamaya yönelik bir düzenlemenin olmasının bu tür uygulamaların yaygınlaşmasına yönelik bir zeminin oluşmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Merkezî Nüfus İdare Sistemi (MERNİS)

1587 sayılı Nüfus Kanunu’na 3080 sayılı Kanun’la eklenen Ek-4 madde ile “İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Merkezi Nüfus İdaresi Sisteminin uygulanmasına geçilen yerlerden başlamak üzere, Türk vatandaşlarına nüfus kütüklerinde bilgi alışverişini kolaylaştırmak ve kamu kuruluşlarında tutulan kayıtlar arasında bağ oluşturmaya esas olacak bir numara sistemi geliştirmiş” ve “Bu numara bütün kamu kurum ve kuruluşlarının kayıtlarında esas alınır.” hükmü getirilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2016). Vatandaşların kayıtlarının alınması sorumluluğu İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğündedir. Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarasının verilmesi ile kamu kurumlarının vatandaşı tanımlamakta ve kimliğini onaylamak ile ilgili yaşadığı sorunları çözebilmek hedeflenmektedir. Bu hususun MERNİS Projesi ile gerçekleşmesi amaçlanmıştır (Eroğlu, 2006). Gerçek kişilerin hukuki varlıklarıyla ilgili olan hukuk halleri ile alakalı tüm bilgiler (Doğum, evlenme, boşanma, evlat edinme, tabii bir çocuğu tanıma, ölüm vakıaları gibi) MERNİS projesi ile elektronik ortama aktarılmakta ve ülke çapında 970 merkezden anlık olarak güncellenip bir ağ vasıtası ile güvenli paylaşımı sağlanmaktadır. Proje kapsamında bilgilerin güvenli paylaşımı, anlık güncellenmesi bu sayede etkin ve hızlı hizmet verilmesi hedeflenmektedir. Proje ile vatandaşların kimlik bilgilerinin saklandığı bir bilgi sistemi teşkil edilmiş ve söz konusu bilgiler kamu kurumları ile yapılan protokoller aracılığı ile paylaşılmaya başlanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2002). Bu açıdan MERNİS kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını hali hazırda gerçekleştiren bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.3. Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS)

Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi, “Türkiye genelinde Tapu ve Kadastro kayıtlarındaki mülkiyet verilerinin elektronik ortama aktarılması ve işlemlerin elektronik ortamda yürütülmesi, takip ve kontrolünün etkin ve hızlı bir şekilde yapılması amacıyla oluşturulmuş e-Devlet projesidir.” Halihazırda 973 tapu müdürlüğü, bir yurtdışı temsilciliği (Berlin), TAKBİS sistemi üzerinden hizmet vermektedir. Proje aracılığı ile kurum personelinin güvenilir, etkin ve verimli

çalışmasının önü açılmaktadır. Diğer kamu kurum ve kuruluşları ile veri paylaşımı bağlamında bürokrasinin önüne geçilerek vatandaşın memnuniyetinin artırılması amaçlanmaktadır (TAKBİS, t.y.).

TAKBİS Projesi, Türk hukukunda 17/8/2013 tarihli ve 28738 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tapu Sicil Tüzüğü’nün 6. maddesinde yer alan; “Genel Müdürlük gerekli gördüğü yerlerde sicillerin bir kısmını ya da tamamını karteks şeklinde veya bilgisayar ortamında tutturmaya yetkilidir” hükmüne dayanmaktadır. TAKBİS projesinin temel amacı; “günümüzde doğru, güvenilir, kolay ve hızlı erişilir tapu ve kadastro bilgilerine (mülkiyet bilgileri) duyulan ihtiyacı karşılayarak, konumsal harita bilgilerine dayalı olarak tapu sicilindeki mülkiyet ve kadastro bilgilerini oluşturmaktır.” (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2005).

TAKBİS projesi ile kurum içi entegrasyon ve verilerin çoklu kullanıma açılması sağlanmaktadır. Kamu kurumları, bilgilerini vatandaşlar ve diğer kamu kurumları ile elektronik ortamda paylaşımına açmaktadır. Ayrıca kadastro müdürlüklerinde yapılan işlem taleplerinde, mülkiyet bilgilerinden faydalanılması, taleplerin gerçekleştirilmesinde kısıtlayıcı ya da tescile engel durumlar hakkında bilgi edinilebilmesi ve Tapu Sicil Müdürlüklerinden, ülkenin başka yerlerindeki taşınmazlar ile alakalı işlemlerin yapılması imkânı sağlanmaktadır.

3.1.4. e-Yazışma Projesi

2011 yılında tamamlanan e-Yazışma Projesi ile kamu kurum ve kuruluşları arasında gerçekleşen resmî yazışmaların elektronik ortamda sürdürülmesini olanak tanıyacak ortak kurallar setinin geliştirilmesi ve söz konusu kurallar setinin uygulanabilirliğini tesis edecek yasal altyapının ortaya konması amaçlanmaktadır. 2 Şubat 2015 tarihli ve 29255 sayılı Resmî Gazete’de, Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin yayımlanması ile beraber e-Yazışma Projesi’nin hukuki dayanağı tamamlanmıştır. Söz konusu Yönetmelik ile “e-Yazışma Projesi kapsamında resmî yazışmalarını elektronik ortamda gerçekleştirecek kamu kurum ve kuruluşlarının e-Yazışma Teknik Rehberi uyumu zorunlu hale getirilmiştir” (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2021). Proje kapsamında; “Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı’nı kapsayan ve geliştirilen çözümün test edildiği bir pilot uygulama yapılmıştır. Projeye Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ve TÜBİTAK-BİLGEM tarafından katkı sağlanmıştır” (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2016). e-Yazışma Projesi kapsamında; kamu kurum ve kuruluşları arasında ki resmî

yazışmalar ve bu yazışmaların üst verileri ile elektronik imzalarını taşıyacak paket yapısı saptanmış ve belgelerin kurumlar arasında güvenli olarak iletilimini gerçekleştirecek şifreleme mekanizması ortaya konmuştur (Önaçan, 2012).

Kamu kurum ve kuruluşları arasındaki resmî yazışmaların elektronik ortamda güvenli bir şekilde yapılması e-Yazışma Projesi ile mümkün kılınmaktadır. Resmî yazışmalar kamu sektörü bilgisi de içermektedir. Bu durumda, e-Yazışma Projesi sadece yazışmaların değil bilgi paylaşımının da güvenli yapılmasına katkı sağlamaktadır.

3.1.5. Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS)

KPS, şahısların nüfus bilgilerinin elektronik ortamda web sayfaları ve web servisleri vasıtasıyla sorgulanmasına imkân tanıyan, e-Devlet programlarının da temelini oluşturan programa verilen isimdir. "8 Aralık 2006 tarihinde Resmî Gazete'de Kimlik Paylaşımı Sistemi Yönetmeliği adı ile yayınlanarak yürürlüğe girmiştir". Söz konusu yönetmelik vasıtasıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının MERNİS ve UAVT veri tabanında bulunan şahsi verileri ve bilgileri Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünce (NVİGM) kurumlar ve tüzel kişilikler ile 7 gün 24 saat süreyle elektronik ortamda paylaşılır (Kimlik Paylaşımı Sistemi Yönetmeliği, 2006). KPS veri tabanındaki bilgilerin hepsi ya da bir kısmı toplu olarak kurumların hiçbirine verilmemektedir. Ayrıca kurumlar kendi iş ve işlemlerine esas olmak üzere yalnızca kayıtlarını tuttıkları kişilerin bilgilerini alabilmektedirler. KPS'de yer alan bilgiler genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri (5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda tanımlanan) ile köy ve mahalle muhtarlıkları haricindeki kamu kurumları ve diğer kişiler ile belli bir ücretlendirme karşılığı paylaşılmaktadır (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2015). KPS ile NVİGM'de muhafaza edilen nüfus ve adres bilgileri; elektronik ortamda, kamu kurumları ve bu diğer tüzel kişiliklerin hizmetine sunulmuştur. Bu sayede, kurum ve kuruluşların ihtiyacı olan nüfus kayıt örneği ve yerleşim yeri adresi gibi bilgi ve belgeleri nüfus müdürlükleri ile yazışma yapmaksızın ya da vatandaşlardan istemeden, doğrudan ve anında KPS'den sağlayarak hizmet vermeleri olanaklı hale gelmiştir (Erdoğan, 2012).

Kamu sektörü bilgisinin edinme şekli açısından kamu kurumlarının bazı bilgileri satın alarak da elde edebildikleri bilinmektedir. Belli kamu kurumları ve kişilerden katılım payı alınması ücretlendirme ile yapılan paylaşıma bir örnek teşkil etmektedir. KPS açısından da durum değerlendirildiğinde açık veri uygulamalarında olduğu ve 2019/1024 sayılı direktifte belirtildiği gibi açık rıza uygulamalarının yapılması kişisel verilerin sahibinin güvenliği açısından da önem taşımaktadır. Kimlik Paylaşım Sistemi kamu kurumları ve diğer tüzel

kişilerin elektronik ortamda hem güncel hem de güvenli bir biçimde bilgiye ulaşmalarına ve kamu kurumlarının ihtiyaç duydukları nüfus ve adres bilgilerine erişmelerine olanak sağlamaktadır. Ancak toplu bir veri paylaşımı yapılmasına ilgili mevzuat gereği izin verilmemektedir. Bu nitelikleri ile sistemin kamu sektöründe bilgi paylaşımı uygulamaları ekseninde önemli bir yerde konumlandığı değerlendirilebilir.

3.1.6. Türkiye İstatistik Kurumunun Uygulamaları

İstatistiklere temeli olan veriler anketlerden sağlanabileceği gibi idarî kayıtlardan da alternatif olarak yararlanılabilmektedir. İdari kayıt, en genel manasıyla devletin ve diğer kurum/kuruluşların hem mevzuat kapsamında tutmakla yükümlü oldukları hem de kurumsal hizmetlerin idamesinde gereksinim duydukları hususlarda kişi, işletme ya da olay bazında düzenlenen rapor, belge ve ölçüm türü gibi dokümanlar şeklinde tanımlanmaktadır. Kayıt sistemlerine, idari kayıtların standartlara ulaştırılıp sistematize edilmesi vasıtası ile ulaşılmaktadır. Gelişen teknoloji ve bilginin üretim hızı ile beraber bir verinin referans tarihinden yayımlanma tarihine kadar geçen süre farkı gitgide daha çok önem kazanmaktadır. Bu nedenle; bilgi derlemede mevcut kaynaklar kullanılması ile hem bilgilerin zamanında derlenmesi hem de resmi istatistik üretim sürecinde zaman, çaba ve ekonomik yönden tasarruf elde edilmesi hedeflenmektedir. Böylece bir yandan istatistik birimleri üzerinde oluşan gereksiz cevaplama yükü ortadan kalkacak bir yandan da kamu hizmetlerinin bütüncül bir yapıya dönüşümü hızlanmış olacaktır. Gelişmiş ülkelerin büyük bir kısmında istatistikleri hızlı, ekonomik ve tutarlı üretme manasında anket ve benzeri yöntemlerle elde edilen veri setlerinin yerini zamanla idari kayıtlar almaya başlamıştır. Finlandiya, Norveç ve İsveç gibi Kuzey Avrupa ülkeleri Avrupa Birliği (AB) ülkeleri içerisinde idari kayıt verilerinin kullanımı konusunda daha ilerdedir ve istatistiksel bilgi üretiminde idari kayıt verilerinden kapsamlı olarak faydalanmaktadırlar. Örnek olarak; Finlandiya'da üretilen istatistiklerin %96'sı idari veri kaynaklarından gelmektedir. Diğer Avrupa ülkeleri, Kuzey Amerika (Amerika Birleşik Devletleri, Kanada), Avustralya ve Yeni Zelanda'nın da idari kayıt verilerinin kullanımı hususunda önemli tecrübeleri mevcuttur. "Ulusal öncelikler (hükümet programı, öncelikli dönüşüm programı, kalkınma planı ve bağlı strateji planları)" ve "uluslararası yükümlülükler (AB istatistik faslının kapanış kriterleri, uluslararası kuruluşlara veri aktarımı)" kapsamında Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) üretmek veya detaylandırmak durumunda olduğu istatistikler için idari kayıt kullanımını öncelendirmektedir. 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 9. maddesine göre TÜİK'in, idari kayıtlara erişim yetkisi vardır. TÜİK, söz konusu kanun ile Ulusal Kayıt Sistemlerinin meydana getirilmesinde

standartları tanımlamak, uygulamak ve kurumlar arası koordinasyon ile uygulanmasını sağlamakla da vazifelendirmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

Elektronik Veri Araştırma Merkezi (E-VAM)

Elektronik Veri Araştırma Merkezi (E-VAM), e-Devlet aracılığı ile yetkilendirilmiş araştırmacıların, mikro verilerin türleri ve meta verilerini Türkiye İstatistik Kurumu'nun Başkanlık binasında ve 13 Bölge Müdürlüğünde bulunan Veri Araştırma Merkezlerine gitmelerine gerek olmadan çalışılabileceği bir ortamdır. Araştırmacıların talepleri doğrultusunda sayım ve araştırmaların mikro verilerine mevzuat kapsamında erişim ve kullanım imkânı E-VAM ile sağlanmaktadır. Uygulama ve masaüstü yazılımlara tarayıcı üzerinden bağlanarak uzaktan erişimle çalışmalarını gerçekleştirebildikleri bir ortam olarak tasarlanan E-VAM kapsamında *“anket, idari kayıt ya da diğer kaynaklardan elde edilen istatistikî birimin doğrudan tanımlanamayacak şekilde, isim, unvan ve adres gibi kimlik bilgisi silinmiş, vergi kimlik numarası vb. tanımlayıcı bilgisi değiştirilmiş kayıt düzeyinde sunulan ve başkanlık tarafından yayımlanmasına müsaade edilen mikro veriler”* bulunmaktadır. 27/07/2022 tarihinde yayınlanan Mikro Veriye Erişim ve Mikro Veri Kullanımı Hakkında Yönerge ile mikro verilerin verilebileceği kurumlar şunlardır (E-VAM, 2024):

- “Resmi İstatistik Programı kapsamında bulunan kurum ve kuruluşlar,
- Türkiye'deki diğer resmi kurum ve kuruluşlar,
- Üniversite ve diğer yükseköğretim kurumları,
- Araştırma amaçlı kurulmuş enstitü ve diğer kuruluşlar,
- Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası kurum ve kuruluşlar”.

Mikro Veriye Erişim ve Mikro Veri Kullanımı Hakkında Yönerge kapsamında yukarıda belirtilen kurum ve kuruluşlar dışında, mikro veriler herhangi bir kurum ya da kuruluş ile paylaşılamaz. E-VAM uygulaması ile gerek kullanıcılara uzaktan erişim aracılığı ile sağlanan kolaylık gerekse de *“anket, idari kayıt ya da diğer kaynaklardan elde edilen istatistikî birimin doğrudan tanımlanamayacak şekilde, isim, unvan ve adres gibi kimlik bilgisi silinmiş, vergi kimlik numarası vb. tanımlayıcı bilgisi değiştirilmiş kayıt düzeyinde”* veriler sağlanması ile bilgi güvenliğinin tesisi söz konusu uygulamaya yönelik olumlu hususlar olarak değerlendirilmektedir.

Resmî İstatistik Programı 2022 – 2026

5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'na istinaden beşer yıllık süreler için hazırlanan Resmî İstatistik Programı (RİP), *“Resmî istatistiklerin üretimine ve yayımına ilişkin temel ilkeler ile standartları belirlemek, ulusal ve uluslararası düzeyde ihtiyaç duyulan alanlarda güncel, güvenilir, zamanlı, şeffaf ve tarafsız veri üretilmesini sağlamak”* amacını gütmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından hazırlanan ekli Resmî İstatistik Programı (2022-2026), 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanununun 3. Maddesi gereğince kabul edilerek, 31 Aralık 2021 tarih ve 31706 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Türkiye İstatistik Kanunu yalnızca Türkiye İstatistik Kurumunu (TÜİK) değil, Türkiye İstatistik Sisteminde istatistik üretimine katkı sağlayan kurumların hepsini kapsamakta ve düzenlemektedir. RİP ile resmî istatistiklerde standardizasyon teşkil edilmekte, sorumlu ve ilgili kurumlar belirlenerek, hangi kurumca hangi verinin, hangi metodla ve hangi dönemler için derleneceği ve ne zaman yayımlanacağı konuları açıklığa kavuşturulmaktadır. RİP; verilerin, hangi tanım, yöntem, kapsam ve sınıflama kullanılarak hangi kurumca, hangi sıklıkta derleneceği ve yayımlanacağına yönelik bilgiler ile beraber program döneminde üretilmesi planlanan istatistikler ve yapılacak yeni çalışmalara dair bilgileri de içermektedir. “Resmî istatistikler, TÜİK ve Programda belirtilen kurum ve kuruluşlar tarafından üretilir ve yayımlanır. Kurum ve kuruluşların, görev alanları ile ilgili resmî istatistiklere ilişkin veri derleme, değerlendirme ve yayımlama görevi Programda yer almaktadır. *“Resmî istatistiklerin üretim ve yayımının koordinasyonundan sorumlu olan TÜİK, Programda görev verilen kurum ve kuruluşlar tarafından derlenen resmî istatistikleri de yayımlayabilir ve dağıtabilir.”* Söz konusu kurum ve kuruluşlar, talep edilmesi hâlinde, derledikleri verileri istenilen zamanda ve içerikte TÜİK'e vermekle yükümlüdür. RİP çerçevesinde TÜİK ve Programa entegre bütün kurum ve kuruluşlar tarafından üretilen istatistiklerin, Türkiye İstatistik Sistemine dair bilgilerin ve gelişmelerin kamuoyuna internet üzerinden tek kapıdan sunumunu sağlamak maksadıyla RİP Portalı hazırlanarak 2014 yılı Mart ayında kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. *“Resmî İstatistik Programı (RİP) kapsamında üretilen istatistik başlıklarının birçoğu tarafından yoğun olarak kullanılan ya da kullanılma potansiyeli olan başlıca idari kayıt verileri arasında; İçişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı (TB), Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Sağlık Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) ve Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB) verileri bulunmaktadır.”* Resmî İstatistik Programı kapsamında kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik yukarıda verilen proje ve çalışmaların benzeri birçok girişim, proje ve çalışma program içeriğinde farklı yerlerde yer

alan “Yapılacak Yeni Çalışmalar” başlıkları altında verilmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

Resmî İstatistik Programı, TÜİK tarafından üretilen ve yayımlanan istatistiklerin üretimine ve yayımına dair ana esasları belirlemek, ulusal ve uluslararası seviyede gereksinim duyulan alanlarda güncel ve güvenilir veri üretilmesini temin etmek maksadıyla hazırlanmaktadır. Disiplinli bir istatistik üretim süreci daha etkili bir veri üretim sürecini de beraberinde getirebilecektir. Programla, kurumlardan gelen istatistiklerin daha sağlıklı toplanıp yine kurumlar tarafından daha etkin kullanım ve paylaşımı mümkün olacaktır.

3.1.7. Adres Kayıt Sistemi (AKS)

Nüfus ve yerleşim bilgilerinin kaydedilmesi ve güncel tutulması, gelişmiş ve bilgi merkezli devletlerin önemli görevlerinden birini oluşturmaktadır. Bu kapsamda AKS'nin amacı, işleyişi ve önemi aşağıda açıklanmaktadır;

29 Nisan 2006 tarih ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'na dayanılarak geliştirilen Adres Kayıt Sistemi (AKS) ile “*Türk vatandaşlarının ve Türkiye’de herhangi bir amaçla en az doksan gün süreli yabancılara mahsus ikamet/çalışma izni alarak veya ikamet izni yerine belge sahipliğiyle veya mavi kart hamili olarak yaşayan ve yasal olarak Türkiye’de bulunan tüm yabancıların yerleşim yeri ve diğer adres bilgilerinin elektronik ortamda merkezi bir yapı içerisinde güncel olarak tutulması amaçlanmaktadır.*” Bu doğrultuda adrese dair bilgiler, “*Kimlik Paylaşımı Sistemi (KPS) üzerinden kamu kurum ve kuruluşları, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunan bankalar ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunan sigorta ve emeklilik şirketleri ile güvence hesabının paylaşımına sunulmuştur.*” AKS’de metinsel olarak tutulan adres bilgilerinin koordinat verileriyle tanımlanarak coğrafi (mekânsal) nitelik kazandırılması yoluyla bu sistemin daha sağlıklı işleyen ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması amaçlanmaktadır. Diğer kurum ve kuruluşların adres bilgileri ile daha etkin olarak çalışabilecekleri entegrasyon altyapısının oluşturulması, yapı ruhsatı sürecinin elektronik ortama geçirilmesi, yetkili idareler, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) ve ilgili diğer kurumlar arasında ihtiyaç duyulan belge ve verilerin elektronik ortamda paylaşımının gerçekleşmesi da hedefler arasındadır. Bu maksatla Mekânsal Adres Kayıt Sistemi (MAKS) ve Çevrimiçi Emlak ve İnşaat İzinleri Projesi 2012 yılında hayata geçirilmiştir. MAKS’in ülke çapında yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

3.1.8. Ulusal Adres Veri Tabanı

29 Nisan 2006 tarih ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'na dayalı olarak Türkiye'de "adreslerin bir standarda kavuşturulmasını, adres niteliklerinin güncel olarak takibini ve adrese dayalı kamu hizmetlerinin daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere Ulusal Adres Veri Tabanı (UAVT) kurulmuştur." Öncelikle bir standardı bulunmayan adres bilgisi için İçişleri Bakanlığı, TÜİK ve Türk Standartları Enstitüsü (TSE) iş birliği ile ulusal adres standardı oluşturulmuştur. Yerleşim yerlerinin tamamında numaralandırma çalışmaları, bu standart doğrultusunda gerçekleştirilmekte ve yetkili idarelerce adres bilgileri UAVT'ye web ortamında işlenmektedir. 2007 yılı içerisinde TÜİK tarafından UAVT'nin kurulumu tamamlanarak, İçişleri Bakanlığına devredilmiştir. "Sistemin yönetimi, güncellenmesi ve sistemde yer alan bilgilerin ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşımı İçişleri Bakanlığı NVİGM tarafından sağlanmaktadır." UAVT'nin güncel tutulması ile birçok kurum ve kuruluşca gereksinim duyulan adres verisinin UAVT aracılığı ile mevcut standartlara uygun biçimde temini ve kurumlarca sağlanan hizmetlerin daha etkin ve doğru bir biçimde sunulmasına olanak tanıyacak mekânsal veri paylaşımı ve paylaşılan bu verilerin güncelliğinin sürekli biçimde sağlanacağı veri güncelleme altyapısının oluşturulması amaçlanmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

3.1.9. Göç Kayıt Sistemi (GöçNet)

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), "Yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları ve İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Başkanlığı kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemek amacıyla" çıkartılmış ve 11 Nisan 2013 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

GöçNet sistemi, YUKK'un Resmî Gazete'de yayımlanması sonrasında yabancılara ait bilgilerin yönetiminin elektronik ortamda yapılması amacıyla geliştirilmiş bir göç sistemi projesi olarak kurulmuştur. Öncesinde birbirinden bağımsız olarak sürdürülen vize, ikamet izni, çalışma izni, giriş yasağı, sınır dışı etme, uluslararası koruma ve geçici koruma gibi işlemler, GöçNet sistemi ile aynı çatı altında birleştirilmiş böylece daha hızlı, daha etkin ve daha sağlıklı kararların alınabilmesine olanak sağlanmıştır. Hali hazırda Emniyet Genel Müdürlüğü'nün (EGM), Dışişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB),

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Sağlık Bakanlığı başta olmak üzere 20'ye yakın kamu kurumu ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla veri entegrasyonu sağlanmış olup iş birliği yapılan kurum sayısı gün geçtikçe arttırılmaktadır. 22 Aralık 2017 tarihinde, GöçNet sisteminde bulunan verilerin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan yıllık nüfus analizlerinde ve uluslararası göç istatistiklerinin üretilmesinde kullanılmasına dair Bilgi Paylaşım Protokolü imzalanmıştır. *“Bu protokol kapsamında, web servisleriyle alınan ikamet izin verileri 31 Aralık 2020 tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)’de yer alan yabancı nüfusun belirlenmesi çalışmalarında kullanılmaya başlanmıştır.”* Göç İdaresi Başkanlığının ana veri kaynağı olan, GöçNet’e dair başta EGM, ÇSGB ve İçişleri Bakanlığı olmak üzere kurumlarla ile gerçekleştirilen entegrasyon çalışmaları sonucunda kurumlar arasında teşkil edilen bilgi akışında lüzumlu olduğu değerlendirilen güncellemeler için görüşmeler ve Göç İdaresi Başkanlığı ile TÜİK arasında imzalanan Bilgi Paylaşım Protokolü kapsamında, GöçNet sisteminde bulunan uluslararası koruma kayıtlarının web servisleri vasıtasıyla düzenli olarak TÜİK’e aktarılmasına yönelik çalışmalar sürmektedir. Uluslararası standartlara uygun göç istatistiklerinin üretilmesi ve kamu kurum ve kuruluşlarının veri gereksinimlerinin giderilebilmesi için kayıt sistemi oldukça önemlidir. Bu nedenle, kayıtların oluşturulmasında uluslararası standartlar göz önünde bulundurularak çalışmalar gerçekleştirilmiş ve uluslararası kuruluşlar ile gerçekleştirilecek veri paylaşımında kolaylık sağlanmasına yönelik çalışmalarda devam etmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

3.1.10. Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi (VERBİS)

Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi (VERBİS), *“Kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin, kişisel veri işlemeye başlamadan önce kaydolmaları gereken ve işlemekte oldukları kişisel verilerle ilgili kategorik bazda bilgi girişi yapacakları bir kayıt sistemidir. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 16. maddesine göre kişisel veri işleyen gerçek ve tüzel kişi veri sorumlularının kişisel veri işlemeye başlamadan önce Veri Sorumluları Siciline kaydolması gerekmektedir.”* VERBİS ile veri sorumlularının kimler olduğunun kamuya açıklanması, böylece kişisel verilerin korunması hakkının daha etkin biçimde kullanılması amaçlanmaktadır (KVKK, t.y.). Kişisel verilerin mahremiyetinin korunması noktasında veri sorumlularının kimliklerinin yasal olarak kayıt altına alınmasının kişisel verilerin korunması ve paylaşılması uygun olmayan bilgilerin kullanılmasının önüne geçmeye yönelik önemli bir uygulamadır.

3.1.11. Girişimci Bilgi Sistemi (GBS)

Girişimci Bilgi Sistemi (GBS), 10/7/2018 tarihli ve 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesininin 388/B maddesine dayanılarak oluşturulmuş ve reel sektörün içinde bulunduğu şartlar ve gelecekte gereksinim duyacağı veriler dikkate alınarak hayata geçirilmiş bir bilgi toplumu projesidir. Proje kapsamında farklı kamu kurum ve kuruluşlarının idari kayıtlarında yer alan işletmelere ait ekonomik faaliyetlere dair verilerinin, ortak standartlar çerçevesinde bir veritabanında toplanması ve bu verilerin entegrasyonu sağlanmaktadır. GBS, farklı kurumlara ait yeni veri setlerinin sisteme entegre edilmesine olanak sağlayan dinamik ve esnek bir yapıda tasarlanmıştır. Öncelikle kamudaki karar alıcılar olmak üzere üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları GBS'nin hedef kitlesini oluşturmaktadır. Bu kapsamda; kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, araştırma enstitüleri ve sivil toplum kuruluşlarındaki karar alıcılara, uzmanlara, araştırmacılara ekonomik, sektörel, bölgesel politikaların tasarlanması, uygulanması ve etkinlik ölçümü için doğru ve güvenilir verilerin sunulacağı bir ortam sağlamak, GBS'nin amacı olarak belirtilmektedir. GBS, tamamen kamu kurum ve kuruluşlarının kendi görevleri çerçevesinde elde ettikleri idari kayıt verilerinden teşkil edilen bir bilgi sistemidir. Gelir İdaresi Başkanlığı kayıtlarından, elektronik bilanço ve gelir tabloları, kurumlar ve gelir vergisi beyannameleri, beyan alış ve beyan satış formlarında yer alan veri alanları bilgileri alınmaktadır. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından girişimlere verilen Ar-Ge desteklerine ilişkin bilgiler de GBS'ye entegre edilmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca gerçekleştirilen kurumlar arası veri entegrasyonu ile ekonomide ticari kazanç üreten pek çok girişimin finansal tabloları, sektörler ve iller arası ticareti, TÜBİTAK ve KOSGEB destekleri, fikri ve sınai hakları, dış ticaret ve istihdam verileri gibi veri setlerine ulaşılabilir. (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, t.y.).

Genel olarak değerlendirdiğimizde GBS, kamu kurum ve kuruluşlarının kendi görevleri kapsamında topladıkları idari kayıt verilerinden oluşan ve bu veri setlerinin sisteme entegre edilmesini sağlayan bir bilgi toplumu projesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı kamu kurum ve kuruluşlarının bilgileri GBS'ye entegre edilmekte ve bu sayede kurumlar arası entegrasyon sağlanmaktadır. Kurumlar arası entegrasyonun da beraberinde etkili bir paylaşım getirmesi kaçınılmazdır.

3.1.12. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP)

UYAP; Adalet Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatının, bağlı ve ilgili kuruluşlarının, adli ve idari bütün yargı ve yargı destek birimlerinin donanım ve yazılım olarak günümüzde ihtiyaç

duyulan tüm teknolojik gelişmelerini kullanarak, iç otomasyonunu ve bilgi otomasyonu sistemlerini kurmuş kamu kurum ve kuruluşları ile dış birim entegrasyonunu sağlayan ve e-Dönüşüm sürecinde e-Adalet ayağını meydana getiren bir bilişim sistemidir. Bugün itibariyle UYAP, Adâlet Bakanlığının bütün teşkilatı ile yargı birimlerinin tümünde faaliyet göstermektedir. Söz konusu birimlerin tüm adli, idari ve denetim faaliyetleri bu sistem kullanılarak elektronik ortamda yürütülmektedir.

UYAP'ın tam entegrasyonu ve merkezi elektronik ortamda tutulan arşivi sayesinde, başta hâkim, savcı ve yargı mensupları olmak üzere tüm kullanıcılar, kanunların kendilerine verdiği yetkiler dâhilinde doğru ve tutarlı bilgi almaktadırlar. Kullanıcılar bu bilgilere ihtiyaç duydukları her an hızlı ve kolay bir biçimde ulaşabilmekte ayrıca adli birimler arasında her türlü bilgi ve belgenin hızlı elektronik alışverişi sağlanmaktadır. UYAP'ta güncel bilgi ve belgeler veritabanlarında değiştirilmeden ve güvenli bir biçimde muhafaza edilmekte olup, yetkisiz erişime izin verilmemektedir. Sistem çerçevesinde, bilgi ve belge alışverişinin elektronik ortama taşınması amacıyla diğer kurum ve kuruluşların bilgi sistemleriyle entegrasyonlar gerçekleştirilmiştir. Örnek olarak; yargı birimlerince araçların trafik sicil kayıtlarına hak mahrumiyeti ekleme ve kaldırma işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi ve araç hak mahrumiyeti ve sakınca bilgilerinin elektronik ortamda paylaşılması için Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Araç Kayıt Sistemi ile gerçekleştirilen entegrasyonun uygulamaya konulması gösterilebilir. Böylece idarî ve yargısal süreçte tekrar eden işlemlerden kaynaklanan gereksiz başvurular ve ara süreçler ortadan kalkmakta, hız ve kolaylık sağlanarak iş yoğunluğu azalmakta, personel açığından kaynaklanan sıkıntılar minimuma inmekte ayrıca posta ve kırtasiye gibi giderlerden tasarruf sağlanmaktadır. Elektronik ortamda gerçekleşen iletişim ile haftalar süren yazışmalar çok kısa sürede yapılabilmektedir. Adli birimlerin performansının ölçümü, kaynakların etkin dağıtımı bilişim teknolojileri sayesinde gerçekleşmekte, elektronik dosyalama ile de adli bilgi ve belgeler güvenli ortamda saklanabilmektedir. Bu çerçevede *“UYAP ile entegrasyon sağlanan Adli Sicil Bilgi Sistemi'nden sabıka kayıtları, MERNİS'ten nüfus kayıtları ve Adres Kayıt Sistemi'nden adres kayıtları, POLNET'ten ehliyet kayıtları, Merkez Bankasından döviz kurları, TAKBİS'ten tapu ve kadastro kayıtları yargı birimlerince otomatik olarak anında alınabilmektedir.”*

UYAP ile Anayasa Mahkemesi arasında da elektronik ortamda veri alışverişi sağlanmıştır. Ayrıca yine UYAP kapsamında *“Yargıtay Bilgi Sistemi arasında gerçekleştirilen entegrasyon ile temyiz edilen dosyaların sistem üzerinden Yargıtay'a gönderilmesi ve geri dönüşü”* mümkün olmaktadır. Yargıtay'ın UYAP Sistem Merkezi, Yüksek Seçim Kurulu-SEÇSİS'in ise UYAP bilişim ağı alt yapısını kullanabilmesi sağlanmaktadır. Kullanıcılar, anlık sorgulama

ile istedikleri bilgilere istedikleri zaman erişebilmektedir. UYAP ile e-Devlet hedefi kapsamında önemli bir adım atılmış olup kâğıt ortamında yapılan bürokratik işlemlerin ortadan kaldırılması, bilgi ve belge alışverişini anında yapılmasıyla işlem, hizmet ve dava süreleri kısalmış ve maliyet açısından ciddi boyutta bir tasarruf sağlanmıştır. Verilere erişim, paylaşım ve verilerin kullanılmasında anayasa, uluslararası sözleşmeler ve diğer yasal düzenlemelerde bulunan kişisel verilerin korunmasına, özel hayatın ve soruşturmanın gizliliğine uyulmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2020).

3.2. ULUSLARARASI KURULUŞLAR VE DİĞER ÜLKELERDEKİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

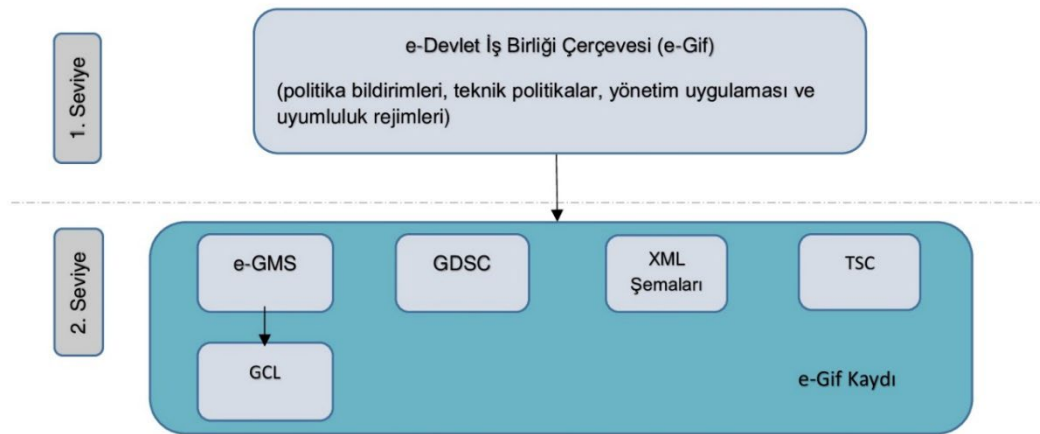
Kamu idareleri, farklı büyüklükteki devlet organlarından oluşur ve çoğu zaman bilgi sistemleri birlikte çalışabilirlikten yoksundur. Kamu sektörü kuruluşlarının bilgilerini yeniden kullanıma teşvik etmek, birden çok veri kümesi için erişimi kolay, aranabilir bir merkez sağlayarak açık verilerin dağıtımını kolaylaştırabilmek ve birlikte çalışabilirliği sağlamak için hükümetler tarafından veri portalları oluşturulmaktadır. Bu veriler, kamu sektörü bilgilerine ilişkin Avrupa Direktifi olan kamu sektörü bilgisi direktifinin uygulanmasına ilişkin tavsiyeler sunan kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımını iyileştirmeye yönelik en iyi uygulamaları bir araya getirerek, kamu kurumlarının görevlerini yerine getirmeleri için teknik rehberlik kaynağı olarak hareket etme bakış açısıyla görevlendirilmiş tematik bir ağ olan Share-PSI ağı altında paylaşılmaktadır. Direktif, AB üye ülkelerinin vatandaşlarına kamu sektörü bilgilerini açmasını zorunlu kılmaktadır ve çoğu devlet; sağlık, eğitim, kültürel miras, finans, ulaşım vb. alanları kapsayan veri setlerini kamusal alanda yayınlamaktadır. Share-PSI kamu sektörü bilgisi direktifinin uygulanması ve kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımı için üye devletlerden devlet kurumları ve bakanlıkların verilerini açmalarına odaklanmaktadır. Share-PSI ağı altında; farklı ülkeler bulunmaktadır. Bu ülkelerden Finlandiya, Belçika, İrlanda, Slovakya, Yunanistan ve Slovenya hükümetlerinin örnekleriyle Share-PSI ağı altında bulunmayan kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik uluslararası bağlamda dikkate değer Amerika Birleşik Devletleri Federal Veri Stratejisi, Kanada'nın Federal Kamu Hizmeti için Veri Stratejisi Yol Haritası, Hollanda'daki Hükümet Veri Gündemi ve İrlanda'nın Kamu Hizmeti Veri Stratejisi gibi diğer bazı uygulama örnekleri açıklanmaktadır (European Commission, 2017b).

3.2.1. İngiltere

İngiltere'de, Mart 2006'dan önce Durham Kontluğu, Tees Vadisi ve Kuzey Yorkshire Bölgesi'ndeki 35 kurum ve kuruluş tarafından Çok Kurumlu Bilgi Paylaşımı Protokolü

imzalanmıştır. Protokol, suçun azaltılması amacıyla veri alışverişinin sadece belirli bir alan olduğu birden fazla amaç için bilgi alışverişini içeren tüm çalışma prosedürlerini ve uygulamalarını tamamlamak üzere tasarlanmış kapsamlı bir protokoldür. Protokole göre, risk altındaki çocuklar ve gençlerle ilgili bilgiler imzacılar arasında uygun bir amaçla paylaşılabilir. Her ne kadar Protokol paylaşılan bilgilerin kişisizleştirilmesini önerse de kişisel olarak tanımlanabilir bilgiler, suçun azaltılması amacıyla paylaşılan bilgilerin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır (Public Sector Agencies in County Durham, Darlington and Tees Valley, 2006, aktaran Wenjing, 2011).

Birleşik Krallık e-Devlet İş birliği Çerçevesi (e-Government Interoperability Framework-e-GIF) kamu sektöründeki BT sistemlerinde iş birliği ve tutarlılık elde etmek için teknik politikalar ve özellikler sağlamaktadır (Government of United Kingdom, 2005, aktaran Estevez vd, 2010). e-GIF'in temelinde; internet ile uyum, veri bütünleştirme için birincil standart olarak XML'in benimsenmesi ve arayüz olarak tarayıcıların kullanılması ilkeleri bulunmaktadır. e-GIF, güvenlik, gizlilik ve dağıtım kanalları gibi belirli konuları kapsayan bir dizi politika çerçevesi ile tamamlanmaktadır (Estevez vd, 2010). Bu kapsamda Birleşik Krallık e-Devlet İş birliği Çerçevesi Şekil 13'te sunulmaktadır.

Şekil 13. Birleşik Krallık e-Devlet İşbirliği Çerçevesi (e-GIF) (Estevez vd, 2010)

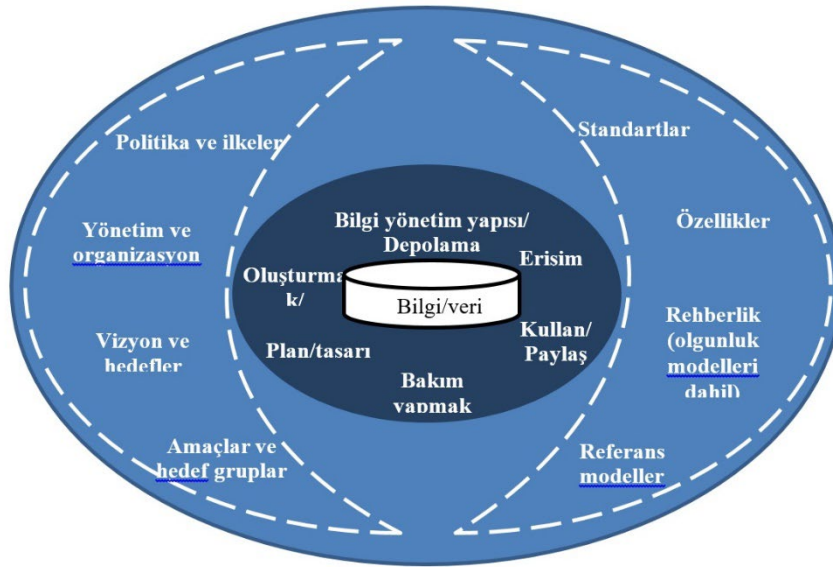
Şekil 13'te verilen Birleşik Krallık e-Devlet İşbirliği Çerçevesi (e-GIF) üst düzey politika bildirimleri, teknik politikalar ve yönetim, uygulama ve uyumluluk rejimlerinin yer aldığı çerçeve bölümü ve Hükümet Kategori Listesi (Government Category List -GCL), Hükümet Veri Standartları Kataloğu (Government Data Standards Catalogue -GDSC), XML şemaları, Teknik Standartlar Kataloğu (Technical Standards Catalogue -TSC) ve Hükümet Üst Veri

Standardının (e-Government Metadata Standard -e-GMS) yer aldığı kayıt bölümü olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Dünya çapında dikkate değer bir örnek olarak İngiltere’de kamu bilgilerinin yeniden kullanıma açıldığı data.gov.uk platformu gösterilebilir. Devlet politikalarının teşkilinde, devletin iş ve işlemlerinde kullanılan kamu bilgilerine vatandaşların daha hızlı ve etkin erişim sağladıkları, aradıkları bilgileri kolayca bulabildikleri bu platform, bütün merkezi ve yerel kamu kurum ve kuruluşlarından sağlanan 4600’ün üzerinde veri seti içermektedir. Devlet, kamu bilgilerini bu platformdan yayımlayarak vatandaşların yeniden kullanımına sunmaktadır. Daha önceki uygulamaların aksine, İngiltere hükümeti, öncesinde erişilemeyen kamu bilgilerinin de bu site vasıtasıyla paylaşılmasını desteklemektedir. Bireyleri betimleyen kişisel ve hassas veriler dışında kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilen bütün bilgiler prensip olarak bu sitede yeniden kullanım için bulundurulabilir. data.gov.uk platformunda istenilen bilgilere kolay erişilmesini sağlayan bir arama motoru kullanılmaktadır. Sitede bulunan bütün veri setleri, anahtar kelime, kategori veya kuruma göre aranabilmektedir. Ayrıca, vatandaşların paylaşılmasını faydalı buldukları bilgileri işaretleyebilecekleri bir alan ve siteden sağlanan bilgilerin kullanımına yönelik davranış kuralları seti bulunmaktadır. Bu kapsamda, platformun interaktif olabilmesi adına vatandaş fikirlerinin alınması teşvik edilmektedir (Civelek ve Aşık, 2011).

3.2.2. Norveç

Norveç, kamu sektöründe bilginin açık ve erişilebilir olmasını ve bilgi paylaşımını teşvik eden bilgi politikalarına sahiptir. Kamu sektörü, geniş kitlelere bilgi ve veri sağlamak adına gayret göstermektedir. Bu bağlamda da Norveç, kamu sektörü bilgi ve verilerinin yönetimini esas alarak bir bilgi yönetim modeli oluşturmuştur. Ayrıca kamu sektörü verilerinin daha iyi kullanılması için stratejik vizyonlar, politikalar, ilkeler, standartlar ve kılavuzlar geliştirerek, kamu kurumlarına, karar verme ve verileri stratejik bir varlık olarak yeniden kullanmaları için itici bir güç sağlamıştır. Norveç bilgi yönetimi modeli Şekil 14’te sunulmuştur (OECD, 2017):

Şekil 14. Norveç bilgi yönetimi modeli (OECD, 2017)

Kamu sektörünü desteklemeye yönelik standartlar ve açık devlet verilerinin yayınlanmasına ilişkin yönergeler aracılığıyla Kamu Yönetimi ve e-Devlet Kurumu (Agency for Public Management and e-Government), Norveç'te kamu sektörü için ulusal bir bilgi teknolojileri mimarisinin geliştirilmesi amacıyla kamu sektörü bilgi ve verilerine dayalı bu bilgi yönetimi modelini (Şekil 14) geliştirmiştir. Norveç'in bilgi yönetimi modeli, bilgi paylaşımını teşvik etmeye odaklanan bir yaklaşımı benimsemektedir. Bu modelde, bilginin serbest dolaşımına, erişilebilir ve kullanılabilir olmasına önem verilerek şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımı teşvik eden bir yaklaşımı benimsemektedir. Model, bilgi ve veri paylaşımına yönelik mevzuat, politika ve ilkeler doğrultusunda farklı modelleri de kendisine rehber ederek, merkezine aldığı veri ve bilginin yönetimi, depolanması ve paylaşılmasını organize etmektedir. Böylece model kapsamında bilginin toplumun faydasına kullanılması sağlanarak kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılması amaçlanmaktadır.

Kamu Yönetimi ve e-Devlet Kurumu, Norveç'te kamu sektörü veri değer zincirinin yönetiminde önemli bir rol oynamıştır. Kurumun, ulusal BT mimarisinin önemli bir bileşeni ve bir bütün olarak, verileri modelin merkezine yerleştirme çabalarının vurgulanması, Kamu Yönetimi ve e-Devlet Kurumunun Norveç kamu sektörü içindeki veri değer zincirini kurallar ve standartlar aracılığı ile yönetmek için oynadığı rolü anlamak açısından oldukça önemlidir (OECD, 2017).

Veri yönetimi açısından Norveç, kamu sektörü içinde etkili veri değer zinciri yönetimi modellerini koordine etmek, düzenlemek, yönlendirmek ve desteklemek için çeşitli yönetim

araçları geliştirmeyi amaçlamaktadır. Fikir birliği sağlanması ve standartların geliştirilmesi yoluyla daha koordineli bir politika uygulamasının teşvik edilmesine katkıda bulunulmuştur. Veri ve bilgilerin stratejik kamu sektörü varlıkları olarak kullanılması güçlü yönetim gerektirir. Norveç'te veri yönetimi ve yönetim stratejisinin oluşturulmasında güçlü bir liderlik eksikliği dikkat çekmektedir. Geleceğe yönelik politikalar için bilgi teknolojileri gibi gelişmiş kolaylaştırıcıların ve veri değer zincirini yönetmek için iyi bir araç seti gibi gelişmiş araçların mevcudiyetine rağmen ülkede veri yönetimi ve yönetim stratejisi oluşturmak için açık ve güçlü liderlik hala eksiktir. Veri yönetimi ile ilgili politikaların canlandırılması ve geliştirilmesi için veri paylaşımı veya açık devlet verileri için standartlar ve yönergeler geliştirilmesi gerekmektedir. Bazı OECD ülkeleri merkezi hükümet içinde resmi veri sorumlusu pozisyonları oluşturarak liderlik konularını ele almıştır. Veri sorumluları veri yönetimi stratejilerine öncülük edebilir ve böylece merkezi hükümetin stratejik vizyonunu kamu sektörünün genel veri değer zinciriyle birleştirebilir. Veri sorumluları kamu sektörü içindeki süreçlerin nasıl çalıştığına ve bunu yapmak için kamu sektöründe ihtiyaç duyulan beceri ve teknolojiye bağlı olarak, yapılandırılmış bir tarzda politika hızlı kazanımları sunabilmelidir. Bu yapılandırılmış hızlı kazanımların uzun vadeli ve sürdürülebilir etkilere dönüştürülmesini sağlamak için çok önemlidir. Veri odaklı bir kamu sektörü oluşturmak, yalnızca resmi politikalar ve yönergeler değil, aynı zamanda politika hedeflerine nasıl ulaşılabileceğini tanımlayan stratejiler de gerektirir. Liderlik bu amaç için önemlidir.

3.2.3. Arjantin

Arjantin'de de benzer bir uygulama olarak başarılı veri yönetimi için tüm organizasyonel, politik ve teknik yönlerin değerini vurgulamayı amaçlayan kamu sektöründe veri yönetimi modeli Şekil 15'te sunulmuştur (OECD, 2019).

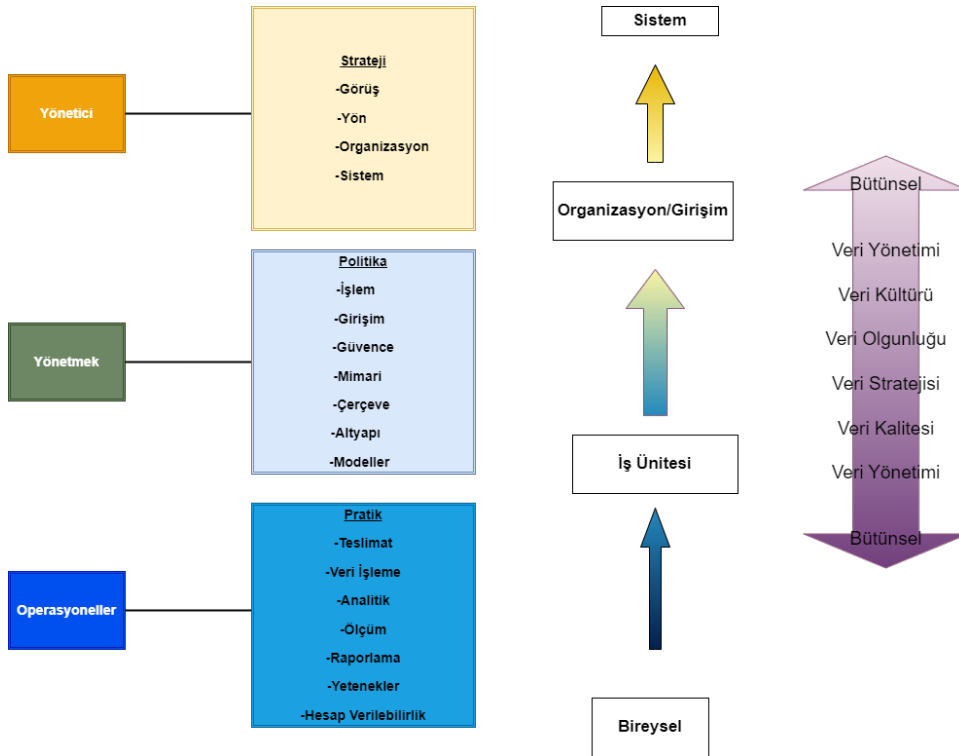
Şekil 15. Arjantin kamu sektöründe veri yönetişimi modeli (OECD, 2019).

Arjantin kamu sektöründe veri yönetişimi modeli (Şekil 15), merkezinde kamu sektörüne ait verilerin bulunduğu, stratejik katman, taktik katman ve dağıtım katmanı olmak üzere üç katmandan ve bu katmanların alt başlıklarından oluşmaktadır. Stratejik katman altında Liderlik ve Vizyon altbaşlığı yer almaktadır. Bu başlık içeriğinde veri politikaları ve stratejileri belirlenmesi gibi hususlar bulunmaktadır. Ayrıca veri ve bilgi paylaşımının güvenliği ile ilgili uygulamalarda bu başlık altında yer almaktadır. Taktik katman, kamu sektörü verilerinin paylaşımına yönelik projeler, mevzuat, kural ve prosedürlerin geliştirilerek uygulanması ve paylaşımına yönelik görev tanımlamalarının (veri komitesi, veri sorumlusu vb.) yer aldığı alt başlıklardan oluşmaktadır. Dağıtım katmanında ise veri mimarisi, veri altyapısı ve veri değer döngüsü alt başlıkları bulunmaktadır. Arjantin'de oluşturulan kamu sektörü veri yönetişimi modeli, veri yönetimi, paylaşımı ve birlikte çalışabilirlik ile ilgili ağlarla geliştirilmiştir. Veri yönetişimini desteklemek için etkili bir bulut tabanlı paylaşım ağı ve veri kataloğu oluşturmak, verileri stratejik ve değer odaklı bir şekilde yönetmek ve paylaşmak için çok önemlidir. Veri değer döngüsünün yönetimini daha verimli hale getiren ve bütünlüğü sağlayan daha sağlam ve istikrarlı bir veri yönetişimi oluşturmak için daha fazla kurumsallaşmaya doğru ilerlenmesi gerekmektedir. Model, daha etkin veri ve bilgi paylaşımının gerçekleşmesini sağlayan kamu sektörü düzenlemelerini içerir. Söz konusu düzenlemeler kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını düzenleyen mevzuat, politika ve ilkelerin oluşturulması, veri ve bilgi paylaşımı noktasında veri sorumluları ile veri komitelerinin belirlenmesi, kamu kurumlarının birlikte çalışabilirliğini sağlamak için gerekli girişimler, bilgi

paylaşımına yönelik projeler için gerekli kaynakların belirlenerek, bütçenin tahsis edilmesi ve bütçe planlamasının yapılması, veri ve bilginin güvenli paylaşımını sağlayacak altyapıların oluşturulması ve paylaşımında veri sahibinin rızasının olması olarak sıralanabilir.

3.2.4. Yeni Zelanda

Yeni Zelanda'da, kamu tarafından tutulan veriler için yeni ve iyileştirilmiş bir veri yönetimi çerçevesi geliştirmiştir. Oluşturulan bu çerçeve, kamu sektöründe daha iyi veri yönetimi uygulamalarını teşvik etme ve verileri karar verme için stratejik bir varlık olarak kullanma çabalarının bir parçasıdır. Çerçevenin temel dayanaklarından biri, kamu kurumlarının ve çalışanların, verilerinin yönetimi, yönetimi, kalitesi ve hesap verebilirliği hakkında daha stratejik düşünmeye teşvik edildiği anlamına gelen tüm veri yaşam döngüsü yaklaşımının benimsenmesidir. Veri yaşam döngüsü, verilerin tasarımından ve kaynağından depolanmasına, yayınlanmasına ve imhasına kadar olan süreci ifade etmektedir. Kamu tarafından tutulan veriler için geliştirilen Yeni Zelanda veri yönetimi çerçevesi Şekil 16'da gösterilmektedir (OECD, 2019).

Şekil 16. Yeni Zelanda veri yönetimi çerçevesi (OECD, 2019).

Yeni Zelanda Veri Yönetimi Çerçevesi (Şekil 16), kamu sektöründe daha iyi veri yönetimi uygulamalarını teşvik etme ve karar alma için veriyi stratejik bir varlık olarak kullanma amacıyla geliştirilmiştir. Çerçevenin temel hedefi kurumlar ve çalışanların verilerinin bir veri

yaşam döngüsü boyunca (yani, verilerin tasarımından ve kaynağından depolanmasına, yayınlanmasına ve elden çıkarılmasına kadar) yönetişimi, yönetimi, kalitesi ve hesap verebilirliği hakkında daha stratejik düşünmeye teşvik edildiği "tüm veri yaşam döngüsü yaklaşımının" benimsenmesidir.

3.2.5. Çin

Çin'de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı, 1990'ların sonlarından bu yana gelişmekte olan elektronik hükümet stratejisinin bir parçası olarak kabul edilir. Mayıs 2008'e kadar kamu bilgilerinin açıklanması, gizlilik ve ticari sırların korunması ile ilgili ulusal yasaların desteğinden yoksun bir Çin Hükümeti olduğu görülmektedir. Kamu bilgisinin paylaşımına yönelik mevcut tüzüklerde çok az sayıda yasal kaynak bulunmaktadır. Sonuç olarak, yürütme organlarının, bilgi paylaşımı ve e-Devlet programlarının geliştirilmesinde daha aktif roller oynaması beklenmiştir. 6 Ağustos 2002 tarihinde, Devlet Lider Bilgi Edinme Grubu tarafından Elektronik-Hükümet Kurma Kılavuzu yayınlanmıştır. Söz konusu kılavuz içerisinde Elektronik Devlet Bilgi Endeksi ve dört kategoriden oluşan (gerçek kişiler, tüzel kişiler, doğal kaynaklar, uzay-jeolojik ve makro ekonomi) Veri Değişim Sisteminin kurulması önerilmiştir (Wenjing, 2011).

Çin, 10. Beş Yıllık Plan döneminde kurumlar arası hükümet veri paylaşımını (Interagency Government Data Sharing, IGDS) teşvik etmeye başlamıştır. 2001 yılında da kamu kurumlarına teknik destek sağlamak için Bilgi Kaynakları Yönetim Merkezi kurulmuştur. 2005 ve 2006 yıllarında Çin yönetimi, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının hedefini ve teknik standartlarını ortaya koymak amacıyla kamu bilgi kaynaklarının paylaşımının güçlendirilmesine yönelik çeşitli görüşlerini ve Departman Bilgi Kaynaklarının Kataloglanmasına İlişkin Kılavuzları yayınlamıştır. Böylece ülke çapında IGDS tanıtılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda Çin'de farklı eyaletlerde (Şangay, Xiamen, Hangzhou) kurumlar arası bilgi paylaşımı için teknik platformlar oluşturulmuştur. 2015 yılında Çin Devlet Konseyi, halkın iş kurmasını kolaylaştırmak için kamu hizmeti sürecinin basitleştirilmesi ve optimize edilmesine ilişkin bir bildiri yayınladı. Söz konusu bildiri; kamu kurumları, kurumlar arası iletişim ve paylaşım yoluyla kendi aralarında temin edemedikleri herhangi bir bilgi ya da belgeyi vatandaşlardan da talep edemeyeceği belirtilmiştir (Huang, 2015, aktaran Wang, 2018). Eylül 2016'da da Çin Devlet Konseyi, IGDS için etkili yönetim mekanizmaları oluşturulmasını gerektiren Kamu Bilgi Kaynakları Paylaşımının Yönetimine İlişkin Geçici Tedbirler'i yayınladı. Ekonomi açısından bakıldığında, devletin bilgi paylaşımının zorluğu

bilgi rantına, teknoloji kısıtlamalarına ve düzenleyici politika ve metinlerin eksikliklerine bağlanmıştır (Wang, 2006; Wang,2018).

3.2.6. Avustralya

Avustralya'da kamu kurumları arasında iş birliğinin sağlanması bağlamında bir proje olan Mekânsal Veri Analizi Projesi (The Spatial Data Analysis Project, SDAP) geliştirilmiştir. Proje ile Avusturalya'nın Hunter bölgesinin büyüyen kent merkezleri hedef alınmıştır. 2000'li yılların başında, bölgede sosyal açıdan savunmasız hanehalklarının yoğunlaşması ve bunun kamu sektörü kaynakları üzerindeki olumsuz etkisi hususunda artan bir farkındalık oluşmuştur. Bu farkındalık, bölge yetkililerinin bütünleşmiş sosyal programlar ve gelişmiş kaynak verimliliği çağrılılarıyla beraber hükümetin bütünü olarak adlandırılan bir yaklaşımın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Söz konusu yaklaşıma Bölgesel Yöneticiler Ağı (Regional Managers Network, RMN), SDAP, Başbakanlık ve Kabine Dairesi (Department of Premier and Cabinet DPC), ve Newcastle Üniversitesi ile Western Sydney Üniversitesi'nden araştırmacıların katılımı ile bir işbirliği sağlanmıştır. Projenin geniş hedefi, sosyal hassasiyetin izlenmesi için ayrıntılı mekânsal göstergelerin geliştirilmesini içeren çok kurumlu bir veri paylaşım projesi yoluyla Başbakanlık ve Kabine Dairesinin hedeflerini ilerletmek olarak belirlenmiştir. Projenin temeli, kurumların birim kayıt verilerinin coğrafi olarak kodlanması ve bunların, Avustralya İstatistik Bürosu verilerinin bulunduğu bir alanda toplanmasına dayanmaktadır. Proje ile bir dizi stilize gösterge, harita, diyagram ve sunulacak olan analizler vasıtasıyla kurumların hedeflerinin ve sağladıkları hizmetlerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Mekânsal Veri Analizi Projesinin yasalaşması iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlardan ilki, bir veri paylaşım kültürü geliştirmek için çerçeve sürecinin tasarlanmasını ve yürürlüğe konmasını, ikincisi ise, veri paylaşımı uygulamalarını yönlendirecek ve yönetecek protokolleri kaydetmek için bir anlaşma metninin hazırlanarak müzakere edilmesini ve yürürlüğe konmasını içermektedir (Mcguirk vd., 2015).

Proje sürecinde veri paylaşımı uygulamalarının potansiyeli fark edildikçe, bunlar kurum uygulamalarına dâhil edilmiş ve kurumlar, hizmetlerinin sunumu ve performansı ile doğrudan ilgili müdahaleleri tasarlamak için SDAP raporlarının bazı yönlerini kullanmıştır. Gelecekte tüm devlet genelinde veri paylaşımını kolaylaştırmak için yeni veri yönetimi biçimlerinin getirilmesi konusunda tartışmalara başlanmıştır. Kurum temsilcileri tarafından, Hunter bölgesindeki kurumların kanıta dayalı ve tüm hükümeti kapsayan uygulamalarının faydasını göstermek ve hem eyalet hem de federal hükümet kaynaklarından fon

başvurusunda bulunmak için veri paylaşım süreci ve çıktıları kullanılmıştır. Böylece kaynakların tükenmesi yerine arttırılması bir olasılık haline gelmiştir. Süreç ve uygulamalarla ilgili tartışmalar kurumlar arasında dolaşırken, DPC'nin diğer bölgesel şubeleri, Hunter bölgesinde geliştirilen süreçlerin genişletilmesi ve bunların başka yerlerde uygulanmak üzere uyarlanması olanaklarını tartışmak üzere araştırma ekibine başvurmuştur. Proje sonucunda süreç ve protokollerin, birlikte veri paylaşımının kurumların rutinlerine ve uygulamalarına sızmaya başlaması ile tek başına başarısız girişimlerin hiyerarşik ve kurala dayalı bir paylaşım ile başarılılabileceği fikri gelişmiştir (Mcguirk vd., 2015).

Devlet kurumlarının bilgi paylaşımı (Information Sharing, IS), sistem entegrasyonu ve yeniden kullanım fırsatlarını en üst düzeye çıkarmasını sağlamak için Avustralya Hükümeti Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesi (Australian Government Interoperability Framework, AGIF), entegre ve kesintisiz hizmetlerin sunulmasında kurumları destekleyecek ilkeleri, standartları ve metodolojileri tanımlamaktadır. Çerçeve, iş, bilgi ve teknik olmak üzere üç katman halinde yapılandırılmıştır. Bu katmanlar şu şekilde açıklanmaktadır:

- **İş Katmanları:** İş Süreci İş Birliği Çerçevesi'nde (the Business Process Interoperability Framework, BPIF) tasvir edilmektedir. BPIF, iş süreci iş birliğini ana hatlarıyla belirtir, ilkelerini tanımlar ve bir uygulama kılavuzu ve bir yetenek olgunluk modeli sağlar. Kamu kurumları, iş süreci iş birliğinde olgunluk seviyelerini belirlemek ve hedef seviyeye ulaşmak için stratejiler tanımlamak için modeli kullanabilir. Ayrıca, bu katman, farklı yargı bölgeleri arasındaki iş birliğini kolaylaştırmak için Federal, Eyalet ve Yerel kurumlar arasındaki bir dizi yeniden kullanılabilir anlaşma olan Ulusal İş Birliği Çerçevesi tarafından desteklenmektedir.
- **Bilgi Katmanı:** Avustralya Hükümeti tarafından, üretilen ve tutulan bilgilerin ulusal stratejik bir varlık olarak yönetilmesini sağlamak için Bilgi İşler Arası İş Birliği Çerçevesi (Information Interoperability Framework, IIF) tanımlanmaktadır. IIF, IS için bir plan, hükümet bilgilerini yönetme ilkeleri, yetkili veri kaynakları, sektörler arasında bilgi paylaşımı ve yeniden kullanımı protokolleri, yasal politika ve idari gereklilikler ve bir bilgi yönetimi yaşam döngüsü tanımlamaktadır.
- **Teknik Katman:** Kurumların Hükümet Bilgi Sistemleri (Information Systems, IS) politikalarını ve önceliklerini uygulamak için kullanabilecekleri ortak bir dil, kavramsal model ve standartlar olan Teknik İş Birliği Çerçevesi'ni (Technical Interoperability Framework, TIF) içerir (Avustralya Hükümeti, 2005b). TIF, teknik alanı; güvenlik, bağlantı, veri değişimi, keşif, sunum, adlandırma ve üst veri olarak ayırmaktadır. Üç katman, Ulusal

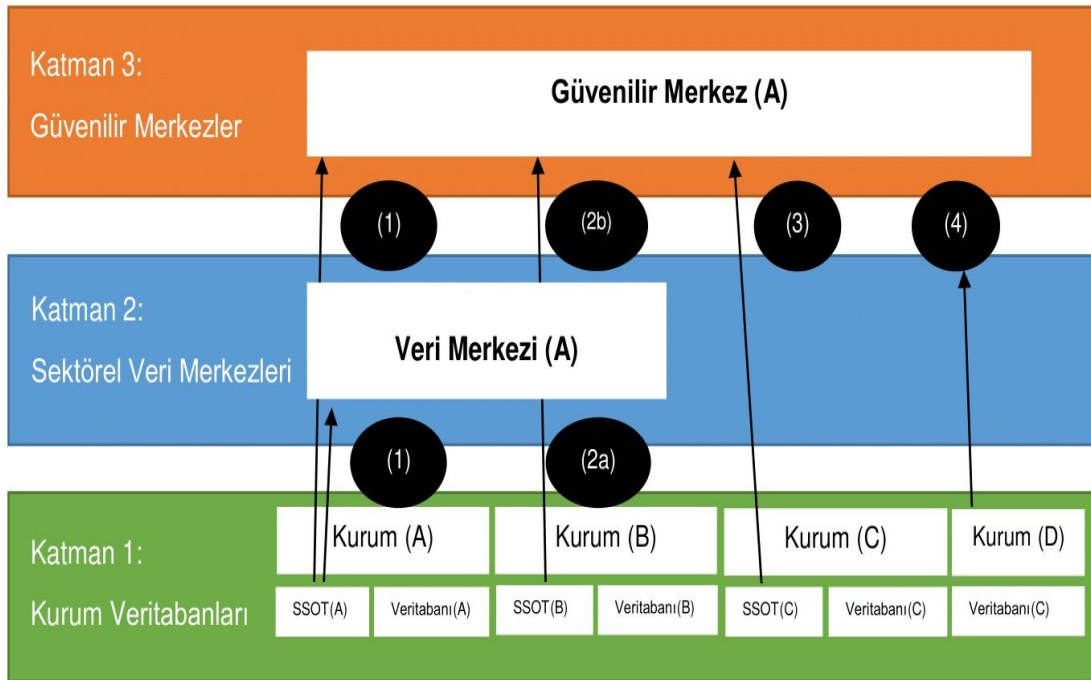
Hükümet Bilgi Paylaşım Stratejisi'nin temelini oluşturmakta ve en iyi uygulamaları, politikaları, araçları, tavsiyeleri belirleyerek ve bunları tüm kurumlara sunarak hükümetin tüm düzeyleri arasında bilgi paylaşımını sağlamaktadır. Söz konusu katmanlar, Ulusal Hükümet Bilgi Paylaşım Stratejisi'nin temelini oluşturur ve en iyi uygulamaları, politikaları, araçları ve tavsiyeleri belirleyerek ve bunları tüm kurumlara sunarak hükümetin tüm düzeyleri arasında bilgi paylaşımını sağlar (Government of Australia, 2009; Government of Australia, 2007; Government of Australia, 2006; Government of Australia, 2005b, aktaran Estevez vd, 2010).

Gerek Mekânsal Veri Analizi Projesi gerekse de Avustralya Hükümeti Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesi Avustralya'da kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına ve birlikte çalışabilirliğe verilen önemi gösteren örnek çalışmalar arasında yer almaktadır.

3.2.7. Singapur

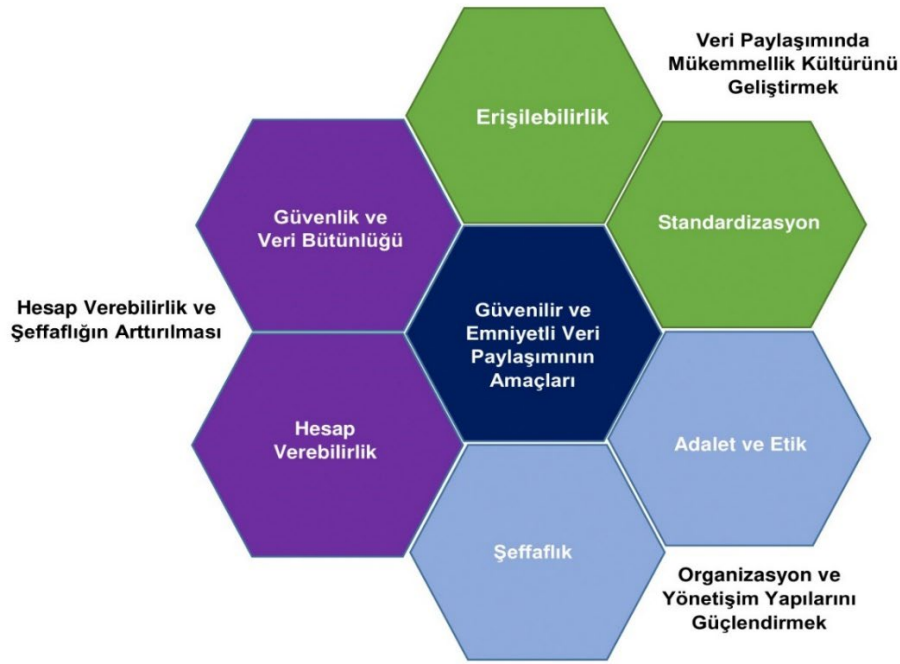
Singapur, dijital dönüşümü bütün kamu fonksiyonlarının merkezine yerleştiren dünyadaki birkaç akıllı ülkeden biridir. Veriler kamu tarafından dijital dönüşümün itici gücü olarak kabul görmektedir (Yew, 2019, aktaran Singapore's Government Technology Agency, t.y.). Singapur hükümeti için veri paylaşımı, veri odaklı bir ulus olmanın anahtarı olarak görülmektedir. Güvenilir ve esnek bir veri paylaşım çerçevesi olmadan, yeni girişimleri ve politikaları hızlı bir şekilde başlatmak mümkün değildir. Veri erişim taleplerindeki gecikmenin, değerli kamu kaynaklarının kaybına yol açtığı, paylaşım sırasında şeffaflık ve kontrollerin olmamasının ise veri gizliliği ve güvenliğinde çatlaklara neden olduğu saptanmıştır. İyi bir veri paylaşım çerçevesinin, vatandaşların ve özel kuruluşların ülkenin büyümesine etkin bir şekilde katkıda bulunmalarını sağlamada kritik bir faktör haline geldiği açıktır. Singapur Devlet Veri Ofisi buradan yola çıkarak güvenilir veri paylaşımını kolaylaştırmak için sağlam bir veri stratejisi geliştirmiştir. Bu strateji kamu sektörü kurumlarının şeffaf ve güvenilir verileri kolaylıkla paylaşmasını sağlayan veri paylaşımına yönelik ölçeklenebilir, etki alanı odaklı bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım ulusal düzeyde güçlü bir veri paylaşım ekosistemi oluşturmak için iş birliği yapabilecek veri odaklı kurumlardan oluşan bir ağ oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Singapur kamu sektöründe veri paylaşımı Singapur Hükümeti Veri Stratejisi, Hükümet Veri Ofisi, Akıllı Ulus ve Dijital Devlet Ofisi (Smart Nation and Digital Government Office, SNDGO) altında Hükümet Veri Stratejisini (Government Data Strategy, GDS) yürütmek üzere kurulmuştur. GDS'nin birincil amacı, bir veri talebinden sonraki 7 gün içinde temel devlet veri varlıklarının keşfedilebilirliğini ve erişilebilirliğini sağlamaktır. Böylece kamu yararı için veriye dayalı bir politika oluşturmak ve bilginin kurumlar arasında paylaşımını

kolaylaştırmak amaçlanmaktadır. Singapurda bu yaklaşımı desteklemek, güvenilir veri varlıklarının kurumlar arasında paylaşımını kolaylaştırmak amacıyla GDS, bireysel, ticari, coğrafi ve sensör verileri için veri aracılığı olacak Güvenilir Merkezler (Trusted Centres, TC) oluşturularak veri paylaşımı için doğru altyapıyı oluşturmayı amaçlanmaktadır. Bu TC'ler, çeşitli kamu sektörü kurumlarındaki veri kümelerinin toplayıcıları olarak hizmet etmektedir. Bu kapsamda oluşturulan Yeni Devlet Veri Mimarisine Genel Bakış yapısı Şekil 17'de sunulmaktadır.

Şekil 17. Yeni Devlet Veri Mimarisine Genel Bakış (Singapore's Government Technology Agency, t.y.).

Şekil 17'de verilen, üç katmandan oluşan Yeni Devlet Veri Mimarisine Genel Bakış yapısı kurum veri tabanlarından alınan verileri güvenilir merkeze ileterek veri kümelerinin toplanma sürecini göstermektedir. Bu çerçeveyi destekleyecek kapsamlı bir dijital altyapı kurulmaktadır. Temelde, veri paylaşım stratejisi ile yeni kullanım örneklerini hızlı bir şekilde desteklemek için atik olmak amaçlanmaktadır. Bu teknik inceleme ile Veri Ağı (Data Mesh) adı verilen bir ağın kullanımı yoluyla bilgi paylaşımına yönelik yukarıda belirtilen hususların geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Güvenilir veri paylaşımını mümkün kılan bir veri örgüsü paradigması (Paradigm to Enable Trusted Data Sharing) olarak nitelendirilen güvenilir veri paylaşımının amaç ve ilkelerini gösteren Güvenilir Veri Paylaşım Çerçevesi Şekil 18'de gösterilmektedir (Singapore's Government Technology Agency, t.y.);

Şekil 18. Güvenilir Veri Paylaşım Çerçevesi (Singapore's Government Technology Agency, t.y.)

Şekil 18 kapsamında veri paylaşımının temel amaçları; verilerin güvenli bir şekilde paylaşılması ve kullanılması etrafında bir mükemmeliyet kültürünü geliştirmek, kamu görevlilerinin verileri koruma konusundaki yetkinliklerini ve kamu sektörü veri güvenliği rejiminin hesap verebilirliğini ve şeffaflığını artırmak için çerçeve ve süreçleri geliştirmek ve gelecekteki ihtiyaçları karşılayabilecek dayanıklı bir kamu sektörü veri güvenliği rejimini yönlendirmek için kurumsal ve yönetim yapılarını tanıtmak ve güçlendirmek vurgusu yapmaktır. Ayrıca 2017 yılında Singapur, bürokrasiyi azaltmaya yardımcı olmak ve kurumların birbirleriyle daha kolay veri paylaşmasına izin vermek için Kamu Sektörü (Yönetişim) Yasa Tasarısı'nı yayınlamıştır (Wang, 2018). Singapur'da kamu sektörünün veri yönetişiminin esaslarını belirleyen Kamu Sektörü (Yönetişim) Yasa Tasarısı 6 Kasım 2017'de Singapur Parlamentosuna sunulmuştur. Söz konusu tasarı 8 Ocak 2018'de Singapur Parlamentosunda kabul edilerek kamu kurumları arasında veri paylaşımı için yasal çerçeve belirlenmiştir. Yasa, Singapur'daki kamu kurumları arasında tutarlı bir yönetim çerçevesi oluşturmayı amaçlamaktadır. Yasanın 2. Bölümü, veri paylaşım konularına odaklanmakta ve suistimallere karşı önlemler öngörmektedir. Yasa kapsamında ilgili bakanlık tarafından şu hususların yapılması için talimat verilebileceği belirtilmektedir:

- Singapur kamu sektörünün değerlerini korumak ve teşvik etmek,
- Singapur kamu sektörü için ekonomileri veya verimlilikleri güvence altına almak,
- Singapur kamu sektörü kurumları tarafından politikaların, program yönetiminin veya hizmet planlamasının ve sunumunun verimliliğini veya etkinliğini (doğrudan veya dolaylı olarak) veri analizi çalışmaları yürüterek veya başka bir şekilde iyileştirmek,
- İş sürekliliğini sağlamak,
- Singapur kamu sektörü finansmanı ve kaynaklarının hesap verebilir ve ihtiyatlı bir şekilde yönetilmesini sağlamak,
- Hükümetin mali durumuna yönelik riskleri yönetmek,
- Singapur kamu sektörü kurumlarının işlevlerinin yerine getirilmesinde bütüncül bir hükümet yaklaşımını desteklemek.

Yasaya göre, bir veri paylaşım talimatı verildiğinde, Singapur kamu sektörü kurumları ve personeli, genel hukuk kapsamındaki herhangi bir gizlilik yükümlülüğüne rağmen, veri paylaşım talimatının izin verdiği ölçüde, kurumun kontrolü altındaki bilgileri başka bir Singapur kamu sektörü kurumuyla paylaşmaya yetkilidir. Yasa kapsamında bilginin yetkisiz ifşası ve uygunsuz kullanımı durumunda suçlu bulunan kişi için 5.000 ABD Dolarını aşmayan bir para cezası ya da 2 yılı geçmeyen hapis cezası veya hem hapis hem para cezası verilmesi söz konusudur. Singapur kamu sektörü kurumları arasında hızlı veri paylaşımını daha da kolaylaştırmak için Yasal Organlar ve Devlet Kurumlarının, Gizliliğin Korunması Yasasının bazı bölümlerini değiştirebileceği de yasa kapsamında belirtilmiştir (Public Sector Governance, 2018).

Gerçek anlamda bütüncül bir hükümet yaklaşımı ve kamu kurumları arasında gelişmiş veri ve bilgi paylaşımı, kamu hizmetlerinin oluşturulması ve yürütülmesinde önemli ilerlemeler sağlayabilir. Singapur kamu sektörü bilgisinin paylaşımının önemi konusunda en bilinçli ülkelerden birisidir. Bilgisi paylaşılacak bakanlığın başındaki bakanın paylaşımına yönelik yetkileri oldukça geniştir. Hatta veri ve bilgi paylaşımında gizliliğin dahi ikinci plana atılabildiği durumlar olabileceği yasa kapsamında belirtilmektedir.

3.2.8. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

ABD Adalet Bakanlığı ve Federal Soruşturma Bürosu (Federal Bureau of Investigation, FBI) 1970'ler den beri standartları kullanarak bilgi paylaşımı yapmaktadır. Ancak 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen terör saldırılarının ardından bilgi paylaşım çalışmaları farklı bir boyut kazanmış ve ilk olarak kamu kurum ve kuruluşları arasında bilgi paylaşımını kolaylaştırmak

amacıyla Ulusal Füzyon Merkezleri kurulmuştur. Ülke çapında mevcut 78 füzyon merkezi, belirli bir coğrafi alandaki terörist, suç ve diğer kamu güvenliği tehditleri hakkında bilgi ve istihbarat merkezleri olarak hareket ederek bilgi paylaşımını arttırmayı hedeflemektedir. Füzyon merkezlerinin işlevselliğinin artması için tüm bilgi paylaşım ortaklarının tam katılımının sağlanmasına yönelik süreçlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Merkezin görevlileri ile yapılan görüşmede farklı kurumlarla söz konusu süreçlerin geliştirilmesine yönelik çalışmalarının olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca füzyon merkezi personeli ve istihbarat yöneticilerine, paylaşılacak bilgi türlerinin belirlenmesi, bilgi paylaşım süreci ve mahremiyetin, sivil hakların ve sivil özgürlüklerin korunmasına yönelik yönergelerin uygulanmasını içeren özel eğitimler uygulanmaktadır (Carter ve Carter, 2009; Carter vd., 2017).

ABD'de federal ve diğer kamu kurumları arasında bilginin paylaşımını kolaylaştırmak için Kamu Baş Bilgi Sorumluları (Government Chief Information Officers, CIO), 2005 yılında Federal Kurumsal Mimari Çerçevesi (Federal Enterprise Architecture Framework, FEAF) ve Ulusal Bilgi Değişimi Modelini (The National Information Exchange Model, NIEM) kurmuştur. NIEM ile kamu verilerinin paylaşılmasındaki standartların belirlenmesi ve farklı kurumların bilgi paylaşımının etkinleştirilmesi hedeflenmektedir. NIEM modeli kullanılarak geliştirilen ortak veri bağlantıları ile gelecek dönemlerde yeniden kullanılabilir verilerin artması böylece maliyetlerin azalması hedeflenmektedir. NIEM bilgi değişim modeli, bilgi paylaşımına yönelik CIO'ların karşılaştığı tüm sorunları çözemese bile bazı kamu kurumlarının paylaşım dinamiklerini değiştirdiği görülmektedir. Model ile ortak veri tabanlarında (ulusal ve uluslararası) anlamlı veri bağlantıları oluşturulması mümkün hale gelmektedir. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı konusunda standartlaşmayı sağlamak modelin üzerinde durduğu bir diğer konudur. Şeffaflığı, veri kalitesini ve hesap verebilirliği artırarak kurumlar arası güveni sağlamak amaçlanmaktadır. Özetle model, kurumlar arasında bilgi paylaşımında standartların belirlenmesine ve paylaşım kalitesinin artmasına yöneliktir. Modelin hedef kitlesi sadece kurum düzeyinde değil ulusal ve uluslararası düzeyde kurumsal mimarinin ve veri mimarisinin baş sorumlularıdır (Federal Cio Council, 2010).

Amerika Birleşik Devletleri Veri Federasyonu, yeniden kullanılabilir araçlar ve tekrarlanabilir süreçler aracılığıyla hükümet genelinde veri toplamayı, birleştirmeyi ve paylaşımı kolaylaştırmak amacı ile ABD Veri Federasyonu Projesini hayata geçirmiştir. Federal kurumların genellikle eyalet ve yerel yönetimlerden, diğer federal kurumlardan ve diğer veri sağlayıcılardan politika veya bütçe kararlarını, operasyonel verimliliği desteklemek için kullanılan veya diğer veri kullanıcıları için toplu biçimde yayınlanan verileri toplaması

gerekmektedir. Veri sağlayıcılarının kaliteyi, doğruluğu ve eksiksizliği korurken verilerini göndermelerini kolay ve rahat hale getirmek çoğu zaman zordur. Bu nedenle böyle bir proje hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında çeşitli dağıtılmış veri yönetimi projeleriyle görüşülmüş ve bulguları bir veri federasyonu çerçevesinde sentezlenmiştir. Elde edilen bulgular yeniden kullanılabilir araçların ve süreçlerin gelecekteki birleşik veri çabalarına fayda sağlayacağını göstermektedir. Bu tür görüşmelerin süreklilik arz etmesi böylece yeniden kullanılabilir verilerin doğrulanması ve toplanması sayesinde projenin genişletilmesi amaçlanmaktadır (The U.S. Data Federation, t.y.). Ayrıca ABD’de Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası (Freedom of Information Act, FOIA) bilgi talep etme haklarını tam olarak kapsamamakla beraber veri paylaşımı ruhunu teşvik etmektedir (Gardner, 2004).

3.2.9. Finlandiya

Finlandiya Açık Veri Rehberi ve Helsinki Bölgesel Bilgi Paylaşımı, Finlandiya’da kamu sektörü bilgisi direktifinin uygulanmasına yönelik geliştirilen iki kılavuzdur. Finlandiya Açık Veri Rehberi, Finlandiya kamu yetkililerine veri açma konusunda yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır. Kılavuz açık veriye ilgi duyan herkes tarafından kullanılabilir. Helsinki Bölgesi Bilgi Paylaşımı ise, Helsinki Bölgesi’ndeki kamu yetkililerine açık veri kataloğu sağlayan çevrimiçi bir kılavuzdur. Kılavuz açık verilerin açılması ve kullanılması hakkında bilgiler içerir ve kamu yetkililerini verilerini açmaya yatırım yapmaya teşvik eder. Helsinki Bölgesi Bilgi Paylaşımı, Finlandiya’daki altı şehrin ortak stratejisidir ve kılavuz şehirlere açık veri işlevlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak için rehberlik sağlar. Helsinki Bölgesi’nde, eğitim ve kültürel alanlarda bilgi paylaşımını teşvik eden çeşitli kurumlar ve platformlar bulunmaktadır. Söz konusu platformlar eğitim verileri, kütüphaneler, müzeler ve sanat etkinlikleri gibi bilgilere erişimi içermektedir. Helsinki Bölgesi, önemli bir teknoloji ve inovasyon merkezidir. Bu bölgede bulunan teknoloji parkları, araştırma merkezleri ve şirketler, bilgi paylaşımını teşvik etmekte ve iş birliği fırsatları sunmaktadır. Sağlık hizmetleri alanında, Helsinki Bölgesi’nde çeşitli sağlık kurumları ve araştırma merkezleri, hastalık izleme sistemleri, sağlık istatistikleri ve sağlık hizmetlerine erişim gibi konularda bilgi paylaşımı yapmaktadır. Ayrıca Helsinki Bölgesinde, ulaşım ve altyapı konularında bilgi paylaşımını teşvik eden çeşitli kurumlar bulunmaktadır. Bu paylaşım; trafik verileri, toplu taşıma bilgileri, altyapı projeleri ve şehir planlaması gibi konuları içermektedir. Helsinki Bölgesi, bilgi paylaşımı ve iş birliği konusunda önemli adımlar atmıştır. Bu çabalar, bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel olarak daha sürdürülebilir ve yaşanabilir bir yer olmasını sağlamak için önemli bir rol oynamaktadır. Finlandiya, Avrupa Birliği’nin veri paylaşımını ve standartlarını Avrupa genelinde uyumlu hale getirmeyi amaçlayan açık veri direktifleri ve

yasal düzenlemelere uymakta ve Avrupa Birliği'nin bilgi paylaşımı ve açık veri politikalarını desteklemektedir (European Commission, 2017b).

3.3. DİĞER ÜLKELERDEKİ UYGULAMALAR

Kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik uluslararası bağlamda yukarıda belirtilen ülkeler dışında çalışma kapsamında değinilebilecek diğer uygulama örnekleri olarak; Belçika'da, bilginin kilidini açmak, insanların bilgiyi kullanmasını ve paylaşmasını sağlamak için savunuculuk yapmayı, araştırma, teknoloji ve projeler kullanmayı amaçlayan bir sivil toplum kuruluşu olan Açık Bilgi Belçika (Open Knowledge Belgium) ile Belçika Federal Politika ve Destek Departmanı, 2019 yılında yapılan federal seçimlerin oy verilerini bir ara yüz vasıtasıyla paylaşarak veriye daha fazla erişim sağlamak amacı ile hükümetin şeffaflığını artırma yolunda ortaklık kurmuşlardır. Yine Belçika'da, Belçika Sağlık ve Dijital Gündem Bakanlığı tarafından Coronaya Karşı Veri Görev Gücü adı altında bir veri paylaşım ortaklığı kurulmuş ve bu sayede birçok kurum pandemi sırasında hükümetin çalışmalarına destek olmak amacı ile veri ve bilgi sağlamıştır (Susha, 2023). Ayrıca kamu sektörü bilgisinin uygulanmasına yönelik oluşturulan Açık Veri Kılavuzu, Flaman Bölgesi'ndeki hükümetlere genel olarak açık verilerin yayınlanması ve Flaman Açık Veri Portalının kullanılması konusunda katkı sağlamayı hedeflemektedir. İrlanda'da merkezi hükümet yakın zamanda 2019-2023 için Kamu Hizmeti Veri Stratejisini başlatmıştır. İrlanda veri stratejisi, Ulusal Veri Altyapısı ve Açık Veri Stratejisi dâhil olmak üzere daha önceki veri girişimlerinden ve politika araçlarından yararlanmaktadır. İrlanda veri stratejisi, kamu sektörü veri girişimlerine birleşik bir yaklaşım getirme ve kamu sektörü uyumunu desteklemek amacıyla ortak ilkeler, hedefler ve eylemleri tanımlamaktadır. Ayrıca İrlanda'da kamu sektörü bilgisi direktifinin uygulanmasına yönelik mevcut açık veri yayıncıları ve data.gov.ie portalinde açık veri yayınlamak isteyen devlet daireleri ve kamu kurumlarını kapsayan bir kılavuz hazırlanmıştır. Kılavuz kamu sektörü verilerini erişebilir ve yeniden kullanılabilir hale getirmek için beş temel bileşenden oluşan Açık Veri Teknik Çerçevesini içeren bir veri strateji belgesidir. Kanada'da, Kanada hükümeti tarafından, federal kurumlar arasında kişisel bilgileri paylaşırken tarafların Bilgi Paylaşım Anlaşması (Information Sharing Agreement-ISA) şablonunu ve destekleyici eklerini tamamlamalarına yardımcı olmak amacıyla Kişisel Bilgileri İçeren Bilgi Paylaşım Anlaşmalarının Hazırlanmasına İlişkin Kılavuz hazırlanmıştır. Söz konusu kılavuzun, tüm geçerli federal yasalar, yönetmelikler, politikalar ve yönergelerle birlikte değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Government of Canada, 2024). Slovakya'da, finans ve bilgi toplumu konularında bilgi sağlayan hükümete ait kurum Maliye Bakanlığıdır. Maliye Bakanlığı, açık veri ile kamuya açık verilerin elektronik ortamda yayınlanması ve

kullanılabilirliği için zorunlu olan standartları tanımlamakta ve data.gov.sk portalinin hazırlanmasından sorumlu kamu kurumu ile iş birliği içinde çalışmaktadır. Slovenya İçişleri ve Kamu Yönetimi Bakanlığı, kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımı ve şeffaflıkla ilgili mevzuat ve e-Devletin geliştirilmesi ve uygulanmasından sorumludur. Bakanlık kamuya açık bilgilere erişim ve bu bilgilerin yeniden kullanımı için halkı bilgilendirmek ve diğer kurumlara danışmanlık sağlamak olmak üzere, kamuya açık bilgilere erişimle ilgili tanıtım ve geliştirme görevlerini yerine getirmektedir. Bakanlık, ulusal ve AB sınır ötesi birlikte çalışabilirlik projeleriyle de ilgilenmektedir (European Commission, 2017b). Fransa'da, kamu sektöründeki bilgi sistemleri arasında birlikte çalışabilirliği teşvik etmek için bir dizi tavsiye sunan Birlikte Çalışabilirlik İçin Genel Referans Çerçevesi (The General Reference Framework for Interoperability) oluşturulmuştur. Fransa'da Avrupa Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesinin mantığını takip eden Fransız çerçevesi, farklı birlikte çalışabilirlik düzeylerine odaklanarak, her düzey için kamu sektörü kuruluşları tarafından uygulanacak standartları belirlemektedir. Bu nedenle, kamu sektörü kuruluşlarının, bunların düzenlemelerinin ve sistemlerinin mümkün olduğu kadar birlikte çalışabilirliğini garanti altına almak amacıyla teknik, anlamsal veya sözdizimsel birlikte çalışabilirlik için standartlar oluşturulmuştur. Anlamsal birlikte çalışabilirlik, genellikle kamu sektörü kuruluşları arasında farklılık gösteren farklı kelimelerin anlamlarına atıfta bulunmaktadır. Bu birlikte çalışabilirlik, paylaşılan verilerin anlamı ve paylaşımın bağlamı konusunda anlaşmaya varılmasını sağlamak için kamu sektörü kuruluşları arasında kelimelerin tanımını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Teknik birlikte çalışabilirlik, veri formatları ve veri değişim protokollerinin yanı sıra bu verilerin saklanma koşullarını da ifade eder. Bu birlikte çalışabilirlik, verilerin kamu sektörü kuruluşları arasında doğru biçimde ve doğru formatta paylaşılabilmesini sağlar. Sözdizimsel birlikte çalışabilirlik ise verilerin kamu sektörü kuruluşları arasında uygun şekilde paylaşılması için sahip olması gereken teknik formata odaklandığı için teknik birlikte çalışabilirliğin bir alt kümesi olarak görünmektedir (OECD Library, 2019). Yunanistan İdari Reform ve e-Yönetişim Bakanlığı kamu sektörü bilgisi direktifinin uygulanmasının denetlenmesi, idari yüklerin azaltılması, hükümet eylemlerinin şeffaflığının korunması ve bilgi teknolojisinin tanıtımı, uygulanması ve geliştirilmesine ilişkin hükümet politikasının uygulanmasından sorumlu kamu kuruluşudur. Bakanlığın girişimleri arasında bulunan şeffaflık programı kapsamında tüm devlet kurumları kararlarını internete yüklemek zorundadır. Ayrıca Yunanistanda, data.gov.gr platformundan; ekonomi ve ticaret, eğitim, kamu düzeni ve adalet, çevre ve enerji, sağlık, toplum, teknoloji, telekomünikasyon ve ulaşım başlıkları altında bilgi paylaşımı yapılmaktadır (European Commission, 2017b). Güney Kore'de, Kamu Verilerinin Teşviki, Sağlanması ve Kullanımına İlişkin "Açık Kamu Verilerinin Sağlanması ve

Kullanılması Kanunu”, kamuya açık verilerin sağlanmasından sorumlu memurlar ve veri yöneticisi rollerini belirlemiştir. Kamuya açık verilerin sağlanmasından sorumlu görevliler, kurumsal düzeyde merkezi açık veri politikasını koordine etmekten, hedeflerini net eylemlere dönüştürmekten ve bu amaçla diğer kuruluşlarla bağlantı kurmaktan sorumludur. Veri yöneticileri, veri standartlarına uygunluk, veri kalitesi⁵ ve veri yayınlama dâhil olmak üzere idari ve teknik görevlerden sorumludur. Estonya BT İş Birliği Çerçevesi (IT Interoperability Framework), ülke çapındaki bilgi sistemlerinde kullanılan ortak kavramların geliştirilmesi ve kamu alımlarının organizasyonuna yardımcı olmak için rehberlik sağlamayı amaçlamaktadır. Çerçeve üç boyutta iş birliğine yönelmektedir. Bu iş birlikleri aşağıda verilmektedir (Government of Estonia, 2005, 2007a, 2007b, Vallner, 2006, aktaran Estevez vd., 2010):

- Kurumsal İş Birliği: Kurumlar, bilgi sistemleri aracılığıyla müşterilere veya diğer kurumlara hizmet sağlayabilir. Mevzuat ve genel anlaşmalarla güvence altına alınan, kurumlar arasındaki faaliyetleri ve anlaşmaları kapsamaktadır
- Anlamsal İş Birliği: Kurumların, değiştirilen verileri, alan sözlükleri kullanarak tutarlı bir şekilde anlayabilmesini içermektedir.
- Teknik İş Birliği: Farklı kurumlar tarafından edinilen donanımların bağlantılı bir şekilde çalışabilme ve farklı kuruluşlarda kullanılan yazılımların veri alışverişinde bulunabilme yeteneğinden oluşmaktadır.

Kurumlar arası iş birliğine yönelik olarak Estonya tarafından geliştirilen Estonya BT İş Birliği Çerçevesi bilgi sistemlerinde kullanılan ortak kavramların geliştirilmesi ve kamu alımlarının organizasyonuna yardımcı olmak için rehberlik sağlamayı amaçlayan kapsamlı bir işbirliği çerçevesidir. Çerçeve; Kurumsal, anlamsal ve kavramsal iş birliği boyutlarını ayrı ayrı ele almaktadır.

3.4. UYGULAMA ÖRNEKLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME

Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik doğrudan bakanlıklar veya bağlı kurumlar tarafından yürütülen çok sayıda uygulama, protokol ve projenin bulunduğu görülmektedir. Konu ile ilgili; TÜİK, İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafında yürütülen uygulama ve protokoller bulunmaktadır. Uygulamalar hukuksal olarak genelde kanun ve yönetmeliklere dayanmaktadır. Bununla

⁵ “Veri kalitesi verinin uygulanacak işleme ve amaca uygunluğu ile eksiksizlik, tamlık, doğruluk, kesinlik” gibi kavramları içerir. Veri kalitesinin yüksek olması bilgi sistemlerinin en temel ihtiyacı olarak görülmektedir ve doğru karar vermede, fırsatları yakalamakta oldukça etkilidir. Veri kalitesinin düşüklüğü ise yanlış aksiyon gösterilmesine, yanlış kararlara ve fırsatların kaçmasına neden olabilmektedir (Koçak ve Ergün, 2023, s.24).

birlikte uygulamaların birçoğunda özel hayat, kişisel veriler ve gizlilik kavramlarına yer verilmektedir. Söz konusu uygulamalarla daha hızlı, etkin ve güvenli bir bilgi paylaşımı yapılması hedeflenmekle beraber kurumlar arasında genele yayılmış ortak mevzuata dayalı bir uygulama ortaya konulamamıştır.

Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik yukarıda detayları verilen uygulama örneklerinin farklı kanun, yönetmelik, kararname ve tüzükler çerçevesinde oluşturulduğu söylenebilir. Bu uygulama örneklerinin hangi kanun, yönetmelik, kararname ve tüzüğe dayandığını gösteren Tablo 2 aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 2. Türkiye’de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik uygulamalar ve hukuksal dayanakları

UYGULAMA	KANUN/YÖNETMELİK/GENELGE
Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Atlas Uygulaması	7 Kasım 2019 tarihli ve 30941 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Coğrafi Bilgi Sistemleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
Merkezî Nüfus İdare Sistemi (MERNİS)	Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü'nün 20 Haziran 2002 tarihli ve 2002/22 sayılı Genelgesinde 1587 sayılı Nüfus Kanunu'na 3080 sayılı Kanunla eklenen Ek-4 madde
Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS)	17 Ağustos 2013 tarih ve 28738 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tapu Sicili Tüzüğü
E-Yazışma Projesi	2 Şubat 2015 tarih ve 29255 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS)	8 Aralık 2006 tarihli Resmî Gazete Kimlik Paylaşımı Sistemi Yönetmeliği
Adres Kayıt Sistemi (AKS)	29 Nisan 2006 tarih ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu
Ulusal Adres Veri Tabanı (UAVT)	29 Nisan 2006 tarih ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu
Göç Kayıt Sistemi (GöçNet)	11 Nisan 2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
Resmî İstatistik Programı 2022 – 2026	31 Aralık 2021 tarih ve 31706 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu
Girişimci Bilgi Sistemi (GBS)	10 Temmuz 2018 tarih ve 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesininin 388/B maddesi
Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi (VERBİS)	6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
Elektronik Veri Araştırma Merkezi (E-VAM)	Mikro Veriye Erişim ve Mikro Veri Kullanımı Hakkında Yönerge

Tablo 2’de belirtirdiği üzere çalışma kapsamında kanun, yönetmelik, kararname ve tüzüğe dayalı 12 farklı uygulama örneği bulunmaktadır. Konu ile ilgili ilk uygulama Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü'nün 20 Haziran 2002 tarihli ve 2002/22 sayılı Genelgesinde 1587 sayılı Nüfus Kanunu'na 3080 sayılı Kanun ile eklenen 4. Madde ile faaliyete geçen Merkezî Nüfus İdare Sistemidir. Ardından 2006 tarihinde

yayımlanan mevzuata dayanan Kimlik Paylaşım Sistemi, Adres Kayıt Sistemi ve Ulusal Adres Veri Tabanı uygulamaları hayata geçirilmiştir. Sonrasında 2013 yılında yayımlanan, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa dayalı Göç Kayıt Sistemi ve Tapu Sicili Tüzüğüne dayalı Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi uygulamaları hayata geçirilmiştir. 2015 yılında yayımlanan Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında e-Yazışma Projesi başlatılmıştır. 2018 yılında yayımlanan 1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile de Tarım ve Orman Bakanlığının bir bilgi paylaşım sistemi oluşturmaya yönelik çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca 2018 yılında yayımlanan 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 388/B maddesi ile Girişimci Bilgi Sistemi uygulaması hayata geçirilmiştir. Bu uygulamaları sırasıyla 2019 yılında yayımlanan Coğrafi Bilgi Sistemleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile başlatılan Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Atlas Uygulaması ve 2021 yılında yayımlanan 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu ile uygulamaya konulan Resmî İstatistik Programı 2022 – 2026 izlemektedir.

Kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik uluslararası pek çok girişimin yürütüldüğü, birçok ülke ve kuruluşta kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik model ve projeler ortaya çıktığı görülmektedir. Söz konusu model ve projeler içerisinde belli başlıları olarak; OECD kamu bütünlüğü olgunluk modeli, Norveç tarafından geliştirilen Bilgi Yönetişim Modeli, Yeni Zelanda Veri Yönetişimi Çerçevesi, Arjantin’de başarılı veri yönetişimi için tüm organizasyonel, politik ve teknik yönlerin değerini vurgulamayı amaçlayan Kamu Sektöründe Veri Yönetişimi Modeli, Avustralya’da kamu kurumları arasında iş birliğinin sağlanması bağlamında bir proje olan Mekansal Veri Analizi Projesi, Singapur’da güvenilir veri paylaşımını gerçekleştirmek adına oluşturulan Veri Örgüsü paradigması olarak nitelendirilen güvenilir veri paylaşımının amaç ve ilkelerini gösteren Güvenilir Veri Paylaşım Çerçevesi, İngilterenin kullanıma sunduğu data.gov.uk platformu gösterilebilir. Ayrıca mevzuat, politika, kılavuz, düzenleme ve uygulama bağlamında da; yine Singapur’da kurumların birbirleri ile daha kolay veri paylaşımını sağlamaya yönelik yayınladığı Kamu Sektörü (Yönetişim) Yasası, Belçika ve İrlanda’nın yayınladığı kılavuzlar, Amerika Birleşik Devletleri Federal Veri Stratejisi, Fransa’da, kamu sektöründeki bilgi sistemleri arasında birlikte çalışabilirliği teşvik etmek için tavsiyeler sunan Birlikte Çalışabilirlik için Genel Referans Çerçevesi, Finlandiya’da kamu sektörü bilgisi direktifinin uygulanmasına yönelik geliştirilen iki kılavuz olan Finlandiya Açık Veri Rehberi ve Helsinki Bölgesel Bilgi Paylaşımı, Çin’de, Devlet Lider Bilgi Edinme Grubu

tarafından yayınlanan ve içeriğinde Elektronik Devlet Bilgi Endeksi ve kapsamında veri değişim sisteminin kurulması önerilen Elektronik Hükümet Kurma Kılavuzu, yine Çin'de kurumlar arası hükümet veri paylaşımı için etkili yönetim mekanizmaları oluşturulmasını öngören Kamu Bilgi Kaynakları Paylaşımının Yönetimine ilişkin Geçici Tedbirler, farklı çerçevelerde ön plana çıkan girişimlerdir. Söz konusu model, mevzuat ve politika belgeleri ve uygulamalarda; birlikte çalışabilirlik, kamu veri stratejilerinin geliştirilmesi, şeffaflık, hesap verebilirlik, bilginin paylaşım kanalları, gizlilik dereceli ve/veya kişisel bilgi içeriklerinin paylaşımında uygulanacak gereklilikler, paylaşımın güvenli ve hızlı yapılabilmesine yönelik altyapılar, veri kalitesi, veri stratejisi, bilgi paylaşımının hangi konularda yapıldığına dair içerikler (ekonomi ve ticaret, eğitim, kamu düzeni ve adalet, çevre ve enerji, sağlık, teknoloji, telekomünikasyon ve ulaşım, bilimsel bilgi vb.) gibi noktalara değinilmektedir. Uygulama örnekleri içerisinde genel olarak incelediğimiz modeller ve çerçeveler veri yönetimi, açık devlet verisi gibi konulara yöneliktir. Bu konular kapsamında kamu sektöründe bilgi paylaşımı ile ilgili hususlara da yer verilmektedir. Türkiye'de tamamlanmış doğrudan veri ya da bilgi paylaşımına yönelik modeli ya da çerçeveye rastlanmamaktadır.

Dünyadaki gelişmeler ışığında kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımına dair engellerin kaldırılması doğrultusunda konu ile ilgili farkındalığın olduğunu söyleyebileceğimiz nitelikteki çeşitli girişimler (Siber Güvenlik Başkanlığının kurulması gibi) Türkiye'de de bulunmaktadır. Ancak kamu sektörü bilgisinin paylaşımını bütüncül olarak ele alan özel bir düzenlemenin olmadığı, mevcut girişimlerin geliştirilmesi ve daha kapsamlı, kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımına dair konuyu bütüncül olarak ele alan özel düzenlemelerin geliştirilmesine yönelik girişimlerde bulunulması gerektiği ifade edilebilir.

4. BÖLÜM

YASAL DÜZENLEME VE POLİTİKALARDA KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN PAYLAŞIMI

Devletler açıklık ve şeffaflık kavramları çerçevesinde, kurumlar arası bilgi paylaşımını ve kamu kurumlarının bilgiye erişimini kolaylaştırmak amacıyla yasal düzenlemeler geliştirmekte, teşebbüslerde bulunmakta ve finansman sağlamaktadır. Devletler söz konusu süreçleri kamu sektörünün modernizasyonu ve etkin yönetimi (governance) için temel bir ihtiyaç olarak görmektedir (Durrant, 2006). Kamu kurumlarının yalnızca kendilerine devredilen görevle ilgili bilgileri toplayıp saklayabilecekleri ve çoğu durumda, topladıkları bilgileri hangi yasa, politika veya çerçeve altında başkalarıyla paylaşabileceklerinin farkında olmadıkları görülmektedir (Bigdeli vd., 2013). Devlet kurumları dâhil oldukları faaliyetlerle ilgili bilgileri toplamakta, işlemekte, depolamakta ve belirli koşullar dâhilinde paylaşmaktadır (Landsbergen ve Wolken, 2001). Çoğu hükümet faaliyeti mevzuat ve politikalar aracılığıyla tanımlandığından ve finanse edildiğinden, bürokratik ve politik faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir (Pardo ve Tayi, 2007). Genel olarak, yasal düzenlemeler kurumları sınır ötesi iş birliği yerine kendi faaliyetlerine odaklanmaya zorlamaktadır (Bigdeli vd., 2013). Mevzuat ve politika, özellikle kamu sektöründeki kurumlar için kurumlar arasında bilgi ve bilginin paylaşımı üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Dawes, 1996; Landsbergen ve Wolken, 2001). Bununla birlikte yasal ve politik düzenlemelerin, bilginin nasıl kullanılacağı gibi özel rehberlik önerildiğinde kurumlar arası bilgi paylaşımı projelerinde ilişki kurmayı, riski azaltmayı ve güven geliştirmeyi kolaylaştırması beklenmektedir (Gil-Garcia ve Pardo, 2005; Gil-Garcia vd., 2007).

Kamu bilgisine erişim düzenlemelerinde yapılan kısıtlamalar da etkin yasalarla düzenlenmelidir. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımında bilgilerin mahremiyetini ve gizliliğini güvence altına alacak yasal destek eksikliği kurumlar arası bilgi paylaşımını engelleyebilmektedir (Atabakhsh vd., 2004; Landsbergen ve Wolken, 2001). Ayrıca yasal dayanağı olmayan kısıtlamaların meşru olmayacağı belirtilmektedir (Mendel, 2008). Kamu bilgisine getirilen sınırlamalara yönelik düzenlemelerin maksimum esneklikte olması önemlidir. Kamu bilgisine erişim ile ilgili düzenlemelerde ulusal çıkarlar, kişisel verilerin korunmasına yönelik kısıtlamalar da bulunmaktadır. Bu doğrultuda ulusal çıkarlar ve kişisel verilerin korunması bağlamında güvenlik ve gizlilik konuları bilgi erişim düzenlemelerinin önemli bileşenleri olmaktadır (Eroğlu, 2017).

Kamu sektöründe bilgi paylaşımı sürecinde göz ardı edilemeyecek, yukarıda vurgulanan konuların yasalar ve politikalar temelinde düzenlenmesi, kullanılması ve paylaşımı son derece önemli hususlardır. Bu başlık altında çalışmaya örnek teşkil etmesi bakımından bilgi paylaşımına dair hukuki düzenlemeler ve politikalardan söz edilmektedir. Bilgilerin paylaşım şartları, veri ve bilgi güvenliği ile bu hususa yönelik güvenlik problemleri, hassas ve kişisel bilgi, kişisel veri güvenliği, gizlilik, devlet sırrı ve ulusal güvenlik kavramları irdelenmekte, Avrupa, ABD ve kamu bilgisinin paylaşımı yönünde aşama kat etmiş ülkelerdeki yasal düzenlemeler ile Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik yasal düzenlemeler değerlendirilmektedir.

4.1. TÜRKİYE'DEKİ YASAL DÜZENLEME VE POLİTİKALARDA KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNİN PAYLAŞIMI

Kamu kurumları görev ve iş süreçlerini gerçekleştirirken veri, bilgi ve belgeler üretmektedir. Kamunun yaptığı görevler ve iş süreçlerinin delili niteliğinde olan pek çok veri, bilgi ve belgenin yasalar kapsamında muhafaza edilmesi önemli bir gerekliliktir. Diğer taraftan karar destek süreçlerinin desteklenmesi, kurumsal hafızanın kayıt altına alınması gibi pek çok gerekçe ile de bu veri, bilgi ve belgeler muhafaza edilmektedir. Yönetim süreçlerinin elektronik ortamlarda gerçekleştirilmesi ile birlikte söz konusu veri, bilgi ve belgelerin kayıt ortamları ve bunların paylaşım ve kullanım şartları ile düzenlendikleri yasal şartlar da farklılaşmıştır (Eroğlu, 2017).

Ülkeler ve kamu kurumlarının oluşturduğu mevzuat, düzenleme ve politikalar kurumlar arasında bilgi paylaşımının sağlıklı olarak yürütülebilmesi için büyük önem teşkil etmektedir. Bu kapsamda paylaşımın güvenliği ve gizliliğinin sağlanması için de farklı düzenlemeler gerekmektedir. Yasal düzenleme ve politika metinlerinin bulunmadığı ya da uygulanmadığı bir paylaşım etkin bir bilgi paylaşımının gerçekleşmesinin önünde bir engeldir. Ayrıca bu durum gerek kurumların gerekse de kişilerin güvenliği ve gizliliğini tehlikeye atacaktır. Yasal düzenlemeler ve politikalar ile kurumlar arası bilgi paylaşımı ve birlikte çalışılabilirlik gelişecek böylece bilgi paylaşımı daha güvenli, daha etkin bir şekilde gerçekleşecektir. Yasal düzenlemeler içerdikleri yaptırım gücü ile beraber kurumların bu yaptırımlardan kaçınmak adına bilgi paylaşımı sürecinde yasal sınırlar içerisinde kalmasını mümkün kılacaktır.

Kamu bilgisinin paylaşımı uygulamaları ve kamu bilgisinin yayınlanma sürecinde bilginin teknik olarak işlemlerinin gerçekleştirilmesi, kullanıma açılması gibi süreçlerinin dışında bu uygulamaların yasal ve politik zeminlerde desteklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kamu bilgisinin gizliliği ve güvenliği, bilginin açılma ve bilgi edinme süreçlerine yönelik, politika ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi önemlidir. Türkiye’de kamu bilgisi paylaşımı

süreçlerine yönelik politika anlamında bir teşebbüs bulunmasa da atılmış adımlar, kamu bilgisi paylaşım süreçlerine altyapı teşkil edebilecek kanun, düzenleme, politika belgeleri mevcuttur (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013). Söz konusu içerikleri kurumlar arası kamu bilgisinin paylaşımının yasal ve politik altyapısı olarak değerlendirmemiz mümkündür.

4.1.1. İlgili Anayasa Maddeleri, Kanun, Yönetmelik ve Genelgeler

Araştırmamız kapsamında Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik yasal düzenlemeler incelenmiştir. Bu kapsamda ele aldığımız başlıca yasal düzenlemeler anayasa maddeleri, kanunlar, yönetmelikler ve genelgeler şeklinde sıralanarak aşağıda sunulmuştur.

1982 Anayasası

Türkiye’de bilgi paylaşımına yönelik süreçler incelendiğinde ilk olarak 1982 Anayasasının ikinci kısmında kişi ve kişilerin sahip oldukları temel hak ve özgürlükler ifade edilmektedir. Özel hayatın gizliliği de kişinin bu temel hak ve özgürlükleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, devlet sırrı olarak belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, meslek sırrı, özel hayatın ve aile hayatının korunması, süreli ve süresiz yayın hakkı ve bilgi paylaşımına yönelik süreçleri meydana getiren farklı maddeler 1982 Anayasasında yer almaktadır. 1982 Anayasasında yer alan ve bilgi paylaşımı kapsamında değerlendirilebilecek maddeler aşağıda verilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, s.7-8, 10-11, 23-24);

- *“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”*
- *“Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir, her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz, düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz”*
- *“Herkes resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğine sahiptir”*
- *Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir”*

- *Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz”*
- *“Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazarlar veya bastırınlar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar”*
- *“Sürelî yayınlar, Devletin ve diğer kamu tüzelkişilerinin veya bunlara bağlı kurumların araç ve imkânlarından eşitlik esasına göre yararlanır”*
- *“Kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması sebepleri dışında, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz”*

Kurumlar arası bilgi paylaşımında en kritik hususlardan birisi de kişisel verilerin paylaşımı noktasındadır. Kişisel veriler, kişilerin açık rızası olmadan işlenemez. Bu hak anayasa ile güvence altına alınmıştır. Kurumların paylaşımlarında bu hususa riayet etmeleri yasal bir gerekliliktir. Devletin iç ve dış güvenliği ile ülke bütünlüğünü tehdit edecek nitelikte bilgilere yönelik olarak da 1982 anayasası kesin hükümler getirmektedir. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı sürecinde söz konusu maddeler kapsamında paylaşımın bu hususlar çerçevesinde yapılması gerekmektedir. Gizlilik gerektiren bilgiler beraberinde belli paylaşım şartları gerektirmektedir. Basın özgürlüğü, kişilerin düşünce özgürlüğü, bilgi alma, yayma ve paylaşma hakları gibi hususlar 1982 Anayasası ile güvence altına alınmaktadır. Söz konusu maddeler ülkenin gelişmesi, bilim ve teknoloji alanında ilerlemesi, şeffaf bir devlet yapısına kavuşması için önemlidir. Kamu kurumları arasında gerçekleştirilecek bilgi paylaşımı Anayasanın yukarıda verilen maddeleri ile etkileşim halindedir. Yani kurumlar arasındaki bilgi paylaşımı hem 1982 Anayasasının bu maddeleri ile beslenmekte, paylaşım şartlarının çerçevesi çizilerek paylaşımın önündeki engeller kalkmakta hem de bu engellerin kalkması ile gerçekleşecek bilgi paylaşımı beraberinde, ülke güvenliği, kalkınması ve ekonomisine daha fazla katkı yapmaktadır.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Kişisel verilerin korunmasına dair özel bir kanun çıkarmak için Türkiye’de ilk olarak 1989 yılında bir komisyon oluşturulmuştur. Söz konusu komisyon çalışmalarını bitirmeden dağılmış ve 2000 senesinde aynı amaç ile tekrar bir komisyon toplanarak üç yıl süren bir çalışma neticesinde bir kanun tasarısı oluşturulmuştur. Oluşturulan bu tasarıda kanunlaştırılmamıştır.

2008 ve 2014 yıllarında Adalet Bakanlığı sorumluluğunda yeni bir kanun tasarısı hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) gönderilmiş fakat bu yeni tasarı teklifide yasama döneminin sona ermesi sebebi ile düşmüştür. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı, Kişisel verilerin korunmasına ilişkin ayrıntılı düzenlemelerin yalnızca kanun ile yapılabileceğinin anayasada belirtilmesinden hareketle 26 Aralık 2014 tarihinde bir kez daha TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Sunulan bu tasarı, 24 Mart 2016 tarihinde kanunlaşmış ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) 7 Nisan 2016 tarih ve 29677 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun amacı, *"kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir"* (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016).

Kişisel verilerin korunması hususu bilginin paylaşıldığı hemen her ortamda ön plana çıkmaktadır. Kişisel veriler veri sahiplerinin açık rızası olmadan paylaşılamaz. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımı noktasında kurumlar 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa uygun paylaşım gerçekleştirmekle mükelleftir. Bilgi paylaşımının söz konusu kanun göz önünde bulundurulmadan yapılması paylaşımı yapan kuruma hukuki açıdan yaptırımlar uygulanmasına sebebiyet verecektir. Bu hukuki yaptırımlar Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 132 ila 140. Maddelerinde belirtilmektedir. Söz konusu TCK maddelerinde kişisel verileri, hukuka aykırı şekilde bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren, zamanında silmeyen veya anonimleştirmeyen kişilerin iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hükmü yer almaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2004).

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu

Kalkınma planları ve programlarda bulunan politika ve amaçlar kapsamında kamu kaynaklarının etkin, ekonomik ve verimli bir biçimde sağlanması ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı teşkil etmek amacıyla, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, bütün malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenlemek amacıyla 10.12.2003 tarihinde 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu kabul edilmiş ve 24.12.2003 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Kanun içeriğinde yer alan ve bu çalışma kapsamında da önem arz edebilecek bazı hususlar şu şekildedir; her çeşit kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması maksadıyla kamuoyunun zamanında bilgilendirilmesinin, bu kapsamda görev, yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanmasının, hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçelerin

hazırlanarak yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve erişilebilir olması kanun kapsamında zorunludur. Malî şeffaflığın teşkili amacıyla gereken düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve tedbirlerin alınmasından kamu idareleri sorumludur. Bu hususların Hazine ve Maliye Bakanlığınca izleneceği de vurgulanmaktadır. Bakanların, idarelerinin amaçları, hedefleri, stratejileri, varlıkları, yükümlülükleri ve yıllık performans programları hakkında her malî yılın ilk ayı içinde kamuoyunu bilgilendirme zorunlulukları bulunmaktadır. Genel yönetimin bütün gelir ve giderleri ile borç ve malî imkânlarının saptanmasının ve takibinin yapılabilmesi maksadıyla, genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ve merkezî yönetim bütçesinden yardım alan kurum, kuruluş, vakıf ve dernekler ile benzeri teşekküllerin gelir ve gider tahminlerini, malî tablolarını, birbirleriyle olan borç ve alacak durumlarını, personel giderlerine dair her türlü bilgi ve belgeyi, talebi durumunda Cumhurbaşkanlığına vermek zorundadır. Malî karar ve işlemlere dair her çeşit kayıt, bilgi ve belgelerin, kamu idarelerince düzenli olarak salkınması mecburidir (Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 2003).

Kamuda inovasyon uygulamasını gerçekleştirebilmek ve yaygınlaşması maksadıyla Maliye Bakanlığı 2008 yılında kısa adıyla KAMİN olarak bilinen “Kamuda İnovasyon Yönetim Sistemi ve Tekniklerinin Geliştirilmesi” projesini yürütmüştür. Bu şekilde kamu inovasyon uygulaması resmî olarak hayata geçmiştir (Güngör ve Göksu, 2013).

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu bilgi paylaşımına yönelik doğrudan maddeler içermemekle beraber, kamu kaynaklarının etkin, ekonomik, verimli kullanılmasına, esnek ve etkili bir kamu sektörü oluşturulmasına yönelik düzenlemeler içermektedir. Özellikle bilgi paylaşımının temel unsurları arasında yer alan şeffaflık ve hesap verebilirlik kapsamında yer alabilecek pek çok madde kanun içeriğinde bulunmaktadır. Bilgi paylaşımı, kamuya ait kaynakların etkin, ekonomik ve verimli kullanımı için temel etkenlerden biridir ve kamu kurumlarının faaliyetlerini daha verimli yürütmesinde büyük rol oynar. 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu da söz konusu hususlar kapsamında önemli düzenlemeler içermektedir.

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu

Türkiye’de 09.10.2003 tarihinde kişilerin bilgi edinme hakkını (BEH) kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek maksadıyla 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kabul edilmiş ve 27.04.2004 tarihinde Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun uygulama yönetmeliği Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun amacını açıklayan 1. maddesinde, *“bu kanunun amacı, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık*

ilkelerine uygun olarak kişilerin BEH' i kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir” ve “bu kanun kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır” denilmektedir. Kanun metninde *“herkes bilgi edinme hakkına sahiptir”* ifadesi yer almaktadır. Kanunun 4. Bölümü olan Bilgi Edinme Hakkının Sınırları başlığı altında, hangi bilgi ve belgelerin kanun kapsamı dışında bulunduğu belirtilmiştir. Kanun kapsamı dışında tutulan bilgi ve belgeler şu şekilde ifade edilmiştir (Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 2003):

- Açıklanması durumunda Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, ülkenin ekonomik çıkarlarına, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler,
- İstihbarat birimlerinin (sivil ve askerî) görev ve faaliyetlerine yönelik bilgi ya da belgeler,
- Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idarî soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde kişilerin ya da soruşturmayı yürüten görevlilerin yaşamını veya güvenliğini tehlikeye sokacak, kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek, nitelikteki bilgi veya belgeler,
- Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler,
- Haberleşmenin gizliliği esasını ihlâl edecek ve kanunlarda ticarî sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler,
- Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen, yalnızca kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına yönelik düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler;
- Tavsiye ve mütalaa talepleri, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Kanun gereği, kurum ve kuruluşlar, yukarıda vurgulanan istisnalar haricindeki tüm bilgi ya da belgeleri talep edenlerin istifadesine sunmak ve bilgi edinme taleplerini hızlı, etkili ve doğru neticelendirmek için gereken idarî ve teknik önlemleri uygulamakla yükümlüdürler. Bilgi Edinme Hakkı Kanununda yer alan bir diğer önemli hususta bilgi edinme talebinin, talep edilen kurumun elinde olan ya da ifa ettikleri vazife icabı elinde olması icab eden bilgi veya belgelere ilişkili bulunması gerekliliğidir. Ayrıca talep edilen bilgi ya da belge, talep edilen kurumun dışında farklı bir kurumda mevcutsa, talep dilekçesi söz konusu kuruma iletilir ve bu husus ilgiliye yazılı şekilde bildirilir.

Kamu kurumlarındaki bilgilerin tüm vatandaşlara ait kamu malı olduğu kabul edilen bir ilkedir. Bu bilgilere ücretsiz erişimi sağlamak kamu kurum ve kuruluşlarının yükümlülüğüdür. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, kurumlara bilgi verme zorunluluğu getirerek, kurumlar ve vatandaşlar

arasında iş birliğinin gelişmesini sağlamakta ve kurumlar arası bilgi paylaşımının önemini vurgulamaktadır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, devlet kayıtlarına ilişkin bilgilerin verilmesinde ve bilgilere güvenli erişimde önemli bir role sahiptir (Özdemirci, 2008).

Kanun kapsamında kişilerin özel hayatına zarar verebilecek, kişilerin güvenliğini tehlikeye sokabilecek, ülkenin millî güvenliği ile savunmasına zararı olabileceği net bir biçimde görülen ve devlet sırrı niteliği taşıyan gizlilik derecesine sahip bilgi ya da belgeler ve istihbari bilgiler ile ekonomik anlamda ülkenin çıkarlarını zedeleyebilecek bilgi ve belgelerin talep edilemeyeceği hususları bilgi paylaşımının sınırlarına yönelik net ifadelerdir. “*Bilgi Edinme Hakkı Kanunu*”, kamu kurumları ile bireyler arasındaki bilgi paylaşımını düzenler ve kamu kurumlarını bilgiye erişimi kolaylaştırmaya teşvik eder. Bu sayede daha şeffaf, daha hesap verebilir bir yönetim anlayışının benimsenmesine katkıda bulunur. Çalışma içerisinde farklı yerlerde vurgulandığı üzere şeffaflık ve hesap verebilir yönetim kamu bilgisinin paylaşımında temel vurgular arasındadır.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

Fikri mülkiyet kanunları, kamu bilgilerine erişim sağlayan Bilgi Edinme Kanunu ile beraber söz konusu bilgilerin fikri sahipliğini muhafaza altına alma ve diğer kişiler tarafından kullanımlarının düzenlenmesinin sağlanması bağlamında önem arz etmektedir. Bu doğrultuda Türkiye’de 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 1 Ocak 1952 yılında yürürlüğe girmiştir (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 1951). Kanun ile özetle, yasada belirtilen gerçek ve tüzel kişilerin eserlerine yönelik mali ve manevi haklarının tespiti, muhafazası, bu fikir ürünlerinden faydalanma şartlarının düzenlenmesi ve fikir ürünlerinin kullanımında doğabilecek ihlallere yönelik yaptırımların ortaya konması amaçlanmaktadır (Turan, 2014). Kanun ile kurumlar arasında bilgi paylaşımında, söz konusu bilgi üzerinde hak sahibi olan şahıs, kurum veya kuruluşların fikri hakları güvence altına alınmaktadır. Bilginin paylaşımında ortaya çıkabilecek ihlallere karşı, fikri hakların göz önünde bulundurulması ve yaptırımlara maruz kalınmaması için bu şahıs, kurum veya kuruluşlardan gerekli izinlerin alınması hususu kanun ile yasal çerçeve içine alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu

Türkiye’deki kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı ile ilgili uygulamaların yasal boyutunda dikkat çeken düzenlemelerden biri de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu’dur. Kanun uyarınca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek amacıyla bankalar, diğer mali kurumlar ve bunları düzenlemek ve

denetlemekle görevli kurum ve kuruluşlardan her çeşit bilgi ve belgeyi, belirleyeceği usul ve esaslar kapsamında talep etmeye yetkilidir. Türkiye’de faaliyet gösteren tüm bankalar, özel finans kurumları ve bankaca uygun görülecek diğer mali kurumlar sadece istendiğinde bilgi ve belge paylaşmazlar aynı zamanda;

“Yıllık bilançoları ile kâr ve zarar hesaplarını, idare meclisi ve denetçi raporları ile beraber, genel kurullarının toplantı tarihinden; bağımsız denetim kuruluşlarınca hazırlanacak denetim raporlarını ise düzenlenme tarihinden itibaren en geç bir ay içinde TCMB’ye vermekle yükümlüdürler”.

Sözkonusu bilgi ve belgelerin güncelliği, kurumlarca zamanında ve istenilen süre sınırları içerisinde iletilmesi, sadece istendiğinde değil belli periyodlarla bilgi akışı sağlamaları hususları önemlidir. TCMB, gerekli hallerde kendisine verilmesi gereken bilgileri doğru ve zamanında vermeyen bankalar, diğer mali kurumlar ve bunları düzenlemek ve denetlemekle görevli kurum ve kuruluşların söz konusu kanunun verdiği yetkilere konu olan işlemlerini sınırlandırabilir veya durdurabilir.

“Banka, istatistiki bilgilerin toplanmasında, kamu kurum ve kuruluşları, Hazine Müsteşarlığı, Devlet İstatistik Enstitüsü, diğer ülkelerin istatistiki bilgi toplamaya yetkili makamları ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapabilir”.

Bu kanun kapsamında TCMB;

“Bankalar ve uygun göreceği diğer mali kurumlar hakkındaki görüşlerini ve tespitlerini Cumhurbaşkanlığı ile bu kurum ve kuruluşları düzenleme ve denetleme yetkisine sahip kuruluşlara bildirebilir.”

Kanun kapsamında yer alan dikkat çekici bir hususta TCMB mensuplarının banka ile ilişkisi olan kişi veya kurumlara ait bildikleri sırları kanunen yetkili kılınan makamlar dışında hiç kimseye hiçbir şekilde açıklamamakla yükümlü olmalarıdır (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu, 1970).

Kanun ile TCMB’ye farklı kurumlardan bilgi talep etme hususunda yetki verilmiştir. Söz konusu kurumlar TCMB’nin talep ettiği bilgileri istenilen zamanda ve doğru iletmekle, iş birliği yapmakla mükelleftir. Bilgiler sağlanmadığı takdirde kurumlara yasal yaptırım uygulanacağı kanun ile

belirtilmektedir. Bilgi paylaşımının yasal çerçeve içine alınması ve TCMB'nin istediği bilgilerin verilmemesi durumunda kurumlara ilgili kanun kapsamında yaptırım uygulanması hususlarını içeriyor olması, kanun kapsamında bilgi paylaşımı yapılması hususları TCMB Kanununu bilgi paylaşımına yönelik mevzuat kapsamında önemli bir noktada konumlandırmaktadır.

5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu

2005 yılında 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu, “*resmî istatistiklerin üretimine ve organizasyonuna ilişkin temel ilkeleri ve standartları belirlemek, ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda veri ve bilgilerin derlenmesini, değerlendirilmesini, gerekli istatistiklerin üretilmesini, yayımlanmasını, dağıtımını ve Resmî İstatistik Programında istatistik sürecine dâhil kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak*” amacıyla kabul edilmiştir. Kanun ile Avrupa İstatistikleri Uygulama Esaslarına uyum için gerekli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Beş yıllık dönemler için uygulanan Resmi İstatistik Programı (RİP) Resmî istatistik üretim süreçlerinde bu ilkeleri esas almaktadır. RİP kapsamında bulunan tüm kurum ve kuruluşlar söz konusu ilkeler kapsamında TÜİK' e karşı sorumludur. Görev alanına dâhil olan konularla alakalı olarak lüzum gördüğü her türlü ortamdaki veri ve bilgiyi kamuya ait tüm istatistiki birimlerden doğrudan isteme yetkisi 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu ile Türkiye İstatistik Kurumuna verilmiştir. Kurum ve kuruluşlar, resmî istatistik üretiminde kullanılmak üzere, kendi görev alanları ile ilgili konularda topladıkları, işledikleri ve sakladıkları kayıt ve diğer veri dosyalarını ve her türlü harita ile uzaktan algılanmış veriyi, belirlenen süre içerisinde ücret talep etmeksizin Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığına vermek veya kullanımına açmakla yükümlüdürler. Kanun metninde yer alan önemli bir noktada gizli verilere sadece resmî istatistik üretiminde görev alanların, bu görevleri ifa etmeleri maksadıyla gereksinim duydukları oranda erişebilecek olmalarıdır. Ayrıca kişisel verilerinde, istatistikî birimlerin doğrudan veya dolaylı olarak tanınmasına yol açacak bölümlerin gizlenmesine müteakip, münferit birimlere atıfta bulunmayan bilimsel amaçlı araştırmalarda kullanılması şartı ve Başkanlığın yazılı izniyle verilebileceği, kişisel verileri kullanma hakkı elde edenlerin, bu verileri üçüncü şahıslara veremeyeceği, resmî istatistiklerin üretilmesi amacıyla toplanan, işlenen ve saklanan verilerden gizli olanların, idarî, adlî ve askerî herhangi bir organ, makam, merci veya kişiye verilemeyeceği kanun kapsamında vurgulanmaktadır. TÜİK'in, 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 9. maddesine göre idari kayıtlara erişim yetkisi bulunmaktadır. Kanun ayrıca TÜİK'i, Ulusal Kayıt Sistemlerinin oluşturulmasında standartları tanımlamak, uygulamak ve kurumlar arası koordinasyon ile uygulanmasını sağlamak ile de görevlendirmiştir. 9. madde kapsamında istenen tüm kayıt ve verinin otuz gün içinde verilmemesi ya da kurumun

kullanımına açılmaması halinde ilgili kurum ve kuruluşun üst yöneticileri hakkında kanunda belirtilen farklı cezai yaptırımlar uygulanmaktadır (Türkiye İstatistik Kanunu, 2005).

Ulusal öncelikler kapsamında TÜİK'in üretmek veya yayınlamak durumunda bulunduğu istatistikler için devletin veya diğer kurum ve kuruluşların ellerinde tuttuğu kişi, rapor, belge ve ölçüm türü gibi dokümanlar olarak tanımlanan idari kayıt kullanımı öncelikli duruma gelmiştir. İdari kayıtların standartlara kavuşturulup sistematize edilmesi ile kayıt sistemlerine ulaşılmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

Kamuya ait istatistikler kamu sektörü bilgisi içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Kanun, bu istatistiklerin üretimine ve organizasyonuna dair ana ilkeleri ve standartları belirlemektedir. Söz konusu kanun ülke ihtiyaçları doğrultusunda istatistiklerin toplanmasından yayım ve dağıtımına kadar geçen süreci yönetmesi anlamında kamu sektörü bilgisinin paylaşımı çerçevesinde oluşturulmuş konu ile ilgili temel yasal düzenlemeler arasındadır. RİP kapsamında bulunan tüm kurumların TÜİK'e karşı sorumlu olması ve TÜİK'in görev ve yetkileri kanunun temel içeriğini oluşturmaktadır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunun'da olduğu gibi kanun kapsamında verilen yetki ile kurumlardan bilgi istenebilmesi ve kurumların belirli periyodlarla bilgilerini TÜİK ile paylaşma zorunluluğu olması yani mevzuat gereği paylaşım yapılması, paylaşımın zamanında yapılmaması durumunda ise cezai yaptırımlar uygulanması konuları önemlidir. Kanun ile gizli ve kişisel veriler ile ilgili getirilen kısıtlamalarda bu tez çalışmasını doğrudan ilgilendiren hususlardır.

Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu

Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu çerçevesinde devlet istihbaratının kullanılması ve Millî İstihbarat Teşkilatının (MİT) görev ve faaliyetlerine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesi amaçlanmıştır. MİT'in görevleri arasında en önemlileri; Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığı ve bütünlüğüne karşı içten ve dıştan yöneltilen tehditler karşısında Kanun'da belirtilen şartlar çerçevesinde milli güvenlik istihbaratını oluşturmak ve bu istihbaratı Kanun'da belirtilen merci ve kuruluşlara iletmektir. MİT, Kanun kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirirken kamu kurum ve kuruluşlarından gerekli bilgi, belge ve verileri alabilmektedir. MİT'in, kamu kurum ve kuruluşları ile koordineli olarak etkin bir iş birliği yapması zorunludur. Kanun kapsamında teşkilat (MİT);

“uhdesindeki bilgi ve belgelerin gizlilik derecelerinin ve sürelerinin tespit edilmesine, birim ve kısımlara ayrılmasına, kullanıma veya paylaşımına açılmasına ve bunların

akademik çalışmalar ile her türlü yayın ve edebî eserde kullanılmasına Teşkilat Başkanı tarafından oluşturulacak bir komisyonca karar verileceği belirtilmiştir.”

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı sürecinde gizlilik dereceli bilgi ve belgelerin paylaşımının kanun ve düzenlemelere riayet edilerek yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde paylaşımdan sorumlu kişilerin cezai işlem görmesi ve ulusal güvenlik ve çıkarların zarar görmesi söz konusu olacaktır. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımında yapılan sınıflandırma bu noktada önem teşkil etmektedir.

TBMM bünyesinde kurulan Güvenlik ve İstihbarat Komisyonuna güvenlik ve istihbarat hizmetleri esnasında elde edilen kişisel verilerin güvenliğini ve bireyin hak ve özgürlüklerini koruyucu öneriler geliştirmek görevi verilmiştir (Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu, 1983).

Ulusal bütünlük ve güvenliğin tesisi her ülke için büyük bir öneme haizdir. Türkiye’de milli güvenlik ve bütünlüğün sağlanmasına yönelik milli güvenlik istihbaratını teşkil etmek ve kamu kurum ve kuruluşları arasında bilgi alışverişi yaparak istihbarat faaliyetlerine katkıda bulunmak amacıyla çıkarılan Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanunu diğer kamu kurum ve kuruluşları arasında iletişimi ve istihbarat alanında kurumlar arası iş birliğini sağlamaktadır. Yine kanun içeriğinde kişisel verilerin, kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik bölümler yer almaktadır. Ayrıca bu çalışma kapsamında daha önceki bölümlerde bahsedilen 11 Eylül terör saldırıları benzeri girişimlerin Türkiye’de yaşanmaması bu tür girişimlerin önüne geçilebilmesi bağlamında Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu kapsamında belirtilen hususlar kritik önemdedir.

İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Ülkenin güvenliğinin tesisi, kamu düzeni ve genel ahlakın muhafazası, nüfus ve vatandaşlık faaliyetlerinin yürütülmesi ve İçişleri Bakanlığının kurulmasına, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemek amacı ile “*İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*” hazırlanmıştır. İçişleri Bakanlığındaki ana hizmet birimlerinden biri olan Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, ülkenin demografik yapısı ile alâkali çalışmalar yapmakta, nüfus hizmetlerini düzenlemekte, aile ve yaşam istatistiklerine ilişkin bilgileri toplayarak ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla paylaşarak koordinasyonu sağlamaktadır. Kanun kapsamında İçişleri Bakanlığına bağlı farklı birimlere, bilgi toplamak, yaymak, değerlendirmek ve koordinasyon konularında bazı yetki ve

sorumluluklar verilmektedir (İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 1985). Bu yetki ve sorumluluklar ile verildikleri kurumlar şunlardır;

İller İdaresi Genel Müdürlüğüne,

“yurdun iç politikasına, il ve ilçelerin genel ve özel durumlarına ait bilgileri toplamak ve değerlendirmek”,

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne,

“nüfus hareketlerini takip etmek ve değerlendirmek, merkezde bir nüfus bilgi bankası kurmak, aile ve hayat istatistiklerine ait verileri toplamak, ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde yayınlamak ve nüfus hizmetlerini düzenlemek, yürütmek, takip etmek, denetlemek ve değerlendirmek, usulüne göre tesis edilmemiş kayıtların silinmesini karara bağlamak, maddi hataları düzeltmek, aile kayıtlarını birleştirmek, mükerrer kayıtları birbirine göre tamamlamak ve diğerlerini silmek, nüfus hizmetleri ile ilgili olarak diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak”,

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğüne,

“mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla araştırmalar yapmak, istatistiki bilgileri toplamak, değerlendirmek ve yayımlamak”,

Kaçakçılık İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığına,

“her türlü kaçakçılık faaliyetlerine ait istihbaratı Devlet çapında toplayıp değerlendirmek, kaçakçılığı men, takip ve tahkikle görevli kuruluşlara bilgi vermek, bağlı kuruluşların önleme ve yakalama faaliyetlerini yönlendirmek ve ilgili kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliği yapılması için gerekli tedbirleri almak”,

Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığına,

“Bakanlık projelerinin Bakanlık bilişim altyapısına uygun bir biçimde tasarlanmasını ve uygulanmasını sağlamak, teknolojik gelişmeleri takip etmek, bilgi güvenliği ve güvenilirliği konusunun gerektirdiği tedbirleri almak, politikaları ve ilkeleri saptamak, kamu bilişim standartlarına uygun çözümler üretmek ve Bakanlık hizmetleriyle ilgili bilgileri toplamak ve ilgili birimlerle işbirliği içinde veri tabanları oluşturmak.”

Kanun ile özellikle nüfus ve vatandaşlık konularında bilgi paylaşımı faaliyetleri yapılmakta ve kamu kurum ve kuruluşları arasında birlikte çalışabilirliğe katkı sağlanmaktadır. Bu sayede vatandaşlar ve kurumlar ihtiyacı olan nüfus ve vatandaşlık bilgilerine hızlı bir şekilde erişebilmektedir. Ayrıca yine Kanun ile Bakanlık bünyesinde bulunan farklı birimlere, bilginin toplanması, yayılması, veri tabanları oluşturulması, farklı kurumlarla koordinasyon ve işbirliği yapılması ve veri ve bilgi paylaşımı yapılmasına yönelik yetki ve sorumluluklar verilmesi bu çalışma kapsamında önem arz eden hususlardır. Kanunda gizli ve kişisel veri ve bilgilere yönelik herhangi bir düzenlemeden bahsedilmemektedir.

Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun

Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, adâlet kurumlarının açılması, adalet hizmetleri ile alakalı hukuki düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve kanunlarla verilen vazifelerin ifası için Adalet Bakanlığının kurulması ve teşkilat ve görevlerine ilişkin esasların düzenlenmesi amacıyla yürürlüğe konulmuştur. Kanuna göre Adalet Bakanlığının faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler, Adalet Bakanlığındaki ana hizmet birimlerinden biri olan Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından toplanmakta ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla paylaşılabilir. Kanun kapsamında geçen ve bu çalışmanın ilgi alanına girebilecek bazı hususlar şunlardır; Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün görevleri kapsamında; Bakanlığın görev ve yetki alanındaki konularla alakalı istatistiki bilgilerin belirlenmesi, toplanması, sınıflandırılması ve değerlendirilmesi ile ilgili hizmetleri yürütmek, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün görevleri kapsamında; uluslararası hukuk ve insan hakları konusundaki gelişmeleri takip etmek, bu konulardaki çalışmalara katılmak, gelişmelerin iç hukuka yansıtılması için alakalı

kurum ve birimleri bilgilendirmek, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığının görevleri kapsamında; bilgi işlem standartlarının tespiti ve gelişiminin takibinde, bilgi işlem cihazlarının ve yazılımının kullanılmasında diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapmak (Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 1984).

Ulusal bütünlük ve güvenliğin teşkili kadar mühim olan bir diğer konu da adaletin teşkilidir. Kanun, adli konulara ilişkin bilgi ve belgelerin toplanmasına ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla paylaşılmasına imkân tanımaktadır. Kanun ile kamu kurum ve kuruluşlarının adalet konusunda iş birliği içinde faaliyetlerini yürütmesi hedeflenmektedir.

Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik

Yönetmelik ile *“etkin, verimli, hesap verebilir, vatandaş beyanına güvenen ve şeffaf bir kamu yönetimi oluşturmak; kamu hizmetlerinin hızlı, kaliteli, basitleştirilmiş ve düşük maliyetli bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak üzere, idarelerin uyması gereken usul ve esasları düzenlemek”* amaçlanmaktadır. Söz konusu yönetmelik de kanunî sınırlamalar saklı kalmak kaydıyla basılı ortamdaki bilgi ve belgelerin elektronik ortama aktarılması ve veri tabanlarının diğer kurumlarla paylaşılması hükmü bulunmaktadır. Yönetmelik kapsamında kurumlara, başvuruların elektronik ortamda da yapılmasına, sürecin başvuru sahibince takip edilebilmesine ve neticenin ilgisine elektronik ortamda iletilmesine yönelik tedbirleri almasına ve hizmetin e-Devlet Kapısına entegrasyonunu sağlamasına yönelik sorumluluklar verilmiştir. Ayrıca kurum içi ve kurumlar arası görüş, bilgi ve belge talepleri ile ilgili yazıların günlük olarak yazılacağı da yönetmelik de belirtilen bir diğer husustur (Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik, 2009). Yönetmelik kapsamında yer alan diğer kurumlarla düzenli bir veri tabanı paylaşımı yapılması ve talep ile bilgi paylaşımı gerçekleştirilebileceği hususları kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik önemli hususlardır.

Veri Paylaşımı Kurulu Yönetmeliği

Kamu verileri ve bilgilerinin paylaşımına ilişkin ulusal ölçekte göze çarpan hukuki düzenlemelerden biri de Veri Paylaşımı Kurulu Yönetmeliğidir. Bu Yönetmelik *“25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 45. maddesi ile 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 258. maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.”* Yönetmeliğin amacı; Genel Müdürlük merkezi veri tabanında tutulan kayıtlardan

faydalanacak kurum, kuruluş ve kamu hizmeti veren tüzel kişilikleri ve adrese dayalı kamu hizmeti sunan kuruluşları belirlemek, çevrimiçi ve çevrimdışı paylaşımın kapsamı, yöntemi ve güvenliğine dair genel usul ve esasları tespit etmek ve “Genel Müdürlük bünyesinde oluşturulan Veri Paylaşımı Kurulunun çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.” Merkezi veri tabanında bulunan bilgilerin paylaşımına dair istekleri değerlendirerek veri paylaşımından yararlanacakları saptamak, paylaşımın kapsamı ve hangi metotla gerçekleştirileceğine karar vermek üzere Genel Müdürlük bünyesinde Bakanlık onayı ile Veri Paylaşımı Kurulu oluşturulmaktadır. Yönetmelik kapsamında veri paylaşım kuruluna verilen görev ve sorumluluklar şunlardır;

- Çevrimiçi veya çevrimdışı veri paylaşım taleplerini karara bağlamak.
- Hangi verilerin alıcı kurumlarla, çevrimiçi olarak paylaşılacağına karar vermek
- Çevrimiçi veya çevrimdışı veri paylaşımına yönelik ilke kararları almak.
- Veri paylaşımının kapsamını saptamak ve hangi yöntemle yapılacağına karar vermek.
- Veri paylaşımının askıya alınmasına yönelik karar almak.
- Merkezi veri tabanında tutulan verilerin Kanunda ve 6698 sayılı Kanunda belirtilen usul ve esaslar kapsamında, Kurulca uygun görülen paylaşım yöntemi ile alıcı kurum veya diğer kişiler ile paylaşılması.
- KPS üzerinden veri paylaşılacak alıcı kurumları, bu kurumların kullanımına açılacak KPS servisleri ile servis parametrelerini saptamak (ancak, KPS üzerinden veri paylaşımının kamusal ve toplumsal fayda açısından gereklilik arz etmesi koşulu aranmaktadır).

Yönetmelik kapsamında çevrimiçi veri paylaşımında iki husus aranmaktadır. Bunlar; alıcı kurumlarla internet veya web servisleri aracılığı ile çevrimiçi veri paylaşımından önce taahhütname imzalanması zorunluluğu ve söz konusu bilgi paylaşımının hem toplum hem de kişiler üzerinde meydana getireceği kamusal ve toplumsal fayda açısından gerekli olup olmadığıdır. Veri Paylaşımı Kurulu Yönetmeliği aynı zamanda kamu verilerinin elektronik ortamlarda toplu olarak paylaşımı veya yayımlanmasına ilişkin usul ve esasları da içerir ve bunların neler olduğunu ifade eder. Buna göre;

“elektronik ortamda gönderilen veya teslim edilen kişisel veriler, işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması sonrasında 28/10/2017 tarihli ve 30224 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya

Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik hükümleri kapsamında alıcı kurum ve diğer kişiler tarafından silinir veya yok edilir.”

Yönetmelik kapsamında yer alan bu madde paylaşımda kişisel verilerin korunmasına yönelik alınan tedbirler kapsamında önemlidir. Aynı zamanda bu kamu verilerinin alıcıları olan kurum ve kuruluşlar Genel Müdürlükten edindikleri verilerin, yetkisiz ve sakıncalı kişilerin eline geçmesinden veya bu kişilerin bu verileri kullanmasından doğan her nevi hukuki ve cezai yaptırımdan ve kamu verilerinin zarar görmesinden doğacak maliyetin tazmininden sorumludur.

Veri Paylaşımı Kurulu Yönetmeliği kişisel verilerin korunmasına, gerektiğinde ortadan kaldırılmasına ve anonimleştirilmesine yönelik tedbirler ve yaptırımlar içermektedir. Yönetmelik, farklı kamu kurum ve kuruluşları arasındaki bilgi paylaşımının esaslarını ve kapsamını da belirleyerek bilgi paylaşımı ve iş birliği noktasında da önemli rol oynamaktadır.

Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik bir diğer düzenlemede 26 Haziran 2018 Tarih ve 30460 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliktir. Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi kapsamında birbirleri ile etkileşimli olarak çalışan ve gerekli durumlarda bilgi paylaşımında bulunan yazılımlar bir araya gelmektedir.

Yönetmelik ile 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda yer alan işlemlerin elektronik ortamda ve bütünleşik bir şekilde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda kamu kurumları arasında belirli iş süreçlerini kullanarak bilgi alışverişinde bulunabilmesi ve aynı protokollerin kullanılabilmesi mümkün olmaktadır. Yönetmeliğin hedefi, *“Büyüme, kamu maliyesi, ödemeler dengesi, enflasyon, istihdam gibi makroekonomik tahmin ve planlamanın yapılabilmesi amacı ile gerekli verilerin toplanması, yönetilmesi, kullanılan modeller çerçevesinde analiz edilmesi ve bu süreçte oluşan veya sağlanan bilginin yönetilmesi, elde edilen çıktılarının ilgili paydaşlarla paylaşılması, raporlanması ve yayınlanması”* şeklinde belirtilmiştir (Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2018). Yönetmeliğin özellikle Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi kapsamında bilgi paylaşımında bulunan yazılımların bir araya

getirilmesine yönelik düzenlemeleri içermesi kamu sektörü bilgisinin paylaşımı noktasında önemli bir husustur.

2019/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi

Bilginin dijital ortamlara taşınmasının beraberinde getirdiği güvenlik risklerinin minimuma indirgenmesi, etkisizleştirilmesi ve özellikle gizliliği, bütünlüğü ya da erişilebilirliği bozulduğunda milli güvenlik için tehdit oluşturabilecek ya da kamu düzeninin bozulmasına neden olabilecek kritik sayılacak verilerin güvenliğinin teşkili maksadıyla ulusal ve uluslararası standartlar ve bilgi güvenliği kriterleri kapsamında, kamu kurum ve kuruluşları ile kritik altyapı niteliğinde hizmet veren işletmelerde uygulanmak amacıyla farklı güvenlik seviyeleri içeren ve 2019 yılında yayımlanan Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi kapsamında alınan bazı tedbirler şunlardır:

- *“Nüfus, sağlık ve iletişim kayıt bilgileri ile genetik ve biyometrik veriler gibi kritik bilgi ve veriler yurtiçinde güvenli bir şekilde depolanacaktır.*
- *Kamu kurum ve kuruluşlarında mevcut kritik veriler, çevrim dışı ve fiziksel güvenliği tertip edilmiş güvenli bir ağda tutulacak, bu ağda kullanılacak cihazlara erişim kontrollü olarak sağlanacak ve log kayıtları değiştirilmeye karşı önlem alınarak saklanacaktır. 2016/1148 sayılı direktife alternatif olarak düşünülmüş genelge de uygulama ile çelişen kararlar bulunmaktadır. Genelge kritik bilgilerin internete kapalı olacağını belirtmekte bu da elektronik ortamda gerçekleşen kurumlar arası bilgi paylaşımının yapılmasını engellemektedir. Başta internet olmak üzere ağ ve bilgi sistemleri kurumların bilgi paylaşım faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle, ağ ve bilgi sistemlerinin güvenliğine yönelik zorluklara etkili bir şekilde yanıt veren, dijital hizmet sağlayıcılar için ortak asgari kapasite geliştirme ve planlama gereksinimleri içeren ve bilgi alışverişi, iş birliği ve ortak güvenlik gereksinimlerini kapsayan bir platform gereklidir.*
- *Kamu kurum ve kuruluşlarının sahip olduğu veriler, kurumların kendi özel sistemleri ya da kurum kontrolündeki yerli hizmet sağlayıcılar dışında bulut depolama hizmetlerinde saklanmayacaktır.*
- *Gizlilik dereceli veri paylaşımı ve haberleşme sosyal medya üzerinden yapılmayacaktır.*
- *Kamu kurum ve kuruluşlarınca gizlilik dereceli bilgilerin işlendiği yerlerde yayma güvenliği (TEMPEST) veya benzeri güvenlik tedbirleri uygulanacaktır.*
- *Kurum ve kuruluşlar, siber tehdit bildirimleri ile ilgili gerekli tedbirleri alacaktır.”*

Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi koordinasyonunda yayımlanan Genelge kapsamında Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberi de yayımlanmıştır. Rehber ile kurumlara uygulamalar ile ilgili yönlendirmelerde bulunmaktadır. Rehber, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik asgari güvenlik önlemlerini ele almakta, kurumlara bilgi paylaşımı uygulamalarının güvenli bir şekilde nasıl yürütülebileceğine dair yönlendirmeler de bulunmakta ve kurumlara gerekli önlemlerin alınması kapsamında yol göstermektedir. Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kritik altyapı hizmeti veren işletmelerde yeni kurulacak bilgi sistemlerinde genelge kapsamında hazırlanan Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberinde yer verilen usul ve esaslara uyulması zorunludur (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2019).

Genelgede, *“Kamu kurum ve kuruluşlarına ait veriler, kurumların kendi özel sistemleri veya kurum kontrolündeki yerli hizmet sağlayıcılar hariç bulut depolama hizmetlerinde saklanmayacaktır”* ibaresi yer almakla beraber Ulusal Yapay Zekâ Stratejisinde kamu bulutunun oluşturulması gerekliliğinden ve çalışmalarından bahsedilmektedir. Bunun da çalışma grupları arasındaki koordinasyonsuzluğun ve önceki çalışmalardan haberdar olmamanın bir yansıması olduğunu söylemek mümkündür. Genelgede yer alan *bilgi alışverişi, iş birliği ve ortak güvenlik gereksinimlerini kapsayan bir platform* Genelge doğrudan bilgi paylaşımına yönelik değildir. Ancak kurumlar arasında gerçekleştirilecek bilgi paylaşımının güvenilir bir altyapı ile yapılması ve bilgi alışverişi, iş birliği ve ortak güvenlik gereksinimlerini kapsayan bir platform gerekliliğine vurgu yapması ve ilgili riskler konusunda dikkate alınması gereken unsurları ortaya koyması değerlidir.

31045 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemlerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

31045 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemlerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik olarak; *“Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisinde yer alan coğrafi verilerin kamu kurum ve kuruluşları arasında paylaşımı, erişimi ve kullanımı”* ile ilgili ücretlendirme esasları belirlenmiştir. Ulusal güvenliğe dair hükümler ile fikrî, sınai ve ticari haklara ilişkin mevzuat hükümleri saklı kalmak ve veri üretmekle sorumlu kurumun uygun görüşü alınmak şartıyla, veri madenciliği ve yeni veri üretimi konularındaki hasılat paylaşımına yönelik iş birlikleri kapsamında, kurum, kuruluşlar ile ücretsiz olarak veri paylaşılabilineceği ifade edilmektedir. Ayrıca, gerçek kişilerin ve özel hukuk tüzel kişilerinin Türkiye'ye ait Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisi kapsamındaki coğrafi verileri toplaması, üretmesi, paylaşması veya satması Çevre ve Şehircilik Bakanlığının iznine tabi olacağı kanunda belirtilen bir diğer husus olarak karşımıza çıkmaktadır (Coğrafi Bilgi Sistemleri ile

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 2020). Bu kanun kapsamında bilgi paylaşımına yönelik olarak ulusal güvenlik ve telif hakkı hususlarının göz önünde bulundurulması ve kamu kuruluşları arasındaki paylaşımın ücretsiz olacağı belirtilmesi kanunda yer alan önemli hususlardır.

Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

Yönetmelik ile gizlilik dereceli belgeler için belgenin içeriğine ve güncelliğine göre uygulanacak usul ve esasları tespit etmek suretiyle gizlilik dereceli belgelerde uygulama birliğini sağlanmaktadır. Kanun kamu kurum ve kuruluşlarını kapsamaktadır. Yönetmelikte ayrıntıları çalışmamızın Kamu Sektöründe Bilginin Sınıflandırılması bölümünde de açıklanan (Çok Gizli, Gizli ve Hizmete Özel) gizlilik dereceleri bulunmaktadır. Yönetmelik ile gizlilik derecelerinin neye göre ve kim tarafından belirleneceği ve bu gizlilik derecelerine göre belgelerin saklama koşulları belirlenmektedir. Yönetmeliğe göre bir belgeye Çok Gizli gizlilik derecesi vermeye idarenin üst yöneticisi yetkilidir. Gizlilik derecesi bulunmayan belgelerin paylaşımına yönelik yönetmelikte belirtilen iki husus bulunmaktadır. Bu hususlardan biri *“Gizlilik derecesi bulunmayan belge, bilmesi gereken prensibine uygun olarak işlem görür. Gizlilik derecesi bulunmayan belgenin bilmesi gereken dışındakilerle paylaşımı 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında gerçek veya tüzel kişilerce ilgili idareye yapılacak başvuruların değerlendirilmesi neticesinde gerçekleşir”* diğeri ise *“İdarelerin birbirleriyle gerçekleştirdikleri resmî yazışmalar, belgenin sahibi idarece yayımlanmadığı veya paylaşılmadığı sürece izinsiz olarak üçüncü şahıslarla paylaşamaz ve kamuoyuna açıklanamaz”* şeklindedir. Yönetmelik kapsamında süreli gizlilik (Çok Gizli belgeye gizlilik derecesinin verilmesi esnasında gizlilik derecesinin düşürüleceği, kaldırılacağı ya da belgenin imha edileceği tarih ya da olayın belge üzerinde belirtilmesi), çok gizli belgenin imhasına yönelik prosedür ve gizli ve hizmete özel belgelerin çoğaltılması ve tercüme edilmesine yönelik süreç gibi gizlilik dereceli belgelerin işleyişine yönelik ayrıntılar da verilmektedir. Kurumlar gizlilik dereceli belgelerin paylaşımında ve saklanmasında söz konusu hususlara riayet etmek durumdadır. Gizlilik dereceli bilgilere ait bu hususlar bilginin kurumlar arasında paylaşım koşullarını değiştirir niteliktedir.

32034 sayılı Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisi ve Ulusal Coğrafi Veri Paylaşım Matrisi Hakkında Kurul Kararı

Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisi, Türkiye'nin coğrafi verilerinin toplanması, işlenmesi, yönetimi, paylaşımı ve kullanımına ilişkin sorumluluklarını ve rollerini tanımlayan bir dokümandır. Bu matris, coğrafi verilerin sorumluluklarını belirleyen bir dizi ilke, politika, yasal

düzenlemeler, standartlar ve yönergeleri içermektedir. Ulusal Coğrafi Veri Paylaşım Matrisi ise, Türkiye'nin coğrafi verilerinin paylaşımına ilişkin politikaları, ilkeleri ve yönergeleri belirlemektedir. Bu matris, coğrafi verilerin paylaşımı için gereksinimler, veri paylaşımı için uygun formatlar ve standartlar, paylaşım kuralları ve prosedürleri gibi bir dizi konuyu kapsamaktadır. Her iki matris de, Türkiye'deki coğrafi verilerin yönetimi ve paylaşımı için bir çerçeve oluşturarak, coğrafi verilerin toplanması, işlenmesi, yönetimi, paylaşımı ve kullanımı konusunda standart bir yaklaşım sağlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda 32034 sayılı Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisi ve Ulusal Coğrafi Veri Paylaşım Matrisi Hakkında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü tarafından kurul kararı ile düzenlenmiştir (Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisi ve Ulusal Coğrafi Veri Paylaşım Matrisinin Kullanıma İlişkin Kurul Kararı, 2022).

32034 sayılı Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisi ve Ulusal Coğrafi Veri Paylaşım Matrisi Hakkında Kurul Kararı ve 31045 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemlerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun; Türkiye'nin coğrafi verilerinin paylaşımına ilişkin politikaları, ilkeleri ve yönergeleri belirlemesi, coğrafi verilerin paylaşımı için gereksinimleri, veri paylaşımı için uygun formatlar ve standartlar ve paylaşım kuralları gibi hususları içermesi bakımından önem arz etmektedir.

4.1.2. Diğer Anayasa Maddeleri, Kanun, Yönetmelik ve Genelgeler

Türkiye'de kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik oluşturulan yukarıda detayları verilen belli başlı kanun, genelge ve yönetmelikler dışında çalışma kapsamında değinilebilecek diğer yasal düzenlemeler arasında, adli konularda yapılacak bilgi paylaşımının usul ve esaslarını yasal bir çerçeve içine alan *5352 sayılı Adli Sicil Kanunu* verilebilir. Kesinleşmiş ceza ve güvenlik önlemlerine dair bilgilerin paylaşılması kapsamında 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu adli sicil bilgilerinin toplanmasına, sınıflandırılmasına, saklanmasına ve gerektiğinde paylaşılmasına dair usul ve esasları belirleyen ve adli sicil bilgilerinin ilgili kişiler tarafından sorgulanmasına yönelik koşulları düzenlemektedir (Adli Sicil Kanunu, 2005). Burada verilebilecek bir diğer yasal düzenleme *5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu*dur. Kanun çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından toplanan bilgilerin hukuka uygun bir şekilde kullanımına yönelik koşullar belirtilmektedir. Bu kanun kapsamında bilgilerin ilgililerle paylaşılacağı ifade edilmektedir (Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, 2006). *Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik* bu bölümde verilebilecek bir diğer mevzuat belgesidir. Yönetmelik, kamu

kurum ve kuruluşları arasında hızlı ve güvenli bir bilgi veya belge alışverişini gerçekleştirmeyi ve uygulama birliğini sağlamayı amaçlamaktadır (Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2020). Bu bölümde verilecek son mevzuat çalışması *Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmeliktir*. Söz konusu yönetmelik ile KVKK doğrultusunda kamuya açık olarak tutulacak olan veri sorumluları sicilinin oluşturulması, idaresi ile veri sorumluları siciline yapılması öngörülen kayıtlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ve bu usul ve esasların uygulanmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Yönetmelik, 30 Aralık 2017 tarihili Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik, 2017). Yönetmelik, bilgi paylaşımında kişisel verilerin korunmasına yönelik hususların eksiksiz, doğru, güncel ve hukuka uygunluğunun tesisi ve takibini sağlamaktadır. Kurumlar arasında gerçekleştirilen paylaşımlarda kişisel verilerin işlenmesinin yasalar çerçevesinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Söz konusu yönetmelik bu kapsamda önemlidir.

4.1.3. İlgili Plan, Strateji ve Rehberler

Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımına dair anayasa, kanun ve yönetmelikler dışında oluşturulan plan, strateji ve kılavuzlarda bulunmaktadır. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımına doğrudan veya dolaylı olarak etki eden plan, strateji ve kılavuzlar bu kısımda ele alınmaktadır.

Devlet Planlama Teşkilatının Kamu Bilgi ve İletişim Teknolojisi Projeleri Hazırlama Kılavuzu

Devlet Planlama Teşkilatı koordinatörlüğünde hazırlanmış olan Kamu Bilgi ve İletişim Teknolojisi Projeleri Hazırlama Kılavuzu ile kamuya ait kaynakların etkin bir biçimde kullanılarak bilgi paylaşımı temelli, birlikte çalışabilir bir devlet yapısının inşasına katkı sağlanması planlanmıştır. Kılavuzun temel amacı, kamu yatırımlarının hazırlık sürecinden başlayarak gerçekçi fayda ve maliyet analizlerine dayandırılması, tespit edilen iş programıyla uyumlu kaynak tahsisine olanak sağlayarak projelerin zamanında ve beklenen faydayı sağlayacak biçimde tamamlanması, kurum içi ve kurumlar arası tekrarların önüne geçilmesi vasıtası ile kamu kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması ve kamu kuruluşları arasında bilgi paylaşımını esas alan birlikte çalışabilir bir e-Devlet yapısının oluşturulması için kamu kuruluşlarına yol göstermektir. Kurumların faaliyetlerinin daha etkili, daha verimli ve daha hızlı hale gelmesi bilgi ve iletişim teknolojilerinin imkânları vasıtası ile oluşturulan BİT projelerinin temel amacıdır. Bu kapsamda kamuya ait BİT projelerinde öncelikli amaç kamu kurumlarının verdiği

hizmetlerde verimlilik ve etkinliğin artırılması ve elektronik ortamda sunulacak hizmetlerin kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı ve birlikte çalışabilirliğin sağlanması vasıtası ile yaygınlaştırılmasıdır. Kılavuz da vurgulanan hususlardan birisi de BİT projelerinin kurumlar arası bilgi paylaşımının ve birlikte çalışabilirliğin sağlanması amacıyla oluşturulan Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi'ne uygun biçimde hazırlanması zorunluluğudur. 2011 yılında Kalkınma Bakanlığı olarak yeniden yapılandırılan T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından yayımlanan kılavuz kapsamında kamu kurumları arasında birlikte çalışabilirlik ve bilgi paylaşımına yönelik projelere öncelik verileceği vurgulanmaktadır. Ayrıca BİT projelerinin ekonomik faydalarla beraber sosyal faydaları da vardır. Bu olası sosyal faydaların içerisinde Bilgi paylaşım kapasitesinin artması da bulunmaktadır (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2005).

Çalışmanın farklı bölümlerinde de ifade edildiği gibi birlikte çalışabilirlik kamu sektörü bilgisinin paylaşımı konusunun temelinde yer almaktadır. Devlet Planlama Teşkilatının Kamu Bilgi ve İletişim Teknolojisi Projeleri Hazırlama Kılavuzu birlikte çalışabilirlik konusunda hazırlanmış kamu kurumlarına yol gösterici örnek çalışmalardan birisidir. Kılavuz da değinilen iki husus kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik önem teşkil etmektedir. Bunlardan ilki kamu kurumlarının birlikte çalışabilirliğine ve bilgi paylaşımına yönelik BİT projelerine önem verileceği diğeri ise BİT projelerinin kurumlar arası bilgi paylaşımının ve birlikte çalışabilirliğin teşkili maksadıyla hazırlanan Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi'ne uygun şekilde hazırlanması zorunluluğudur. Yine BİT projelerinin sosyal faydası olarak bilgi paylaşım kapasitesinin artması hususunun verilmesi de kılavuzda yer alan ve bilgi paylaşımının önemine vurgu yapan bir noktadır.

Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi

Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi, e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında öncelikle kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere kamuya elektronik ortamda hizmet veren bütün kurumlar arasında birlikte çalışılabilirliği tesis etmek ve bu çerçevede yetki, sorumluluk, esas, prensip, yöntem ve kriterler ile teknik standartları tespit etmek maksadıyla hazırlanmıştır. Rehberin ana hedefi olarak, kurumların ya da kişilerin münferit gereksinimlerin giderilmesi yerine, kurumlar için en kritik varlık olarak görülen ve kurumların değerini belirleyen bilginin paylaşımına yönelik ihtiyaçlarının karşılanarak kamunun ortak çıkarlarının korunması gösterilmiştir. Kurumlar arası bilgi paylaşımının gerçekleşebilmesi için, kurumların sahip oldukları ve gereksinim duydukları bilgilerin

açıkça ortaya konmasının gerekli olduğu bu yüzden de kurumların ellerindeki kaynakların tanımlanmasının ve kimin hangi bilgiye hangi koşullarda ulaşabileceğine dair bilgilerin tutulmasının gerekliliği belirtilmiştir.

Rehberde yer alan teknik standartlar bölümünde belirlenen konular elektronik devlet hizmetlerinin sunumunda kamu kurum ve kuruluşlarının birlikte çalışabilirliğinin temelini teşkil etmektedir. Belirlenen konular; *“devletin etkin bir biçimde işleyişinin sağlanması ve bilgiye dayalı karar verme süreçlerinin iyileştirilmesiyle sağlanacak olup tüm bu hedefler kurumlar arası bilgi paylaşımını gerektirmektedir.”* Birlikte çalışabilirlik ihtiyaçları içerisinde geneli oluşturan teknik standartların acil gereksinimler ya da düzenli olarak gerçekleştirilen kontroller sonucunda günün şartlarına uyumlu hale getirilmek üzere güncelleneceği söz konusu güncellemelerin rehberi hazırlayan Birlikte Çalışabilirlik Çalışma Grubu tarafından değerlendirileceği ancak gereklilik görüldüğü durumda çalışma grubunun başta geri bildirim ve tavsiyelerde bulunan kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere ilgili bütün tarafların iştiraki ile gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

Kamu kurumlarının sahip oldukları bilginin neredeyse tamamının bilgi teknolojileri aracılığı ile kullanılıp işlem gördüğünü vurgulayan rehber ile bilginin karşı karşıya kaldığı tehlikelerin de bilgi teknolojilerinin yaygın kullanımından kaynaklı olarak fazlalaştığı bu nedenle bilgi güvenliğine yönelik tedbirler alınmasının mecburi bir hal aldığı belirtilmektedir. Bu doğrultuda rehber kapsamında *“kurum içinde üretilen, işlenen, depolanan, iletilen, imha edilen ve kullanılan bilgi ile kurumlar arasında iletilen bilginin gizliliği, bütünlüğü ve erişilebilirliğini korumak güvenliğin temel hedefidir. Bilgi güvenliği yönetim sistemleri bu temel hedefi gerçekleştirmek amacıyla tasarlanmalıdır.”* ve *“bilgi güvenliğinin sağlanması, güvenlik önlemlerinin seçilmesi ve uygulanması ile sınırlı değildir. Sürekli olarak yeni güvenlik açıkları ve saldırıların ortaya çıkması, kurum bilgi sistemlerinde teknolojik gelişmeler sonucu meydana gelen değişiklikler göz önüne alınarak güvenlik önlemlerinin düzenli olarak kontrol edilmesi, gerektiğinde iyileştirmeler ve değişiklikler yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır”* ifadeleri ile kurumlar arası bilgi paylaşımı bağlamında bilgi güvenliğine yönelik tedbirlerin kurumlarca alınması gerekliliği ve bununda etkili ve verimli bilgi güvenliği yönetim sistemlerince sağlanmasının mümkün olacağı vurgulanmaktadır.

Rehberin temel amaçlarından biri olarak da kurumların ya da kişilerin münferit gereksinimlerinin giderilmesi yerine, bilgi paylaşımı gereksinimlerinin karşılanarak

kamunun ortak çıkarlarının korunması gösterilmiştir. Bu doğrultuda da rehber ile ilgili tüm süreçlerin mutabakata dayalı olarak yürütülmesinin amaçlandığı ifade edilmektedir.

Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi; "Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplumu Dairesi koordinasyonunda, Başbakanlık, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Maliye Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, Türk Standardları Enstitüsü, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu, Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, TÜRKSAT, Türkiye Bilişim Vakfı ve Türkiye Bilişim Derneği katkılarıyla hazırlanmıştır" (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Birlikte çalışabilirlik, etkili bir bilgi paylaşımının önemli bir parçasıdır. Bu noktada kamu kurum ve kuruluşları ve kamuya elektronik ortamda hizmet veren bütün kurumlar arasında birlikte çalışılabilirliğin temelini oluşturan ve birlikte çalışabilirlikte uygulanacak adımları içeren Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi kurumlar arası bilgi paylaşımında temel çalışmalardan birisi ve kurumlar arasında koordinasyon sağlayarak etkili bilgi paylaşımının gerçekleşmesinde yol gösterici bir rehber konumundadır. Rehber kapsamında bilgi güvenliğine yapılan vurgular, rehberin sürekli gözden geçirilerek ihtiyaç ve öneriler doğrultusunda sorumlu kurumlar tarafından güncel tutulması ve bilgi paylaşımında şahıs ya da tek bir kurumun değil tüm kurumların bilgi paylaşımı ihtiyaçları ve ortak çıkarlarının korunması ve rehber ile ilgili tüm süreçlerin mutabakata dayalı olarak yürütülmesi hedefleri rehberin içerisinde yer alan önemli hususlardır.

2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı

Türkiye’de kamu kurumlarında bilgi paylaşımının münferit örnekler haricinde yeterince gelişmediği, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını sağlayacak yeni kanalların oluşturulması gerektiği ve kurumlar arasında etkin bilgi paylaşımının sağlanarak elektronik kamu hizmetlerinin geliştirilmesi gerektiği düşüncelerinin 2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi projesine giden yolda katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Bilgi Toplumu Stratejisinin temel hedefleri arasında kamuda iş süreçlerinin incelenerek kamu yönetiminde ve işleyişinde modernizasyonunun teşkili, kamunun vatandaşlara ve iş dünyasına sunduğu hizmetlerin daha etkin, daha hızlı, daha kolay erişilebilir ve verimli sunulması yer almaktadır. Eylem planında Kamu Yönetiminde Modernizasyon başlığı altında yer alan eylem ana temaları içinde bulunan Bilgi Toplumu Kurumsal Yapılanması ve Yönetişimi, Ortak Teknoloji Hizmetleri ve Altyapı, Veri ve Bilgi Yönetimi ve Güvenlik

ve Kişisel Bilgilerin Mahremiyeti temaları çalışma kapsamında önem arz eden temalardır. Eylem planında vurgulanan en önemli husulardan birisi kamu kurumlarına beraber çalışmalarını gerektirecek ortak sorumluluklar verilmesidir. Eylem planında yüz on bir adet eylem bulunmaktadır. Bu eylemlerden kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı konusuna doğrudan ya da dolaylı etki edebilecek pek çok farklı başlık bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır; Kamu çalışanlarına temel seviye BİT kursları verilmesi, Türkiye Kültür Portalı, Tek Nokta Bilgilendirme Portalı, Türkiye Turizm Portalı, Sağlık Bilgi Sisteminin kurulması, Entegre e-Kütüphane Sistemi, Ulusal Yargı Ağının Geliştirilmesi ve Adalet Hizmetlerine Erişim, Sosyal Güvenlik Sistemleri Entegrasyonu, Adres Kayıt Sistemi, Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi, Ulusal Ulaştırma Portalı, Kamu Güvenli Ağı, Ortak Hizmetlerin Oluşturulması, Birlikte Çalışabilirlik Standartları ve Veri Paylaşımı Altyapısı, Kamudaki Sayısal Bilginin Paylaşımı ve Tekrar Kullanımına Yönelik Esasların Belirlenmesi, Bilgi Güvenliği ile İlgili Yasal Düzenlemeler (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2006).

Eylem Planında yer alan 81 nolu eylem olan *“Kamudaki Sayısal Bilginin Paylaşımı ve Tekrar Kullanımına Yönelik Esasların Tespiti”* ile *“kamu kaynakları kullanılarak üretilen bilginin kamu kurumları, işletmeler ve vatandaşlar tarafından kullanımının kolaylaştırılmasını”* yani şeffaflık ve hesap verebilirliğin artırılmasını, kamu kaynakları ile üretilen bilginin yalnızca kamu kurumlarının değil işletmeler ve vatandaşların da faydalanabileceği bir kaynak haline gelmesini, bilgi paylaşımının sadece teknik bir süreç değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik bir kalkınma aracına dönüştürülmesini, kamunun sahip olduğu sayısal içeriğin ekonomiye kazandırılmasını hedeflemektedir. Eylem Planında hedeflenen düzenlemelerin gerçekleşmesi halinde; bilgiye erişim daha kolay hâle gelecek, kamu kurumları, bilgiyi üretmek yerine sonraki aşama olan bilgiye dayalı katma değeri üretmek içine çaba harcayacak ve nihayetinde de bilginin üretimi amacıyla kullanılan kamu imkanlarının toplumun genelinde ortaya çıkaracağı yarar daha ileri düzeylerde olacaktır (Civelek ve Aşık, 2011).

Eylem planının özünde yer alan Kamu Kurumlarına beraber çalışmalarını gerektirecek ortak sorumluluklar verilmesi düşüncesi kurumlar arasında yapılacak paylaşımların başlangıç noktasında yer alabilecek bir husustur. Plan içerisinde yer alan Adres Kayıt Sistemi, Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS) gibi bazı uygulamalar hayata geçirilmiştir. Ancak hala plan dâhilinde olup hayata geçirilmeyi bekleyen çok sayıda eylemin olduğu görülmektedir. Bu kapsamda 2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı, bilgiye kolay erişim için yeni kanalların oluşturulması gerektiği düşüncesinden

hareketle bilgi paylaşımının önemini ve paylaşımın toplum için ortaya çıkaracağı faydaları ele alan temel metinlerden birisidir.

Dokuzuncu, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planları

Ulusal boyutta ekonomik gelişmeyi sağlayarak dengeli bir büyümeyi amaç edinen planlar dizisi olarak tanımlanan kalkınma planları içerisinde, sırasıyla 2007-2013, 2014-2018 ve 2019-2023 yıllarını kapsayan; Dokuzuncu, Onuncu ve On Birinci kalkınma planlarında da kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı, bu konuda standartlar ve yazılı metinler oluşturulması ve teknik altyapı ile ilgili hedefler yer almaktadır (Ayten ve Dede 2003). Bu hedefler söz konusu kalkınma planlarında aşağıdaki ifadeler ile kendine yer bulmuştur:

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013); kamu kurumları arasında değişimin çok boyutlu ve hızlı bir biçimde yaşandığı, rekabetin yoğunlaştığı ve belirsizliklerin arttığı bir döneme denk gelmektedir. Küreselleşmenin etkisinin arttığı, kişiler, kurumlar ve uluslar için fırsatların ve risklerin çoğaldığı bu dönemde, Plan, *“Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel başta olmak üzere tüm alanlarda bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştireceği dönüşümleri ortaya koyan temel politika dokümanıdır.”* Bu kapsamda Dokuzuncu Kalkınma Planı, İstikrarlı büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel boyutta rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye Vizyonu ve Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanmıştır (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2006, s.10).

Dokuzuncu Kalkınma Planında, bilgi paylaşımı konusuna ve önemine değinilerek, *“e-Devlet Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Etkinleştirilmesi”* başlığı altında 706. Maddede;

“kamu hizmet sunumunda temel bilgi altyapılarının oluşturulması sağlanacak; bu kapsamda gerçek kişilerde olduğu gibi tüzel kişiler için de tek numaraya dayalı bilgi sistemi ile adres ve gayrimenkul bilgi sistemleri geliştirilecektir. Gerçek ve tüzel kişilere ait temel bilgilerin ortak veri tabanlarından, belirli yetki ve sorumluluk ilkeleri çerçevesinde, ilgili kamu kuruluşları arasında elektronik ortamda etkin paylaşımı sağlanacaktır. e-Devlet hizmetlerinin gerektirdiği kurumlar arası bilgi paylaşımında, kişisel bilgilerin mahremiyeti ilkesinin gözetilmesi esas olacaktır”,

İfadesi bulunmaktadır (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2006, s.104-105). Bilgi paylaşımında kişisel verilerin korunması, bilgi paylaşımına yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması, bilgi paylaşımının ortak alanlardan gerçekleştirilmesi, daha etkin bir bilgi paylaşımının hedeflenmesi hususları, Dokuzuncu Kalkınma Planında yer alan kamu bilgisinin paylaşımının etkinleştirilmesine yönelik kritik hususlardır.

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ile; “Türkiye’nin uluslararası değer zinciri hiyerarşisinde üst basamaklara çıkmış, yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmiş ve mutlak yoksulluk sorununu çözmüş bir ülke haline gelmesi amaçlanmaktadır.” Bilgiyi üretip ekonomik ve sosyal yarara çevirebilen ve bu süreci bilgi ve iletişim teknolojileri ile entegre edebilen bireylerin yetişmesi de planda amaçlanan önemli hususlardan biridir. Kamu Hizmetlerinde e-Devlet Uygulamaları başlığı altında sırasıyla 400. ve 410. Maddelerde;

“Katma değerli yeni ürün ve hizmet sunumuna katkı sağlamak üzere kamu sektörünün elinde bulunan bilginin paylaşımı önem arz etmektedir”,

“Katma değerli yeni hizmetlerin üretimi amacıyla ticari değeri olan veriler başta olmak üzere kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ve yeniden kullanımı sağlanacaktır”,

ifadeleri yer almaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013, s.54-55). Söz konusu maddeler kamu sektörü bilgisinin paylaşımının ve yeniden kullanımının önemini doğrudan vurgulamaktadır.

On Birinci Kalkınma Planında (2019-2023); “daha fazla değer üreten, daha adil paylaşan, daha güçlü ve müreffeh Türkiye” vizyonunun gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Kalkınma Planı, diğer politika dokümanları ve stratejik planların oluşturulmasında bütün kurumlara, önceliklerini tespit etmeye rehberlik edecek bir politika seti sunmaktadır. Söz konusu planda belirlenen amaç ve kaynaklar doğrultusunda, kamu kurum ve kuruluşları; yatırım, politika, cari harcamalar ile kukuki ve kurumsal düzenlemelerini belirleyeceklerdir. Planın amaç, hedef, ilke ve politikaları kapsamında kamu kurum ve kuruluşları görev alanlarına dair alt politikaların ve önlemlerin geliştirilmesinden mükellef olacaktır. On Birinci Kalkınma Planı, kamu kurumları arasında ortak bir politika seti ortaya koyduğundan bilginin kamu kurumları ile paylaşılması noktasında önemlidir.

On Birinci Kalkınma Planının diğer maddelerinde geçen ve kamu kurumları arasında iş birliğinin önemine değinen, bilgi paylaşımını etkileyebilecek mevzuat maddeleri şu şekilde özetlenebilir:

- Dijital Dönüşüm başlığı altında; 344. madde de *“İmalat sanayiinin dijital dönüşümüne yönelik iş birliği ve bilgi paylaşımını güçlendirecek arayüzlerin ve standartların oluşturulması ve farkındalığın artırılması sağlanacaktır.”*, Eğitim başlığı altında; 555.2. madde de *“Mükerrerliği önlemeye, belge ve sertifikaların kurumlar arası paylaşımına yönelik ulusal hayat boyu öğrenme ve izleme sistemi kurulacaktır.”*
- Lojistik ve Ulaştırma başlığı altında; 512.3. maddede *“Trafik güvenliği konusunda faaliyet gösteren mevcut kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyon ile veri paylaşımı en üst seviyeye çıkarılacaktır.”*
- Sağlık başlığı altında; 812.2. maddede *“Kurumlar arası veri paylaşımı konusunda iş birliği ve koordinasyon geliştirilecektir.”*
- Otomotiv başlığı altında 382.5. maddede *“Otomotiv sektörü ile elektronik, yazılım, elektrikli makine, ana metal ve savunma gibi diğer sektörlerle iş birliği ve bütünleşme sağlamaya yönelik tedbirlerin alınması kapsamında bilgi paylaşım organizasyonları desteklenecektir.”*
- Sosyal Hizmetler, Sosyal Yardımlar ve Yoksullukla Mücadele başlığı altında; 627.2. maddede *“Başta yerel yönetimler olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla karşılıklı veri paylaşımı sağlanacaktır.”*
- Afet Yönetimi başlığı altında; 727. maddede *“Afet yönetiminin etkinliğini artırmak üzere kurumlar arasında sürdürülebilir iletişim altyapısı üzerinden karar desteği sağlamaya yönelik veri paylaşımını iyileştirecek kesintisiz haberleşme altyapısı ile afet yönetimi bilgi ve karar destek sistemleri geliştirilecektir.”*
- Kamu Hizmetlerinde e-Devlet Uygulamaları başlığı altında; 812.2. maddede *“Kamu bilgi sistemlerinde veri standardizasyonu sağlanacak, kurumlar arası veri paylaşımının önündeki engelleri kaldırmaya yönelik düzenlemeler yapılacaktır.”*
(Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Genel olarak kalkınma planlarında; kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının önemine değinilmiş ve kamu kurumları arasında ortak politika metinleri ortaya konularak iş birliğinin sağlanması hedeflenmiştir. İlk ele aldığımız Dokuzuncu Kalkınma Planında sadece e-Devlet hizmetlerinin gerektirdiği kurumlar arası veri ve bilgi paylaşımına vurgu yapılmış, Onuncu Kalkınma Planında da yine e-Devlet hizmetlerinin gerektirdiği veri ve

bilgi paylaşımına değinilmiş ayrıca yüzeysel olarak maliye ve çevre konularında veri ve bilgi paylaşımı konuları ele alınmıştır. On Birinci Kalkınma Planında ise lojistik ve ulaştırma, otomotiv, sağlık, sosyal hizmetler, eğitim, dijital dönüşüm gibi pek çok farklı konuda veri ve bilgi paylaşımı hususu yer almıştır. Görüldüğü üzere her kalkınma planı kendisinden bir önceki döneme kıyasla bilgi paylaşımı konusunda politikaların oluşturulması, bilgi paylaşımına yönelik engellerin kaldırılması, standardizasyonun sağlanması, iş birliği ve koordinasyonun geliştirilmesi gibi daha fazla hedefler içermekte ve veri ve bilgi paylaşımının artan önemine dikkat çekmektedir.

Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı

T.C. Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından yayınlanan 2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı kamunun dijital dönüşümü, kamu kurumları arasında koordinasyon, iş birliği ve bilgi paylaşımına yönelik dikkate değer bir diğer çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır. *“2011 yılında yürürlüğe giren 655 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bilgi toplumu politika, hedef ve stratejileri çerçevesinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla gerekli iş birliği ve koordinasyonu sağlayarak e-Devlet hizmetlerinin kapsamı ve yürütülmesine ilişkin usul ve esaslar ile bu hizmetlere ilişkin eylem planlarını hazırlamak, koordinasyon ve izleme faaliyetlerini yürütmek, gerekli düzenlemeleri hazırlamak ve bu kapsamda ilgili faaliyetleri koordine etmek görevi Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına”* verilmiştir. Bu kapsamda söz konusu Bakanlıkça 2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanmıştır. Plan kapsamında kamu kurum ve kuruluşları arasında tecrübe ve bilgi paylaşımını sağlayabilecek platformlar ve çalışma gruplarının oluşturulması hedeflenmektedir. Ayrıca kamu sektöründe koordinasyon, iş birliği ve bilgi paylaşımının artırılarak kurumlar arası birlikte çalışabilirlik ve bilgi paylaşımının en etkin düzeye taşınmasının sağlanması planın amaçları içerisindedir. 2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planının; Bütüncül bakış açısı ve iş birliği ile birlikte çalışabilirliği sağlayacağı, teknolojiyi dinamik biçimde gereksinimlere uyarlayacağı ve kullanacağı, katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir yaklaşımlar ile insan odaklı şekilleneceği, yenilikçi ve çevreci yaklaşımları ortaya çıkarıp fırsatlara dönüştüreceği, kullanılabilir, erişilebilir ve bilgi güvenliği gereksinimlerini sağlayan hizmet üretip sunacağı belirtilmektedir. Bu değerlere yönelik olarak biçimlenen Eylem Planı'nın stratejisinin odağı Entegre, teknolojik, katılımcı, inovatif/yenilikçi ve nitelikli (ETKİN) e-Devlet Ekosistemi olarak belirlenmiştir. e-Devlet ekosistemi oluşturma

ve sürdürme yaklaşımı doğrultusunda dört stratejik amaç⁶, 13 hedef ve 43 eylem yer almaktadır. (T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016).

Merkezi devlet teşkilatı yapısında 2017 yılında Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesine müteakip önemli değişiklikler yapılmıştır. Başbakanlığın ve bazı Bakanlıkların kaldırılması, bazı Bakanlıklarda da yeniden düzenlemeye gidilmesi ile birlikte 2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı'nda bulunan eylemlerden sorumlu ve ilgili kurum ve kuruluşların yapısı da büyük oranda değişmiştir. Her ne kadar e-Devlet hizmetlerinin kapsamı ve yürütülmesine dair usul ve esasları tespit etmek, söz konusu hizmetlere dair eylem planları ortaya koymak, koordinasyon ve izleme faaliyetlerini yürütmek sorumluluğu Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nda bulunsa da, Cumhurbaşkanlığı bünyesinde oluşturulan Dijital Dönüşüm Ofisi'ne de kamunun dijital dönüşümünü (e-Devlet dönüşümü) koordine etmek vazifesi tevdi edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı bünyesine kurulan idari yapıların alt mevzuat çalışmaları henüz hazırlanmamıştır. Bu çalışmaların tamamlanması ile beraber e-Devlet hizmetlerinin idamesi ve koordinasyonunda Dijital Dönüşüm Ofisinin görev ve yetki alanının genişleyeceği öngörülmektedir. Ayrıca Türkiye'nin ulusal kalkınma planı ve bilgi toplumu stratejisi ile uyumlu ilk kapsamlı e-Devlet stratejisi ve eylem planı olarak 2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı gösterilmektedir (Yazıcı, 2019).

İş birliği ve koordinasyon etkili bir bilgi paylaşımında temel faktörlerdir. Kurumlar arası birlikte çalışabilirlikte iş birliği ve koordinasyonun artırılmasını hedefleyen eylem planı kurumlar arası bilgi paylaşımı hususunda oluşturulan etkili ve kapsamlı bir çalışmadır. Eylem planının içerdiği amaçlar kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik verimli ve etkin içeriklere sahiptir. Özellikle eylem planı içerisinde yer alan; kamu kurum ve kuruluşları arasında tecrübe ve bilgi paylaşımını tesis edebilecek platformlar ve çalışma gruplarının oluşturulması ve kamu sektöründe koordinasyon, iş birliği ve bilgi paylaşımının artırılarak kurumlar arası birlikte çalışabilirlik ve bilgi paylaşımının en üst seviyeye taşınmasının sağlanması hedefleri doğrudan kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının esaslarını belirlemeye yöneliktir. Ayrıca yakın gelecekte kamunun dijital dönüşümünü (e-Devlet dönüşümü) koordine edecek kurum olarak Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisinin bu eylem planı içeriğinde vurgulanması hususu da kurumlar

⁶ “Stratejik Amaç 1: e-Devlet Ekosisteminin Etkinliğinin ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanması, Stratejik Amaç 2: Altyapı ve İdari Hizmetlere Yönelik Ortak Sistemlerin Hayata Geçirilmesi, Stratejik Amaç 3: Kamu Hizmetlerinde e-Dönüşümün Sağlanması, Stratejik Amaç 4: Kullanım, Katılım ve Şeffaflığın Artırılması”

arası bilgi paylaşımında koordinasyonu sağlayabilecek kurumun yine aynı kurum olabileceğine yönelik değerlendirmelerde bulunmayı beraberinde getirecektir.

Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından 2021-2025 yılları arasındaki sürece yönelik olarak hazırlanan Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi (UYZS) Türkiye’de yapılan veri paylaşımına yönelik kapsamlı çalışmalar ve kararlar içeren dokümanlardan birisidir. Söz konusu strateji içeriğinde kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik olarak yapay zekâ (YZ) proje ve faaliyetleri için gerekli olan kaliteli veriye kolay erişim ile kurumlar arası ve sektörel güvenli veri paylaşımı konusunda idari, hukuki ve teknik boyutta çok sayıda başlık ve hedef bulunmaktadır. Söz konusu hedeflerin başlıcaları; güvenli bilgi paylaşımı, veri toplama, depolama, paylaşma ve işlemeye yönelik alt yapının teşkili, YZ ekosisteminin kurulmasına veri ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmaya yönelik laboratuvarlar kurulması, sınır ötesi bilgi paylaşımı ve standardizasyon çalışmalarına aktif katılım, veri paylaşımı ve yeniden kullanım anlaşmaları çerçevesinde, endüstriyel ve kişisel veri platformları aracılığıyla özel olarak tutulan verilere gelişmiş erişim sağlanması, CBDDO tarafından yürütülmekte olan, kurumlar arası iş birliğini geliştirmek ve kamuda veriye dayalı etkin karar alma süreçleri oluşturmak amacıyla kamu kurumlarının tüm uygulama, platform ve altyapı katmanlarında kullandıkları verilere ilişkin standart ve tanımlamaların yer alacağı Ulusal Veri Sözlüğü (UVS) oluşturma çabaları kapsamında “veri sahipliği/sorumluluğu belirlenerek kurumsal hafızanın kişilerden bağımsız olarak yönetilebilmesi ve kurumlar arası entegrasyon sorunlarının en aza indirgenmesi, kişiler ve kurumlar arası veri paylaşımının, yasal çerçeveye uygun olarak gerçekleştirilmesi, kamu kurum ve kuruluşları arasında güvenli ve kesintisiz veri paylaşımını kolaylaştıracak kurumların bu kapsamdaki yetki ve sorumluluklarını belirleyecek düzenlemeler yapılması, kamu kurumları arasında güvenli veri paylaşımını ve analizini sağlayacak Kamu Veri Alanı kurulması, veri paylaşımına yönelik bulut platformları kurulmasıdır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2021).

UYZS, ulusal ve uluslararası alanda veri paylaşımına yönelik güvenli ve etkin bilgi paylaşımı için gerekli teknik altyapının, Kamu Veri Alanının, bulut platformlarının kurulması, kurumlar arası entegrasyonun sağlanması, kurumların bilgi paylaşımı konusunda yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi ve kurumlar arasında gerçekleştirilecek bilgi paylaşımının yasal çerçeveye uygunluğu gibi çok sayıda kritik

önemde konuya yönelik kapsamlı çalışmalar ve kararlar içeren bir doküman olma özelliği taşımaktadır.

Ulusal Veri Sözlüğü çalışması ve özellikle “*kamu kurumları arasında güvenli veri yönetişimini sağlayacak Kamu Veri Alanı kurulması*” hedefi kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik kapsamlı çalışmalar olarak Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi içinde yer almaktadır. Kişisel verilerin mahremiyetine değinilerek YZ sistemlerinde kullanılan tüm verilerin kişisel verilerin gizliliğine zarar vermeyecek şekilde işlenmesinin öneminin rehber içerisinde farklı yerlerde vurgulanması bilgi paylaşımında kişisel verilerin kullanımının yasal çerçeve içerisindeki önemini bir kez daha açıkça göstermektedir. Kişiler ve kurumlar arası veri paylaşımının yasal çerçeveye uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekliliğine yapılan vurgu, uluslararası iş birliği ve güvenli paylaşım vurguları da UYZS içerisinde yer alan önemli hususlardır. Kamu bilgisinin paylaşımı noktasında bilgi paylaşım sürecinin yönetilmesi, kurumlar arasındaki süreçlerin aktif işletilmesi ve kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasında etken olacak çok sayıda konu başlığı UYZS içeriğinde yer almaktadır.

4.2. AB, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE OECD DÜZENLEMELERİNDE KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİ

AB ülkelerinde bilgi edinme hakkına yönelik mekanizmalar oluşturulmasına ve katılım süreçlerinin hızlandırılmasına yönelik programlar oluşturulmaktadır. AB’de kamuoyu hassasiyeti çerçevesinden bakıldığında Avrupa kamuoyunun özellikle yolsuzluklar ve etik sorunlar bağlamında oldukça hassas olduğu ve özellikle politikacıların bu hususlarda daha dikkatli davranma ihtiyacı hissettikleri görülmektedir. AB ülkelerinde yolsuzluk ve etik sorunlarla etkin mücadele metotları kullanılmasına rağmen hala önemli sorunlar yaşanmaktadır. Etik ilkelere bağlı yönetim ve yolsuzlukların minimuma indirgenmesi minvalinde AB mevzuatı geliştirilmekte ve bilgi edinme hakkının kullanımı etkinleştirilerek kamuoyu denetiminin artmasını sağlayacak önleyici mekanizmalar güçlendirilmektedir (Uzun, 2005). Yasal düzenlemeler, AB ülkelerinin bilgi güvenliği politikalarını en doğru ifade eden kaynaklardır. Yasal düzenlemeler, üzerinde uzlaşmış politikaların hayata geçirilmiş olması anlamına da gelmektedir. Tehdit ile ne zaman ve hangi boyutta karşılaşılacağına ilişkin bilginin üst değer olarak nitelendirildiği günümüzde öngörülmesi mümkün görünmemektedir. Hukuken ve/veya tüm teknik tedbirler uygulanmasına rağmen zararlı bir kodun üretim ve dağıtımının tamamıyla önüne geçilebilmesi mümkün olamamaktadır. Ancak söz konusu zararlı kodun kullanımının ardından meydana gelen

fiilin nasıl değerlendirileceği hususunda, AB çatısı altında bilgi güvenliği politikaları oluşturulmakta ve yasal düzenlemelerin toplumsal gelişmelerin gerisinde kalmaması maksadıyla girişimlerde bulunmaktadır (Henkoğlu ve Yılmaz, 2013). AB ülkelerinde bilgi güvenliği politikaları ve kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik oluşturulan yönetmelik, direktif, ilke, yasa ve bazı yasal düzenlemeler bu kısımda ayrıntılandırılmaktadır.

Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation - GDPR)

Avrupa hukukunda yer alan Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Türkiye'deki karşılığı olarak nitelendirilebilecek kanun KVKK'dır. Değişen ve ilerleyen teknolojinin getirdiği yenilikler ve doğurduğu riskler ile AB ülkelerinde kişisel verilerin korunması hukukunun standartlaştırılması ihtiyacı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün oluşturulması gereksinimini doğurmuştur (Dülger, 2019). GDPR, bütün Avrupa Birliği çapında üye ülke vatandaşlarının kişisel verilerini muhafaza etmek amacıyla düzenlenmiştir. Söz konusu yönetmelik, AB bilgi güvenliği politikalarının ve yasal düzenlemelerin en önemli unsurlarından biri olan 95/46/EC sayılı veri koruma direktifinin yerini alarak 25 Mayıs 2018'de AB ülkelerinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik ayrıca üye ülkelerin kurum ve kuruluşlarında depolanan kişisel veri ve bilgilerin yönetmelikte önerilen prensipler uyarınca güvenliğini sağlamayı amaçlar. Kapsamı ise AB sınırları dâhilindeki vatandaşların kişisel verilerinin saklandığı bütün kurum ve kuruluşlardır. Ancak herhangi bir kurum, kuruluş veya tüzel kişi AB sınırlarının dışında bile olsa eğer AB vatandaşlarının kişisel verilerini bulunduruyorsa bu yönetmeliğe tabidir (European Parliament & Council, 2016).

AB vatandaşlarının kişisel verilerinin korunması ve güvenliğinin sağlanması amacıyla oluşturulan Genel Veri Koruma Yönetmeliği, bilgi paylaşımında kurum ve kuruluşların kişisel verileri daha dikkatli işlemelerini yasal çerçevede ele almaktadır. Yönetmeliğe aykırı hareket eden kurum ve kuruluşlara cezai yaptırımlar uygulanabilmekte bu da kişisel verilerin işlenmesi ve paylaşımında kurumların daha dikkatli davranmasını sağlamaktadır.

OECD Gizlilik ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin rehber ilkeleri (OECD Guidelines on Protection of Privacy and Personal Data)

OECD, 23.09.1980 tarihinde Gizlilik ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin rehber ilkelerini (OECD Guidelines on Protection of Privacy and Personal Data) kabul etmiş ve

bu sayede kişisel verilerin korunması ile ilgili uluslararası alanda adım atan ilk kuruluş olmuştur. Bağlayıcılığı bulunmamasına karşın üye devletler kişisel verilerin korunması hukuku alanındaki düzenlemelerinde OECD İlkeleri'ni dikkate alarak hareket etmiştir (Dülger, 2020). 1980 yılında yayınlanmış ve 2013 yılında güncellenmiş olan OECD Rehber İlkeleri 8 ana başlıkta oluşturulmuştur. Bu başlıklar ve ilkeler şu şekilde açıklanabilir (OECD, 2013):

- Sınırlılık: Kişisel verilerin toplanmasında hukuka uygun sebepler ve araçlarla toplanmalıdır, veri sahiplerinin toplama konusunda bilgilendirilmeleri ve bilinçli rızalarının alınması gerekmektedir.
- Kalite: Toplanan veriler kullanılan amaç doğrultusunda mümkün olduğunca tam, güncel ve doğru olmalıdır.
- Amaca Özgünlük: Kişisel verilerin toplanma amacı belirlenmelidir. Veriler sadece belirlenen amaç için kullanılmalıdır.
- Kullanım Sınırlaması: Toplanan veriler belirtilen amaçlar dışında yayılamaz, bulundurulamaz veya başka amaçlarla kullanılamaz. Veri sahibinin bilinçli rızası ve kanuna dayalı yetkiler bu maddenin sınırlaması olabilir.
- Güvenlik: Toplanan verilere yönelik oluşabilecek tehlikelere karşı (kayıp, yetkisiz erişim, zarar verme, değiştirme, açıklama) uygun güvenlik tedbirleri ile korunmalıdır.
- Açıklık: Kişisel verilerle ilgili gelişmeler, uygulama ve politikalar hakkında genel bir açıklık ilkesi bulunmalıdır. Bireyler kendileri ile ilgili veri barındıran kurumların politikalarına kolayca ulaşabilmelidirler.
- Bireyin Rızası: Veri sahibinin rızası olmaksızın veriler erişilebilir hale getirilmemeli ve açıklanmamalıdır.
- Hesap Verebilirlik: Veri sahipleri veri toplayıcı ve yayınlayıcılarına karşı sayılan diğer ilkeler çerçevesinde hesap sorma hakkına sahip olabilmelidirler.

Söz konusu Rehber İlkeleri ile OECD'nin kişisel verilerin korunmasına yönelik uluslararası arenada girişimde bulunan ilk kuruluş olması önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Verilerin paylaşımı ya da yayınlanması söz konusu olduğunda bu paylaşımın hangi şartlarda yapılmasının uygun olacağını bu ilkeler ile belirlenmektedir. İlkeler, temelinde kişisel verilerin hangi amaçlarla ve ne şekilde kullanılması gerektiğine açıklık getirmektedir. Bu verileri kullanan kurum ve kuruluşların verilerin sahiplerine karşı sorumlu oldukları da Rehber İlkelerinde vurgulanmaktadır.

Genel olarak Rehber İlkeleri verinin işlenmesinden erişimine kadar olan süreçte veri sahibinin bilgilendirilmesini zorunlu kılmakta ve temel hedef olarak bireyi korumayı amaçlamaktadır. Üye devletler tarafından kişisel verilerin korunmasını amaçlayan direktif, bu korumanın üye ülkeler arasında kişisel veri akışının engellenmesini de yasaklamaktadır. Bu şekilde hem kişisel verilerin korunması yönünde tedbirler alıp hem de veri akışının kesilmemesi sağlanmaktadır.

185 sayılı Siber Suçlar Sözleşmesi (Convention on Cybercrime Treaty 185)

185 sayılı Siber Suç Sözleşmesi (Convention on Cybercrime Treaty 185), “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi ve Ek Protokol, uluslararası bilişim suçları ve bilgi güvenliği politikaları ile alâkalı Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan en önemli hukuki belgelerden” biridir. 2001 yılında kabul edilerek 2004 yılında yürürlüğe giren Siber Suç Sözleşmesi; bilgi merkezlerini ve kişileri korumayı amaçlamakta ve zararlı kodların üretilmesi/dağıtılması hususunda uluslararası bir çerçeve teşkil etmektedir (Council of Europe, 2001). Siber Suç Sözleşmesi, yetkisiz erişim ve fikri mülkiyet haklarına yönelik düzenlemeleri de içermektedir. Siber Suç Sözleşmesi'nin bilgi güvenliği politikaları bakımından en önemli özelliği; içeriğinde yasal düzenlemeler, alınacak teknik önlemler ve uluslararası iş birliği seçeneklerinin bir araya getirilerek oluşturulmasıdır (Roscini, 2010). Siber Suç Sözleşmesi 'nin zararlı kodlar, yetkisiz erişim ve fikri mülkiyet haklarına yönelik düzenlemeleri, sözleşmeyi imzalayan ülkeler arasındaki uluslararası iş birliğini arttırmayı amaçlamaktadır. AB'nin bilgi güvenliği politikasına yönelik büyük oranda fikir veren bir hususda, bilgi sistemleri ile verilere yönelik tehditlerin uluslararası bir sözleşmeyle de düzenlenmiş ve yaptırıma bağlanmış olmasıdır (Henkoğlu ve Yılmaz, 2013).

Kurumlar arası bilgi paylaşım faaliyetlerinde bilginin güvenliğini sağlamak etkili paylaşım için bir gerekliliktir. 185 sayılı Siber Suç Sözleşmesi de bilişim suçları ve bilgi güvenliği politikaları ile alâkalı oluşturulmuş önemli yasal düzenlemelerden biridir. Sözleşmeyle bilgi sistemleri ve verilere yönelik saldırı faaliyetlerini gerçekleştirenlere yaptırımlar uygulanabilmektedir. Yaptırımlar kurumların bilgi paylaşımını güvenle yapabilmesini dolayısı ile bilgi paylaşım faaliyetlerinin artmasını sağlamaktadır.

Avrupa Komisyonunun Siber Güvenlik ve Bilgi Güvenliği Yönetmeliği

Avrupa Komisyonu tarafından, siber tehditlere ve olaylara karşı müdahale kapasitelerini güçlendirmek, küresel ortamda artan kötü niyetli siber faaliyetlere dayanıklı, güvenli bir

AB kamu yönetimi sağlamak ve AB kurumları, organları ve ofisleri arasında ortak siber güvenlik ve bilgi güvenliği önlemleri oluşturmak amacıyla yeni kurallar geliştirilmiştir. Bu çerçevede COVID-19 salgını ve artan jeopolitik zorluklar göz önünde bulundurularak, siber güvenlik ve bilgi güvenliğine ortak bir yaklaşımın gerekliliği değerlendirilmiş ve komisyon tarafından ortak öncelikler ve çerçeveler belirlenerek, kurumlar arası iş birliğini daha da güçlendirecek, riski en aza indirgeyecek ve AB güvenlik kültürünü daha da güçlendireceği değerlendirilen yeni bir Siber Güvenlik Yönetmeliği ve Bilgi Güvenliği Yönetmeliği önerilmiştir. AB yetkililerince ortak ağların ve bağlantıların olduğu bir ortamda tek bir siber güvenlik olayının tüm organizasyonu etkileyebileceği bu nedenle bahse konu yeni yönetmeliklerin siber tehditlere ve olaylara karşı güçlü bir kalkan oluşturmaya yapacağı katkının önemi vurgulanmıştır. Yine yetkililerce bu düzenlemelerin, AB siber güvenliği ve bilgi güvenliği için bir kilometre taşı olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca söz konusu yönetmeliklerin AB kurumları, organları ve ofisleri arasında güçlendirilmiş iş birliğine ve karşılıklı desteğe ve koordineli bir hazırlık ve müdahaleye imkân tanıdığı ve bunun bir kolektif AB girişimi olduğu yine yetkililerce vurgulanmaktadır (European Commission, 2022a).

Siber Güvenlik Yönetmeliği (Cybersecurity Regulation)

Önerilen Siber Güvenlik Yönetmeliği, siber güvenlik alanında yönetim, risk yönetimi ve kontrol için bir çerçeve oluşturacaktır. Yeni bir kurumlar arası Siber Güvenlik Kurulunun oluşturulmasına yol açacak, siber güvenlik yeteneklerini artıracak ve düzenli olgunluk değerlendirmelerini ve daha iyi siber hijyeni teşvik edecektir. Ayrıca, bir tehdit istihbaratı, bilgi alışverişi ve olay müdahale koordinasyon merkezi, merkezi bir danışma organı ve bir hizmet sağlayıcı olarak AB kurumları için Bilgisayar Acil Durum Müdahale Ekibinin görev süresini genişletecektir. Siber Güvenlik Yönetmeliği önerisinin temel unsurları arasında; Siber güvenlik alanında yönetim, risk yönetimi ve kontrol için bir çerçeveye sahip olmak, düzenli olgunluk değerlendirmeleri yapmak, siber güvenliklerini geliştirmek için kurumun liderliği tarafından onaylanan bir plan hazırlamak, olayla ilgili bilgileri gecikmeksizin AB Siber Acil Durum Müdahale Ekibi ile paylaşmak, Yönetmeliğin uygulanmasını izlemek ve AB Siber Acil Durum Müdahale Ekibi'ni yönlendirmek için yeni bir kurumlar arası Siber Güvenlik Kurulu kurmak hususları yer almaktadır (European Commission, 2022a).

Yönetmelik, Avrupa Komisyonu tarafından siber güvenlik konularında AB kurumları arasında ortak bir yasal çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır. Böylece mevzuata dayalı

bir bilgi paylaşımı daha etkin ve verimli olacaktır. Olası bir tehdite karşı AB ülkeleri arasında gerçekleşecek paylaşımlar birçok tehlikenin de önüne geçebilecektir. Bu durumlarda bilgi paylaşımının yukarıda belirtildiği gibi gecikmeksizin yapılması adına bu tarz düzenlemeler önem taşımaktadır.

Bilgi Güvenliği Yönetmeliği (Information Security Regulation)

Önerilen Bilgi Güvenliği Yönetmeliği, bilgilerine yönelik gelişen tehditlere karşı gelişmiş ve tutarlı bir koruma sağlamak için tüm AB kurumlarını kapsayan asgari bir bilgi güvenliği kuralları ve standartları kümesi oluşturacaktır. Bu yeni kurallar, AB kurumları ve üye devletlerarasında, bilgi akışlarını korumak için standartlaştırılmış uygulamalara ve önlemlere dayanan güvenli bir bilgi alışverişi için istikrarlı bir zemin sağlayacaktır. Bilgi Güvenliği Yönetmeliği önerisinin temel unsurları şunlardır:

- Tüm AB kurumları arasında iş birliğini teşvik etmek için etkili bir yönetim yani kurumlar arası Bilgi Güvenliği Koordinasyon Grubu oluşturmak,
- Gizlilik düzeyine dayalı bilgi kategorizasyonuna ortak bir yaklaşım oluşturmak,
- Dijital dönüşüm ve uzaktan çalışma dâhil olmak üzere bilgi güvenliği politikalarını modernize etmek,
- Mevcut uygulamaları kolaylaştırmak ve ilgili sistemler ve cihazlar arasında daha fazla uyumluluk elde etmek (European Commission, 2022a).

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı noktasında güvenli paylaşım temel gerekliliklerden birisidir. Söz konusu yönetmelik içerdiği unsurlarla güvenli bilgi paylaşımı adına önemli bir yeredir.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 17 Kasım 2003 tarih ve 2003/98/EC Sayılı Kamu Bilgilerinin Yeniden Kullanımı Hakkındaki Direktifi (EU Directive 2003/98/EC on the re-use of public sector information)

Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin kamu sektörü organları tarafından üretilen belgeler, bilgi ekonomisinin yararlanabileceği geniş, çeşitlendirilmiş ve değerli bir kaynak havuzu oluşturmaktadır. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımına ilişkin 17 Kasım 2003 tarih ve 2003/98/EC sayılı Direktifi (EU Directive 2003/98/EC on the re-use of public sector information), üye devletlerin kamu sektörü organları tarafından tutulan mevcut belgelerin yeniden kullanımını kolaylaştırmak için yeniden kullanım ve pratik araçlar hakkında asgari bir kurallar dizisi ortaya koymaktadır.

2003 yılında kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımına ilişkin ilk kurallar dizisinin kabul edilmesinden bu yana, kamu sektörü verileri de dâhil olmak üzere dünya çapındaki veri miktarı katlanarak artmış ve yeni veri türleri üretilmekte ve toplanmaktadır. Teknolojik değişimin hızı, verilerin kullanımına, toplanmasına veya kombinasyonuna dayalı yeni hizmetlerin ve uygulamaların oluşturulmasına izin verir. 2003 yılında kabul edilen kurallar artık bu hızlı değişimlerle uyumlu değildir ve sonuç olarak, kamu sektörü verilerinin hem ekonomik hem de sosyal olarak yeniden kullanılmasının sunduğu fırsatlar kaçırılma riski altındadır. Aynı zamanda, üye devletler 2003/98/EC sayılı Direktif kapsamında yeniden kullanıma ilişkin politikalar uygulamış ve bazıları, vatandaşların ve işletmelerin erişilebilir kamu sektörü verilerini bu Direktifte belirtilen temel koşullardan daha elverişli koşullar altında yeniden kullanmalarını sağlamak için açık verilere yönelik iddialı yaklaşımlar benimsemiştir. Üye devletlerarasındaki kural eşitsizliğinin ürün ve hizmetlerin sınır ötesi tedarikini engellemesini önlemek ve bu verilere dayanan pan-Avrupa uygulamaları için karşılaştırılabilir kamu verilerinin yeniden kullanılmasına izin vermek ve iç bilgi pazarında yeniden kullanılacak kamu verilerinin türünü belirlemek için asgari bir uyum derecesi gerekliliği vurgulanmaktadır (European Parliament & Council, 2003).

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 17 Kasım 2003 tarih ve 2003/98/EC Sayılı Kamu Verilerinin Yeniden Kullanımı Hakkındaki Direktifi, 2013 yılında Directive 2013/37/EU sayılı "Public Sector Information Directive" olarak güncellenmiştir. Temmuz 2019'da da Avrupa Birliği, açık veri ve kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımı hakkındaki Direktifi Open Data Directive (Açık Veri Direktifi - Directive (EU) 2019/1024) olarak yürürlüğe koymuştur. Direktif, kamu verilerinin kullanımı ve yeniden kullanımına dair ortak bir yasal çerçeve sunarken şeffaflık ve adil rekabet kavramları çerçevesinde yapılandırılmıştır (European Parliament & Council of the European Union, 2019).

Direktif, sadece kamu sektörü bilgisinin kullanımına değil, yeniden kullanımına dair zorunlulukların neler olduğunda içermekte ve üye ülkeleri bu konuda yetkilendirmektedir. Kamu sektörü bilgilerinin, kamu kurumlarınca üretilen ve mevzuat çerçevesinde ticari olan veya olmayan maksatlarla kamunun kullanımına açık verilerden meydana geldiğini vurgulayan Direktif'te verilerin kullanımına dair, "*kişisel veri korumaları ve telif yasalarına bağlı olan veriler istisna olarak bildirilmiştir.*" Bu çerçevede kişisel verilerin korunması kapsamında kamuya açılacak bilgilerden kişisel nitelikte olanların bireylerin rızası olmadan kullanılamayacağı ifade edilmiştir (Eroğlu, 2017). Bilginin paylaşılarak farklı kamu kurum ve kuruluşları tarafından yeniden kullanımı da konu bağlamında değerlendirilmesi gereken hususlardandır. Direktif, üye devletlerin

kamu kurumları tarafından tutulan belgelerin yeniden kullanımını kolaylaştırmak için asgari kurallar dizisi ortaya koymaktadır.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 20 Haziran 2019 tarih ve 2019/1024 sayılı Direktifi

Direktif, AB genelinde kamu tarafından finanse edilen bilgilerin yeniden kullanılmasının önündeki engelleri ele almakta ve mevzuatı dijital teknolojilerdeki gelişmelerle güncel hale getirmektedir. Kamu tarafından finanse edilen bilgilerin yeniden kullanımına ilişkin ulusal kural ve uygulamaların asgari uyumlaştırılması, iç pazarın sorunsuz işleyişine ve AB'deki bilgi toplumunun uygun şekilde gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Direktif ile Avrupa ekonomisi ve toplumu için kamu sektörü bilgilerinin potansiyelinden tam olarak yararlanmak amacıyla yasal metinde yapılan değişikliklere yeterli teknik araçlarla ve dinamik verilere gerçek zamanlı erişimin sağlanması ve kamu ve araştırma kurumlarının değerli kamu verilerini yeniden kullanımının sağlanması konularına odaklanması gerektiği belirtilmiştir. Bağımsız bir otorite tarafından kişisel verilerin korunması hakkı Direktif ile garanti altına almakta ve bu tür verilerin, belirli amaçlar doğrultusunda ve ilgili kişinin rızası temelinde veya kanunla belirlenen ve kontrole tabi diğer meşru temellere dayalı olarak adil bir şekilde işlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Üye devletlerin ve kamu sektörü organlarının verileri kolayca ve yeniden kullanılabilir hale getirme çabalarında dijital teknolojilerin geniş kullanımını veya kamu idareleri ve kamu hizmetlerinin dijital dönüşümünü sağlayarak ilgili birlik fonlarından ve programlarından yeterli mali destek almaları öngörülmektedir. Yine Direktif kapsamında kamu sektörü bilgilerinin, iç pazarın iyileştirilmesine, tüketiciler ve tüzel kişiler için yeni uygulamaların geliştirilmesine katkıda bulunabilecek olağanüstü bir veri kaynağını temsil ettiği ve yapay zekâ uygulamaları aracılığıyla işlenmesi de dâhil olmak üzere akıllı veri kullanımının, ekonominin tüm sektörleri üzerinde dönüştürücü bir etki yaratabileceği ifade edilmiştir. Kamu sektörü bilgileri, kamu görevinin veya kamu yararının bir parçası olarak toplanan, teknolojiye dayalı içerik ve uygulamaların (dijital içerikler, internet, yapay zekâ gibi) büyük önem taşıdığı ve bu tür bilgilerin kamu, özel sektör ve vatandaşların ekonomik gelişimine, haklarının korunmasına ayrıca hesap verebilirlik ve şeffaflık gibi önemli toplumsal hedeflere katkıda bulunabileceği belirtilmektedir. Bir kamu sektörü kurumu tarafından tutulan belgelerin yeniden kullanılmasına izin verilmesinin genel olarak toplumun ve çoğu durumda bizzat kamu kurumlarının yararına olacağı, şeffaflığı ve hesap verebilirliği teşvik ederek, ilgili kamu kurumlarınca toplanan bilgilerin kalitesini ve görevlerinin performansını iyileştirmesine olanak tanıyacağı da direktif kapsamında belirtilen bir diğer

hususudur. Kamu sektörü bilgi kaynaklarının kullanılmasına ilişkin kural ve uygulamalarda üye devletlerarasında farklılıklar bulunduğu bu nedenle kamu sektörü belgelerinin yeniden kullanımına ilişkin ulusal kural ve uygulamaların asgari düzeyde uyumlaştırılması için birlikte çalışılması gerektiği ifade edilmektedir. 1024 sayılı AB Direktifi ile üzerinde durulan önemli bir konuda, hassas, kritik ve stratejik bilgilerin söz konusu olduğu yerler de dâhil olmak üzere, kamu güvenliği ve kamu çıkarına yönelik hedeflerin tutarlı bir düzeyde korunmasının sağlanması hususudur. Ayrıca, bireysel bir veri setindeki bilgilerin gerçek bir kişiyi tanımlama veya seçme riski oluşturmadığı ancak bu bilgilerin mevcut diğer bilgilerle birleştirildiğinde böyle bir riske yol açabileceği durumlar da dâhil olmak üzere kişisel verilerin korunmasının da sağlanması gerektiği ifade edilmektedir. Üye devletlerin, özellikle kamu kurumlarının belgelerinin tekrar kullanımının piyasa koşullarını bozmadığına ve adil rekabetin zedelenmediğinden emin olması gerektiği dile getirilen başka bir konudur. Direktif kapsamında; bilgiye erişimin temel hak olduğu, birlikte çalışabilirliğin önemi ve kamu sektörü belgelerinin yeniden kullanımını düzenleyen koşullara ilişkin genel bir çerçeveye ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca bilgi ve belgelere erişime ilişkin ulusal kurallar uyarınca veya bu Direktifte belirtilen diğer istisnalara tabi olarak erişim kısıtlanmadıkça veya hariç tutulmadıkça, üye devletlere mevcut tüm belgelerini yeniden kullanılabilir hale getirme yükümlülüğü getirmektedir. Direktif kapsamındaki yeni kurallar uyarınca:

- Belgelere ulusal erişim kuralları kapsamında erişilebilen tüm kamu sektörü içeriği, prensip olarak yeniden kullanım için serbestçe kullanılabilir. Bu Direktif ile kamu sektörü organları, çok sınırlı durumlar dışında, verilerinin yeniden kullanımı için marjinal maliyetten daha fazla ücret talep edememektedir.
- Ulaştırma ve kamu hizmetleri sektöründeki kamu teşebbüsleri, Açık Veri ve Kamu Sektörü Bilgi Direktifi kapsamına girecek genel çıkarılara yönelik hizmetler sunarken değerli veriler üretmektedir. Kamu teşebbüsleri bu tür verileri kullanıma sunduktan sonra, Direktifte belirtilen şeffaflık, ayrımcılık yasağı ve münhasırlık ilkelerine uymak ve uygun veri formatlarının ve yaygınlaştırma yöntemlerinin kullanılmasını sağlamak zorunda kalacaklardır. Verileri üretme ve yeniden kullanıma sunma maliyetlerini geri kazanmak için makul ücretler belirlemeye devam edebileceklerdir.
- Bazı kamu kurumları, özel şirketlerle karmaşık veri anlaşmaları yapar ve bu da potansiyel olarak kamu sektörü bilgilerinin kilitlemesine neden olabilir. Şeffaflığı güçlendirmek ve kamu sektörü verilerinin özel ortaklar tarafından münhasıran

yeniden kullanılmasına yol açabilecek anlaşmaların imzalanmasını sınırlamak için önlemler alınmaktadır.

- Kamu tarafından finanse edilen araştırma verileri de Direktifin kapsamına alınmaktadır. AB ülkelerinin kamu tarafından finanse edilen araştırma verilerine açık erişim için politikalar geliştirmeleri gerekirken, yeniden kullanıma ilişkin uyumlaştırılmış kurallar, depolar aracılığıyla erişilebilir hale getirilen kamu tarafından finanse edilen tüm araştırma verilerine uygulanacaktır (European Commission, 2022b).

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 20 Haziran 2019 tarih ve 2019/1024 sayılı Direktifi daha önce de vurguladığımız kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımının önündeki engelleri ele almakta ve konu hakkında oluşturulan asgari kurallar dizisini revize ederek AB'deki bilgi toplumunun gelişmesine katkı sağlamaktadır. Direktif kapsamında; şeffaflığın ve hesap verebilirliğin teşvik edilmesi, kişisel ve stratejik bilgilerin korunması ve kullanımına yönelik hassasiyet, birlikte çalışabilirliğin önemine ve kamu sektörü belgelerinin yeniden kullanımını düzenleyen koşullara ilişkin genel bir çerçeveye ihtiyaç olduğuna dair saptamalar ile üye devletlere mevcut tüm belgelerini (ulusal kurallar haricinde ve erişim kısıtlanmadıkça) yeniden kullanılabilir hale getirme yükümlülüğü getirilmesi önemlidir.

OECD Kamu Bilgilerinin Daha Etkin Kullanımı ve Genişletilmiş Erişimi Hakkında Tavsiye Kararı [C(2008)36]

OECD Bilgi, Bilgisayar ve İletişim Politikası Komitesi (ICCP) ve özellikle onun Bilgi Ekonomisi Çalışma Grubu tarafından 2008 yılında *"Kamu Bilgilerinin Daha Etkin Kullanımı ve Genişletilmiş Erişimi Hakkında Tavsiye Kararı - OECD Recommendation of the Council for Enhanced Access and More Effective Use of Public Sector Information [C(2008)36]"* adı altında kamuya ait bilgilerin daha kapsamlı bir alanda daha efektif kullanılması sürecinde ülkelere kabullenmeleri önerilen seçmeli prensipleri kapsayan bir tavsiye kararı geliştirilmiştir. Tavsiye kararında kamu sektörü bilgilerinin erişimini ve kullanımını iyileştirmeye yönelik çabaların, fikri mülkiyet hakları ve ticari sırlar, bilgilerin etkin ve güvenli yönetimi dâhil olmak üzere yasal gereklilikleri ve kısıtlamaları dikkate alması gerektiği ifade edilmektedir. Bilgisayar ve İletişim Politikası Komitesi, kamu sektörü bilgi ve içeriğinin daha geniş ve daha etkili kullanımı ve bunlardan yeni kullanımların üretilmesi için üye ülkelerin, kamu sektörü bilgilerine erişim ve kullanımına ilişkin politikalarını oluştururken veya gözden geçirirken açıklık, yeniden kullanım için

erişim ve şeffaf koşullar, varlık listeleri, kalite, bütünlük, yeni teknolojiler ve uzun süreli koruma, telif hakkı, fiyatlandırma, düzeltme mekanizmaları vb. ilkeleri dikkate almalarını ve uygulamalarını tavsiye etmektedir. OECD'nin; Bilgi, Bilgisayar ve İletişim Politikası Komitesine bu tavsiye kararının uygulanmasını ve kamu sektörü bilgilerinin gelişmiş erişimini ve daha etkin kullanımını teşvik etmek için her üç yılda bir gözden geçirmesi talimatı verdiği de belirtilmektedir (OECD, 2008).

Kamu sektörü bilgilerinin daha etkin kullanımı ve erişimi temel amacıyla hazırlanan OECD Tavsiyesi, fikri mülkiyet hakları ve ticari sırlar, fiyatlandırma, yeni teknolojiler gibi bilginin paylaşımını da doğrudan ilgilendiren konularda yasal gereklilikleri vurgulamakta ve bu konular ile ilgili kısıtlamaların dikkate alınmasını üye ülkelerden istemektedir. Ayrıca tavsiye kararının her üç yılda bir gözden geçirilmesi hususu da hızlı değişen ve gelişen bilgi toplumunda bilginin etkin kullanımını ve bilgiye erişimi teşvik yolunda doğru bir değerlendirme olarak nitelendirilebilir.

Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası

Avrupa Komisyonu, AB'nin dört bir yanındaki kamu sektörü kuruluşlarını desteklemek için değerli kaynakları bir araya getirmek, mevcut çözümlerin kamu yararı için daha etkin yeniden kullanılmasının yolunu açmak ve AB genelinde kamu sektöründe kurumlar arası iş birliğini güçlendirmek için Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası önerisini ve beraberindeki iletişimi kabul etmiştir. Yasa ile egemen ve birbirine bağlı dijital kamu idareleri ağının oluşturulmasının desteklenmesi ve Avrupa kamu sektörünün dijital dönüşümünün hızlandırılmasının mümkün hale geleceği belirtilmektedir. Yasanın AB ve üye devletlerin vatandaşlara ve işletmelere daha iyi kamu hizmetleri sunmalarına yardımcı olacağı ve sınır ötesi birlikte çalışılabilirlikte vatandaşlar ve işletmeler için maliyetlerin azaltılmasına fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Yasa, Avrupa'nın 2030 için dijital hedeflerine ulaşmak ve güvenilir veri akışlarını desteklemek için atılan önemli bir adım olarak nitelendirilebilir. Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası, AB genelindeki kamu idareleri için güvenli bir sınır ötesi veri alışverişi oluşturmaya ve açık kaynaklı yazılım, yönergeler, kontrol listeleri, çerçeveler ve BT araçları gibi paylaşılan dijital çözümler üzerinde anlaşmaya yardımcı olan bir iş birliği çerçevesi sunmaktadır. Ayrıca yasanın kamu kurumlarının daha etkili iş birliği yapmalarını, bilgi alışverişinde bulunmalarını ve kamu hizmetlerinin sorunsuz bir şekilde sunulmasını sağlayacağı da belirtilen hususlar arasındadır.

Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası aşağıda yer alan hususları içeren kamu idareleri için yapılandırılmış ve ortak bir AB iş birliği çerçevesi getirmeyi önermektedir (European Commission, 2022c):

- Üye devletler ve AB'nin ortak sahibi olduğu ve kamu ve özel aktörler tarafından desteklenen kamu idarelerinin, birlikte çalışabilirlik çözümlerinin operasyonel olarak uygulanmasında destek ve ilerlemenin izlenmesi için üye devletlerin yanı sıra bölgeler ve şehirlerin ortak sahip olduğu projeler çerçevesinde bir araya geldiği Birlikte Çalışabilir Avrupa Kurulu,
- AB'de sınır ötesi birlikte çalışabilirlikle ilgili bilgi teknolojisi sistemlerindeki değişikliklerin etkisini değerlendirmek için zorunlu birlikte çalışabilirlik değerlendirmeleri,
- Bir topluluk platformu ve paylaşılan ve yeniden kullanılabilir birlikte çalışabilirlik çözümleri için tek durak noktası olarak bir Birlikte Çalışabilir Avrupa Portalı ve
- Politika denemelerini, becerilerin geliştirilmesini ve yeniden kullanım için birlikte çalışabilirlik çözümlerinin ölçeğinin artırılmasını teşvik etmek için düzenleyici sanal alanlar ve GovTech iş birliği de dâhil olmak üzere inovasyon ve destek önlemleri.

Temel olarak birlikte çalışabilirlik, aktörler arasındaki ortak hedeflere ulaşmakla ilgilidir. Kamu sektörünün birlikte çalışabilirliği, idarelerin iş birliği yapma ve kamu hizmetlerinin sınırlar, sektörler ve örgütsel sınırlar arasında işlev görmesini sağlama yeteneğini temsil eder. Vatandaşlar ve işletmeler için yönetimlerle etkileşimlerini geliştirerek zamandan ve maliyetten tasarruf sağlar. AB Dijital COVID Sertifikasının oluşturulmasının, Covid-19 ile mücadelede, etkili bir birlikte çalışabilirliğin harika bir örneği olarak pandemi sırasında AB'de sınır ötesi seyahati kolaylaştırdığı ifade edilmektedir. Birlikte çalışabilir dijital kamu hizmetleri, dijital tek pazarı oluşturmak için gereklidir. Ekonomik faydalar ve verimlilik kazanımlarının yanı sıra, vaka çalışmaları, birlikte çalışabilirliğin, vatandaşların hükümetlerine olan güvenini artırmak gibi kamu değerlerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. AB üye Devletleri, Avrupa'nın birlikte çalışabilirlik iş birliğini güçlendirme ihtiyacını giderek daha fazla vurgulamaktadır. Diğerlerinin yanı sıra, 2017'de Tallinn'de ve 2020'de Berlin'de imzalanan bakanlık deklarasyonları bu gerekliliği doğrulamaktadır. Benzer şekilde, Avrupa'nın Geleceği Konferansı'na katılan AB vatandaşlarının, sınır ötesi birlikte çalışabilirliği kolaylaştırma çağrısında bulunduğu belirtilmektedir.

Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası, özellikle kamu sektörüne ait bilginin etkin kullanımı ile ilgili; kamu sektöründe kurumlar arası iş birliğini güçlendirmek, dijital kamu idareleri

ağının oluşturulmasının desteklenmesi, Avrupa kamu sektörünün dijital dönüşümünü hızlandırılması, kamu kurumlarının daha etkili iş birliği yapmaları ve bilgi alışverişinde bulunmaları gibi bilginin özellikle kamu sektörü içerisinde etkin ve hızlı paylaşımını sağlayacak ifadeler bulundurması bakımından dikkat çekici bir AB mevzuatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevzuatın temelinde birlikte çalışabilir bir kamu sektörü yapısının oluşturulması hedeflenmektedir.

e-Avrupa 2002 Eylem Planı

Lizbon'da 23-24 Mart 2000'de bir araya gelen Avrupa Konseyi zirvesinde Konsey, Aralık 1999'da Avrupa Komisyonunca kabul edilen e-Avrupa girişimini geliştirerek destekleme kararı vermiş ve Avrupa'yı önümüzdeki on yıl içinde Dünyadaki en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomisi haline getirmek şeklinde çarpıcı bir hedef ortaya koymuştur (Türkiye Bilişim Vakfı, 2004). Ardından, Avrupa'daki tüm vatandaşların, okulun, şirketin, hükümetin ve yönetimin en kısa sürede internete bağlanabilmelerinin önemine değinen e-Avrupa girişiminin hayata geçirilmesi kapsamında e-Avrupa 2002 Eylem Planı kabul edilmiştir (Demirel, 2006). Eylem planı, amaçladığı; güvenli ağlar aracılığı ile internetin yaygınlaştırılması, küresel ağlar için Avrupa dijital içeriğini yaratmak ve e- devlet aracılığı ile kamu hizmetlerine elektronik erişim gibi hususlarla bilgi paylaşımına yönelik katkı sağlamaktadır.

e-Avrupa 2005 Eylem Planı

Birlik herkes için Bilişim Toplumu vizyonuna ulaşmak amacı ile e-Avrupa 2005 Eylem Planının Haziran 2002'deki Sevilla toplantısında 2005 yılına kadar olan yol haritasını belirlemiştir (Demirel, 2006). Bu kapsamda 2004 yılı sonuna kadar, bütün üye devletlerce, temel kamu hizmetleri elektronik olarak erişilebilir duruma getirilecektir. Bu elektronik hizmetler ihtiyaç halinde interaktif olacaktır. Kişisel internet bağlantısı bulunmayan kişilerin kamuya açık internet erişim noktalarından da faydalanmaları amaçlanmaktadır (Çayhan, 2002). Vatandaşlara hizmet, şirketlere hizmet ve devlet içi hizmet olmak üzere üç farklı boyutu bulunan projenin AB'ye 68 milyar Avro gelir sağlaması ve dört milyon yeni istihdama olanak tanınması amaçlanmaktadır (Demirel, 2006).

e-Avrupa 2002 ve 2005 Eylem Planları doğrudan kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ile ilgili ifadeler içermemekle birlikte küresel ağlar için Avrupa dijital içeriğini oluşturmak, internete herkesin erişimini sağlamak, bilgi ekonomisine herkesin katılımı, güvenli ağlar ve akıllı

kartlar, kamu hizmetlerinin elektronik olarak erişilebilir hale getirilmesi gibi bilgi paylaşımını etkileyebilecek başlıkları içermektedir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) Yönergesi

Kamu sektörü bilgilerinin erişimi ve kullanımı hususunda gerçekleştirilen bir diğer önemli çalışmada UNESCO tarafından 2004 yılında yayınlanan *“Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü”* Yönergesidir. Söz konusu yönerge *“kamu sektörü bilgilerinin erişimi, yayınlanması ve kullanımının geliştirilmesine yönelik politikalar oluşturulması”* maksadıyla hazırlanmıştır. Bahse konu çalışmada kamu sektörüne ait bilgilerin kamu malı kapsamında kullanılmasına ve bu bilgilerin kullanımının nasıl teşvik edileceğine dair yol gösterici bilgilere yer verilmiştir (Jasserand ve Hugenholtz, 2012; Uhlir, 2004).

Kohesio

Avrupa Komisyonu, 2014 yılında Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Uyum Fonu ve Avrupa Sosyal Fonu tarafından finanse edilen 27 üye devletin tamamında 1,5 milyonun üzerinde proje ile ilgili bütün bilgileri toplayan halka açık ve ücretsiz bir çevrimiçi platform olan 'Kohesio'yu başlattı. Tüm AB dillerinde mevcut olacak böylesine kapsamlı bir proje verileri platformu ilk kez oluşturularak herkesin kullanımına sunulmuştur. Kohesio, uyum politikasının AB'yi güçlendirmeye yönelik çalışmaları hakkında kapsamlı bir bilgi seti sunmaktadır. Kohesio ile, uyum politikasının daha açık ve şeffaf hale geldiği, uyum politikası tarafından finanse edilen projelerin sırları olmayacağı vurgulanmaktadır. Kohesio platformu, yönetim yetkilileri tarafından tutulan bilgileri herkese açık hale getirerek etkileyici bir veri zenginliği ile uyum politikasının AB bölgelerinin ekonomik, bölgesel ve sosyal uyumuna, ayrıca üye devletlerde çok çeşitli politika önceliklerinin uygulanması ve finanse edilmesi yoluyla yeşil ve dijital geçişlere çok önemli katkısını göstermektedir. Kohesio farklı bölgeler ve üyeler arasında en iyi uygulamaların belirlenmesini ve değişimini teşvik eder (European Commission, 2022d).

Kohesio doğrudan bilgi paylaşımına yönelik bir yasal düzenleme olarak görülmemektedir. Ancak Kohesio kapsamında üye ülkelerin tamamını kapsayan projeler hakkında bütün bilgileri içeren tüm AB dillerinde kullanılacak ücretsiz bir veri platformu oluşturulmuştur. Platform veri ve bilgilerin paylaşımı konusunda etkili bir araçtır.

Çalışmanın AB hukuk mevzuatında kamu sektörü bilgisi ve politikaların incelendiği yukarıdaki bölümden sonra kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ile ilgili hukuki esaslara ilişkin genel bir çıkarım yapılması gerekirse, hukukun üstünlüğü fikri, hükümet güçlerinin kamu hukukuna dayanmasını yani yasal bir kaynağa sahip olmasını gerektirir (Dicey, 2013). Farklı ülkelerin uygulamaları üzerine yapılan çalışmalar, tüm ülkelerin bilgi paylaşımında devlet kurumları için bazı yasal kaynaklar veya otoriteler sağlamaya çalıştığını, ancak farklı düzeylerde kurumlar söz konusu olduğunda devlet bilgi paylaşımının işleyişi hakkında hala sorunlar olduğunu göstermektedir. Kamu yetkilerine başvuru her yerde, hukukun üstünlüğü ilkesi uygulanmalıdır. Kamu bilgi paylaşımı bağlamında sadece hukukun üstünlüğü ilkesi altındaki başlıca sorunlar tartışılmamalı, aynı zamanda kamu bilgi paylaşımının yasal kaynağı, paylaşım prosedürleri ve uyuşmazlık çözümü gibi ayrıntılı sorunlar da dikkate alınmalıdır. Yazılı anlaşma, kamu bilgi paylaşımı için bir tür prosedürel gerekliliktir. Uygun yasal kısıtlama olmaksızın yürütülen bilgi paylaşımı devletler için risk teşkil edebilir. Yasal kaynağı veya yasal prosedürü olmayan veri ve bilgi alışverişleri sadece hukukun üstünlüğü fikrini ihlal etmekle kalmayacak, aynı zamanda kamu yönetiminde kaos yaratacaktır. Bilgi edinme özgürlüğü konusunun bir uzantısı olarak, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı, hem hukuk hem de politika sorunlarının dâhil olduğu ve bazen birbirine karıştığı bir alandır. Verimlilik amacı altında kurumlar, yasal kaynak ve prosedürden bağımsız olarak geniş bir alanda birbirleriyle bilgi paylaşımında bulunurlar. Bu, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının yasal kontrolünü geliştirmiş ve geliştirmekte olan ülkelerin ortak bir sorunu haline getirmektedir. Meşruiyet, usule ilişkin adalet, şeffaflık ve özel hakların korunması, kuvvetler ayrılığı ve uyuşmazlıkların çözümü göz önüne alındığında, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının yasal kontrolünde beş temel ilke izlenmelidir (Wenjing, 2011);

- Kurumlar birbirleriyle ancak paylaşımın yasal kaynağı açıkça belirtildiğinde bilgi paylaşabilir.
- Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı ancak kurumların görevlerini yerine getirmeleri için açık bir gereklilik varsa gerçekleştirilebilir.
- Bilgi paylaşımı yapılırken makullük göz önünde bulundurulmalıdır.
- Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı prosedürleri halka karşı şeffaf olmalıdır.
- Uyuşmazlık çözümü, yargısal denetimin genel ilkesi altında esnek olabilir.

Hassas ve kişisel verilerden, devletlerin bekasını tehdit edebilecek boyutta sonuçlara yol açabilecek bilgilerin olduğu günümüzde bilginin hukuki dayanaklardan yoksun paylaşımının kişi, toplum, kurum ve devletler için telafisi mümkün olmayan hasarlara yol açabilmesi

mümkündür. Bu nedenle kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ve hukuk kavramlarının ayrılmaz bir bütün olarak görülmesi gereklidir.

Avrupa Veri Yasası

AB'de, verilerden kimlerin hangi şartlar altında değer oluşturabileceği ile verilerin endüstriyel kullanımına dair yasal çerçeveye açıklık getirmek ve hukuksal öngörülebilirlik sağlayarak rekabetçi ve yenilikçi bir veri pazarını teşvik etmek amacıyla 13 Aralık 2023- (AB) 2023/2854 sayılı yönetmelik ile Avrupa Veri Yasası, Avrupa Birliği Resmî Gazetesinde yayımlanmıştır. Yasa, Avrupa Birliği Resmî Gazetesinde yayımlanmasından 20 ay sonra (12 Eylül 2025) tarihinde yürürlüğe girecektir. Avrupa Veri Yasası ile daha fazla veriyi kullanıma hazır hale getirmek ve AB'deki tüm ekonomik sektörlerde kimin hangi verileri hangi amaçlarla kullanabileceğine ve erişebileceğine ilişkin kuralları ortaya koymak amaçlanmaktadır. Yasa ile Birlik içindeki bağlı bir ürün veya ilgili hizmetin kullanıcılarının, söz konusu bağlı ürünün veya ilgili hizmetin kullanımıyla oluşturulan verilere zamanında erişebilmesi, başkalarıyla paylaşmak da dâhil olmak üzere, bu verileri kullanabilmeleri sağlanmaktadır. Ayrıca veri sahiplerinin, verileri Birlik içindeki veri alıcılarına adil, makul ve ayrımcı olmayan şart ve koşullar altında ve şeffaf bir şekilde sunması da söz konusu yasa ile güvence altına alınmaktadır. Özel hukuk kuralları, veri paylaşımına ilişkin genel çerçevenin anahtarıdır. Bu nedenle yasa, sözleşme hukuku kurallarını uyarlayarak, verilere adil erişimin ve veri kullanımını engelleyen sözleşme dengesizliklerinin istismar edilmesini engellemektedir. Dijital ekonominin ihtiyaçlarına yanıt vermek ve iyi işleyen bir veri iç pazarının önündeki engelleri kaldırmak amacıyla, ürün verilerini (üreticinin bir kullanıcı, veri sahibi veya ilgili olduğu yerde üretici de dâhil olmak üzere üçüncü bir taraf tarafından bağlı üründen alınabilecek şekilde tasarladığı bağlı bir ürünün kullanımıyla oluşturulan veriler) veya ilgili hizmet verilerini (sağlayıcı tarafından ilgili hizmetin sağlanması sırasında oluşturulan, bağlı ürünle ilgili kullanıcı eylemlerinin veya olaylarının dijitalleştirilmesini de temsil eden veriler) kimin hangi koşullar altında kullanma hakkına sahip olduğunu belirten uyumlu bir çerçeve oluşturmak da bu yasa çerçevesinde amaçlanmaktadır. Yasa kapsamında aşağıda yer alan konularda uyumlaştırılmış kurallar düzenlenmiştir:

- Ürün verilerinin ve ilgili hizmet verilerinin bağlı ürünün veya ilgili hizmetin kullanıcılarına sunulması,
- Verilerin veri sahipleri tarafından veri alıcılarının kullanımına sunulması,

- Kamu yararına yürütülen belirli bir görevin yerine getirilmesi maksadıyla bu verilere istisnai bir ihtiyaç olması durumunda, veri sahipleri tarafından verilerin kamu sektörü organlarına, Komisyona, Avrupa Merkez Bankasına ve Birlik organlarına sunulması,
- Veri işleme hizmetleri arasında geçişin kolaylaştırılması,
- Kişisel olmayan verilere üçüncü tarafların yasa dışı erişimine karşı önlemler getirilmesi,
- Erişilecek, aktarılabilecek ve kullanılacak verilere yönelik birlikte çalışabilirlik standartlarının geliştirilmesi.

Yasa veri işleme hizmetleri arasında geçişi kolaylaştırmayı, veri paylaşım mekanizmaları ve hizmetlerinin birlikte çalışabilirliğini geliştirmeyi de sağlamaktadır. Bu tür paylaşımların veri sahibine zamanında bildirilmesi de yasa kapsamındadır. Bu verilerin aynı koşullar altında resmi istatistiklerin geliştirilmesi, üretilmesi ve dağıtılması amacıyla ulusal istatistik kurumları ve Eurostat ile de paylaşılabilirliği belirtilmiştir. Ancak bu tür araştırma faaliyetlerinin verinin talep edilme amacına uygun olması ve veri sahibinin, sağladığı verinin bundan sonraki paylaşımı konusunda bilgilendirilmesi şartı yasa kapsamında yer almaktadır. Araştırmayı yürüten kişilerin veya bu verilerin paylaşılabilirliği araştırma kuruluşlarının, kâr amacı gütmeyen veya Devlet tarafından tanınan bir kamu yararı misyonu çerçevesinde hareket etmesi yasada belirtilen bir diğer koşuldur.

Yeni Veri Yasası kapsamında veri paylaşım anlaşmalarının otomatik olarak yürütülmesine yönelik araçların birlikte çalışabilirliğini teşvik etmek için, profesyonellerin başkaları için oluşturduğu veya veri paylaşımına yönelik anlaşmaların uygulanmasını destekleyen uygulamalara entegre ettiği akıllı sözleşmelere (bir anlaşmanın veya bir kısmının otomatik olarak yürütülmesi için kullanılan, bir dizi elektronik veri kaydı kullanan ve bunların bütünlüğünü ve kronolojik sıralamalarının doğruluğunu sağlayan bir bilgisayar programı) yönelik temel gereksinimlerin belirlenmesi gerektiği hususu da yer almaktadır (European Parliament & Council, 2023).

Temelde Avrupa Veri Yasası ile kamu ve özel sektörde veri paylaşımı teşvik edilmekte, verilerin adil, makul, ayrımcı olmayan şeffaf bir şekilde AB veri kullanıcıları arasında paylaşımının sağlanmasına ve kişisel verilerin korunmasına yönelik gerekli düzenlemeler ortaya konmaktadır. Ayrıca başta ekonomiye yönelik olmak üzere veri paylaşım daha fazla teşvik edilmektedir.

4.3. BİLGİ EDİNME ÖZGÜRLÜĞÜ (FREEDOM OF INFORMATION - FOI) YASALARI

Genel olarak halkın bilme hakkını gerçekleştirirken, Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasaları, bireylere ve gruplara departmanlar ve halk kütüphaneleri ile arşivleri de dâhil olmak üzere diğer devlet kurumları tarafından tutulan bilgilere erişim sağlamayı amaçlamaktadır. Bir kurumun başka bir kurum tarafından tutulan kayıtlara erişmesi gerektiğinde, birincisi ikincisine bir FOI talebinde bulunmalı mı? Yoksa sadece veri alışverişi konusunda bir anlaşma yapabilirler mi? Hukukun üstünlüğü ilkesi esas alındığında, bahsedilen tüm sorular, kurumlar arası bilgi paylaşımının neden ve nasıl yasal kontrol altında olması gerektiğine gelecektir. Bilgi paylaşımında paylaşım prosedürleri dikkate alınmalıdır. Güçler ayrılığı ve özel hakların korunması hususları da bilgi paylaşımı ekseninde ele alınması gereken önemli konulardır. FOI yasaları olmadığında kurumlar arası bilgi paylaşımı da olmayabilir çünkü hükümet kontrolü altındaki tüm bilgiler, herhangi bir kamu kurumunun öğrenme hakkı olmaksızın hükümete ait olacaktır ve kurumlar kendi takdirine bağlı olarak bilgi paylaşacaktır. Kurumlar arası bilgi paylaşımının prosedürel kontrolü, hükümet bilgilerinin kurumlar arasında nasıl paylaşıldığının en önemli bölümünü oluşturur. Etkili kamu hizmeti amacını yerine getirmek için kurumlar arası bilgi paylaşımının yalnızca yasal olarak sağlanan bir prosedür altında yürütülmesi değil, şeffaflık ve özel hakların korunması gibi şartlarında bulunduğu yasal prosedürlerin de var olması gereklidir (Wenjing, 2011).

Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasaları, hukukun üstünlüğü ve yasal prosedürler esas alınarak kamu kurumları tarafından tutulan bilgilere erişim sağlamayı amaçlamaktadır. Yasal prosedürler altında güvenli bir ortam sağlanarak kurumlar arası bilgi paylaşım faaliyetlerinde artışın sağlanması beklenmektedir.

4.4. YASAL DÜZENLEME VE POLİTİKALARA YÖNELİK DEĞERLENDİRME

Tüm bu yasal düzenleme örnekleri dikkate alındığında Türkiye’de 2002 yılına kadar bilgi paylaşımı konusunda somut bir uygulama örneğine ya da bir girişime rastlanmamaktadır. İlk uygulama örneklerine rastladığımız 2002 ve 2006 yılından 2013 yılına kadar da konu ile ilgili farklı bir uygulama örneği karşımıza çıkmamaktadır. 2013 yılından sonra uygulama örnekleri geliştirilmeye başlanmıştır. Kamu bilgisinin ve bu bilginin paylaşılmasının günümüzde artarak daha fazla önem ve değer kazanması sonucu söz konusu uygulama örnekleri yasal düzenlemelere dayandırılarak kurumlar arasındaki işleyişe hukuki bir zemin kazandırılmıştır.

Hukuksal düzenlemelere dayalı uygulamalarla beraber kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı, iş birliği ve bilgiye erişimde artış söz konusu olmuştur. Mevzuata dayalı uygulama sayısındaki bu artış kamu kurumlarının aralarındaki koordinasyonu daha etkin hale getirmekle beraber bilgi paylaşımını ortak bir çatı altında düzenleyecek temel bir mevzuat çalışmasına rastlanmamaktadır. Yasal çerçevenin kamu kurumları arasındaki bilgi paylaşımı uygulamalarının tamamını içine alacak doğrultuda, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik tüm unsurları (Bilgi paylaşımının yapılacağı ortak bir platform, koordinatör kurum, veri paylaşımından sorumlu en üst kademe, kamu kurumları içerisinde veri paylaşımından sorumlu birimler, Amerika'da 11 Eylül sonrası oluşturulan iç güvenliğe yönelik paylaşımın bu tür özel durumlarda nasıl yapılacağı ya da doğal afet vb. olaylarda kurumların ne şekilde bilgi paylaşımı yapacağı gibi) kapsayacak biçimde oluşturulması gerekmektedir. Türkiye'deki yasal çerçeveye içeriğinde eski tarihli unsurlar bulunmaktadır. Mevcut mevzuatın kamuya ait tüm dijital çerçeveyi içine alacak şekilde güncellenmesi gerekliliği göze çarpmaktadır. Söz konusu güncellenmenin kamuya ait bütün dijital alanları en geniş biçimde kapsayacak şekilde olması da önemlidir. Kanun gereği yasal dayanakla kamu kurumları arasında veri ve bilgi paylaşmak adına sınırlı düzenleme bulunmaktadır (TCMB Kanunu, 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu gibi). Bu tür paylaşımların, kurumların niteliği, görevleri, kişisel verilerin güvenliği vb. unsurlar göz önünde bulundurularak kurumlara yasal düzenlemeler ile verilecek yetkiler doğrultusunda çoğaltılması faydalı olacaktır.

Avrupa birliğinde kişisel verilerin korunmasına yönelik çıkarılan GDPR'nin Türkiye'deki karşılığı denilebilecek KVKK veri paylaşımına yönelik çerçeve çizen sınırlı sayıda düzenlemeden biridir. Özellikle AB uygulamalarında mevcut siber güvenliğe yönelik yeni çalışmaların Türkiye'deki yasal düzenlemeler kapsamında da oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca AB'de kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ve yeniden kullanımına yönelik mevcut direktiflerle bilgi paylaşımına yön verilebilmektedir. Türkiye'de bu tarz direktifler süreç içinde kendisine fazla yer bulamamıştır. Daha çok uygulama, kılavuz, strateji ve rehberlerle paylaşım esasları belirlenmektedir. AB mevzuatında bulunan kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik en önemli yasal unsurlardan biri olan Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası benzeri bir mevzuat çalışması Türkiye içinde de yapılmalıdır. Türkiye'de yayımlanan Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi her ne kadar benzer bir çalışma olarak görülse de hem eski tarihli olması hem de tam anlamıyla yürürlüğe girmemiş olması ile yürürlükteki bir düzenleme olarak yerini bulamamıştır. Kişisel veriler ve gizlilik dereceli veri, bilgi ve belgeler ile ilgili düzenlemeler gerek Türkiye gerekse de AB mevzuatındaki hemen her düzenlemede yer almaktadır. Ancak böyle hassas ve stratejik verilerin korunmasına yönelik ibarelerin sadece mevzuat içinde yer alması değil, söz konusu korumanın uygulanıp uygulanmadığını

denetleyecek ayrı mevzuat ve mekanizmaların olması gerekmektedir. Kamu güvenliği ve gizliliğe yönelik yapılan sınıflandırmaları içeren hem AB genelinde hem ABD’de hem de Türkiye’de benzer düzenlemeler bulunmaktadır. Yasa ile koordinatör olarak yetkilendirilmiş farklı kurumlar bazı ülkelerde mevcut iken Türkiye’deki mevzuat böyle bir kuruma işaret etmemektedir. Mevzuat ve politikaların, özellikle kamu kurumları arasında bilgi ve bilginin paylaşımı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğundan da yola çıkarak Türkiye’de mevcut yasal düzenlemelerin da aynı şekilde güçlendirilmesi gerekmektedir. TCMB Kanunu ve 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanununda yer alan hususlara benzer uygulamaların 22.12.2023 tarihli AB Resmî gazetesinde yayınlanan ve 12 Eylül 2025 tarihinde yürürlüğe girecek AB Veri Yasasında da yer aldığı görülmektedir. KVKK’nın GDPR ile uyumu göz önüne alındığında ve söz konusu yasa kapsamında yer alan hususlar ile Türkiye’deki uygulama ve girişimler karşılaştırıldığında yeni AB Veri Yasasına uyum hususunda bir sorun ile karşılaşılmayacağını söylemek mümkündür.

5. BÖLÜM

KURUM ANALİZLERİ

Çalışmanın bu bölümünde kamu sektöründe bilginin kurumlar arası paylaşımı uygulamaları çerçevesinde görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Bu kapsamda, ilk boyutta 10 kurumla ve ikinci boyutta kurumlar arası bilgi paylaşımında koordinasyon süreçlerinde yer alma potansiyeli taşıyan iki kurum ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular sunulmaktadır.

5.1. BAKANLIKLAR VE BAĞLI KURUMLARIN UYGULAMALARINA YÖNELİK BULGULAR

Bakanlıklar ve bağlı kurumlarda gerçekleştirilen analizler kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerde ilk olarak kamu sektörü bilgisinin ne olduğu açıklanmıştır. Ardından da yetkililerden kurumlarında hangi bilgi türlerinin kamu sektörü bilgisi olarak işlendiğini belirtmeleri istenmiştir. Birden fazla bilgi türünün belirtildiği soruda kurum yetkililerinden alınan yanıtlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Kurumlarda işlenen kamu sektörü bilgisi türleri ve diğer kamu kurumlarıyla paylaşılan bilgi türleri

Bilgi Türü	İşlenen Kamu Sektörü Bilgisi Türleri	Paylaşılan Bilgi Türleri
Bilimsel bilgi ve araştırma verileri (Bilimsel Makaleler, Veri Tabanları vb.den elde edilen bilgiler)	6	6
Eğitim sektörü ile ilgili bilgiler	6	4
Coğrafi bilgi	5	4
Meteorolojik ve çevresel bilgiler	5	3
Sosyal bilgiler	5	4
Ekonomi ve ticaret ile ilgili bilgiler	4	4
Trafik ve ulaşım bilgileri	4	4
Tarım, tarım, ormancılık ve balıkçılık bilgileri	4	4
Kültürel bilgi	4	3
Turist ve eğlence bilgileri	3	2
Yasal sistem bilgileri	2	3
Doğal kaynak bilgileri	1	1
Diğer kişisel veriler (adres, kimlik bilgileri gibi)	1	1

Tablo 3'te gösterilen bulgulara göre kamu sektörü bilgisi türü olarak en fazla işlenen bilgi türü bilimsel bilgi ve araştırma verileri ile eğitim alanındaki bilgilerdir. Bu bilgi türlerini işlediğini belirten kurum sayısı altıdır. Bunun dışında beş kamu kurumunda coğrafi bilgi, meteorolojik ve çevresel bilgiler ve sosyal bilgilerin işlendiği dikkat çekmektedir. Ekonomi ve ticaret ile ilgili bilgiler, trafik ve ulaşım bilgileri, tarım, tarım, ormancılık ve balıkçılık bilgileri ve kültürel bilgi türlerindeki kamu sektörü bilgilerini işleyen kurum sayısı ise dördütdür. Üç kurumda turist ve eğlence bilgileri, iki kurumda yasal sistem bilgileri işlenirken bir kurum doğal kaynak bilgilerini işlediğini belirtmiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen bir kurum ise kişisel verileri işlediğini ifade etmiştir.

Görüşmelerde yetkililere yöneltilen ikinci soruda da kurumlarının diğer kurumlar ile bilgi paylaşımında bulunup bulunmadıkları ele alınmıştır. Bulgulara göre kurum yetkililerinin tamamı kurumlarının diğer kurumlarla bilgi paylaşımında bulduklarını söylemişlerdir. Tablo 3'te sunulan ve görüşmede yer alan üçüncü soru olan diğer kamu kurumlarıyla paylaşılan bilgi türlerini gösteren bulgulara göre ise altı kurum bilimsel bilgi ve araştırma verilerini diğer kurumlarla paylaşmaktadır. Bunun yanı sıra coğrafi bilgi, ekonomik ve ticari bilgiler, sosyal bilgiler, trafik ve ulaşım bilgileri, tarım, ormancılık ve balıkçılık bilgileri, eğitim içeriği türlerindeki kamu sektörü bilgilerini paylaşan kurum sayısı dördütdür. Meteorolojik ve çevresel bilgiler, yasal sistem bilgileri ve kültürel bilgileri paylaştığını ifade eden üç kurum bulunmaktadır. Turist ve eğlence bilgileri iki kurum tarafından paylaşılırken, doğal kaynak bilgileri ve diğer kişisel veriler (adres, kimlik bilgileri gibi) türünde bilgi paylaşımında bulunan kurum sayısı birdir.

Görüşmelerde araştırılan bir diğer konu da kurumların bilgiyi hangi kişi ve kurumlarla paylaştıklarıdır. Konuyla ilgili literatürde hareketle birimler arası, diğer kamu kurumlarıyla, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile vatandaşlar odağında paylaşımaya yönelik olarak hazırlanan soruda araştırmaya katılan kurumların en az sivil toplum kuruluşlarıyla bilgi paylaşımında bulunduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Kurumların bilgi paylaşım sıklıkları ile paylaşım yapılan kişi ve kurumlar

Bilgi paylaşımı yapılan kişi ve kurumlar	En Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Birimler arası (n=9)	0	0	2	1	6
Diğer kamu kurumlarıyla (n=10)	0	0	4	2	4
Özel sektör kuruluşlarıyla (n=8)	2	2	1	1	2
Sivil toplum kuruluşlarıyla (n=7)	1	2	2	0	2
Vatandaşlarla (n=10)	0	3	0	1	6

Tablo 4'e göre tüm kamu kurumları diğer kurumlar ve vatandaşlarla bilgi paylaşımında bulunmaktadır. Bunun yanı sıra dokuz kurumda birimler arası bilgi paylaşımı yapıldığı görülürken özel sektör kuruluşlarıyla bilgi paylaşımında bulunan kurum sayısı sekizdir. Kurumlarda en çok paylaşım birimler arasında yapılmaktadır. En az bilgi paylaşımının yapıldığı kurum ve kuruluş ise ise özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Buna karşın diğer kurumlarla ve vatandaşlarla da yoğun olarak bilgi paylaşıldığı görülmektedir.

Kurum yetkililerine yöneltilen bir diğer soruda kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik deneyimlere ilişkin bulgular elde edilmiştir. Bulgulara göre soruya yanıt veren 10 kurumdan dokuzu kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik deneyimlerinin bulunduğunu ifade etmiş ancak bu kurumlardan üçü deneyiminin içeriği ile ilgili bilgi vermemiştir. Bir kurum ise herhangi bir paylaşım deneyiminin olmadığını belirtmiştir. Paylaşım deneyimi olduğunu ifade eden diğer sekiz kurumdan toplanan verilere göre bilgi paylaşımının yapılış şekilleri ve yapıldığı kurumlarla ilgili ulaşılan bulgular aşağıda belirtilmektedir:

- *Yasal düzenlemeler ve protokoller aracılığıyla yapılan bilgi paylaşımı:* Bu kapsamda kurumlar arasında yapılan protokollere veya yasal düzenlemelerle gerçekleştirilen paylaşım uygulamaları yer almaktadır (beş kurum).
- *Bilginin sınıflandırılması bağlamında yapılan paylaşımlar:* Bu çerçevede kurumlar kimlik bilgileri, meteoroloji bilgileri, eğitim bilgileri, istatistikî bilgiler gibi bilgi türlerini belirtmişlerdir. Ayrıca bilginin gizlilik derecesine göre paylaşım süreçlerinin gerçekleştirildiği de bir kurum tarafından ifade edilmiştir.
- *Münferit talepler çerçevesinde gerçekleştirilen bilgi paylaşımları:* Bu kapsamda iki kurum diğer kamu, kurum ve kuruluşları ile vatandaşlardan iletilen talepler çerçevesinde bilgi paylaşımının yapıldığını belirtmiştir.
- *Bilgi paylaşımına yönelik altyapı:* Sistemler üzerinden paylaşılan bilgilerde kurumlarda bilgi teknolojileri ile ilgili müdürlüklerin geliştirdiği altyapılar ile kamuoyuna açık olarak ya da kuruma özgü olarak oluşturulan uygulamalar üzerin paylaşım yapılmaktadır (beş kurum). Bir kurumda ise birimlerin müstakil/bağımsız paylaşımlarda bulunabildikleri de ifade edilmiştir.
- *Bilgi paylaşımının sürekliliği:* Bu soru kapsamında elde edilen bir diğer bulgu ise bilgi paylaşımının sürekliliğine yöneliktir. Kurum yetkililerinin yanıtları yasal çerçeve kapsamındaki paylaşımların süreklilik gösterdiğini yansıtmıştır. Bir kurum ise anlık olarak bilgi paylaşımında bulunduğu bir uygulamasının olduğunu ifade etmiştir. Bu paylaşımların yasal çerçeve, protokol ya da proje süresince gerçekleştirildiği tespit

edilirken, yalnızca talep çerçevesinde gerçekleştirilen paylaşımların tek seferde gerçekleştirilen bir uygulamayı gerektirdiği anlaşılmıştır.

Kurumların kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik geçmiş çalışmalarının öğrenilmesine yönelik olarak yöneltilen soru kapsamında görüşmeye katılan tüm kurumlar daha önce kamu sektörü bilgisinin paylaşımı hususunda çalıştıklarını belirtmiştir. Akabinde yöneltilen ve söz konusu paylaşımların detaylarını öğrenmeye yönelik soruya üç kurum detaylara yönelik bilgi vermemiştir. Diğer yedi kurum tarafından verilen yanıtlar ise şu şekildedir:

- *Organizasyonel Bilgi Paylaşımı çalışmaları:* Bu çalışmalarda kurumların bilgi ve veri paylaşımına ilişkin uygulamalarına kılavuzluk edecek doküman ve protokollerin oluşturulması yer almaktadır. Bu kapsamda bir kurum tarafından ifade edilen Veri Paylaşım Protokolü Hazırlama Rehberi için yapılan çalışmalar örnek gösterilebilir.
- *Süreklilik Gösteren Bilgi Paylaşımı çalışmaları:* Bu kapsam altında anlık veri paylaşımı uygulamalarının yapılması, talebe dayalı olarak bilgi paylaşımı uygulamalarının yapılması ve projelerdeki uygulamalarda gerçekleştirilen paylaşımlar bulunmaktadır.
- *Yönetmelik Bilgi Paylaşım Çalışmaları:* Yönetmelik Bilgi Paylaşım Çalışmaları kapsamında ise; istatistiksel bilgilerin paylaşımı, meteorolojik bilgilerin paylaşımı, nüfus ve vatandaşlık ile ilgili kimlik bilgilerinin paylaşımı, finansal bilgilerin paylaşımı, millî güvenlik ve asayiş kapsamında yapılan bilgi paylaşımı gibi kurumların farklı konulardaki bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik paylaşımlar yer almaktadır.

Aynı görüşme sorusunun devamında araştırılan, kurumların hangi kurumlarla daha sık bilgi paylaştıklarına yönelik olarak belirtilen kurumlar şunlardır;

- Adalet Bakanlığı,
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD),
- Bankalar, üretici birlikleri vb. kurumlar,
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve bağlı kuruluşları,
- Emniyet Genel Müdürlüğü,
- Hazine ve Maliye Bakanlığı,
- İçişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşları,
- Millî Eğitim Bakanlığı,

- Sağlık Bakanlığı,
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı,
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK).

Bu kurumların dışında bir kurumun değerlendirmesinde çok sayıda kamu ve özel sektör kuruluşu ile anlık bilgi paylaşımının yapıldığı ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamında ele alınan bir diğer konu da kurumların diğer kurumlarla ile bilgi paylaşımına yönelik olarak protokol, antlaşma gibi bir doküman ya da yürüttükleri proje olup olmadığına yöneliktir. Bu soruya altı kurum olumlu yanıt vermiştir. Söz konusu altı kurumun yanıtları incelendiğinde paylaşımın; kurumlar tarafından yürütülen farklı projelerle (iki kurum) ve yasal düzenlemeler ile kurumların oluşturdukları kural ve protokoller çerçevesinde (dört kurum) gerçekleştirildiği görülmektedir.

Kurumların diğer kurumlarla ile bilgi paylaşımına yönelik olarak protokol, antlaşma gibi bir doküman ya da yürüttükleri proje olup olmadığı sorusuna evet cevabı veren altı kurumdan biri yürüttüğü düzenlemeye yönelik bilgi vermemiş, iki kurum kanun ve yönetmelikler, iki kurum protokoller, bir kurum ise proje kapsamında bilgi paylaşımına yönelik faaliyetlerini yürüttüğünü ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında kurumların işledikleri ve sakladıkları bilgileri hangi yollarla elde ettiklerine yönelik bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Kurumların işledikleri ya da sakladıkları bilgileri elde edilmiş şekilleri

Bilgilerin elde edilmiş şekli	Sayı
Kendi faaliyetlerimiz çerçevesinde üretiyoruz	8
Diğer kamu kurumlarından protokoller aracılığıyla	5
Satın alma	2

Tablo 5'te sunulan bulgulara göre sekiz kurum kendi faaliyetleri çerçevesinde kamu sektörü bilgisi üretmektedir. Protokoller aracılığıyla kamu sektörü bilgisi elde eden kurum sayısı ise beştir. İki kamu kurumunda ise satın alma yoluyla kamu sektörü bilgisini edinme durumu söz konusudur. Birden çok seçeneğin işaretlendiği soruda satın alma dâhil diğer tüm yöntemleri kullanarak bu bilgileri elde eden kurum sayısı ikidir. İki kurum

ise iki farklı yöntemle kamu sektörü bilgilerini edinmektedir. Altı kurum (beşi kendi faaliyeti, biri protokollerle) tek yöntemle bilgi sağlamaktadır.

Bir diğer soruda da kurumların diğer kurumlarla bilgi paylaşımına yönelik stratejileri ele alınmıştır. Bu kapsamda diğer kurumlarla bilgi paylaşımına yönelik olarak stratejik bir planı olan kurum sayısı üçtür. Yedi kurumun ise bu konuda bir stratejisi bulunmamaktadır. Kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik bir stratejik planı olmadığını belirten yedi kurumun tamamı yasal düzenleme çerçevesinde bilgi paylaşımında bulduklarını ifade etmiştir. Ayrıca iki kurum ihtiyaç duyulduğunda bilgi paylaşımında bulunduğunu bir kurum ise protokol ve sözleşmelerle paylaşım yaptığını dile getirmiştir.

Kurumlarda kurumlar arası bilgi paylaşımından sorumlu bir birim olup olmadığını irdeleyen görüşme sorusunda sekiz kurum bilgi paylaşımından sorumlu bir biriminin olduğunu belirtmiştir. İki kurum ise böyle bir birimlerinin olmadığı şeklinde yanıt vermiştir.

Bu sorunun ardından kurum yetkililerinden kurumlarındaki bilgi paylaşımına yönelik koşulları değerlendirmeleri istenmiştir. Bilgi paylaşımına yönelik mevcut koşullarının kötü olduğunu ifade eden bir kurum, orta düzeyde olduğunu ifade eden üç kurum, iyi düzeyde olduğunu ifade eden üç kurum ve çok iyi düzeyde olduğunu ifade eden üç kurum bulunmaktadır.

Kurumlarda kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik yasal veya idari düzenlemelerin mevcudiyetinin ele alındığı görüşme sorusu kapsamında 10 kurumun tamamının kurumlarında kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik yasal veya idari düzenlemelerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 10 kurumun beşi mevcut yasal düzenlemeleri ile ilgili ayrıntı vermiş diğer beş kurum ise kurum içi düzenlemeler, kurumun iç işleyişine ilişkin yönergeler ve ilgili tüm mevzuat şeklinde yanıtlar vermişlerdir. Buna göre kurum yetkililerinin belirttikleri düzenlemeler şunlardır:

➤ *Kanunlar:*

- 3254 Sayılı Meteoroloji Hizmetleri Hakkında Kanun
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu
- 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu
- 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununu
- 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

➤ *Yönetmelik nezdindeki düzenlemeler:*

- Kimlik Paylaşım Sistemi yönetmeliği (KPS)
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği
- Veri Gizliliği ve Gizli Veri Güvenliğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

➤ *Diğer düzenlemeler*

- Kurum içi idari (teammüller gibi) düzenlemeler
- Kurumların kendi iç işleyişleri doğrultusunda hazırlanmış yönergeler

Araştırma kapsamında incelenen bir diğer konu da kurumlarda mevcut bilgi güvenliği ile ilgili düzenlemelerdir. Bu kapsamda dokuz kurumun bilgi güvenliği ile ilgili mevcut standart düzenlemeleri olduğu bir kurumun ise bu konuda herhangi bir düzenlemesi olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu dokuz kurumun mevcut bilgi güvenliği ile ilgili düzenlemeleri şunlardır;

➤ *Kanun kapsamındaki düzenlemeler*

- 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun
- 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
- 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (dört kurum)

➤ *Diğer Düzenlemeler ve Standartlar*

- Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberi
- ISO 22301
- ISO 27001 (üç kurum)

Kamu sektörü bilgisinin paylaşımında kişisel veriler ile ilgili hususların değerlendirilmesi araştırma kapsamında ele alınan bir diğer konudur. Bu konuda tüm kurumların KVKK'ya uygun şekilde işlem yaptıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca bir kurum 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında işlem yaptığını ifade etmiştir. Elektronik ortamda oluşturulan ve kullanılan bilgilerin kontrol ve güvenliği konusu araştırma kapsamında ele alınan bir diğer konudur. Bu konuda görüşmeye katılan 10 kurumun verdiği yanıtlar tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Kurumların elektronik ortamda kullandıkları bilgilerin güvenlik ve kontrol mekanizmaları

Güvenlik ve Kontrol Mekanizmaları	Sayı
İzlenebilirlik	7
Kayıt tutma	10
Kimlik tespiti	8
Anonimleştirme	5
Diğer	4

Tablo 6'da verilen yanıtlar doğrultusunda kurumların elektronik ortamda oluşturulan ve kullanılan bilgileri için uyguladıkları güvenlik ve kontrol mekanizmaları incelendiğinde en çok kullanılan güvenlik ve kontrol mekanizmasının kayıt tutma en az kullanılan mekanizmanın ise anonimleştirme olduğu görülmektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen dört kurum ise kalite kontrol sisteminin çalıştırılması, elektronik arşivleme sisteminin kullanılması, veri kayıplarının önlenmesi için yedekleme sistemlerinin kullanılması, tüm kontrol mekanizmalarında geri izleme (log) bilgilerinin tutulması yollarıyla bilgilerin güvenliğini ve kontrolünü sağlamaktadır.

Görüşmelerde ele alınan bir diğer husus kurumların ürettikleri bilgilerin hazırlanması, yönetimi ve yayınlanmasına yönelik finansman kaynaklarıdır. Kurumların ürettikleri bilgilerin hazırlanması, yönetimi ve yayınlanmasına yönelik finansman kaynağı olarak kurum bütçesi (sekiz kurum), hazine desteği ve kurum alacakları (bir kurum) ve döner sermaye (bir kurum) gösterilmiştir.

Araştırma kapsamında; ekonomik koşullar ve mali kaynakların önem düzeyi, bilgilerin toplanması ve diğer kurumlarla paylaşılması noktasında kurumların bütçe yeterliliği, bilgi paylaşımına yönelik olarak kurumların üst yönetimlerinden aldıkları destek, bilgi paylaşımında bürokratik süreçlerin etki düzeyine yönelik değerlendirmeler Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımında Ekonomik ve Mali Kaynak-Kurum Bütçesi-Yönetim Desteği

Koşul ve Kaynaklar	Çok Düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Çok Yüksek
Ekonomik Koşullar ve Mali Kaynakların Önem Düzeyi	0	0	0	1	9
Bütçe Yeterliliği	0	0	2	3	5
Üst Yönetimin Destek Seviyesi	0	0	2	4	4
Bürokratik Süreçlerin Etki Düzeyi	0	1	5	2	2

Tablo 7’de sunulan bulgulara göre dokuz kurumun kurumlar arası bilgi paylaşımında ekonomik koşulları ve mali kaynakları çok önemli düzeyde gördüğü, bir kurumun ise bu kaynakları önemli düzeyde bulduğu anlaşılmaktadır. Bilgilerin toplanması ve diğer kurumlarla paylaşılması hususunda bütçe beş kurum tarafından çok yeterli, üç kurum tarafından yeterli ve iki kurum tarafından da orta seviyede yeterli olarak görülmüştür. Üst yönetim desteği ise dört kurumda çok etkili, bir diğer dört kurumda etkili, iki kurumda ise orta düzeyde etkili şeklinde ifade edilmiştir. Kurumların bilgi paylaşımında bürokratik süreçlerin etkisini iki kamu kurumu çok yüksek, ikisi yüksek, beşi orta ve biri önemsiz seviyede gördüklerini belirtmiştir. Tablo 7 göz önüne alındığında ekonomik koşullar ve mali kaynakların çok önemli düzeyde, kurumların bilgi paylaşımında bürokratik süreçlerin etkisinin ise çok düşük seviyede olduğu görülmektedir.

Kurumların sahip oldukları bilgilerin yayınlanıp yayınlanmadığı konusunun araştırıldığı bir diğer soruya sekiz kurum sahip oldukları bilgileri yayınlandığı cevabını vermiş ve bu kurumlardan biri yapmış oldukları bir protokol kapsamında sayısal program verilerini paylaştığını, bu paylaşımların yasal olarak belirlenmiş bir program içerisinde gerçekleştiğini, bir diğeri de diğer kuruluşlarla yapılan paylaşımlara yönelik olarak hazırlanan ortak platformlarda bilgi yayınladığını ek olarak belirtmiştir. İki kurum ise sahip oldukları bilgileri yayınlanmadığını ifade etmiştir. Sahip oldukları bilgileri yayınlayan sekiz kurumun bu bilgileri hangi ortamda yayınlandığı Tablo 8’de sunulmaktadır.

Tablo 8. Kurumların bilgi yayınlama ortamları

Bilgi Yayınlama Ortamları	Sayı
Kurum web sayfası /portali (doğrudan erişilebilen)	7
Kurum bilgi sistemleri (e-Devlet girişi veya kullanıcı adı ve şifre ile giriş yapılarak)	7
Bulut ortamı	2
İntranet	3
Basılı ortamda yayınlıyoruz	3
Diğer	3

Kurumların bilgi yayınlama ortamları ile ilgili Tablo 8 incelendiğinde, kurumların bilgi yayınlama ortamı olarak en çok kurum web sayfasını (yedi kurum) ve kurum bilgi sistemlerini (yedi kurum) kullandığı, en az kullanılan bilgi yayınlama ortamının ise basılı ortam (üç kurum) olduğu görülmektedir. Kurumların verdikleri cevaplara göre bilgilerini hangi ortamda yayınladıkları incelendiğinde iki kurumun altı farklı ortamda, iki kamu kurumunun dört farklı ortamda, iki

kurumun üç farklı ortamda, bir kamu kurumunun iki farklı ortamda, bir kurumun bir ortamda yayımladığı görülmektedir. Ayrıca iki kamu kurumunun da topladığı kamu sektörü bilgilerini yayınlamadığı tespit edilmiştir. Bu yöntemlerin dışında MGM (Meteoroloji Genel Müdürlüğü) mobil uygulama, sosyal medya, TÜİK ile yapılan protokol kapsamında sayısal verilerin paylaşımı ve ortak veya paylaşılan kurumun platformlarında yayınlanarak yapılan paylaşım diğer seçeneği kapsamında üç kurum tarafından ifade edilen bilgi yayınlama ortamlarıdır.

Kurumların sahip oldukları bilgilerin diğer kurumlara açıklığı hususunda ise sekiz kurumun diğer kurumlara farklı oranlarda bilgi paylaştıkları, iki kurumun ise bilgilerinin diğer kurumlara açık olmadığı görülmektedir.

Bulgulara göre kurumların ikisi sahip olduğu bilgilerin yaklaşık %30'unu, bir diğer ikisi yaklaşık %20'sini biri de yaklaşık %10'unu diğer kamu kurumlarıyla paylaştığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili olarak beş kurum bir oran belirtmezken, bir kurum 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu çerçevesinde paylaşımda bulunduğunu ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen bir diğer husus kurumların diğer kurumlardan bilgi paylaşımı yönünde aldığı talepler ve bu taleplerin hangi kamu kurumundan geldiğidir. Bu kapsamda, altı kurumun diğer kurumlardan bu yönde talepler aldığı dört kurumun ise bu yönde herhangi bir talep almadığı belirlenmiştir. Talep alındığı belirten altı kurum; Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı, Ticaret Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığıdır. Bunun dışında üç kurum, belirli bir kurum adı belirtmeksizin tüm kurumlardan talep aldığını dile getirmiştir.

Diğer kurumlardan paylaşım talebi geldiği halde sakıncalı olduğu düşünülerek paylaşılmayan bilgileri olup olmadığı ile ilgili olarak dokuz kurumun talep olmasına rağmen sakıncalı olduğunu değerlendirdikleri için paylaşmadıkları bilgiler olduğu, bir kurumun ise bu konuda fikri olmadığı saptanmıştır.

Bilgi paylaşımının ücretlendirmesi konusunda ise yedi kurum bilgileri ücretsiz olarak paylaştığını, üç kurum da bilgileri kısmen ücretli olarak paylaştığını ifade etmiştir. Kısmen ücretli paylaşan üç kurumdan biri ilgili yönetmelikte belirtilen kurumlar ile ücretsiz, diğerleri ile ücretli paylaşım yaptığını belirtmiştir.

Kurumlardaki personele bilgi paylaşımı ve bilgi iletişim teknolojileri konusunda eğitim verilip verilmediği konusu araştırma kapsamında ele alınan bir diğer unsurdur. Bu bağlamda dokuz kurumun personeline bilgi iletişim teknolojileri, bilginin diğer kurumlara nasıl paylaşılacağı gibi

konularda eğitimler verdiği, bir kurumun ise personeline bilgi paylaşımı ve bilgi iletişim teknolojileri konusunda eğitim vermediği görülmektedir.

Kurumlarda çalışan personelin bilgi teknolojilerine yönelik yetkinliklerine dair değerlendirmeler Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Personelin bilgi teknolojilerine yönelik beceri seviyesi

Değerlendirme	Sayı
Çok kötü	0
Kötü	1
Orta	2
İyi	4
Çok İyi	3

Kurumların verdikleri cevaplar doğrultusunda personelin bilgi teknolojilerine yönelik yetkinlikleri üç kamu kurumunda çok iyi seviyede, dört kamu kurumunun iyi seviyede, iki kamu kurumunun orta seviyede ve bir kamu kurumunun kötü seviyede olarak değerlendirilmiştir. Bulgular personelin yetkinlik düzeyinin iyiye yakın seviyede olduğunu göstermektedir.

Personelin diğer kamu kurumları ile gerçekleştirilen bilgi paylaşımına katılım oranları ile ilgili bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Kurumlarda çalışan personelin bilgi paylaşımına katılma oranları

Katılım Oranları	Sayı (Kurum)
%1-20	5
%21-40	3
%41-60	1
%61-80	1
%81-100	0

Tablo 10'da yer alan veriler ışığında, 5 kamu kurumunda çalışan personelin yaklaşık %1-%20'si, üç kamu kurumunda çalışan personelin yaklaşık %21-%40'ı, bir kamu kurumunda çalışan personelin yaklaşık %41-%60'ı ve bir kamu kurumunda çalışan personelin yaklaşık %61-%80'i arasında personelinin diğer kamu kurumları ile gerçekleştirilen bilgi paylaşımına doğrudan katıldığı belirlenmiştir.

Kurumlar arasında kamu sektörü bilgisinin paylaşılması hususundaki engellerin paylaşımının başarısı üzerine etkisi ile ilgili olarak elde edilen bulgular Tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo 11. Diğer kamu kurumları ile bilgi paylaşımı konusundaki engeller ve bu engellerin bilgi paylaşımına etkisi

Bilgi Paylaşımında Engeller	Çok Etkisiz	Etkisiz	Orta	Etkili	Çok Etkili
Teknik engeller	2	2	4	1	1
Kurumsal engeller	1	1	3	3	2
Kültürel engeller	5	1	2	2	0
Yasal engeller	1	0	2	2	5

Diğer kamu kurumları ile bilgi paylaşımı konusundaki engeller ve bu engellerin bilgi paylaşımına etkisi ile ilgili kurumların verdikleri yanıtları gösteren Tablo 11 incelendiğinde beş kurumun yasal engelleri çok etkili, iki kurumun kurumsal engelleri çok etkili, bir kurumun ise teknik engelleri çok etkili olarak gördükleri, görüşmeye katılan hiçbir kurumun kültürel engelleri çok etkili görmediği anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında ele alınan bir diğer konu olan bilgi paylaşımında kurumların çekinceleri konusunda elde edilen bulguları gösteren Tablo 12'de verilmektedir.

Tablo 12. Kurumların bilgi paylaşımına yönelik çekinceleri

Çekinceler	Çok Düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Çok Yüksek
Özerkliği (bilginin tek sahibi olma durumu) kaybetme	3	2	3	0	2
Rekabet avantajını kaybetme	5	1	3	1	0
Tanınırlığı kaybetme	5	1	4	0	0
Bilginin kötüye kullanımı	2	0	2	1	5
Bilgi kalitesinin yetersizliği	5	0	3	0	2

Kurumların bilgi paylaşımına yönelik çekincelerini ifade ettikleri Tablo 12'de yer alan yanıtlara bakıldığında ise çok yüksek çekince olarak bilginin kötüye kullanımı (beş kurum) ve bilginin tek sahibi olma durumu ile bilgi kalitesinin yetersizliği (ikişer kurum) olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen bilgi paylaşımı gereksinimlerinin yeni veya yükseltilmiş iş bilgi sistemlerine entegrasyonunu zorlaştıran etkenler konusunda ulaşılan bulgular Tablo 13'te sunulmaktadır.

Tablo 13. Kurumların bilgi paylaşımının entegrasyonuna yönelik zorluklar

Zorluklar	Çok Düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Çok Yüksek
Teknoloji yetersizliği/eskiliği	4	2	1	3	0
Personelin farkındalık ve bilgi eksikliği	3	2	1	3	1
Yönetim desteğinin yetersizliği	4	1	1	4	0

Tablo 13'te verilen yanıtlar incelendiğinde kurumların bilgi paylaşımının entegrasyonuna yönelik gördüğü en büyük zorluğun personelin farkındalık ve bilgi eksikliği olduğu (bir kurum çok yüksek, üç kurum yüksek seçeneğini işaretlemiştir) onu sırasıyla yönetim desteğinin yetersizliği (dört kurum yüksek seçeneğini işaretlemiştir) ve teknoloji yetersizliği/eskiliğinin (üç kurum yüksek seçeneğini işaretlemiştir) takip ettiği görülmektedir. Bu kapsamda üç kamu kurumu diğer zorluk türü olarak yasal engeller, bilgi kalitesinin yetersizliği, entegre edilecek bilginin analizinde yaşanan sıkıntılar ve yasal düzenlemelerin yetersizliği konularını vurgulamıştır.

Kurumların bilgi paylaşımı esnasında ortaya çıkabilecek kötü sonuçları ve ihlalleri bildirmek ve engellemek için oluşturulmuş politikalar ve mekanizmalarının mevcudiyetine yönelik olarak; 8 kurumun bu yönde oluşturulmuş mekanizmalarının olduğu, iki kurumun ise bu tür bir mekanizmalarının olmadığı saptanmıştır. Bu yönde oluşturulmuş mekanizmalar sekiz kurumdan altısı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- Bilgi paylaşımına yönelik olarak kurum içinde meydana gelen idari düzenlemelerin kontrol edildiği,
- KVKK ve ilgili yönetmelikler kapsamında olası güvenlik ihlalleri ve veri tıkanıklıklarının takip edildiği,
- ISO 27001 kapsamındaki politika ve yönetimler.

Personelin bilgi paylaşımı esnasında ortaya çıkabilecek olası kötü sonuç ve ihlallerden sorumlu olup olmaması hususunda 10 kurumun tamamının olası kötü sonuç ve ihlallerden personelin sorumlu olduğu şeklinde yanıt verdiği görülmektedir.

Diğer kamu kurumlarına yakın zamanda daha fazla bilgi sağlanması konusunda ise altı kurumun daha fazla bilgi paylaşmayı planladığı, dört kurumun ise yakın zamanda böyle bir planlarının olmadığı saptanmıştır.

Kamu sektörü bilgisinin paylaşımının kendi kurumlarına fayda sağlayıp sağlamayacağı konusunda ise sekiz kurumun fayda sağlayacağı, iki kurumun ise bu paylaşımın kendilerine fayda sağlamayacağını değerlendirdiği görülmektedir.

Görüşme formunda yer alan bir diğer konu olan kurumlar arası bilgi paylaşımının diğer kurumlara ve kurumlar arası bütünleşmeye faydasına yönelik olarak elde edilen bulgular Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Kurumlar arası bilgi paylaşımının diğer kurumlara ve kurumlar arası bütünleşmeye faydası

Soru	Çok Yetersiz/Etkisiz	Yetersiz/Etkisiz	Orta	Yeterli/Etkili	Çok Yeterli/Etkili
Bilgi Paylaşımının Diğer kurumlara Faydası	0	0	3	3	4
Bilgi Paylaşımının Bütünleşmeye Etkisi	0	0	4	2	4

Tablo 14'teki bulgular incelendiğinde dört kurum, bilgi paylaşımının diğer kurumlara faydasının çok yeterli olduğunu, üç kurum yeterli olduğunu ve üç kurum da orta düzeyde yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca kurumların dördü bu paylaşımların kurumlar arası bütünleşmede çok etkili olduğunu, ikisi etkili olduğunu, dördü ise orta düzeyde etki ettiğini belirtmiştir.

Görüşmelerde ele alınan bir diğer hususta kurumlarda mevcut bilgilerin sınıflandırılması konusudur. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Kurumlarda mevcut bilgilerin sınıflandırılması

Sınıflandırma Şekilleri	Sayı
Gizlilik derecelerine göre	9
Bilginin türüne göre	8
Yayınlanma şekline göre	7
Kişisel veri olup olmama durumuna göre	7

Tablo 15'te sunulan yanıtlar doğrultusunda kurumlarca yapılan sınıflama uygulamalarının en çok gizlilik derecelerine göre, en az yayınlama şekline ve kişisel veri olup olmama durumuna göre yapıldığı, sınıflandırma yapmayan kurumun bulunmadığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen konulardan biri de kurumlar tarafından belirlenen model/politikaların kurumlar arası bilgi paylaşımına etkisidir. Bu kapsamda görüşmeye katılan kurumların altısı diğer kurumlarla bilgi paylaşımına yönelik kurumları tarafından belirlenen bir model ya da politika olmadığı, dördü ise olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu soruya bilgi paylaşımına yönelik kurumları tarafından belirlenen bir model ya da politikaları olduğu şeklinde yanıt veren dört kurumun bu model ya da politikalarının kurumlar arası bilgi paylaşımına etkisi ile ilgili verdikleri cevaplar incelendiğinde ise üç kurumun çok etkili, bir kurumun ise orta düzeyde etkili olduğu şeklinde yanıt verdiği görülmektedir.

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı hususunda standartları belirleyen ve kurumlar arası koordinatörlüğü sağlayan bir kurumun varlığına yönelik olarak; sekiz kurumun böyle bir kurumun varlığının gerekli olduğu, iki kurumun ise gerekli olmadığı kanaatinde oldukları görülmektedir. Hangi kurumun standartları belirleyecek ve koordinatörlüğü üstlenecek kurum olabileceğine yönelik olarak da sekiz kurumun beşi tarafından verilen yanıtlar ise şu şekildedir;

- Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (üç kurum)
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (bir kurum)
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (bir kurum)

Araştırma kapsamında yanıt aranan son konu ise kurumlar arası bilgi paylaşımı standartlarını belirleyip koordinesini sağlayacak bir kurumun varlığının kurumlar arası bilgi paylaşımına etkisidir. Bu soruya verilen yanıtlar Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. Kurumlar arası bilgi paylaşımı standartlarını belirleyip koordinesini sağlayacak bir kurumun varlığının kurumlar arası bilgi paylaşımına etkisi.

Koordine Edecek Kurumun Bilgi Paylaşımına Etkisi	Sayı
Çok kötü	1
Kötü	1
Orta	0
İyi	5
Çok İyi	3

Tablo 16'da sunulan veriler doğrultusunda kamu bilgisinin tüm kamu kurumları arasında paylaşımı hususunda standartları belirleyen ve kurumlar arası koordinatörlüğü sağlayan bir kurum, ya da benzeri bir yapının kurumlar arası bilgi paylaşımına etkisinin çok iyi düzeyde olacağını değerlendiren beş kurumun bulunduğu, üç kurumun çok iyi olacağını

ifade ettiği, birer kurumun da çok kötü ve kötü olacağı şeklinde görüş belirttiği görölmektedir. Bu doğrultuda analiz edilen 10 kurumdan sekizinin koordinasyon kurumunun etkisini iyi ve çok iyi seviyede değerlendirdiği anlaşılmaktadır.

5.2. KOORDİNASYON SÜRECİNE YÖNELİK BULGULAR

Kamu sektörü bilgisinin paylaşımının koordinasyon sürecine yönelik görüşmelerde katılımcılara ilk olarak kamu sektörü bilgisinin ne olduğu açıklanmıştır. Müteakipen de Türkiye’de kurumlar arası bilgi paylaşımında hangi boyuttaki engellerin daha baskın olduğu konusunda katılımcılardan her bir engel türü için 1 en düşük 5 en yüksek olmak üzere değerlendirme yapmaları istenmiştir. Katılımcı kurumlardan biri yasal, yönetsel ve kültürel engelleri en yüksek (5) engeller olarak gördüğünü, teknik engelleri ise en düşük (1) engel olarak gördüğünü ifade etmiştir. Diğer katılımcı kurum ise en yüksek derecede engel olarak (5) kültürel engelleri gördüğünü sırasıyla yönetsel ve teknik engelleri yüksek (4) ve düşük engel olarak da yasal engelleri (2) gördüğünü ifade etmiştir. Her iki kurumun da en yüksek ortak engel olarak kültürel engelleri gördüğu, en düşük engel olarak da teknik engellerin görüldüğu anlaşılmaktadır.

Görüşme kapsamında yetkililerden kurumlar arası bilgi paylaşımında karşılaşılan sorunları belirtmeleri istenmiştir. Bu bağlamda yanıtlar yasal, yönetsel, teknik ve kültürel boyutlar çerçevesinde yapılandırılmıştır. Katılımcıların yanıtları doğrultusunda gerçekleştirilecek çalışmaların yasal bir zemine sahip olması gerektiği, veri paylaşımına yönelik mevcut bir yasal düzenleme olmadığı vurgulanmıştır (K1). Yasal düzenleme olarak sadece KVKK’nın olduğu ve kurumların KVKK’yı veri paylaşmamak açısından kendilerine bir dayanak yapmak sureti ile yasal düzenlemeyi kendilerine göre farklı yorumladıklarının değerlendirildiği ifade edilmektedir (K1). Yönetsel boyutta ise kurumsal verinin başkalarının eline geçmesi durumunda yetkisiz erişime konu olabileceği endişesi kurumlar tarafından vurgulanmış ve bunun kurumların veri paylaşma isteksizliğinde bir neden olabileceği ifade edilmiştir (K2). Kurumların bilgi paylaşımında karşılaşılan sorunlar ile alakalı olarak teknik boyutta işaret ettikleri hususlar ise standart eksikliği ve kurumlar arası ortak veri paylaşım standartlarının olmamasıdır (K2). Katılımcılar kurumların sahip oldukları verilerin kalitesine tam olarak güvenemediklerini değerlendirdiklerini belirtmişlerdir (K1). Katılımcı kurumların kültürel boyut altında ifade ettikleri kurumların veriyi sahiplenmeleri konusunda ise bir yetkili şu şekilde görüş belirtmiştir (K1):

“Kurumlar veriyi kendilerinin gibi görüyorlar. Aslında vatandaşın ve işletmelerin verileri ama kendi verileriymiş gibi düşünerek bunu diğer kurumlarla paylaşmakta biraz imtina ediyorlar”.

Kurum analizlerinin ikinci boyutunda araştırılan bir diğer konu kurumlar arası bilgi paylaşımı için koordinasyon boyutunda yapılması gereken çalışmalarla ilgilidir. Bu kapsamda katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar yasal ve yönetsel boyutlara odaklanan bir yapı göstermiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre konuya yönelik olarak gerçekleştirilecek çalışmaların yasal bir zemine sahip olması gerekmektedir (K2). Kurumlar arası bilgi paylaşımında düzenleme ve yönlendirici kaynak oluşturma boyutunda ortak standartların, referansların ve mimarilerin geliştirilmesine ve mevzuatı daha açık hale getirme yönünde çalışmalara ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır (K1, K2). Yönetsel boyuta ilişkin uygulamalarda yönetim süreçlerinde koordinasyonu yönetecek kurumun belirlenmesi gerekliliğine işaret edilmiştir (K1, K2). Bu konuyla ilgili olarak bir yetkili, kurumların uygulamalarına yönelik bir denetim mekanizmasının kurulmasına ihtiyaç olduğunu şu şekilde dile getirmiştir (K2):

“Standartlar ve rehberler oluşturulduktan sonra koordinasyon anlamında merkezden bir denetim kurgusu olabilir. Daha ileri gelecek için aslında bir kurgu ama yaptırımının olması için bir şekilde denetimin de olması gerekiyor”.

Kurumlar arası bilgi paylaşımı ile ilgili koordinasyon süreçlerinde yapılması gereken çalışmalarda bir yetkili ayrıca kurumlarda konuyla ilgili insan kaynakları boyutunda ilgili personelin sağlanmasının, kurum içerisinde uygun bir şekilde konumlandırılmasının ve konuya ilişkin bir birim/bölüm yapılanmasının yararlı olacağını vurgulamıştır

Görüşme kapsamında diğer kamu kurumları ile bilgi paylaşımına yönelik olarak yürütülen projeleri olup olmadığına dair sorulan soruya görüşmeye katılan her iki kurumda bu tür projeleri olduğu şeklinde yanıt vermişlerdir. Kurumlardan biri bilgi paylaşımına yönelik olarak yürüttüğü çalışmalar olarak; Ulusal Veri Sözlüğü, Kamu Veri Alanının Pilot Çalışması, Dijital Devlet Stratejisi kapsamı içerisinde kamuda veri yönetiminin detaylı olarak ele alınması hususlarını ifade etmiştir (K1).

Kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik mevzuat çalışmaları olup olmadığı ile ilgili kurumlara yöneltilen soruya ise bir kurum bilgi paylaşımına yönelik mevzuat çalışmaları olduğu, diğer kurum ise böyle bir çalışmalarının olmadığı yanıtını vermiştir.

Görüşmeler kapsamında ele alınan bir diğer husus da kurumlar arası bilgi paylaşımını etkinleştirmek için yapılması gereken çalışmalardır. Bu konuda yetkililerin yanıtları yasal, yönetsel ve teknik boyutlarda gruplandırılmıştır. Yasal ve yönetsel boyutta bilgi paylaşımını düzenleyen, destekleyen mevzuat ve rehberlerin önemi vurgulanmıştır (K1). Yönetsel boyutta kurumların veri paylaşımına yönelik yönetim ve sorumluluklarının belirlenmesi, bir veri yönetim çerçevesinin ortaya konması gerektiği ifade edilmiştir (K1). Ayrıca koordinasyon eksikliğinin giderilmesi amacı ile merkezde bir atama yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Konuyla ilgili olarak veri paylaşımında veri sözlüklerinin esas tutularak Ulusal Veri Sözlüğüne bağlanması gerektiği gibi örnekler verilmiştir (K1). Bu boyutta kurumlar tarafından vurgulanan bir diğer hususta şeffaflık başlığı altında hangi kurumun hangi veriye sahip olduğunun ve hangi kurumla hangi verileri paylaştığının merkezi olarak görülebilmesi gerekliliğidir (K1). Teknik boyutta ise paylaşılacak bilginin veri sahibi yani kişisel verisi işlenen ilgili kişi ya da koordinatör kurum tarafından standartlarının belirlenmesi gerektiği ve veri etiği ilkelerinin belirlenerek, bunun ulusal veri yönetimi kapsamında da ele alınmasının önemi belirtilmiştir (K1, K2).

Kurumların hangi kademelerinde bilgi paylaşımına yönelik sorunlar olduğunu değerlendirmek amacı ile yöneltilen görüşme sorusuna her iki katılımcı da orta ve en yüksek seviyelerde olmak üzere (3 ve 5) en ciddi sorun olarak kurumlar arası seçeneğini belirtmişlerdir. En düşük seviyede sorun olarak bir katılımcı kurum içi bireyler arası seçeneğini (1) diğer kurum ise kurum içi bireyler arası ve kurum içi birimler arası seçeneklerini (2) işaretlemişlerdir.

İkinci boyuta yapılan görüşme kapsamında kurumlara kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik bir rehber oluşturulmasını gerekli görüp görmedikleri de sorulmuştur. Bu soruya da katılımcı kurumlardan birinin kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik bir rehber oluşturulmasını gerekli gördüğü diğerinin ise gerekli görmediği şeklinde cevap verdiği görülmektedir.

Kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik rehber oluşturulması çalışmaları kapsamında kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik bir rehber oluşturulmasını gerekli gören bir kurum bu konudaki çalışmalarını yönetsel ve mevcut girişimler başlıkları altına konumlandırmıştır. Yönetsel boyutta veri paylaşımına yönelik düzenleyici ve yönlendirici kaynakların oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir (K1). Mevcut girişimler bağlamında da ulusal ve kurumsal düzeyde kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik rehber

oluşturulması çalışmaları doğrultusunda Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi (UYZS) kapsamında ulusal yapay zekâ stratejisinde veri yönetimi çalışma grubunun aktif olarak çalışmalarını yürüttüğü, bu çalışma neticesinde bir veri yönetim rehberi çıkabileceği katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Söz konusu rehberin kamu veri alanı oluşturulmasına yönelik bir rehber olabileceği değerlendirilmiştir (K1). Uluslararası düzeyde ise Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile yeni başlatılan veri yönetimi için mevcut durum ve politika önerileri çalışmasının devam ettiği, bu çalışmanın Türkiye'deki veri yönetimini yönlendirecek bir dayanak olarak değerlendirilebileceği dile getirilmiştir (K1).

Kurumların mevcut projeleri için farklı kurumlardan veri aldıkları durumlarda karşılaştıkları sorunlara yönelik olarak kurumlara yöneltilen görüşme sorusunu ise katılımcılar yönetsel ve teknik boyutlarda değerlendirmişlerdir. Yönetsel başlığı altında, kurumlarda veri sorumlusunun yani verilerin işleme amaç ve araçlarını belirleyerek yönetiminden sorumlu olan kişinin eksikliği göz önünde bulundurularak veri sorumluluğunun merkezi olarak yani bir koordinatör kurum ya da üst yönetim tarafından tek elden yönetilmesinin sağlanmamasının sorun teşkil ettiğini ifade etmişlerdir (K1).

Veri girişi yapan personelin sık değişmesinin bilgi paylaşım süreçlerini olumsuz yönde etkilediği de kurumlar tarafından belirtilen bir diğer husustur (K1). Kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik olarak kurumların hangi verinin ne amaçla kullanılacağını bilmemesinden kaynaklanan bir direnci olduğu, farkındalık eksikliği ve belirsizlik boyutunda kurumların vurguladığı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (K1). Yönetsel boyutta kurumlar tarafından belirtilen bir nokta da koordinasyon eksikliğidir. Katılımcılar tarafından birimler arası bilgi akışının yeterli olmadığı ifade edilmektedir. Bir katılımcı kurum bunu şu şekilde örneklendirmiştir (K1):

“Kendi dairelerinden kurumlara gönderilen bir anketin benzerinin başka bir daire tarafından da kurumlara gönderildiği ve bu husustan her iki dairenin de haberi olmadığı...”

Ayrıca kurumlar bilgi talepleri olduğunda bir sıkıntı yaşamadıklarını, talep ettikleri bilgi ya da verilerin diğer kurumlar tarafından karşılandığını da belirtmişlerdir (K1). Teknik boyutta standart eksikliğinin kurumlar arası bilgi akışının yeterli düzeyde sağlanamamasına, veri paylaşımında yapılan değişikliklerin zamanında bildirilememesine, bakım çalışmaları ya da hizmetteki aksamalara karşı etkin duyuru mekanizmasının oluşturulamamasına neden olduğu ifade edilmiştir. Bunun da beraberinde verinin yorumlanmasında farklılıklara yol açtığı aynı verinin iki kurum

tarafından farklı anlaşılabilmesine yol açtığı değerlendirilmiştir (K1, K2). Yine teknik boyutta veri sözcüklerinin niteliğinin yetersizliği açısından ulusal veri sözlüğü kapsamında veri sözcüklerinin yeterli kalitede olmadığı bu nedenle bu veri sözcüklerinin tekrar incelenerek yeniden düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (K1).

Kurumlar ile yapılan ikinci görüşme çerçevesinde bilgi paylaşımına yönelik çalışmalarda izlenmesi gereken adımlar araştırılmıştır. Katılımcılar izlenmesi gereken adımları yönetsel ve teknik boyutta değerlendirmiştir. Yönetsel boyutta koordinatör kurumun belirlenmesinin bilgi paylaşımında önemli ve gerekli bir adım olduğu ayrıca bu eksikliğin kurumların mükerrer işlem yapmasına neden olduğunun değerlendirildiği ifade edilmiştir (K2). Kurumların kendi mevcut durumlarının tespiti ve standart bir yapının ortaya koyulması ihtiyacı noktasında veri envanterleri ve veri sözlükleri ile mevcut durumlarını ortaya koymaları gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca hangi kurumla hangi veriyi paylaştıklarını izleyebilecekleri bir standart yapıyı kendi içlerinde oturtmaları gerektiği bunun da en alt kademededen en üst kademeye aynı kültürün gelişmesini sağlayacağı böylece veri ve bilginin daha etkili yönetilebileceği vurgulanmıştır.

Veri sözlüğü oluşturma işi kısa bir tanımla; *“yönetilen verilere ilişkin üst verinin tanımlı, erişilebilir ve yönetilebilir hale getirilmesi amacıyla bir üst veri kayıt defteri oluşturulması işidir.”* Veri Sözlüğünün amacı ise *“üst verileri kaliteli ve yönetilebilir bir şekilde tanımlayarak kayıt altına almaktır.”* Veri sözlüğünün kalitesi, mümkün olduğunca çok üst veri alanının, doğru ve detaylı bir şekilde doldurulması ile sağlanır. Örnek olarak kurumun sunduğu bir web servis üzerinden kuruma veri gönderecek bir yazılımcı, sadece veri sözlüğüne bakarak, herhangi bir kimseye herhangi bir soru sormasına gerek kalmadan doğru veri gönderebiliyorsa çalışmaların başarılı olduğunu söylemek yanlış olmaz (CBDDO, 2019).

Veri sözlüklerinin oluşturulmasında farklı ekiplerin çalıştığı ancak standardın yakalanması adına kurum içinde, uluslararası örneklerde “data steward” ve “chief data officer” olarak geçen veri liderliğine yönelik benzer rollerin oluşturulmasının önemi de katılımcı kurum tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca bu noktada katılımcı kurum; teknik aşamada kurumların veri ve bilgi taleplerinin ilgili kurumlara yönlendirilmesini sağlayan kurumun da kendi kurumları olabileceğini ifade etmiştir (K1). Teknik boyutta ise bir iletişim ağı ihtiyacı olduğu belirtilmiştir (K2).

Kurum analizlerinin ikinci boyutunda araştırılan bir diğer konuda kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik eksiklikler ile ilgilidir. Bu konuda kurumlar yasal, yönetsel, teknik ve

kültürel boyutlarda cevaplar vermiştir. Yasal boyutta hukuki bilgi eksikliği ve yasal düzenleme yetersizlikleri vurgulanmıştır (K2). Yönetmel boyutta bir eksiklik olarak ise yasal düzenlemede yorumlama farklılığı olduğu hususu dile getirilmiştir (K1). Yönetmel boyutta kurumlarca vurgulanan bir diğer hususta koordinasyon eksikliğidir. Kurumlar bu kapsamda (K1):

“Kurumlar diğer kurumların işleyişini bilmiyorlar diğer kurumlarda veri paylaşımı nasıl yapılıyor, hangi yöntemler izleniyor gibi hususlarda kurumlar birbirinden kopuk kopuk gidiyor. Türkiye’de her konuda olduğu gibi veri paylaşımında da bu geçerli.”

Şeklinde görüş bildirmişlerdir. Teknik boyutta ise bilgi eksikliği ve bilgi güvenliği konularına değinilmiştir. Bilgi eksikliği bağlamında kurumların teknik yapılardan haberdar olamayabildiklerine değinilmiştir (K1). Katılımcıların kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik eksiklikler kapsamında işaret ettiği bir diğer hususta bilgi güvenliğidir (K2). Kültürel boyutta görülen eksikliği katılımcı kurum şu şekilde ifade etmiştir (K1):

“Bir mevcut veri paylaşımı yapıları var ama bunu daha iyi nasıl yaparız gibi bir bakış açısı yakalamaya fırsatları olmuyor, böyle bir bakış açısı böyle bir kültür yok.”

Görüşme kapsamında araştırılan farklı bir konu da bilgi paylaşımında koordinatörlüğü sağlayan kurum noktasında görüşmeye katılan kurumların yeridir. Bu kapsamda katılımcılar kurumların veri paylaşımını kendi yöntemleriyle bir şekilde idame ettirdiklerini ancak bunu farklı tekniklerle yaptıklarını dolayısıyla bunu merkezden koordine edecek ayrıca izlenebilirliğini sağlayacak, belli standart çerçevelere oturtacak bir merkezi otoriteye ihtiyaç olduğunu vurgulamışlardır. Türkiye’de koordinasyon boyutunda kurumlara verilmiş net bir sorumluluk ve görev tanımı olmadığına, kişisel veri için KVKK, istatistiki veri için TÜİK gibi kurumların olduğuna işaret edilmiştir. Kendi kurumlarının da yürüttüğü bir program olmasına karşın doğrudan kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik olarak kendilerine yasal kapsamda verilen böyle bir görev ve sorumluluk olmadığı da belirtilen bir husustur. Yine koordinatör kurum olacak kurumun içinde sadece veriye ve veri yönetimine odaklı ekipler olması gerekliliği de kurumlarca vurgulanmıştır (K1). Katılımcı kurumlar doğrudan bir kurum adı vermemiştir. Bir kurum ise Cumhurbaşkanlığı seviyesinde bir koordinatör kuruma ihtiyaç olduğunu ve koordinatör kurumun etkili bir iletişim ağı kurması gerektiğini ifade etmiştir (K2).

5.3. BAKANLIKLAR İLE BAĞLI KURUMLARIN UYGULAMALARINA VE KOORDİNASYON SÜRECİNE YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRMESİ

Çalışmanın bu bölümünde kamu sektöründe bilginin kurumlar arası paylaşımı uygulamaları çerçevesinde iki boyutta gerçekleştirilen görüşmeler ile ilgili değerlendirmeler yer almaktadır. Söz konusu değerlendirmeler içerisinde her iki görüşmede birbirleri ile örtüşen görüşme soruları bir arada diğer görüşme soruları ise ayrı ayrı verilmektedir. Bu kapsamda, ilk boyutta 10 kurumla ve ikinci boyutta kurumlar arası bilgi paylaşımında koordinasyon süreçlerinde yer alma potansiyeli taşıyan iki kurum ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular değerlendirilmektedir.

İlk boyutta gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda katılımcı kurumların tamamının diğer kurumlarla bilgi paylaştığı ve işledikleri kamu sektörü bilgisi türleri ile paylaştıkları kamu sektörü bilgisi türleri arasında paralellik olduğu görülmektedir. Buradan hareketle kurumların ağırlıklı olarak kendi içlerinde ürettikleri bilgileri paylaşma eğiliminde olduklarını söylemek mümkündür. Kamu kurumlarının paylaşımlarını en çok kendi bünyelerindeki birimler ve diğer kamu kurumları ile yapmaları ise kurumların bilgiyi iç işleyişlerinde bir bürokratik engel olmadan ya da çoğunlukla özel bir izin almaya gerek duymadan paylaşabilmelerinden, yine diğer kamu kurumları ile yapılan paylaşımın resmi çerçevede mevcut birtakım düzenleme, protokol vb. kapsamında kısmen gerçekleşebilmesiyle açıklanabilmektedir. Ayrıca literatürde kurum içindeki birimler arasındaki bilgi paylaşımının kurumlar arası bilgi paylaşımına giden süreçte destek sağladığı da belirtilmektedir (Yang ve Maxwell, 2011). Sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlar ile yapılan paylaşımın daha kısıtlı olması ise kamu kurumlarının sahip olduğu bilgi göz önüne alındığında sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlardan bilgi talebi ihtiyacının sınırlı olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Görüşmeye katılan kamu kurumlarının neredeyse tamamı bilgi paylaşımına yönelik deneyimlerinin olduğunu ifade etmelerine rağmen üç kurumun söz konusu deneyimlerinin içerik ve kapsamlarını belirtmemiş olmaları dikkat çekicidir. Gerçekleştirilen bilgi paylaşımlarının yasal düzenlemeler ve protokoller aracılığıyla yapıldığını ifade eden beş kurum bulunması, bilgi paylaşımının yasal dayanak ya da politika belgeleri aracılığı ile yapılmasının beraberinde etkin ve süreklilik arz eden bir paylaşım süreci getireceğine işaret etmektedir. İki kurum, sadece talebe yönelik paylaşım yaptığını belirtmiş bunu herhangi bir yasal düzenleme ya da politika belgesine

dayandırmamıştır. Üç kurumun deneyimlerinin içeriğini açıklamaması ve iki kurumun sadece talebe dayalı paylaşım yaptığını ifade etmesi etkin ve düzenli bir bilgi paylaşım sürecine sahip olunmadığı yönünde izlenim oluşturmaktadır. Görüşmeye katılan beş kurumun paylaşımlarını kurumların geliştirdikleri teknik altyapılar ve/veya kurumlara özgü uygulamalar ile yaptıklarını ifade etmeleri teknik alt yapının önemini vurgulamaktadır. e- Devlet üzerinden yapılan paylaşımlar dışında kurumların münferit alt yapılar ya da uygulamalar ile değil kamu kurumları arasında oluşturulacak ortak bir yapı üzerinden paylaşımlarını gerçekleştirmelerinin daha etkin ve hızlı bir paylaşımı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca bilginin sınıflandırılması kapsamında bilginin gizlilik derecesine göre paylaşım yapıldığının bir kurum tarafından ifade edilmiş olması da önemlidir. Bilginin sınıflandırılması ve gizliliği gibi kavramlar paylaşım sürecinin içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımı uygulamaları kapsamında veri ve bilgi erişim düzenlemelerinde söz konusu bilgilerin güvenlik ve gizlilik sınırlarının net olarak çizilmesi önem teşkil etmektedir. Mevcut kamu verilerinin sınırları düzenlemelerle belirlenen bir çerçevede sınıflandırılması ve bu kapsamda doğru tanımlanmış veri yönetim politikaları ekseninde yürütülmesi gerekmektedir (Eroğlu, 2017).

Birinci boyutta gerçekleştirilen görüşmelerde üç kurumun bilgi paylaşımına yönelik kurumları bünyesinde yapılan çalışmalar olduğunu belirtmesine rağmen bu çalışmaların detaylarını vermediği göze çarpmaktadır. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik çalışmalar arasında veri paylaşımına ilişkin uygulamalarına kılavuzluk edecek doküman ve protokollerin oluşturulması hususlarının yer alması olumlu girişimlerdir. Anlık, talebe dayalı ve projeler ile yapılan bilgi paylaşımlarının sürekli olarak yapıldığı ifade edilmekte ancak bu paylaşımların yasal düzenlemeler ve/veya politikalar kapsamında yapıldığı belirtilmemektedir. Söz konusu paylaşımların yasal düzenlemeler ya da politika belgelerine dayandırılarak yapılması kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının daha etkin yürütülmesi sürecine katkı sağlayacaktır. Hali hazırda gerçekleşen, farklı kurumlar arasında farklı konularda veri ve bilgi paylaşımı bulunmakta ancak yukarıda da belirtildiği üzere bu paylaşımların tamamının mevzuata ve politika belgelerine dayalı olarak yapılması gerekmektedir. Hem kurumlarla yapılan ilk görüşmeye katılan kurumların tamamına yakınının hem de koordinasyon sürecine yönelik olarak yapılan görüşmeye katılan tüm kurumların bilgi paylaşımına yönelik yürüttükleri çalışmalar olması kurumlar arası bilgi paylaşımı sürecine yönelik olarak olumlu girişimler olarak nitelendirilebilir. Özellikle koordinasyon sürecine yönelik yapılan görüşmede yer alan bir kurumun bu konudaki projeleri ile ilgili olarak detaylı bilgi vermesi

(Ulusal Veri Sözlüğü, Kamu Veri Alanı Pilot Çalışması, Dijital Devlet Stratejisi kapsamı içerisinde kamuda veri yönetiminin detaylı olarak ele alınması) ancak diğer kurumun ayrıntılı bir yanıt vermemesi kurumdan kuruma bu konudaki çabaların farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Bilgi paylaşımını kanun ve yönetmelikler ile sağladığını belirten sadece iki kurum bulunmaktadır. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının yasal dayanak ve/veya protokoller ve antlaşmalar kapsamında yapılması gerekmektedir. Sadece iki kurumun paylaşımı yasal dayanak ile yaptığını belirtmesi kamu kurumları arasında gerçekleştirilen bilgi paylaşımının genel anlamda yasal dayanaktan yoksun olduğunu göstermektedir. Koordinasyon sürecine yönelik olarak yapılan ikinci görüşmeye katılan her iki kurum da farklı kamu kurumları ile bilgi paylaşımına yönelik yürüttükleri çalışmalar olduğunu ifade etmişlerdir. Kamu kurumlarının bilgi paylaşımına yönelik diğer kamu kurumlarıyla yürüttükleri birtakım faaliyetler olduğu ancak bu faaliyetlerin genele yayılmadığı, belli bir düzenleme çerçevesinde, ortak bir platformdan yapılmadığını söylemek mümkündür. Söz konusu paylaşımların yasal ve politik zeminlerde desteklenmesi bu kapsamda bilgi edinme süreçlerine yönelik, politika ve yasal düzenlemelerin oluşturulması önemlidir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Kendi faaliyetleri çerçevesinde kullandıkları bilgiyi üreten sekiz kurum bulunmasına rağmen protokoller aracılığı ile diğer kamu kurumlarından bilgi sağladığını ifade eden beş kurum bulunmaktadır. Aynı devletin kamu kurumlarının kendi elde ettikleri gizlilik, kişisel veri vb. kıstaslar dışındaki bilgilerinin tamamını belli düzenlemeler çerçevesinde diğer kamu kurumları ile paylaşması gerekmektedir. Bilginin üretim ve elde edilmiş maliyetlerinin yüksekliği düşünüldüğünde bu bir devlet için olmazsa olmaz bir gerekliliktir. Bu noktada kendi faaliyetleri çerçevesinde bilgi üreten tüm kurumların bu bilgileri diğer kamu kurumları ile paylaşmasının yasal düzenleme, teknik alt yapı ve bürokrasi engellerinin aşılması sağlanması gerekmektedir. Paylaşımın tamamen protokollere dayalı değil yasal düzenlemeler çerçevesinde de gerçekleşmesi önemlidir.

Kurumların günümüzün en değerli unsuru olarak nitelendirilen bilginin diğer kamu kurumları ile paylaşılmasına yönelik bir stratejilerinin olmaması düşündürücüdür. Ayrıca yasal düzenleme çerçevesinde bilgi paylaştığını ifade eden yedi kurumun görüşme kapsamındaki diğer sorularda bilgiyi yasal düzenlemeler kapsamında paylaştığını aynı oranda ifade etmediği de dikkat çekmektedir. Bu durum kurumlarca, aralarındaki paylaşımın her ne kadar yasal düzenlemeler kapsamında gerçekleştirildiği şeklinde ifade

edilse de paylaşımın gerçekleştirildiği kurum sayısının genele yayılmaması yani sadece birkaç kamu kurumu ile paylaşım yapılması bağlamında açıklanabilir. Bu da kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının yasal düzenlemeler ile tüm kamu kurumlarını kapsayacak şekilde gerçekleşmesini sağlayacak bir mevzuat gerekliliğine işaret etmektedir.

Kurumların genel anlamda bilgi paylaşımlarından sorumlu bir birimleri olduğunu ifade etmeleri ancak buna rağmen etkin bir bilgi paylaşımı gerçekleştirememelerine bu sorumlu birimleri koordine edecek bir üst koordinatör kurumun olmamasından kaynaklanabileceğini söylemek mümkündür. Bünyelerinde gerçekleşen bilgi paylaşımı koşullarının (mevzuat, politika belgeleri, teknik altyapı, personel eğitimi, kurum içi üst kademelerin konuya yönelik yaklaşımı vb.) çok iyi düzeyde olduğunu ifade eden sadece üç kurum bulunması, kurumların bilgi paylaşımına yönelik koşullarını geliştirmesine yönelik çaba sarf etmeleri gerektiğini göstermektedir.

Verilen yanıtlar kapsamında kurumların bünyelerinde bilgi paylaşımına yönelik bazı düzenlemelerinin olduğu görülmektedir. Diğer yandan çalışmamızın yasal çerçeve analizinde de konuyla ilgili kapsayıcı ve genel bir yasal düzenlemeye rastlanmamıştır. Bu bağlamda kurumların yarısının bu paylaşımları iç düzenlemeleri ile gerçekleştirmesi yine ortak yasal düzenleme ihtiyacına işaret etmektedir.

Bir kurum dışında tüm kamu kurumlarının bilgi güvenliğine yönelik gerek kanun gerekse de standart ve rehber bazında farklı düzenlemeleri olması önemlidir. Ancak bilgi güvenliğine yönelik olarak bir kurumun herhangi bir düzenlemesi olmadığını ifade etmesi de bu çalışma için değerlidir. Lâkin kurumların bilgi paylaşımında karşılaştığı temel zorluklardan birinin bilgi güvenliği hususu olduğu bilinmektedir (Kipchirchir, 2014). Bu nedenle ilgili bir kurumun bu ifadesinin de dikkate alınması doğru olur. Mevzuat ve politikaların, kamu sektöründe kurumlar arasında bilgi ve bilginin paylaşımı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu, bilginin nasıl kullanılacağı ve paylaşılacağı gibi konularda rehberlik sağlayan yasal ve politik düzenlemelerin, kurumlar arası bilgi paylaşımında ilişki kurmayı, risk azaltmayı ve güven gelişimini kolaylaştırabileceğine vurgu yapılmaktadır (Dawes, 1996; Gil-Garcia vd., 2007; Lam, 2005; Gil-Garcia ve Pardo, 2005).

Kişisel verilerin korunması ve yasa çerçevesinde işlenmesi veri paylaşımına yönelik kritik bir husustur. Kurumların yaptıkları paylaşımları söz konusu hususu düzenleyen KVKK'ya göre düzenlediklerini ifade etmeleri olumludur. Ancak uygulamada da bu hususa riayet

edilip edilmediğinin düzenli kontrolü gerekmektedir. Zira bilgi paylaşımının 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu çerçevesi dışında yapılması paylaşımı yapan kuruma hukuki açıdan yaptırımlar uygulanmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu hukuki yaptırımlar Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 132 ila 140. Maddelerinde belirtilmektedir (Türk Ceza Kanunu, 2004).

Görüşme kapsamında yer alan farklı sorularda da irdelenen bir diğer hususta bilgi güvenliğidir. Elektronik ortam göz önünde bulundurulduğunda da tüm kurumların farklı güvenlik ve kontrol mekanizmaları kullanıyor olmaları kurumların elektronik ortamdaki bilgi paylaşımına yönelik güvenlik bazında gerekli tedbirleri aldığını ya da alma çabası içinde olduğunu yansıtmaktadır.

Kurumların ellerinde mevcut bilgilerin yönetimine dair finansman kaynağının genel bütçeden kendilerine ayrılan pay olduğu görülmektedir. Genel bütçeden kurumlara ayrılacak payların, kurumların sahip oldukları kamu sektörü bilgilerini paylaşmaya yönelik imkânları geliştirmeye olanak sağlayacak biçimde belirlenmesi gerekmektedir. Kamu hizmeti tasarımı ve sunumunun finansmanının güvence altına alınmasına yönelik yönetim süreçleri önemlidir (OECD, 2023).

Kurumların tamamına yakını bilgi paylaşımında ekonomik koşulları çok önemli görmektedir. Kurumların geneli bilgi paylaşımına yönelik kendileri için ayrılan bütçeyi yeterli görmekle beraber bazı kurumlar bu konuda kendilerine ayrılan bütçeyi aynı oranda yeterli görmemektedir. Bilgi paylaşımına yönelik kurumlara ayrılan bütçelerin belli oranlarda iyileştirilmesi gerektiği değerlendirilebilir. Ayrıca kurumlar bilgi paylaşımına yönelik üst yönetim desteğini bu konuda etken olarak görmektedir. Dolayısı ile yönetim kademelerinin bilgi paylaşımına yönelik bilinçlendirilmesi de önemlidir. Buna yönelik eğitimler düzenlenebilir. Bürokratik süreçlerin bilgi paylaşımına etkisinde kurumlar tarafından ifade edilmektedir. Bu süreçlerinde daha hızlı ve etkin hale gelmesine yönelik mevzuat, politika ve uygulamalar geliştirilmesi bir gerekliliktir. Çoğu hükümet faaliyeti resmî mevzuat ve politikalar aracılığıyla tanımlandığı ve finanse edildiği için bürokratik ve politik faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir (Pardo ve Tayi, 2007).

Toplanılan kamu sektörü bilgileri ve yayınlanma ortamlarına yönelik olarak kurumların tamamına yakını sahip olduğu bilgileri yayınladığını ifade etmektedir. Ancak bu paylaşımların ağırlıklı olarak kurumların doğrudan erişilebilen web sayfalarından ya da e-Devlet uygulaması üzerinden yapılan sınırlı paylaşımlar olduğu genele yayılan bir bilgi paylaşımının olmadığı görülmektedir. Kurumların sahip oldukları bilgileri paylaşım

yöntemlerinin farklılık gösterdiği hatta bazı kurumların sadece basılı olarak bilgi paylaştıkları bu nedenle bu paylaşımın ortak bir alandan ve daha yaygın olarak belirli standartlar dâhilinde yapılmasının etkin bilgi paylaşımı bağlamında daha verimli olacağı değerlendirilmektedir. Standartların tanımlanması ve verilerin değer üretmek için kullanılması konusunda kurumların desteklenmesi gerekmektedir (OECD, 2023).

Kurumlar ağırlıklı olarak bilgilerini diğer kurumlara açtığını beyan etmekle beraber bu açıklık oranının hiçbir kurumda %30'u geçmediği bazı kurumlarda bu oranın daha da düşük olduğu hatta iki kurumun hiçbir bilgisini diğer kamu kurumları ile paylaşmadığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak kurumların sahip oldukları bilgilerini büyük oranda diğer kurumlarla paylaşmadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca sadece bir kurumun yasal dayanak göstererek bilgilerini açtığını ifade etmesi de bu konudaki yasal düzenlemelerin eksikliğine bir işaret olarak görülmektedir. Mevzuatın özellikle kamu sektöründeki kurumlar için kurumlar arasında bilgi ve bilginin paylaşımı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu vurgulanmaktadır (Dawes, 1996; Landsbergen ve Wolken, 2001).

Kurumlar arasında kısmen talep ile bir paylaşım olduğu ve bu paylaşımın tüm kamu kurumlarına sirayet etmeyen bir yapıda olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Gerek düzenli bir bilgi paylaşımının gerekse de talep halinde yapılan bilgi paylaşımlarının tüm kamu kurumları arasında gerçekleşmesini sağlayacak mevzuat, politika belgesi ve diğer düzenlemelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca görüşmeye katılan bir kurum dışında diğer tüm kurumların farklı kurumlardan gelen bilgi paylaşımı talepleri kapsamında bazı bilgileri sakıncalı olduğu düşüncesi ile paylaşmadıkları görülmektedir. Bu durumun kimi zaman gizlilik gerektiren bilgiler olmasından kaynaklandığı gibi kimi zamanda paylaşım esaslarının gerek kamu genelinde gereksede kurum içi düzenlemelerle sınırlarının çizilmemesinden kaynaklandığı görülmektedir. Ancak yine bir kurumun diğer kurumlardan gelen bilgi paylaşım taleplerinde sakıncalı görüp paylaşmama gibi bir düşüncesi olmamasının da altının çizilmesi gerekmektedir. Bu görüşün bilgi paylaşımına yönelik daha etkin bir anlayış oluşmasına katkı da bulunabileceği, uygulamada da söz konusu bir kurumun ifade ettiği şekilde örneklere rastlamanın mümkün olduğu değerlendirilebilir.

Kurumların büyük çoğunluğunun gerçekleştirdikleri bilgi paylaşımlarını ücretsiz olarak yaptıkları, kısmen ücretli paylaşan kurumlardan ise sadece bir tanesinin bu paylaşımı ücretlendirme gerekçesini yasal bir düzenlemeye bağladığı göz önüne alındığında

paylaşımların hangi şartlarda ücretli ya da ücretsiz olacağını belirleyen düzenleyici bir çerçeve gerekliliği bu noktada da karşımıza çıkmaktadır. Ücretlendirme gereğini yasal bir düzenlemeye bağlayan bir kurumun bu yasal düzenleme ile ilgili doğrudan bir yönetmelik adı vermemekle beraber “*ilgili yönetmelikte belirtilen kurumlarla*” şeklinde bir yönetmeliğe işaret etmesi de dikkat çekicidir.

Görüşmeye katılan on kurumdan dokuzunun bilgi paylaşımı ve bilgi iletişim teknolojileri konusunda personeline eğitim verdiğini ifade etmesi ve kurumlarda çalışan personelin bilgi teknolojilerine yönelik yetkinliklerine dair kurumlarca personelin yetkinlik düzeylerinin iyi seviyede görülmesi bir açıdan olumlu görünse de kurumlar arasında gerçekleşen bilgi paylaşımının kısıtlı olması yanıtların doğruluğu ile ilgili soru işareti yaratmaktadır. Bu durum söz konusu soruya bilgi paylaşımı ve bilgi iletişim teknolojileri konusunda personeline eğitim vermediğini ifade eden bir kurumun yanıtının da irdelenmesini gerektirmektedir. Zira yine uygulamada bu bir kurumun ifadesini doğrulayan durumlara rastlanmaktadır. Söz konusu cevap bilgi paylaşımı ve bilgi iletişim teknolojileri konusunda personel eğitimi üzerinde durulması gerektiğine işaret etmektedir.

Diğer kamu kurumları ile gerçekleştirilen bilgi paylaşımına; kurumların çoğunda personelin %1-20 arasının katılması ve hiçbir kurumda personelin %80’inden fazlasının katılmamasından dolayı katılım oranlarının yeterli olmadığı ayrıca ilk görüşme kapsamında yer alan kurum çalışanlarının bilgi iletişim teknolojileri, bilginin diğer kamu kurumlarıyla nasıl paylaşılacağı vb. konularda eğitimlerini ve kurumlar arası bilgi paylaşımı gibi iş süreçlerinin yürütülmesi kapsamında bilgi teknolojilerine yönelik beceri seviyesini tespit etmeye yönelik araştırma sorularına verilen yanıtlar ile bu durumun geliştiği gözlemlenmektedir.

Yasal engellerin yani bir anlamda kamu kurumları arasında yapılacak bilgi paylaşımının esasları, şartları ve yasal çerçevesinin tam olarak belirlendiği bir düzenleme bulunmamasının kurumlarca diğer kamu kurumları ile bilgi paylaşımının önündeki engeller arasında ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Kurumlar arası bilgi paylaşımının koordinasyonuna yönelik kurumlarla gerçekleştirilen görüşmelerde de iki kurumdan biri yine yasal engelleri yönetsel ve kültürel engellerle beraber en etkili engel olarak belirtmiştir. Yasal engellerin genelde kurumların bilgi paylaşımına yönelik engeller arasında ilk sırada yer almasının doğru bir saptama olduğunu söylemek mümkündür.

Bilginin kötüye kullanımının kurumların çekinceleri arasında ilk sırada yer alması paylaşımın yasal çerçevesini tam anlamıyla çizebilen düzenlemelerin olmayışından

kaynaklanmaktadır. Beraberinde ikinci sıradaki çekince olarak görülen özerkliği yani bilginin tek sahibi olma durumunu kaybetme seçeneğinin ise bilgi paylaşımı kültürünün kurumlar içinde tam olarak yerleşmemesinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bilgi, zamanında kararlar, iyileştirilmiş kalite, etkinlik, verimlilik, geliştirilmiş bütünlük ve iş birliği için temel olarak kullanılır. Bu nedenle bilgi paylaşım kültürünün beslenmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir (Rajagopalan vd., 1993; Lee ve Choi, 2003; Lin, 2007).

Görüşmelerde incelenen bir diğer konu da bilgi paylaşımı gereksinimlerinin yeni veya yükseltilmiş iş bilgi sistemlerine entegrasyonunu zorlaştıran etkenlerdir. Bu kapsamda en büyük zorluğun personelin farkındalık ve bilgi eksikliği olduğu kurumlarca ifade edilmiştir. Ancak önceki sorularda kurumların tamamına yakınının personeline bilgi paylaşımına yönelik eğitimler verdiği ve personelin bilgi teknolojileri konusunda yetkinlik düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu durum sorulara verilen yanıtlar arasında çelişki yaratmaktadır. Diğer yüksek engel olarak vurgulanan yönetim desteğinin yetersizliği bu görüşme kapsamında bulunan bazı sorular içinde de verilen bir yanittir. Bu bağlamda kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik bir yönetim desteği yetersizliğinden bahsetmek mümkündür.

Bilgi paylaşımı esnasında ortaya çıkabilecek kötü sonuçları ve ihlalleri bildirmek ve engellemek için oluşturulmuş politikalar ve mekanizmalarının kurumların çoğunluğunda olması görüşme sürecinde genel olarak bilgi güvenliğine yönelik belirtilen diğer hususlarla paralellik göstermektedir. Yani kurumların bilgi güvenliğine yönelik tedbirleri alma yolunda çabalarının olduğu söylenebilir. Ancak kurumların bu tedbirleri yasalar çerçevesinde değil de daha çok kurum içi düzenlemeler ile alma eğiliminde oldukları gözükmektedir. Personelin bilgi paylaşımı esnasında ortaya çıkabilecek olası kötü sonuç ve ihlallerden sorumluluğuna yönelik olarak bütün kurumların personelini bu kötü sonuç ve ihlallerden sorumlu tutmasının da bilgi güvenliğini sağlamak adına yapıldığını söylemek mümkündür.

Diğer kamu kurumlarına yakın zamanda daha fazla bilgi sağlanmasının planlanıp planlanmadığı hususunda kurumların neredeyse yarısının diğer kamu kurumları ile yakın zamanda bilgi paylaşmayı düşünmedikleri şeklinde yanıt vermeleri bilgi paylaşımına yönelik kurumsal bilincin henüz oluşmadığı yönünde bir kanaat uyandırmaktadır. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımının kendi kurumlarına fayda sağlayıp sağlamayacağına yönelik görüşme sorusuna verilen yanıtlar genel anlamda bilgi paylaşımının kapsam ve öneminin anlaşıldığını göstermektedir. Ancak iki kurum tarafından verilen paylaşımın

kendi kurumlarına fayda sağlamayacağı şeklindeki yanıt bu iki kurumun bilgi paylaşımının kapsam ve önemini tam olarak idrak edemediklerine işaret etmektedir.

Kamu kurumlarının tamamına yakını kamu sektörü bilgisinin paylaşımının kendilerine fayda sağlayacağını düşünmektedir. Günümüz bilgi dünyasında bu tür paylaşımın kendisine fayda sağlamayacağını ifade eden kısıtlı sayıda bile olsa kurum bulunması düşündürücüdür. Bilgi paylaşımının diğer kurumlara fayda sağlayıp sağlamaması hususunda ise yine kurumların çoğu bilgi paylaşımının diğer kurumlara ileri ve orta düzeyde fayda sağlayacağını ayrıca söz konusu paylaşımın kurumlar arası bütünleşmeye katkıda bulunacağını ifade etmektedir.

Kurumlarda üretilen veya sağlanan bilgilerin sınıflandırılmasına yönelik görüşme sorusundan elde edilen bulgular tüm kamu kurumlarının mevcut bilgilerini sınıflandırdıklarını göstermektedir. İyi geliştirilmiş bir kurumsal bilgi sınıflandırmasının, kurumca tespit edilen politika ve yönergeler kapsamında veri ve bilgilerin işlenmesini kolaylaştıracağı, verilerin ve bilgilerin eksiksiz ve düzenli bir biçimde kategorize edilmesini, önem derecelerinin saptanmasını ve gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasını sağlayacağı (Kavak, 2023), yönündeki saptama kurumların söz konusu sınıflandırmayı yapmalarının önemini vurgulamaktadır. Kurumlar tarafından belirlenen model ve politikaların araştırıldığı görüşme sorusu kapsamında kamu kurumlarının yarısından fazlasının bilgi paylaşımına yönelik bir model ya da politikalarının olmadığı görülmektedir. Model ve/veya politikası olduğunu ifade eden kurumların tamamı ise bu model ve/veya politikaların bilgi paylaşımında çok etkili olduğunu ifade etmelerinden yola çıkarak bu tarz bir model ya da politikanın kamu sektörü bilgisinin paylaşımına doğrudan olumlu katkı sağlayacağını söylemek mümkündür. Bilgi paylaşımı ile ilgili meydana getirilecek, model ve politikaların kimsenin bilgi paylaşmak istemediği durumu, herkesin proaktif olarak bilgi paylaşmak istediği duruma dönüştürmeyi amaçlaması gerektiği, böylece kurumlar arasında karşılıklı güvenin yeniden inşa edilebileceği, kurumlar arasındaki farklılıkların tolere edilebileceği, kurumlar arasındaki yanlış anlamaların en düşük seviyeye indirilebileceği, çatışmaların çözülebileceği ve böylece etkili bilgi paylaşımı ortamı sağlanabileceği dile getirilmektedir (Liu ve Chetal, 2005).

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı hususunda standartları belirleyen ve kurumlar arası koordinatörlüğü sağlayan bir kurum ihtiyacı görüşmeye katılan kurumların tamamına yakını tarafından belirtilmiştir. Ayrıca koordinasyon sürecine yönelik olarak yapılan ikinci görüşmeye katılan her iki kurumda böyle bir koordinatör kurum ihtiyacını

vurgulamışlardır. Söz konusu koordinatör kurumun hangi kamu kurumu olabileceğine dair verilen yanıtlar arasında ağırlıklı olarak Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisinin vurgulandığı, Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisinin kamu sektöründe dijital hükümet gündemini yönlendirmekten sorumlu kuruluş olarak güçlendirilmesi tavsiyesinin OECD'nin 2023 yılında yayımladığı Türkiye Dijital Devlet İncelemesi konulu raporunda da yer aldığı görülmektedir (OECD, 2023).

Kurumlar arası bilgi paylaşımında karşılaşılan sorunlar ile ilgili bilgi paylaşımına yönelik çalışmaların yasal bir zemine oturması ve bilgi paylaşımına yönelik mevcut bir yasal düzenleme ihtiyacı burada da kurumlarca vurgulanmıştır. Bilgi paylaşımına yönelik yasal düzenleme eksikliği hususu görüşme kapsamında farklı konularda karşımıza çıkmaktadır. Bu da bir yasal düzenleme eksikliği ve ihtiyacının tekrar tekrar vurgulanmasını gerektirmektedir. Yetkisiz kullanım endişesi, kurumlar arası ortak veri paylaşım standartlarının olmaması, kurumların sahip oldukları verilerin kalitesine tam olarak güvenmemeleri de katılımcı iki kurumun diğer çekinceleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca KVKK'nın veriyi paylaşmamak adına kullanıldığı iddia edilmiş, özellikle kurumların veriyi kendilerinin gibi gördüğü gerçekte vatandaşa ve işletmelere ait verileri kendi verileriymiş gibi düşünerek bunu diğer kurumlarla paylaşmaktan imtina ettikleri şeklinde bir kurum tarafından görüş bildirilmiştir. Bu ifadeden KVKK ya göre kurumların açık rıza alınarak paylaşılması gereken kişisel bilgileri kamu sektörü bilgisi olarak değerlendirdiği gibi bir izlenim de edinmek mümkündür. Bu durum yasal düzenlemelere yönelik kurumların bir farkındalık eksikliği olduğunu düşündürmekte ve bilgi paylaşımında bulunurken bireylerin rızasını almadıkları ve bunu almaları gerektiğine yönelik kurumlarda bir bilinç eksikliği olduğuna işaret etmektedir. Bu doğrultuda oluşturulacak bir model içerisinde açık rıza hususunun bulunması gerekli görülmektedir.

Kurumlar arası bilgi paylaşımı için koordinasyon boyutunda yapılması gereken çalışmalarla ilgili olarak kurumların verdiği yanıtların yine yasal ve yönetsel boyutlara odaklanan bir yapı gösterdiği görülmüştür. Kurumlar tarafından defaen belirtildiği gibi ortak standartlar geliştirilmesi hususu burada da karşımıza çıkmaktadır. Her iki katılımcı kurum tarafından da koordinasyonu yönetecek bir kurumun belirlenmesi gerekliliğine işaret edilmesi önemlidir. Konuyla ilgili katılımcı kurumların biri veri paylaşım uygulamalarına yönelik bir kontrol mekanizmasına ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Ancak 6698 Sayılı kanunun uygulanması ile ilgili tüm sorumluluk Kişisel Verileri Koruma Kurumuna verilmiştir. Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından, yasa kapsamında veri sorumluları ve veri sahibinin bilgisi ve onayı dışındaki her türlü erişimin bilgi güvenliği

açısından yetkisiz erişim, hukuken ise hukuka aykırı erişim olarak değerlendirileceği belirtilmiştir. Kurumlarca çıkarılan yönetmelikler kapsamında yukarıda bir kurum tarafından belirtilen “*veri paylaşım uygulamalarına yönelik bir kontrol mekanizmasına ihtiyaç duyulduğu*” şeklinde görüş kapsamında bütün yönetmeliklerin doğru ve uygulanabilir olduğuna yönelik soru işaretleri oluşabileceğini söylemek mümkündür.

Koordinasyon sürecine yönelik olarak gerçekleştirilen görüşmede bilgi paylaşımını etkinleştirmek için yapılması gerekenler konusunda mevzuatın öneminin bir kez daha kurumlardan biri tarafından vurgulanması, ayrıca veri paylaşımında veri sözlüklerinin esas tutularak Ulusal Veri Sözlüğü'ne bağlanması gerektiği görüşü dikkat çekicidir. Bir veri yönetim çerçevesi oluşturulması gerekliliğinin yapılan görüşmeler içeriğinde ilk kez burada dile getirilmesi de önemli görülmektedir. Yine koordinasyon eksikliğinden burada da bahsedilmektedir. Görüşme sorusu içeriğinde verilen bir diğer yanıt olan hangi kurumun hangi veriye sahip olduğunun ve hangi kurumla hangi verileri paylaştığının merkezi olarak görülebilmesi gerekliliği hususunun bir bilgi güvenliği zaafiyetine neden olacağı, yönetilebilir bir unsur olmadığı, uygulanmaması gerektiğini söylemek mümkündür. Teknik boyutta ise paylaşılacak bilginin veri sahibi yani kişisel verisi işlenen ilgili kişi ya da koordinatör kurum tarafından standartlarının belirlenmesi gerektiği ve veri etiği ilkelerinin belirlenerek, bunun ulusal veri yönetimi kapsamında da ele alınmasının önemli olduğu iki kurum tarafından da ifade edilmiştir. Ancak burada teknik boyutta veri sahibinin müdahil olma durumu ve bir sorumluluğu olmadığı açıktır.

Bilgi paylaşımına yönelik sorunları kurumların kurumlar arası kademede en yüksek seviyede, kurum içi birimler arası ve kurum içi bireyler arası paylaşımına yönelik en düşük seviyede sorun olarak ifade etmektedirler. Ancak kurumlar arası kademede olduğu kadar kurum içi birimler arası ve kurum içi bireyler arası kademelerde de sorunlar olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bilgi güvenliği zafiyetinin en çok görüldüğü kademeler olarak kurum içi birimler arası ve kurum içi bireyler arası kademeleri nitelendirmek mümkündür.

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik bir rehber oluşturulmasını gerekli görüp görmedikleri hususunda görüşmeciler kurumlarından biri gerek görmediği şeklinde yanıt vermiştir. Diğer kurum ise gerekli gördüğünü belirterek bu konuda veri paylaşımına yönelik düzenleyici ve yönlendirici kaynakların oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir. Söz konusu kurumun bu kapsamda ulusal (Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi kapsamında ulusal yapay zekâ stratejisinde veri yönetimi çalışma grubunun aktif olarak çalışmalarını yürüttüğü, bu çalışma neticesinde bir veri yönetim rehberi çıkabileceği)

ve uluslararası (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, UNDP ile yeni başlatılan veri yönetişimi için mevcut durum ve politika önerileri çalışması) alanda farklı çalışmalar yürüterek kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik ciddi anlamda girişimlerde bulunduğunu söylemek mümkündür.

Kurumların mevcut projeleri için farklı kurumlardan veri aldıkları durumlarda karşılaştıkları sorunlara yönelik olarak her iki kurumunda bilgi paylaşımı sürecinde ortak standartlar geliştirilmesine yönelik görüşlerinin bulunması sağlıklı bir bilgi paylaşımının ortak bir yapı ile daha etkin gerçekleştirilebileceğine işaret etmektedir. Ayrıca kurumlar bir veri sorumlusu eksikliğini ifade etmişlerdir. Bu veri sorumlusunun birimler içerisinde güvenli veri akışının sağlanmasından sorumlu bir kişi olmasının uygun olabileceği değerlendirilmektedir. Kurumların veri girişi yapan personelin sık değişmesinden kaynaklı olarak veri sözlüğü kalitesinin olumsuz yönde etkilendiği ve veri sözlüklerinin yeterli kalitede olmadığı yönündeki görüşlerinin doğru bir saptama olduğu değerlendirilmektedir. Ulusal Veri Sözlüğü çalışmaları ile kamu kurumlarında veri kalitesinin yükseltilerek anonimleştirilmiş veri kümelerinin oluşturulması ve paylaşılmasına hız kazandırılması mümkün olacaktır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2021). Görüşmeye katılan bir kurum, kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik kurumların hangi verinin ne amaçla kullanılacağını bilmemesinden kaynaklanan bir direnci olduğu yönünde görüş belirtmektedir. Bilginin kullanım amacının bilinmesi önem teşkil etmektedir. Ne amaçla kullanılacağı bilinen bilginin hem sınıflandırması hem paylaşımı daha sağlıklı gerçekleştirilebilecektir. Bilgi varlıklarının gizlilik dereceleri, bulunduğu ortam, kapsam ve içeriği, değeri, kullanım amacı ve kime ait olduğu gibi bazı kriterler doğrutusunda belirlenmektedir (Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2022). Bir kurumun iki farklı biriminin aynı anketi benzer kurumlara gönderecek derecede bir koordinasyon eksikliği bulunduğunu ifade etmesi de dikkat çekicidir. Kurumlar arası koordinasyonun sağlanmasından bahsedilen bir süreçte kurum içi birimler arasında dahi tam bir koordinasyon sağlanamamış olmasını bilgi paylaşım süreçleri önünde bir engel olarak değerlendirmek mümkündür. Kamu sektöründe ilgili tüm paydaşların katılımını sağlamak için koordinasyon ve iş birliği mekanizmasının güçlendirilmesi gerektiği OECD'nin Türkiye Dijital Devlet İncelemesi konulu raporunda da (OECD, 2023) vurgulanmaktadır. Ayrıca kurumlar arası veri paylaşımı konusunda iş birliği ve koordinasyonun geliştirilerek paylaşımın en üst seviyeye çıkarılması hedefi farklı tarihlerde geliştirilen kalkınma planlarında da yer almaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019). Kurumlar arasında talebe dayalı

bilgi paylaşımı sürecinde ciddi olumsuzluklar olmadığı görüşmeye katılan bir kurum tarafından diğer kurumlardan talep ettikleri bilgilerin karşılandığı ifadesinden anlaşılmaktadır.

Görüşme kapsamında analiz edilen bir diğer konu da kamu kurumlarında bilgi paylaşımına yönelik çalışmalarda izlenmesi gereken adımlardır. Bu bağlamda araştırmamız kapsamında gerçekleştirilen her iki görüşmede de farklı sorular içeriğinde belirtilen standart yapı, veri sözlüğü, veri envanterleri, veri liderliği ve koordinatör kurum ihtiyacı gibi hususlar bu görüşme sorusuna verilen yanıtlarda da yer almaktadır. Bu hususlar kamu sektörü bilgisinin paylaşımı yolunda ihtiyaç duyulan, tamamlanması, gerçekleştirilmesi gereken önemli aşamalar olarak görülmektedir. Ayrıca bir kurumun teknik aşamada kurumların veri ve bilgi taleplerinin ilgili kurumlara yönlendirilmesini sağlayan kurumun kendi kurumları olabileceğini ifade etmesinin koordinatör kurumun hangi kurum olabileceğine yönelik önemli bir husus olduğunu söylemek mümkündür.

Kurumlar mevzuat eksikliğini, kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik eksikliklerin irdelendiği görüşme sorusu kapsamında da ilk sırada belirtmektedirler. Yasal düzenlemelerde yorumlama farkı olduğunu ifade eden bir kurumun bu ifadesinden yola çıkarak yorumlama farkına mahal vermeyecek nitelikte açık ve net ifadelerle bilgi paylaşımının esaslarına yönelik yasal düzenlemelerin oluşturulmasının gerektiğini söylemek doğru olur. Koordinasyon eksikliği burada da bir kurum tarafından bilgi paylaşımına yönelik eksiklikler arasında gösterilmektedir. Koordinasyon eksikliğinin önüne geçecek koordinatör kurum ihtiyacının burada bir kez daha vurgulanması yanlış olmaz. Verilen yanıtlar içerisinde bir kurum bilgi güvenliğini bir eksiklik olarak göstermekle beraber detaylı bir söylemde bulunmamıştır. Veri ve bilgi paylaşımına yönelik kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını geliştirme sürecini nasıl daha iyi bir noktaya getiririz tarzı bir bakış açısının kurumlarda olmadığı bu kültürün geliştirilmesi yönünde bir kurumun ifadesi tarafımızca oldukça önemli görülmektedir. Bakış açılarının genişlemesi, nasıl daha iyisini yapabiliriz kültürünün oluşması bilgi paylaşımının artmasına yönelik önemli hususlardır. Bunun da kurum personeline verilecek eğitimler ile gerçekleşmesi mümkündür.

6. BÖLÜM

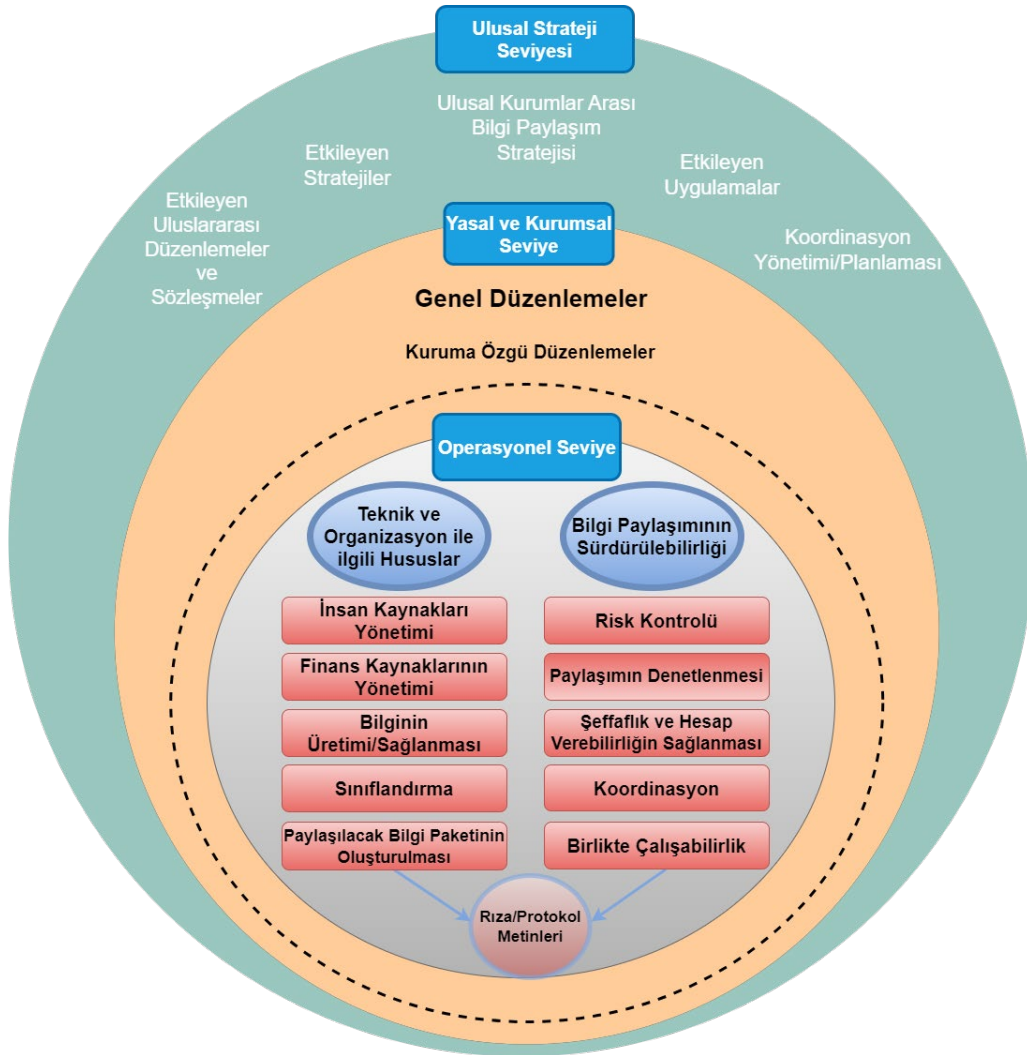
KAMU SEKTÖRÜNDE KURUMLAR ARASI BİLGİ PAYLAŞIMINA YÖNELİK KAVRAMSAL MODEL ÖNERİSİ

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye’de kamu sektöründe bilgi paylaşımının gerçekleştirilmesine yönelik olarak genel süreçleri ortaya koyan bir kavramsal model önerisinde bulunmaktadır. Kavramsal model önerisinin geliştirilmesi için kamu sektöründe bilgi paylaşımı ile ilgili literatür, ulusal ve uluslararası uygulama örnekleri ile geliştirilen farklı modeller araştırılmıştır. Bununla beraber ayrıntıları birinci bölümde verilen araştırma çerçevesinden de hareketle ulusal ve uluslararası mevzuat ile politika belgeleri incelenmiş; Türkiye’de kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik olarak iki boyutta gerçekleştirilen kurum analizlerinden yararlanılmıştır.

Bu bölümün içeriğinde ilk olarak geliştirilen kavramsal model genel hatlarıyla açıklanmaktadır. Ardından modelde yer alan her bir seviye ve seviyelerin içerisindeki bileşenler, ilgili literatür, ulusal ve uluslararası mevzuat, politika belgeleri, uygulama örnekleri ve kurum analizleriyle ilişkilendirilerek ayrı başlıklar halinde ele alınmaktadır. Bölümün sonunda ise geliştirilen modele ilişkin bir tartışmaya yer verilmektedir.

6.1. KAVRAMSAL MODEL

Çalışmamızda geliştirilen kavramsal model ile Türkiye’de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının etkili bir şekilde gerçekleştirilmesine yönelik aşamaların betimlenmesi, güvenli bilgi paylaşımının tesisi ve bu paylaşımın sürekliliğinin sağlanması, geliştirilecek ulusal bir bilgi paylaşım stratejisinden hareketle kurumlara yönelik olarak yasal ve kurumsal seviye ile operasyonel seviyede dikkate alınması gereken unsurların açıklanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda model önerisi Şekil 19’da sunulmaktadır.

Şekil 19. Kamu Sektöründe Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modeli

Şekil 19'da sunulan kavramsal modelde, ulusal strateji seviyesi, yasal ve kurumsal seviye ve operasyonel seviye olmak üzere üç ana seviye bulunmaktadır. Bu ana seviyelerin işlevlerini aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür;

- **Ulusal Strateji Seviyesi:** Kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik bütün girişimlere yol gösterici nitelikte olacak ulusal bir stratejinin geliştirilmesine etki edecek bileşenleri kapsamaktadır. Ulusal seviyede gerçekleştirilecek etkin bir bilgi paylaşımı ulusal seviyede oluşturulacak ve kamu kurumlarının birbirleriyle yapacakları bilgi paylaşımına yön verecek bir vizyon ortaya koyarak bilgi paylaşımına yönelik kurumlara rehberlik edecek, gelişen teknolojiler doğrultusunda bilgi paylaşımının devamlılığını sağlayacak bir ulusal strateji ile mümkün olabilecektir.

- *Yasal ve Kurumsal Seviye:* Kamu sektöründe kurumlar arasında bilgi paylaşımına yönelik olarak belirlenen ulusal stratejiden hareketle hem genel düzeyde hem de kurumların özel olarak tabi olduğu yasal düzenlemeler ile kurumların iç işleyişlerine yönelik düzenlemeler bu seviyede yer almaktadır.
- *Operasyonel Seviye:* Ulusal kamu sektörü bilgi paylaşım stratejisi ile yasal ve kurumsal düzenlemeler çerçevesinde kurumların diğer kamu kurumlarıyla sürdürülebilir şekilde bilgi paylaşımında bulunmak için gerçekleştirmeleri beklenen süreçler bu seviye kapsamında açıklanmaktadır. Bu seviye, kamu sektöründe kurumların bilgi paylaşımına yönelik strateji ve diğer düzenlemeleri uygulamaya geçirdikleri bir boyutu temsil etmektedir.

Yukarıda verilen üç seviyeden oluşan kavramsal model sayesinde, kurumlar arasında hali hazırda gerçekleşen mevcut bilgi paylaşımının ulusal çapta geliştirilen bir stratejiye dayanan yasal ve kurumsal düzenlemeler doğrultusunda teknik ve organizasyonel bağlamda çerçevesi belirlenmiş, paylaşımın güvenli bir biçimde gerçekleştirilmesini mümkün kılan etkin ve sürdürülebilir bir kurumlar arası bilgi paylaşımına evrilmesi sağlanacaktır.

6.2. MODEL BİLEŞENLERİ

Modelde yer alan ana bileşenler olan ulusal strateji seviyesi, yasal ve kurumsal seviye ve operasyonel seviye ile bu ana bileşenlerin kapsamında yer alan unsurlar bu bölümde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

6.2.1. Ulusal Strateji Seviyesi

Model önerisinde yer alan ulusal strateji seviyesi ülkenin bütününe etkileyen genel yapıyı temsil etmektedir. Stratejiler, uygulamalar, düzenlemeler, planlar, etkileyen ulusal ve uluslararası uygulamalar (e-Devlet, ulusal yapay zekâ stratejisi, OECD raporları gibi) ve yönetim süreçleri bu seviyeyi etkilemektedir. Bu bağlamda modelin ilk bileşeni olan ulusal strateji seviyesi, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının etkili bir şekilde gerçekleşmesine olanak tanıyacak temel politika, mevzuat ve düzenlemelere etki edecek unsurları kapsamaktadır. Ulusal strateji seviyesi başlığı altında yer alan unsurlar şunlardır:

- Ulusal kurumlar arası bilgi paylaşım stratejisi,
- Etkileyen stratejiler,

- Etkileyen uygulamalar,
- Etkileyen uluslararası düzenlemeler,
- Koordinasyon yönetimi/planlaması

Bu bölümde bulunan unsurlar bilgi paylaşımına yönelik yasal ve kurumsal düzenlemelerin oluşturulmasından önceki aşamaları içermektedir.

6.2.1.1. Ulusal Kurumlar Arası Bilgi Paylaşım Stratejisi

Kamu kurumları kendi bünyelerinde bulundurdukları bilgileri diğer kamu kurumları ile paylaşmak için mevzuat, uygulama, politika ve stratejilere tâbi olmakta ve bunları kullanmakta ayrıca kendi mevzuat, uygulama, politika ve stratejilerini geliştirmektedir. Bu kapsamda etkin bir bilgi paylaşımının sağlanabilmesi adına söz konusu enstrümanların birbirinden bağımsız ve kopuk olmaması beklenir.

Çeşitli konularda stratejiler geliştirmek amacı ile uygulama örnekleri ortaya koymak ve standartlar hazırlamak için farklı ülkelerin ortaklıkları ile oluşturulmuş komisyonlar bulunmaktadır (Digital Preservation Coalition, 2021). Kamu sektöründe bilgi paylaşımının öncüllerini anlamadan, kamu kurumları için tatmin edici bilgi paylaşım stratejilerinin geliştirilemeyeceği öngörülmektedir (Turyahikayo vd., 2021). Buradan yola çıkarak kamu kurumları arasında etkin bilgi paylaşımını sağlayacak genel stratejilerin geliştirilmesi için öncül bir ulusal bilgi paylaşım stratejisi geliştirilmesi hayati önemdedir. Çalışmamız kapsamında gerçekleştirilen kurum analizlerinde de kurumların kendilerine rehberlik edecek nitelikte ulusal seviyede bir stratejinin eksikliğine vurgu yaptıkları ve bu kapsamda bir stratejiye ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır. İncelediğimiz politika belgeleri kapsamında konuya en yakın bilgi paylaşımına yönelik çalışmanın Birlikte Çalışabilirlik Rehberi olduğu görülmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012). 2005 yılında yayımlanan, 2009 yılında ise güncellenen rehberdeki yönlendirmelerin uygulamaya geçirilmesi noktasında eksiklikler görülmektedir. On Birinci Kalkınma Planı da kamu kurumları arasında ortak bir politika seti ortaya koyarak bilginin kamu kurumları ile paylaşılmasının önemine vurgu yapmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Kamu kurumlarının bilgi paylaşım stratejilerini ve kendi iç düzenlemelerini bu genel strateji temelinde şekillendirmeleri önemlidir. Benzer genel stratejilerin (örneğin Helsinki Bölgesi Bilgi Paylaşımı gibi) farklı ülkelerdeki uygulama örneklerinde olduğu da

görülmektedir (European Commission, 2017b). Bu şekilde kamu kurumları arasında etkin bilgi paylaşımı ortak çıkarlar, ortak teknoloji, altyapı ve ortak platformlar aracılığı ile ortak sorumluluklar altında gerçekleşecektir. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik ele aldığımız uygulama örnekleri kapsamında farklı ülkelerde oluşturulan dikkate değer stratejilere örnek olarak; Fransa Birlikte Çalışabilirlik için Referans Çerçevesi (The General Reference Framework for Interoperability), Çin'de Devlet Lider Bilgi Edinme Grubu (State Leading Group of Informationization) tarafından yayınlanan Elektronik-Hükümet Kurma Kılavuzu (A Guideline on Building Electronic-Government), Singapur'da güvenilir veri paylaşımını mümkün kılan bir Veri Örgüsü Paradigması olarak nitelendirilen güvenilir veri paylaşımının amaç ve ilkelerini gösteren Güvenilir Veri Paylaşım Çerçevesi (Trusted Data Sharing Framework), Amerika Birleşik Devletleri Federal Veri Stratejisi, Kanada'nın Federal Kamu Hizmeti için Veri Stratejisi Yol Haritası, Hollanda'daki Hükümet Veri Gündemi ve İrlanda'nın Kamu Hizmeti Veri Stratejisi verilebilir (Singapore's Government Technology Agency, t.y.; OECDLibrary, 2019; Wenjing, 2011).

Kavramsal modelde yer alan ulusal boyutta kurumlar arası bilgi paylaşım stratejisi bileşeniyle ilgili ayrıntılar Şekil 20'de yer almaktadır.

Şekil 20. Türkiye'de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – ulusal kurumlar arası bilgi paylaşım stratejisi

Büyük bir hızla gelişen ve değişen bilgi teknolojileri beraberinde bilgi ve belge üretimi, paylaşımı, güvenliği ve dijital sürdürülebilirliğinin sağlanması için daha fazla ve farklı

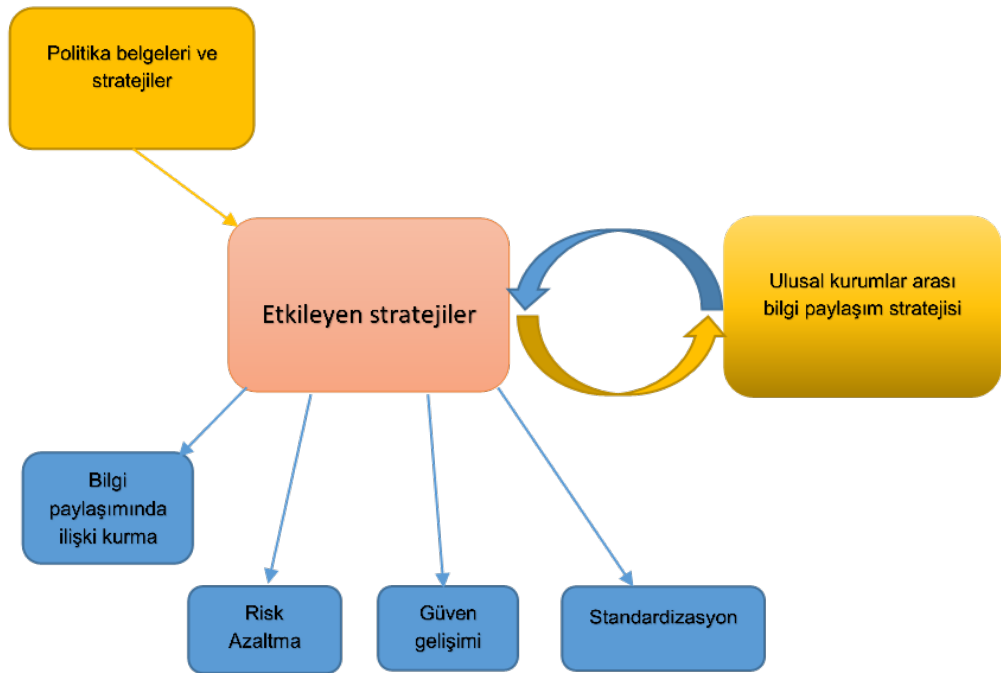
sorumluluklar almayı gerektirmektedir. Söz konusu sorumlulukların düzenlenmesi ve kurumların bilgi paylaşımına yönelik görev tanımlarının belirlenmesi gereksinimi yetkili kurumların geliştireceği ulusal bir strateji ihtiyacını doğurmaktadır. Ayrıca ülke düzeyinde oluşturulacak stratejilerin kurumların bilgi paylaşımında yol gösterici olacağı belirtilmektedir (Arısoy, 2018). Genel olarak son dönemlerde belirli bir alana, konuya yönelik olarak yayınlanan stratejiler öne çıkmaktadır. Geliştirilecek ulusal kurumlar arası bilgi paylaşım stratejisi ile gerek mevzuat gerekse de kurumların kendi iç düzenlemeleri belirli bir standart ve mimari çerçevesinde inşa edilebilecektir. Bu da kurumlar arası bilgi paylaşımında istenen seviyeye gelmesi yolunda ivme kazandıracaktır. Etkin bir ulusal bilgi paylaşım stratejisi, günümüz gelişmiş ülkelerinin bilgiye dayalı ekonomilerinin tecrübelerini esas alan bir perspektifle oluşturulabilir (Çiçek, 2021). Etkin ve ulusal bilgi paylaşım stratejisinin oluşturulması için planlı bir üst yönetim desteği ile uzman bir ekip çalışması gerekmektedir. Ulusal stratejinin geliştirilmesinde rol alacak aktörlerin bu konuda yetkin, liyakat sahibi, konunun uzmanı kişilerden oluşması kritik değere haizdir. Söz konusu aktörlerin konuya dair bilgi birikimi olan, çok yönlü bakış açısına sahip kişilerden oluşması hayati önemdedir. Ayrıca daha önce oluşturulmuş ve oluşturulacak, ulusal stratejiyi etkileyebilecek diğer strateji ve uygulamalar, etkili bir koordinasyon ve planlama da ulusal bir bilgi paylaşım stratejisi oluşturulmasında yararlanılacak diğer unsurlardır. Etkili bir koordinasyon kapsamında bir paydaş analizi gerçekleştirmek, stratejiyi etkileyen diğer paydaşların görüşünü almak ve buna göre stratejiyi gözden geçirmek önemlidir.

6.2.1.2. Etkileyen Stratejiler

Kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik ulusal bir stratejinin geliştirilmesinde etkili bileşenlerden biri de bilgi paylaşımına doğrudan veya dolaylı olarak değinen ya da uygulanması halinde kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını gerektiren stratejilerdir. Genel öncelik olarak farklı konulara odaklanan bu stratejilerde belirtilen bilgi paylaşımına dönük uygulama gereklilikleri kamu sektöründe ulusal bir stratejinin oluşturulmasına da etki etmektedir. Diğer yandan geliştirilecek bir stratejinin de diğer stratejilerle uyumlu olması bütünlük açısından önemlidir. Farklı perspektiflerde geliştirilen mevzuat, politika ve stratejiler kurumlar arasında bilgi paylaşımının geliştirilmesinde güçlü bir etkiye sahiptir. Ayrıca bilginin nasıl kullanılacağı ve paylaşılacağı gibi konularda rehberlik sağlayan bu tür düzenlemeler, kurumlar arası bilgi paylaşımında ilişki kurmayı ve standardizasyonun sağlanmasını, risklere yönelik önlem almayı ve güven gelişimini

kolaylaştırır (Yang ve Maxwell, 2011). Araştırmamız kapsamında incelenen strateji metinlerinde ve rehberlerde yer yer çelişkilerin olduğu görülmüştür. Bu tür durumların bilgi paylaşımında zorluklara sebep olacağı öngörülmektedir.

Araştırmamız içeriğinde, ulusal strateji seviyesini ve Türkiye'deki diğer stratejileri etkileyen stratejiler bileşeni kapsamında farklı uygulamalar olduğu görülmektedir. Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi, 2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı, Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı, kalkınma planları bunlara örnektir. Ayrıca risk azaltma, standardizasyon ve güven tesisine yönelik olarak ISO/IEC 27001, ISO/IEC 27005 ve NIST standartları ile 2019/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi örnek verilebilir. Çalışmamızda sunulan kavramsal modelde yer alan etkileyen stratejiler bileşeniyle ilgili ayrıntılar Şekil 21'de verilmektedir.

Şekil 21. Türkiye'de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – etkileyen stratejiler

Çalışmamız kapsamında gerçekleştirdiğimiz kurum analizlerinde kurumların büyük bir kısmının bilgi paylaşımına yönelik bir stratejilerinin olmadığı görülmüştür. Bu eksikliğin de bütüncül, etkin, yasal ve politik zeminde bilgi paylaşımının önünde bir engel olduğunu söylemek mümkündür. Kurum analizlerinden elde edilen bulgulara dayanarak bu tür model, politika ve stratejilerin hayata geçirilmesi gerektiği görülmektedir. Bunun kamu

sektörü bilgisinin paylaşımına doğrudan olumlu katkı sağlayacağını söylemek mümkündür. Kurum analizlerinde ayrıca veri paylaşımına yönelik rehberler, düzenleyici ve yönlendirici kaynak ve politikaların oluşturulmasına yönelik ihtiyaçların olduğu betimlenmiştir. Bununla birlikte çalışmamızda analizlerin gerçekleştirildiği kurumlar arasında aktif olarak konuyla ilgili olabilecek şekilde çalışmalarda bulunan, veri yönetimi gibi konularda strateji geliştirmeye yönelik adımlar atan kurumların da yer aldığı dikkat çekmektedir. Ancak bu girişimlerin sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Çalışmamız kapsamında sunulan kavramsal çerçevede; bilgi paylaşımı girişimlerine katılımı kolaylaştıran veya engelleyen faktörler araştırılmış ve söz konusu girişimlere katılımı kolaylaştırmak için stratejiler geliştirilmesi ve bu stratejilerin uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Bkz. Civelek ve Aşık, 2011; HM Government, 2012; European Commission, 2017b; OECD, 2023; Singapore's Government Technology Agency, t.y.; OECD, 2020). Bu kapsamda; Devlet tarafından planlanan dijital dönüşüme yönelik planları somut eylemlere dönüştürmek adına özel bir dijital devlet stratejisinin geliştirilmesinin ve uygulanmasının desteklenmesi gerektiği de ulaşılan bir diğer sonuçtur. OECD'nin, 2023 yılında yayımladığı Dijital Devlet İncelemesi Türkiye raporunda da (Digital Government Review of Türkiye); özel bir dijital devlet stratejisinin geliştirilerek uygulanması gerekliliği belirtilmiştir (OECD, 2023). Böyle bir strateji beraberinde kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik geliştirilecek stratejiyi de etkileyecektir.

İncelediğimiz uluslararası uygulama örnekleri kapsamında farklı ülkelerin veri ve bilgi paylaşımına yönelik stratejileri olduğu görülmektedir. Bunlar arasında; Amerika Birleşik Devletleri Federal Veri Stratejisi, Kanada'nın Federal Kamu Hizmeti için Veri Stratejisi Yol Haritası, Hollanda'daki Hükümet Veri Gündemi, İrlanda'nın Kamu Hizmeti Veri Stratejisi, Singapur Hükümeti Veri Stratejisi gösterilebilir. Bu stratejilerin bir kısmı doğrudan bilgi paylaşımına yönelik olmasa da paylaşım ile ilgili yönlendirmeleri içermektedir.

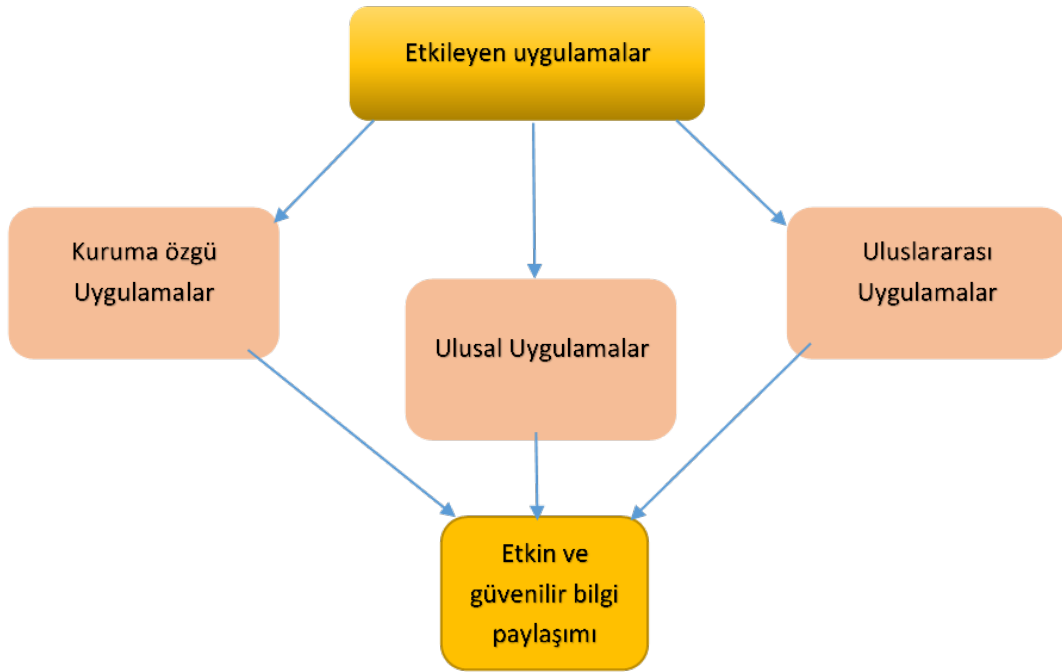
6.2.1.3. Etkileyen Uygulamalar

Etkileyen uygulamalar, ulusal strateji seviyesi altında yer alan bir diğer alt bileşendir. Ulusal strateji seviyesinde Türkiye'deki kamu kurumlarına yönelik bir bilgi paylaşım stratejisinin geliştirilmesi için bu stratejiye kaynaklık edebilecek sistem ve platformların

yapılandırılmış olması önemlidir. Bu kapsamda Türkiye’de bakanlıklar ve bağlı kurumlarda coğrafi bilgilerden, kişisel verilere kadar çeşitli türde ve şekilde bilgi paylaşımına olanak tanıyan sistemler (Atlas, MERNİS, Kimlik Paylaşım Sistemi gibi) bulunmaktadır. Bununla birlikte e-Devlet ve açık devlet gibi uygulamalar ve uygulamalara yönelik olgunluk düzeyi de geliştirilecek bilgi paylaşım stratejisinde etkili olabilmektedir.

Her geçen gün daha hızlı ve yoğun olarak elde edilen bilginin kurumsal yapılarda paylaşımına yönelik uygulamalar oldukça önemli bir yere sahiptir. Söz konusu uygulamalarla daha hızlı, daha etkin ve daha güvenli bir bilgi paylaşımının gerçekleşmesi hedeflenmekte ve uygulamalar hukuksal olarak genelde kanun, yönetmelik ve genelgelere dayanmaktadır. Aynı zamanda uygulamaların özel hayat, kişisel veriler ve gizlilik gibi önemli unsurları da içermesi gerekmektedir. Böylece kurumlar arasında güven ortamı da sağlanabilecektir.

Araştırma çerçevesinde birinci aşamada yer alan uygulama örnekleri incelenmiş, Türkiye’deki ve diğer ülkelerdeki kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik uygulamalar ve kurum analizlerinden elde edilen bulgular değerlendirilmiş ayrıca OECD gibi kuruluşlarca yayımlanan raporlar irdelenmiştir. Bunların ışığında; Türkiye’de 2002 yılına kadar bilgi paylaşımı konusunda somut bir uygulama örneğine ya da bir girişime rastlanmamaktadır. 2002-2013 yılları arasında sadece bir uygulama örneği karşımıza çıkmaktadır. 2013 yılından sonra uygulama örneklerinin geliştirilmeye başlandığı ancak hâlâ yeterli sayıda uygulama örneğinin olmadığı görülmektedir. GöçNet ve Atlas gibi uygulamalar ve kurumların uluslararası kapsamda paylaştıkları bilgiler geliştirilecek ulusal stratejiyi etkileyecektir. Araştırmamız kapsamında yapılan kurum analizlerinde, e-Devlet üzerinden yapılan paylaşımlar dışında kurumların münferit alt yapılar ya da uygulamalar ile paylaşımlarını gerçekleştirdikleri ancak kurumların paylaşımlarını kamu kurumları arasında oluşturulacak ortak bir yapı üzerinden gerçekleştirmelerinin daha etkin ve hızlı bir paylaşımı sağlayacağı, ayrıca kurumların kamu kurumları arasında veri paylaşımına ilişkin uygulamalarına kılavuzluk edecek doküman ve protokollerin oluşturulması çabaları olduğu ve kurumların veri paylaşım uygulamalarına yönelik bir kontrol mekanizmasına ihtiyaç duyduğu hususları tespit edilmiştir. Kurum analizlerinde, bürokratik süreçlerin bilgi paylaşımına etkisi de kurumlar tarafından ifade edilmiştir. Bu süreçlerin daha hızlı ve etkin hale gelmesine yönelik bürokratik ve politik faktörler de göz önüne alınarak mevzuat, politika ve uygulamalar geliştirilmesi bir gerekliliktir (Pardo ve Tayi, 2007). Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modelini etkileyen uygulamalar bileşeni ile ilgili süreç Şekil 22’de verilmektedir.

Şekil 22. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – etkileyen uygulamalar⁷

Farklı ülkelerdeki kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik uygulamalara bakıldığında ise Çin, Singapur, ABD, İngiltere gibi ülkelerde pek çok farklı uygulama örneğine rastlanmıştır. Bu uygulama örnekleri içerisinde bilgi paylaşımına yönelik çok sayıda model ve çerçeve bulunmaktadır. Türkiye’de tamamlanmış bir veri paylaşım modeli ya da çerçevesine rastlanmamıştır. Türkiye’de de literatüre paralel olarak kamu sektörüne ait bilgilerin yeterince paylaşılmadığı, yeni paylaşım ortamları ve paylaşımı geliştirecek uygulamaların ortaya konması ve bu uygulamaların düzenli bir şekilde güncellenmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2006; Külcü vd., 2013). Günümüzde ise kamu kurumları arasında bilgi paylaşımında ve bilgi paylaşım uygulamalarında nispeten bir artış olduğunu, ancak bunun yine de yeterli olmadığını söylemek yanlış olmaz. Bilgi paylaşımı sosyal, sınıfsal, kültürel ve ekonomik kalkınma açısından kilit bir öneme sahip olan veri ve bilgilere erişime yönelik imkânları artırmaktadır. Bu kapsamda bilgi paylaşımına yönelik altyapı, teknoloji ve iletişimi sağlayan uygulamaların desteklenmesi önem taşımaktadır (Douglass vd., 2013). Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşları arasında bilgi paylaşımı hususunda kurumlara yol gösterecek ve modelin ana seviyesi olan ulusal strateji seviyesine etki edecek 2013

⁷ Ulusal uygulamalardan kastedilen bütün kurumları kapsayan uygulamalardır. Örnek; e-Devlet uygulaması.

yılından sonra geliştirilmiş özellikle GöçNet ve Atlas gibi uygulamaların bulunduğu, bu tür uygulamaların geliştirilecek ulusal stratejiyi olumlu yönde etkileyeceği değerlendirilmektedir. Ayrıca kurumların kendi uygulamaları kapsamında uluslararası kapsamda paylaştıkları bilgiler de oluşturulacak stratejiye etki edecektir.

6.2.1.4. Etkileyen Uluslararası Düzenlemeler ve Sözleşmeler

Etkileyen uluslararası düzenlemeler ve sözleşmeler alt bileşeninde Türkiye de oluşturulacak ulusal stratejinin geliştirilmesine etki edebilecek uluslararası yasal düzenlemeler, standartlar ve dokümanlar ayrıntılı olarak verilmektedir.

Uluslararası seviyede geliştirilmiş ve/veya farklı ülkelerin kendi içlerinde uygulamaya koydukları pek çok politika, yasal düzenleme, model, rehber, uygulama bulunmaktadır. AB genelinde, kamu verisi ve bilgisinin paylaşımı, katılım süreçlerinin hızlandırılması kişisel verilerin korunması, yolsuzlukla mücadele, etik sorunlar, bilgi edinme sürecinin iyileştirilmesi yoluyla kamuoyu denetiminin artırılması, şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması gibi konulara yönelik farklı düzenlemeler geliştirilmektedir (Uzun, 2005). Ayrıca AB içerisinde bilgi güvenliği politikaları belirlenmekte ve yasal düzenlemelerin toplumsal gelişmelerin gerisinde kalmaması maksadıyla çalışmalar yapılmaktadır (Henkoğlu ve Yılmaz, 2013). Söz konusu düzenlemeler arasında Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation, GDPR), Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin farklı tarih ve sayılı direktifleri, AB Siber Güvenlik Yönetmeliği, Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası, Avrupa Veri Yasası gibi önemli düzenlemeler yer almaktadır. Kamu kurumlarının veri ve bilgi paylaşımında optimal uygulamalar için genel bir çerçeve temin etmek maksadıyla uygun veri/bilgi yönetişimi düzenlemeleri geliştirilmesine katkıda bulunmaları, veri ve bilgi paylaşımını teşvik etmek maksadıyla birbirleriyle iş birliği yapmaları tavsiye edilmektedir. Benzer şekilde 38 ülkeye yönelik çıkarılan OECD Rehber İlkeleri de benzer tavsiyeleri içermektedir. Avrupa konseyi tarafından oluşturulan 185 sayılı Siber Suçlar sözleşmesi gibi bilgi merkezlerini ve kişileri korumayı amaçlayan aynı zamanda, yetkisiz erişim ve fikri mülkiyet haklarına yönelik hususları da içeren benzer düzenlemelerin Türkiye'de de uygulamaya konulması bir gerekliliktir. Ayrıca kamu kurumlarının sahip oldukları verilerin diğer kamu kurumları tarafından kolayca erişilebilir olmasını sağlamaları ve kamu kurumları arasında veri ve bilgi paylaşımı maksadıyla olgunluk düzeylerini iyileştirmek için kapasite geliştirmesi yapmaları gerekmektedir (Kipchirchir, 2014). Bu kapsamda, geliştirilen uluslararası standartlar,

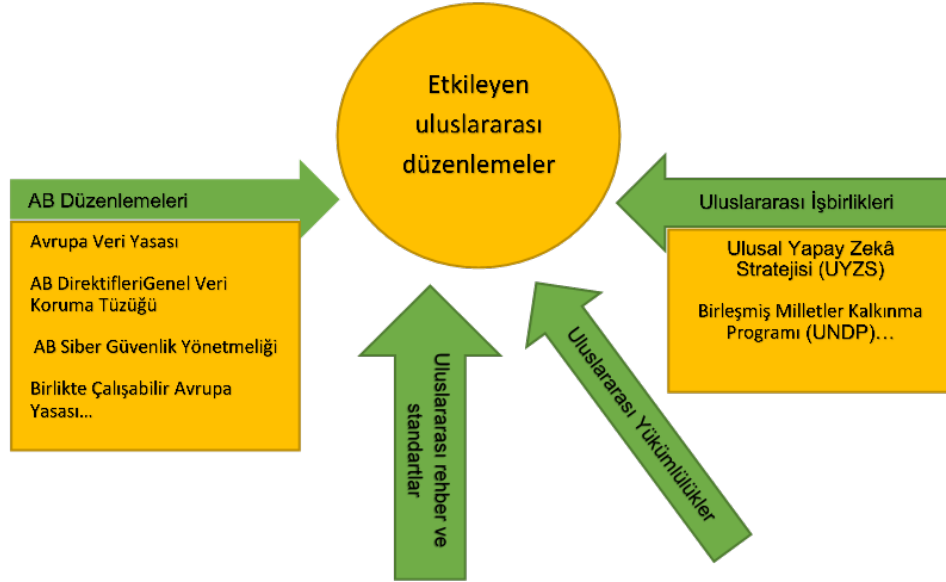
rehberler, uygulama örnekleri, yasal düzenleme ve direktifler ile oluşturulacak politika metinleri gerek ülke bazında gerekse de küresel kalkınmada önemli bir role sahiptir.

Uluslararası iş birliği ve güvenli paylaşımaya yönelik vurgular Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi içerisinde yer alan önemli hususlardır. Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi ile uluslararası kuruluşların güvenilir ve sorumlu Yapay Zekâ ile sınır ötesi veri paylaşımı alanındaki düzenleme çalışmalarına ve standartlaşma süreçlerine aktif olarak katkı sağlanması gerektiği, Yapay Zekâ destekli sistemlerin pandemi gibi olağanüstü hallerde hızlı ve güvenilir biçimde paylaşılan veri kümelerine, daha çok gereksinim duyduğu, gizlilikten ödün vermemek kaydıyla araştırma yapmaya imkân sağlayan Yapay Zekâ destekli izleme araçları geliştirilmesi gerektiği ve bu araçlardan faydalanılması için uluslararası iş birliğinin oluşturulmasının önemli bir ihtiyaç olduğu hususları da Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi kapsamında vurgulanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2021). Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi ulusal bir düzenleme olmasına rağmen uluslararası iş birliğini işaret etmektedir.

Araştırmamız kapsamında gerçekleştirilen kurum analizlerinde de uluslararası düzeyde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile veri yönetimi için mevcut durum ve politika önerileri çalışmasının devam ettiği, bu çalışmanın Türkiye'deki veri yönetimini yönlendirecek bir dayanak olarak değerlendirilebileceği hususu ifade edilmiştir. Gerçekleştirilen kurum analizlerinde diğer ülkelerdeki uygulama örneklerinde bulunan veri varlıklarının kalitesi ve amaca uygunluğuyla ilgili görev tanımlarının (data steward gibi) Türkiye'de de oluşturulması gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Bu durum uluslararası düzenlemeler ile Türkiye'de oluşturulan düzenlemeler arasındaki etkileşimi göstermek adına iyi bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle AB uygulamalarında mevcut siber güvenliğe yönelik yeni çalışmaların Türkiye'deki mevzuat kapsamında da oluşturulması gerektiği ve AB'de kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ve yeniden kullanımına yönelik mevcut direktiflerle Türkiye'de bilgi paylaşımına yön verilebileceği değerlendirilmektedir. Bu tür direktiflerin Türkiye'de süreç içinde kendisine fazla yer bulamadığını söylemek yanlış olmaz. AB mevzuatında bulunan kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik en önemli yasal unsurlardan biri olan Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası benzeri bir mevzuat çalışmasının Türkiye içinde de yapılması bir ihtiyaç olarak görülmektedir, Türkiye'de yayımlanan Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi her ne kadar benzer bir çalışma olarak görülse de yeni teknolojiler ve uygulamalar çerçevesinde güncellenmesi gereken bir çalışmadır. Bu çerçevede

çalışmamızda önerilen kavramsal modelde yer alan ulusal stratejiyi etkileyen uluslararası düzenlemeler bileşeni ile ilgili ayrıntılar Şekil 23'te verilmektedir

Şekil 23. Türkiye'de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – etkileyen uluslararası düzenlemeler

AB ile olan ilişkiler, uluslararası yükümlülükler ve hızla globalleşen dünya göz önüne alındığında Türkiye'nin, geliştirdiği ve geliştireceği düzenlemelerin söz konusu uluslararası düzenlemelerden bağımsız olması düşünülmemelidir. Bu kapsamda; TÜİK'in, uluslararası kuruluşlara veri aktarımı kapsamında üretmek veya detaylandırmak durumunda bulunduğu istatistikler için idari kayıt kullanımının önceliklendirmesi örnek verilebilir. Bir diğer örnek olarak ise Avrupa Veri Yasasında yer alan veri sahiplerinin istisnai bir ihtiyaç halinde kamu yararına yürütülen görevlerin yerine getirilebilmesi için gerekli olan verilerini Avrupa Merkez Bankası ile paylaşması gerekliliği benzeri bir yasal düzenleme olan TCMB Kanunu ile TCMB'ye verilen yetki gösterilebilir. Ayrıca ISO tarafından yayımlanan ve Türkiye'de de kullanılan bilgi güvenliği yönetim sisteminin kurulması, uygulanması, sürdürülmesi, sürekli iyileştirilmesi ve kurum gereksinimlerine yönelik bilgi güvenliği risklerinin değerlendirilmesi için gereksinimleri vurgulayan ISO/IEC 27001 standardı da bir başka örnek olarak verilebilir. Sınıflandırma uygulamalarında da NATO, AB gibi teşkilatların gizliliğe yönelik farklı sınıflandırma şemalarının Türkiye'deki uygulamalarla etkileşim içerisinde olduğu görülmektedir.

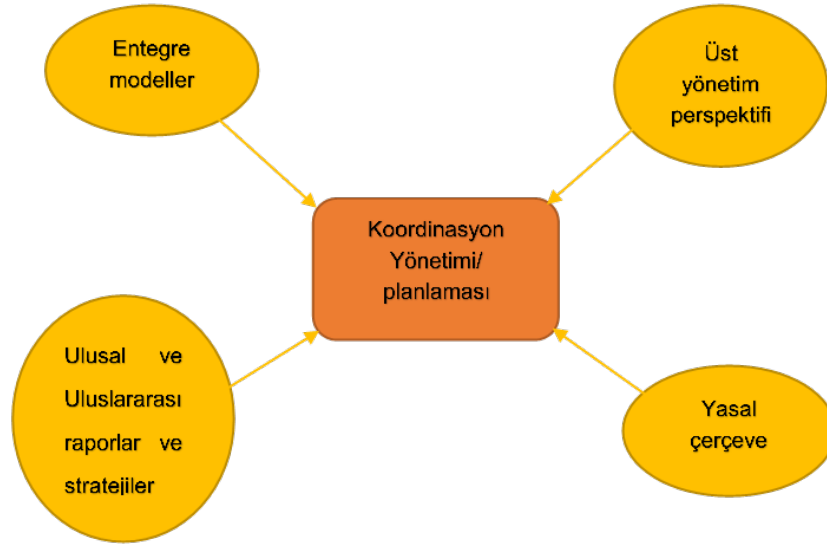
6.2.1.5. Koordinasyon Yönetimi/Planlaması

Bilgi paylaşımı sürecinde, kurumların paylaşımlarını sağlıklı olarak gerçekleştirmesine yönelik sürecin düzenlenerek planlı ve yönetsel bakış açısı ile sürdürülmesine ilişkin aşamalar koordinasyon yönetimi/planlaması alt bileşeninde verilmektedir.

Yönetim, iş birliği ve koordinasyon etkili bir bilgi paylaşımında temel faktörlerdir. Etkili kamu sektörü iş birliği, bilgi paylaşımını ve yönetim kaygılarını göz önünde bulundurmaya gerektirir (Majchrzak ve Jarvenpaa, 2010; Graham vd., 2016). Paylaşımı teşvik etmek ve riskleri azaltmak için etkin bir politika ve yönetim çerçevesinin mevcut olması gerektiği de vurgulanmaktadır (Dawes, 1996). Etkili bilgi yönetimi girişimlerinin uygulanmasını kolaylaştırmak için entegre modeller önerilmektedir (Yusof vd., 2012). Olgunluk modellerinin, bir kuruluştaki bilgi ve bilgi yönetimine yönelik mevcut durumu değerlendirme ve kurumsal performansın iyileştirilmesinde faydalı olduğu da ifade edilmektedir (Jääskeläinen vd., 2020).

Farklı ülkelerde bilgi paylaşımının yönetimi ve planlanmasına yönelik çıkarılan düzenleme ve uygulamalar bulunmaktadır. Bunlara bir örnek olarak Çin Devlet Konseyinin yayımladığı kurumlar arası hükümet veri paylaşımı (Interagency Government Data Sharing, IGDS) için etkili yönetim mekanizmaları oluşturulmasını gerektiren Kamu Bilgi Kaynakları Paylaşımının Yönetimine İlişkin Geçici Tedbirler gösterilebilir (Wang, 2018). Kamu sektöründe ilgili tüm paydaşların katılımını sağlamak için koordinasyon ve iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi gerektiği OECD'nin Dijital Devlet İncelemesi Türkiye raporunda da (OECD, 2023) vurgulanmaktadır. Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı da kurumlar arası birlikte çalışabilirlikte iş birliği ve koordinasyonun artırılmasını hedeflemektedir (T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016). Bilgi paylaşımında şahıs ya da tek bir kurumun değil tüm kurumların bilgi paylaşımı ihtiyaçları ve ortak çıkarlarının korunması birlikte çalışabilirliğe yönelik tüm süreçlerin mutabakata dayalı olarak yürütülmesi gerekmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012). Bilgi paylaşımının başarıya ulaşması noktasında paylaşımında bulunacak tüm aktörlerin eşit kazanımlar elde etmesine imkân tanıyacak antlaşma ve/veya protokoller oluşturulması önemlidir. Kurumların karşılıklı çıkarlarını gözetecek bir mekanizma olması ve kazanımların eşitliği beraberinde güven ortamının sağlanmasını da teşkil edecektir.

Araştırmamız kapsamında yapılan kurum analizlerinde elde edilen bulgularda; kurumların bilgi paylaşımına yönelik üst yönetim desteğini yetersiz gördükleri, dolayısı ile yönetim kademelerinin bilgi paylaşımına yönelik bilinçlendirilmesinin önemli olduğu, koordinasyon eksikliği olduğu ve koordinasyon eksikliğinin giderilmesi amacı ile merkezde bir atama yapılması gerekliliği, Türkiye’de koordinasyon boyutunda birkaç istisna dışında (örneğin 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu TÜİK’i, Ulusal Kayıt Sistemlerinin teşkil edilmesinde standartları tanımlamak, uygulamak ve kurumlar arası koordinasyon ile uygulanmasını sağlamakla görevlendirmiştir) kurumlara verilmiş net bir sorumluluk ve görev tanımı olmadığı, yönetsel boyutta kurumların veri paylaşımına yönelik yönetim ve sorumluluklarının belirlenmesi, bir veri yönetim çerçevesinin ortaya konması gerektiği hususları öne çıkmaktadır. Çalışmamızda önerilen kavramsal modelde yer alan koordinasyon yönetimi/planlaması bileşeninde yer alan hususlar Şekil 24’te verilmektedir.

Şekil 24. Türkiye’de kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – koordinasyon yönetimi/planlaması

Veri ve bilgilerin stratejik kamu sektörü varlıkları olarak kullanılması güçlü bir koordinasyon ve yönetim gerektirir. Kurumlar arasında bilginin paylaşımına yönelik bir koordinasyon, planlama ve yönetim ihtiyacı olduğu çalışmamız kapsamında elde ettiğimiz bulgulardan anlaşılmaktadır. Söz konusu yönetim, bilgi paylaşımını planlayacak, düzenleyecek ve paylaşımına yönelik stratejiler geliştirecektir. Buradan kastedilen, verileri tekelleştirecek hangi bilginin paylaşılıp paylaşılmayacağına ya da ne kadarının paylaşılacağına karar veren bir yapı değil, söz konusu paylaşımı, oluşturulacak

stratejiler ve düzenlemeler doğrultusunda şeffaf ve hesap verebilir yapıda gerçekleştirecek bir oluşumdur.

6.2.2. Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler

Yasal ve kurumsal düzenlemeler, ulusal strateji seviyesi bileşeni ve alt bileşenleri rehberliğinde kurumların bilgi paylaşım süreçlerinde tâbi oldukları mevzuat ve bilgi paylaşımını düzenleyen hususlar ile bu doğrultuda kurumlarca oluşturulan düzenlemeleri içeren seviyedir. Kurumların paylaşımlarını hızlı, etkin ve standartlar çerçevesinde gerçekleştirebilmeleri için yasal ve kurumsal düzenlemelerin çerçevesi açık ve net bir şekilde belirlenmiş olmalıdır. Farklı türdeki çok sayıda sektörde faaliyet gösteren kamu kurumları işleyişleri çerçevesinde bir yandan ulusal ve uluslararası yasal çerçeveden etkilenirken diğer yandan da sektöre özel düzenlemelere uygun şekilde hareket etmek durumundadır. Yasal ve kurumsal düzenlemelere dayalı bilgi paylaşımı kişisel veya siyasi görüşlere dayalı paylaşımın önüne geçecek, güvenli ve etkin bir bilgi paylaşımı için kurumlara rehberlik edecektir. Bu seviye altındaki alt bileşenler genel düzenlemeler ve kuruma özgü düzenlemelerdir.

6.2.2.1. Genel Düzenlemeler

Genel düzenlemeler alt bileşeni ile kurumlar arasında gerçekleşecek bilgi paylaşım süreçlerinin yasal boyutuna yönelik olarak, paylaşımın yasal zeminde gerçekleşmesini sağlayacak anayasa, kanun ve yönetmeliklerin kapsam ve içeriği detaylandırılmaktadır.

Türkiye’de kamu sektörünün sahip olduğu bilginin paylaşımına yönelik yasal, teknik ve idari çerçeveleri içeren, bilgi paylaşımının esaslarını saptayan, kamu kurumları arasında standart uygulamaları tesis eden, kamu sektörünün sahip olduğu bilgiye katma değer kazandırmayı amaçlayan, uygulama ve düzenlemelerin yetersizliği ve sürdürülebilir politika unsurlarında birtakım eksiklikler bulunduğu hususları çalışmamızın temel çıkış noktalarındandır. Bilgi ve belge faaliyetlerinin kurumlarda düzenli bir şekilde devam ettirilebilmesi için yaptırım yetkisi olan politika unsurları geliştirilmesi ve hazırlanacak bu unsurların belli aralıklarla güncellenmesi önemlidir (Külcü vd., 2013). Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını koordine edecek ve kurumlara rehberlik edecek yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu, yasal düzenleme eksikliklerinin kurumlar arası bilgi paylaşımının önündeki en büyük engellerden biri olduğu çalışmamız içerisinde farklı

bölümlerde vurgulanmaktadır (Jing ve Pengzhu, 2009, Landsbergen ve Wolken, 2001, Atabakhsh vd., 2004, Bigdeli vd., 2013, Henkoğlu ve Yılmaz, 2013, T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013, European Commission, 2022c).

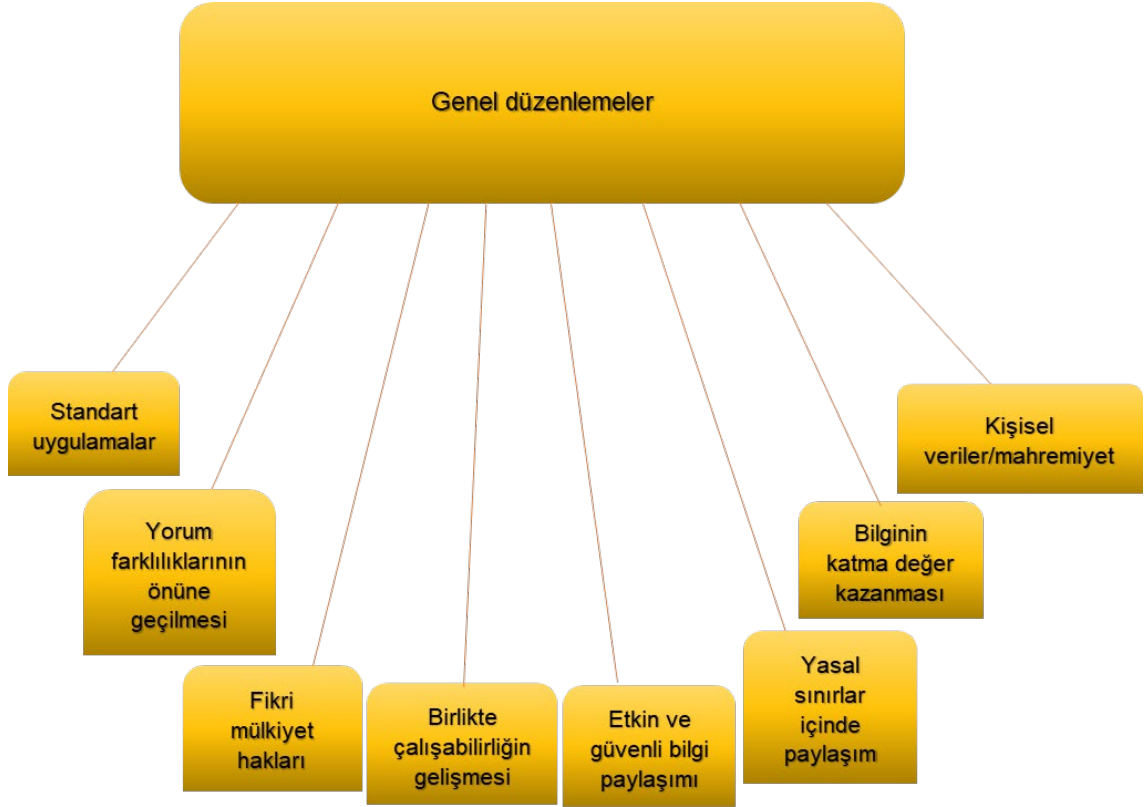
Mevzuat, özellikle kamu sektöründeki kurumlar için kurumlar arasında bilgi paylaşımı üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Dawes, 1996; Landsbergen ve Wolken, 2001). Sağlam temelli yasal düzenlemelerin mevcut olmadığı ya da uygulanmadığı durumlar etkin bir bilgi paylaşımının gerçekleşmesini engellemektedir. Ayrıca bu durumun gerek kurumların gerekse de kişilerin güvenliği ve gizliliğini tehlikeye atacağı, mevzuat ve politikalar ile kurumlar arası bilgi paylaşımı ve birlikte çalışılabilirliğin gelişeceği, böylece bilgi paylaşımının daha güvenli, daha etkin bir şekilde gerçekleşeceği, yasal düzenlemelerin içerdikleri yaptırım gücü ile beraber kurumların bu yaptırımlardan kaçınmak adına bilgi paylaşımı sürecinde yasal sınırlar içerisinde kalmasını mümkün kılacağı hususları da araştırmamız içeriğinde daha önce vurgulanan diğer hususlardır (Dawes, 1996, Civelek ve Aşık, 2011, Landsbergen ve Wolken, 2011, Eroğlu vd., 2015, Henkoğlu ve Yılmaz, 2013, T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012, European Commission, 2022a)

Kamu bilgisinin paylaşımı uygulamaları ve kamu bilgisinin yayınlanma sürecinde bilginin teknik olarak işlemlerinin yapılması, kullanıma sunulması gibi süreçlerin haricinde söz konusu uygulamaların yasal ve politik zeminlerde desteklenmesi de gerekmektedir. Bu kapsamda bilgi paylaşımında kamu bilgisinin gizliliği ve güvenliği ile bilgi edinme süreçlerine yönelik, politika ve yasal düzenlemelerin oluşturulması da önem teşkil etmektedir. Kamu bilgisinin hızla artan değeri ile beraber söz konusu bilginin paylaşımına yönelik uygulamalar yasal düzenlemeler doğrultusunda gerçekleştirilmelidir. Aynı zamanda yasal düzenlemelerle bazı kurumlara verilen yetkiler (TCMB ve TÜİK gibi) yönergelerde daha net ve detaylı verilmelidir.

Yasal düzenlemeler uluslararası kapsamda da bilgi güvenliği politikalarını en doğru betimleyen kaynaklardır. Yasal düzenlemeler, üzerinde anlaşılmış politikaların yaşama geçirilmiş olmasını da ifade etmektedir (Henkoğlu ve Yılmaz, 2013). Gerçekleştirilen kurum analizlerinde de bilgi güvenliği ve bilginin kötüye kullanımı hususlarının kurumların çekinceleri arasında ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu durumun paylaşımın yasal çerçevesini tam anlamıyla çizebilen düzenlemelerin olmayışından kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz. Araştırdığımız uluslararası uygulama örneklerinde bilgi paylaşımını düzenleyen ve yönlendiren farklı düzenlemeler bulunmaktadır (Genel Veri

Koruma Tüzüğü, Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası, Avrupa Veri Yasası, Bilgi Güvenliği Yönetmeliği, Siber Güvenlik Yönetmeliği gibi). Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün, Türkiye'de KVKK ile karşılığını bulduğunu söylemek mümkündür.

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik farklı politikalar oluşturulmuş olsa da kurumlar arası bilgi paylaşımında karşılaşılan temel zorluklardan birisi devlet kurumları arasında bilgi paylaşımına dair yeterli düzeyde bir yasal düzenleme bulunmamasıdır (Jing ve Pengzhu, 2009). Bu saptamanın günümüzde de geçerliliğini koruduğunu söylemek mümkündür. Çalışmamız kapsamında gerçekleştirilen kurum analizlerinden elde edilen bulgular da bunu destekler niteliktedir. Yasal düzenlemelere yönelik farklı görüşme sorularına kurumların verdikleri yanıtlar doğrultusunda bazı kurumların yasal düzenlemeler ve protokoller çerçevesinde bilgi paylaştıkları ancak söz konusu yasal düzenlemelerin genel bir mevzuata dayanmadığı görülmektedir. Münferit protokoller ile gerçekleştirilen paylaşımlar mevcuttur. Paylaşımın protokollere dayalı olmaktan çok yasal düzenlemeler çerçevesinde gerçekleşmesi önemlidir. Kurumlar, kurumlar arası bilgi paylaşımında düzenleme ve yönlendirici kaynak oluşturma boyutunda ortak standartların, referansların ve mimarilerin geliştirilmesine ve mevzuatı daha açık hale getirme yönünde çalışmalara ihtiyaç olduğunu, bilgi paylaşımına yönelik gerçekleştirilecek çalışmaların yasal bir zemine sahip olması gerektiğini, paylaşımına yönelik KVKK dışında ortak bir mevzuat olmadığını ve kurumların KVKK'yı kendilerine göre farklı yorumladıklarını, diğer yasal düzenlemelerde de yorumlama farklılıkları olduğunu ifade etmektedirler. Söz konusu yorumlama farklılıklarının bilgi paylaşımına yönelik genel bir mevzuat olmayışından kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz. Bilgi paylaşımına yönelik yasal düzenleme eksikliği hususu gerçekleştirilen kurum analizleri kapsamında farklı konularda pek çok kez karşımıza çıkmaktadır. Kurumlar bilgi paylaşımının önündeki en büyük engeli yasal boyuttaki engeller olarak görmektedirler. Bu da yorum farkına mahal vermeyecek genel bir mevzuat eksikliğini veya bunları açıklayıcı, eğitici dokümanlara ve uygulamalara olan ihtiyacı göstermektedir. Kavramsal modelde yer alan genel düzenlemeler bileşeniyle ilgili ayrıntılar Şekil 25'te verilmektedir.

Şekil 25. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – genel düzenlemeler

Çalışmamızda yasal çerçeve analizinde 1982’den 2023 yılına kadar mevcut yasal düzenlemeler (1982 Anayasası, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu, Veri Paylaşımı Kurulu Yönetmeliği, Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik gibi) kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik hususların ortaya konulabilmesi amacı ile incelenmiştir. Bu kapsamda kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik kapsayıcı, genel bir yasal düzenleme ile karşılaşılmamıştır. Kamu kurumlarının paylaşımlarının genel mevzuata dayandırılarak gerçekleşmesi kurumları arasında bilgi paylaşımının daha etkin yürütülmesi sürecine katkı sağlayacaktır.

Gerçekleştirilen kurum analizleri yasal çerçeve analizi ve uygulama örneklerine dayanarak kamu kurumlarının bilgi paylaşımına yönelik diğer kamu kurumlarıyla gerçekleştirdikleri bazı faaliyetlerinin bulunduğu fakat bu faaliyetlerin genele yayılmadığını, kurumların genel bir mevzuat çerçevesinde olmamakla beraber kendi kuruluşlarına yönelik görev ve sorumlulukları çerçevesinde kendi düzenlemeleri ile bilgi paylaşımı gerçekleştirdiklerini söylemek mümkündür. Söz konusu paylaşımların yasal ve

politik zeminlerde desteklenmesi bu kapsamda bilgi edinme süreçlerine yönelik, politika ve yasal düzenlemelerin oluşturulması önemlidir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013).

6.2.2.2. Kuruma Özgü Düzenlemeler

Kavramsal modelde yer alan yasal ve kurumsal seviye bileşeni altında yer alan kuruma özgü düzenlemeler alt bileşeninde kamu kurumları arasında bilgi paylaşımında önemli bir yer tutan, kurumların kendi iç düzenlemeleri, kuruluş ve teşkilat yapısına yönelik kanun ve yönetmelikleri ve kurumlar arasında imzalanan protokol ve antlaşmalar doğrultusunda gerçekleştirdikleri paylaşımlara yönelik hususlar verilmektedir.

Kamu sektörü bilgisinin paylaşımı bireyler arasında, kurum içi ve kurumlar arasında olmak üzere üç düzeyde gerçekleşmektedir. Kurum içi ve kurumlar arası başarılı bir bilgi paylaşımının gerçekleşmesinde kurumların kendi iç düzenlemeleri önemlidir. Ayrıca literatürde kurum içindeki birimler arasındaki bilgi paylaşımının kurumlar arası bilgi paylaşımına giden süreçte destek sağladığı da belirtilmektedir (Yang ve Maxwell, 2011). Çoğu kurumun bilgi paylaşımında karşılaştığı zorluklar olarak; politika eksikliği, standartların ve iletişim protokolünün olmayışı, uyumsuzluk (birlikte çalışabilirlik sorunları) ve bilgi güvenliği eksikliği gösterilmektedir (Kipchirchir, 2014). “Sürekli olarak yeni güvenlik açıkları ve saldırıların ortaya çıkması, kurum bilgi sistemlerinde teknolojik gelişmeler sonucu meydana gelen değişiklikler göz önüne alınarak güvenlik önlemlerinin düzenli olarak kontrol edilmesi, gerektiğinde iyileştirmelerin ve değişikliklerin yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır” ifadeleri ile kurumlar arası bilgi paylaşımı bağlamında bilgi güvenliğine yönelik tedbirlerin kurumlarca alınması gerekliliği ve bunun etkili ve verimli bilgi güvenliği yönetim sistemlerince sağlanmasının mümkün olacağı vurgulanmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012). Buradan yola çıkarak kurum içi oluşturulup sürekli güncellenecek bilgi güvenliğine yönelik düzenlemelerin önemini işaret etmek doğru olacaktır.

Çalışmamız kapsamında incelediğimiz uygulama örnekleri içerisinde Türkiye’de ve farklı ülkelerde kamu kurumları arasında imzalanan protokollerin olduğu görülmektedir. Türkiye’de; GöçNet sisteminde bulunan verilerin TÜİK tarafından yapılan yıllık nüfus analizlerinde ve uluslararası göç istatistiklerinin üretilmesinde kullanılmasına dair Göç İdaresi Başkanlığı ile TÜİK arasında imzalanan Bilgi Paylaşım Protokolü ve MERNİS Projesi kapsamında oluşturulan vatandaşların kimlik bilgilerinin saklandığı bilgi sistemindeki bilgilerin paylaşımına yönelik İçişleri Bakanlığının kamu kurumları ile yaptığı

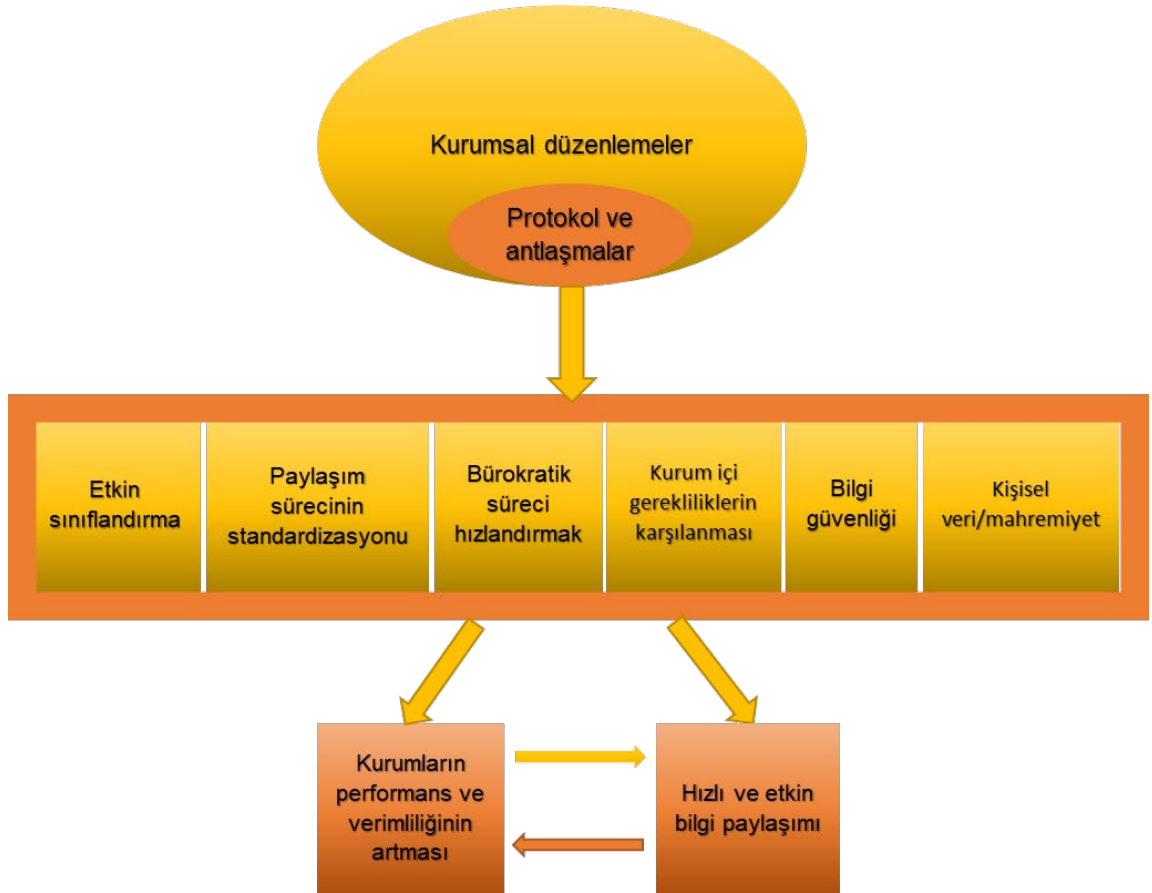
protokoller bunlara örnektir. İngiltere’de, Durham Kontluğu, Tees Vadisi ve Kuzey Yorkshire Bölgesi’ndeki 35 kurum ve kuruluş tarafından imzalanan Çok Kurumlu Bilgi Paylaşımı Protokolü örnek verilebilir. Söz konusu protokoller ile faaliyetlerin daha etkin yürütülebilmesi ve elektronik ortamda bilgi paylaşımına yönelik iş birliğinin amaçlandığı görülmektedir (Public Sector Agencies in County Durham, Darlington and Tees Valley, 2006, aktaran Wenjing, 2011). Bu tür protokoller ile kurumlar arasında iş birliğine hız kazandırmak mümkündür.

Kurumların paylaşımlarını ulusal strateji seviyesinde oluşturulacak genel kapsamlı bir mevzuat ve bu mevzuata dayalı kendi düzenlemeleri doğrultusunda gerçekleştirmeleri ile kurumlar arasında daha güvenli, hızlı ve etkin bilgi paylaşımı gerçekleşecek, böylece bilginin gizliliği korunabilecek ve kurumların bilgileri arasındaki tutarsızlıklar da olmayacaktır (Efendioğlu ve Sezgin, 2007). Türkiye’de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik oluşturulacak genel bir mevzuatın ayrıca kurumların kendi iç düzenlemelerini oluşturmalarına da rehberlik edecektir. Kamu kurumlarının, kendi bünyelerinde oluşturacakları modeller aracılığı ile gerçekleştirilecek proje ve çalışmalarda kurumlara rehberlik edecek veri stratejilerinin belirlenmesi, veri politikalarının ve kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik mevzuatın oluşturulması, kurumların bu şekilde bilgi paylaşımına yönelik kurum içi gereklilikleri karşılayabilmesi ve böylece daha etkin, daha hızlı ve daha verimli kararlar alması mümkün olabilecektir.

Kurumların bilgi paylaşımına yönelik farklı faaliyetleri bulunmaktadır. Sınıflandırma da bu faaliyetlerden biridir. Kurumlardaki bilgi sınıflandırma yönergelerinin çok genel veya çok karmaşık olduğu, diğer bir ifade ile sınıflama ile ilgili standartların kurumsal ihtiyaçlara uygun, dengeli bir düzeyde kılavuzlara ve kurumsal uygulamaya dönüştürülmesinde sorun olduğu ifade edilmektedir (Başkarada, 2009; Bayuk, 2010; Janczewski ve Xinli Shi 2002; Ghernaouti-Helie vd., 2011; Parker, 1997; Saxby, 2008; Seifert ve Relyea, 2004; Feinberg, 2004; aktaran Bergström, 2017). İyi geliştirilmiş bir kurumsal bilgi sınıflandırması, kurumlarca belirlenen politika ve yönergeler kapsamında veri ve bilgilerin işlenmesini kolaylaştıracak, verilerin ve bilgilerin eksiksiz ve düzenli bir biçimde kategorize edilmesini, önem derecelerinin saptanmasını ve gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasını sağlayacaktır (Kavak, 2023). Kurumsal düzenlemelerin, bilgi paylaşımı sürecinde önemli bir yeri olan bilginin sınıflandırmasına yönelik faaliyetlerinin düzenlenmesi bağlamında da önemli bir yeri olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmamız kapsamında gerçekleştirilen kurum analizlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda kurumların birçoğunun kendi iç düzenlemeleri ile bilgi paylaştığı görülmektedir. Gerçekleştirilen kurum analizlerinde ayrıca kurumlar arasında kısmen talep ile bir paylaşım olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu kapsamda talep ile gerçekleştirilen bilgi paylaşımlarının büyük bir bölümünün kurumsal düzenlemeler çerçevesinde gerçekleştiğini söylemek yanlış olmaz. Bu durum kurumların genel mevzuata dayalı olarak hazırladıkları kurumsal düzenlemelerinin bilgi paylaşımına olan etkisini desteklemektedir. Gerek düzenli gerekse de talep halinde gerçekleştirilen bilgi paylaşımlarının sadece mevzuata dayalı değil aynı zamanda kurumsal düzenlemeler vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Ayrıca farklı kurumların diğer kurumlarla bilgi paylaşımına yönelik olarak protokol ve projeleri olduğu da görülmektedir. Kurum analizlerinden elde edilen bulgular çerçevesinde neredeyse tüm kurumların farklı kurumlardan gelen bilgi paylaşımı taleplerini bazı bilgilerin sakıncalı olduğu düşüncesi ile paylaşmadıkları, bilginin kötüye kullanımının kurumların çekinceleri arasında ilk sırada yer aldığı, kurumların bilgi güvenliğine yönelik tedbirlerini genel bir mevzuat eksikliğinden mütevellit daha çok kurum içi düzenlemeler ile alma eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumun kimi zaman gizlilik gerektiren bilgilerden kaynaklandığı gibi kimi zamanda da paylaşım esaslarının gerek kamu genelinde gerekse de kurum içi düzenlemelerle sınırlarının çizilmemesinden kaynaklandığı görülmektedir. Bu da kurumsal düzenlemelerin önemini ve söz konusu kurumsal düzenlemelerin oluşturulacak genel düzenlemeler bağlamında oluşturulmasının gerekliliğini vurgular niteliktedir. Paylaşımın yasal çerçevesini tam anlamıyla çizebilen kurumsal düzenlemeler önemlidir. Genel düzenlemeler doğrultusunda oluşturulacak kurumsal düzenlemeler kurumların performans ve verimliliğini de artıracaktır.

Kavramsal modelde, yasal ve kurumsal seviye altında yer alan kamu sektöründe bilgi paylaşımı sürecinde kuruma özgü düzenlemeler alt bileşeni kapsamındaki ayrıntılar Şekil 26'da verilmektedir.

Şekil 26. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – kurumsal düzenlemeler

Sonuçta genel düzenlemeler doğrultusunda oluşturulan kurumsal düzenlemeler, kurumların bilgi paylaşımlarını daha güvenli, kişisel veriler, gizlilik gibi önemli hususlara riayet ederek, bürokrasi engeline takılmadan hızlı ve etkin ortak bir dil kullanarak gerçekleştirmelerinde anahtar rol oynayacaktır. Aynı zamanda kurumsal düzenlemeler kurumların spesifik özelliklerini de göz önünde bulunduracak ve özel durumları olan kamu kurumları bu düzenlemeler sayesinde paylaşımlarına yön verebileceklerdir. Kuruma özgü düzenlemeler genel düzenlemeler içerisinde yapılan sektöre özgü düzenlemelerden de etkilenir. İstatistik alanında yapılan genel düzenlemelerden TÜİK’in kuruma özgü düzenlemelerinin ya da ekonomi ve finans alanında yapılan genel düzenlemelerden TCMB’nin kuruma özgü düzenlemelerinin etkilenmesi gibi.

6.2.3. Operasyonel Seviye

Operasyonel seviye bileşeninde ulusal strateji seviyesi altında oluşturulmuş genel ve kurumsal düzenlemeler doğrultusunda kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının

gerçekleşmesine yönelik teknik ve organizasyonel uygulamalar ile söz konusu bilgi paylaşımının sürekliliğini sağlamaya yönelik hususlar yer almaktadır. Bu seviye altındaki alt bileşenler Teknik ve organizasyon ile ilgili hususlar, bilgi paylaşımının sürdürülebilirliği ve rıza/protokol metinleri olarak gruplandırılmıştır.

6.2.3.1. Teknik ve organizasyon ile ilgili hususlar

Bilgi paylaşımının gerçekleşmesi için gerekli teknik ve organizasyonel süreçler bu alt bileşende verilmektedir. Araştırmamızın temel çıkış noktalarından birisi de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik teknik ve organizasyonel açılardan iyileştirmeye ihtiyaç duyulan hususlar olduğudur. Bu alt bileşen altında söz konusu ihtiyaç ve eksiklikleri ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmaktadır. Kurumlar arası bilgi paylaşımı politika yapıcılar ve kamu kurumları için teknik, organizasyonel ve politik faydalar sağlayabilmektedir (Dawes, 1996). Bu kapsamda kamu kurumları zaman içerisinde bilgiyi yoğun bir şekilde korumaya odaklanan bir modelden, açıklık, kapsayıcılık ve şeffaflığın yanı sıra kurumlar arası iş birliği ve bilgi paylaşımını gerektiren bir modeli benimsemeye başlamıştır. Kamu kurumlarının verimliliklerini artırmak için kurumlar arası bilgi paylaşımının gün geçtikçe önem kazandığı, beraberinde bilgi ve bilgi paylaşımının katılımcı devlet kurumları arasındaki karmaşık etkileşimleri de içerdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen söz konusu etkileşimler; organizasyonel ve yönetsel, teknolojik ve siyasi ve politik olmak üzere üç perspektife indirgenmiştir (Young ve Maxwell, 2011). Organizasyonel, yönetsel ve teknik perspektiflerden bakıldığında;

- Bilgi paylaşımının farklı kökenlere, değerlere ve kültürlere sahip kurumlar arasında karmaşık etkileşimler içerebildiği, farklı kurumların bilgi paylaşımının zorluğunu artıran kendi çalışma prosedürlerinin, kontrol mekanizmalarının ve iş akışlarının olduğu (Pardo ve Tayi, 2007; Gil-Garcia vd., 2007; Pardo vd., 2004),
- Kurumlar arası bilgi paylaşımı ilişkilerinin, ilgili kurumlar arasında büyük ölçüde güven oluşturmaya dayandığı, özerklik kaybı ve diğer kurumlar tarafından paylaşılan bilgilerin kötüye kullanılması endişeleri olduğunda güven unsurunun azaldığı ve güvene ek olarak liderliğin de kurumlar arası bilgi paylaşımını teşvik eden bir güç olarak kullanılabileceği ve kaynak ve tecrübe eksikliği ile çıkar çatışmalarının paylaşımında etken olduğu, bunun kurumlar arası bilgi paylaşımı girişimlerini

engelleyebileceği (Pardo ve Tayi, 2007; Landsbergen ve Wolken, 2001; Bellamy ve Rab, 2005),

- Kurumlar içinde, birey ve grupları bilgiyi paylaşmaya teşvik etme eğilimi bulunduğu teşviklerin doğrudan ve dolaylı etkileri ve performansa dayalı ödül sistemleri sayesinde kurum mensuplarının bilgi paylaşımını büyük ölçüde arttırılabileceği (Willem ve Buelens, 2007; Kim ve Lee, 2006), vurgulanmaktadır.

Bunlara ek olarak; değişime direnç gösterme, farklı coğrafi alanlar, bürokrasinin örgütsel sınırları, kaynak eksikliği, donanım uyumsuzluğu, yazılım ve bilgi sistemleri, bilgi teknolojisi dış kaynak kullanımı hususları organizasyonel, yönetsel ve teknik perspektif altında kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına etki eden hususlardır (Young ve Maxwell, 2011).

OECD tarafından dijital devlet çalışmaları kapsamında 2023 yılında Türkiye’de 100’ün üzerinde kamu sektörü kuruluşuna uygulanan bir anket ve 40’ın üzerinde farklı kurumla yapılan görüşmeler yoluyla dijital dönüşümün mevcut durumunu değerlendiren bir rapor hazırlanmıştır. Söz konusu rapor ile OECD, Türkiye’nin dijital devlet olgunluğunu ilerletmek ve kamu sektörünün dijital dönüşümünü sağlamak amacıyla sürdürdüğü çabalarını destekleyebileceğini vurguladığı çok sayıda öneride bulunmuştur. Raporda, kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik geliştirilecek stratejiye teknik ve organizasyonel boyutta katkı sağlayacağı değerlendirilen; kamu sektöründe daha iyi iletişim, daha hızlı ve iyi karar almayı teşvik edecek daha düz bir organizasyon yapısı, daha çok iş birliği fırsatı, öğrenme kültürü ve daha esnek çalışma politikaları içeren bir çalışma ortamı yaratılması ve kamu hizmetlerinin tasarım ve sunumunun gerçekleştiği politik, organizasyonel, teknik ve toplumsal yapının oluşturulması hususları yer almaktadır (OECD, 2023).

Araştırmamız kapsamında gerçekleştirilen kurum analizlerinde kurumların bilgi paylaşımında karşılaşılan sorunlar ile alakalı olarak teknik ve organizasyonel boyutta işaret ettikleri hususlar; bilgi ve veri paylaşımına ilişkin uygulamalarına kılavuzluk edecek doküman ve protokollerin oluşturulması gerekliliği, standart eksikliği ve kurumlar arası ortak veri paylaşım standartlarının olmaması, ulusal veri sözlüğü kapsamında veri sözcüklerinin yeterli kalitede olmadığı bu nedenle bu veri sözcüklerinin tekrar incelenerek yeniden düzenlenmesi ihtiyacı olduğu, bilgi eksikliği ve bilgi güvenliği konularıdır. Bilgi eksikliği bağlamında kurumların teknik yapılardan haberdar olamayabildikleri de kurumlarca vurgulanmıştır. İlk boyutta gerçekleştirilen kurum

analizlerinde kurumların paylaşımların teknik alt yapı engellerinin aşılması gerektiğini ifade etmesi ile beraber ikinci boyutta gerçekleştirilen kurum analizlerinde bu engellerin bir bölümünün teknik engellerle beraber politik engellere de dayandığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda sadece üç kurum teknik alt yapılarının çok iyi düzeyde olduğunu belirtmektedir.

Teknik ve organizasyon ile ilgili hususlar alt bileşeni altında insan ve finans kaynaklarının yönetimi, bilginin üretimi/sağlanması, sınıflandırma ve paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulması başlıkları bulunmaktadır. Bu bileşende yer alan unsurlar kurumlar arası bilgi paylaşımı için kurumsal çerçevede gerçekleştirilen teknik boyuttaki iş süreçlerinin planlanmasına katkı sağlamaktadır.

6.2.3.1.1. İnsan Kaynakları Yönetimi

Teknik ve organizasyon ile ilgili hususlar alt bileşeninde yer alan insan kaynakları yönetimi başlığı altında, idari ve teknik personel ile yönetici kademesinin kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı içindeki yeri ve önemi ile söz konusu personelin eğitim ve görev dağılımına yönelik ayrıntılar verilmektedir.

Literatürde 2009 yılında yapılan bir saha çalışması kapsamında kamu kurumlarında görevli yetkililer, idari ve teknik personel ile gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde devlet kurumları arasında (G2G, Government to Government) bilgi paylaşımı üzerinde en büyük etkinin çalışanlardan kaynaklı riskler olduğu, bilgi paylaşımının sadece siyasi güç kayıplarına değil, aynı zamanda yönetim kayıplarına da yol açtığı ve devlet kurumları arasında bilgi paylaşımının gerçekleşmesinin çalışanların özellikle de devlet yetkililerinin politik farkındalığına bağlı olduğu saptanmıştır (Jing ve Pengzhu, 2009). Söz konusu saptamanın günümüzde de geçerliliğini koruduğunu söylemek mümkündür. Bu farkındalığın istenen seviyeye gelmesinin personele bilgi paylaşımı ve bilgi teknolojilerine yönelik verilecek eğitim ile gerçekleştirilebileceğini ifade etmek yanlış olmaz.

Bilgi yönetimi; bilgi akışını destekleyecek biçimde kamu kurumlarındaki her çeşit iletişim kanalını kuvvetlendirmeyi, hizmet verilen alanlardaki ilerlemeleri, beklentileri ve rakip politikaları titizlikle izlemeyi; personel kadrosunun rekabetçi, yenilikçi ve dinamik olmasını, kamu politikalarına ve kurumsal altyapıya sahip olmayı barındıran bir anlam içermektedir (Yıldırım, 2010). Kurumun bilgi gereksinimlerini gidermek, kurum personelinin şahsi bilgilerini geliştirmek ve yeni bilgi üreterek kurumun faydasına

kullanmaya odaklanan dūşūnsel bir sūrecin hayata geçirilerek deęer yaratma durumu olarak tanımlanan kurumsal bilgi yōnetimi kapsamında da kurum çalıřanlarının kiřisel bilgilerini geliřtirmek hususu vurgulanmaktadır (Özdemirci ve Aydın, 2007). Bilgi paylařımı ile ilgili meydana getirilecek, model ve politikaların kimsenin bilgi paylařmak istemedięi durumu, herkesin proaktif olarak bilgi paylařmak istedięi duruma dōnūřtūrmeyi amaçlaması gerektięi, bōylece kurumlar arasında karřılıklı gūvenin yeniden inřa edilebileceęi, kurumlar arasındaki farklılıkların tolere edilebileceęi, kurumlar arasındaki yanlıř anlamaların en dūřuk seviyeye indirilebileceęi, çatıřmaların ōzūlebileceęi ve bōylece etkili bilgi paylařımı ortamı saęlanabileceęi hususları çalıřmamız kapsamında daha ōnce dile getirilmiřtir (Liu ve Chetal, 2005). Bu baęlamda sōz konusu bu hususların bilgi paylařımında gūven ortamı yaratacaęını ve kurumların ve personelinin deęiřime gōsterdikleri direncin ōnūne geçilmesini beraberinde getireceęini sōylemek mūmkündür. Bu noktada da personelin gerekli eęitimleri alması ōnemlidir.

OECD tarafından yayımlanan Dijital Devlet İncelemesi Tūrkiye raporunda; Uygulama toplulukları oluşturularak, eğitim ve kaynaklara yatırım yaparak, veri paylaşımına yōnelik standartların tanımlanması ve verilerin değer ūretmek için kullanılması konusunda kurumların desteklenmesi ōnerilmektedir (OECD, 2023). Sōz konusu ōnerinin kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yōnelik personelin eğitimi kapsamında da yōnlendirici olabileceği değerlendirilebilir. ABD’de kamu kurum ve kuruluşları arasında bilgi paylaşımını kolaylaştırmak amacıyla kurulan Ulusal Fūzyon Merkezlerinin personel ve yōneticileri için uyguladığı ōzel eğitimler (Carter ve Carter, 2009; Carter vd., 2017), çalışmamız kapsamında incelenen uluslararası uygulama ōrnekleri kapsamında verilebilir.

Gerçekleřtirilen kurum analizlerinde de bilgi iletişim teknolojileri konusunda personele eğitim verilip verilmediği konusu araştırılmıştır. Bu kapsamda kurumların tamamına yakını personele bu konuda eğitim verildiği ve personelin konuya yōnelik yetkinlik dūzeylerinin iyi seviyede olduğu şeklinde gōrūř belirtmişlerdir. Bununla beraber kurumlarca gerçekleştirilen bilgi paylaşımının kısıtlı olması ve diğer kamu kurumları ile gerçekleştirilen bilgi paylaşımına kurumların çoğunda personelin %1-20 arasının katılmasının personelin bilgi teknolojileri ve bilgi paylaşımı konusundaki yetkinliklerinin yeterli seviyede olmadığına işaret etmektedir. Gerçekleřtirilen kurum analizlerinde bilgi paylaşımı gereksinimlerinin yeni veya yūkseltiymiř iř bilgi sistemlerine entegresyonunu zorlaştıran etkenlerin araştırıldığı gōrūřme sorusuna da bu kapsamda en būyuk zorluğun

personelin farkındalık ve bilgi eksikliği olduğunun kurumlarca ifade edilmiş olması bunu destekler niteliktedir. Kurumlar bilgi paylaşımına yönelik üst yönetim desteğini bilgi paylaşımı konusunda etken olarak görmekte ve yönetim kademelerinin bilgi paylaşımına yönelik bilinçlendirilmesinin ve bu konuda eğitimler düzenlemesinin gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Ayrıca kurumlar insan kaynakları kapsamında değerlendirilebilecek; Bir veri sorumlusu eksikliği olduğu, bu veri sorumlusunun birimler içerisinde güvenli veri akışının sağlanmasından sorumlu bir kişi olmasının uygun olabileceği, kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik insan kaynakları boyutunda ilgili personelin sağlanmasının, kurum içerisinde uygun bir şekilde konumlandırılmasının ve konuya ilişkin bir birim/bölüm yapılanmasının yararlı olacağını, üst yönetim kademelerinin bilgi paylaşımına yönelik bilinçlendirilmesi gerektiğini, veri ve bilgi paylaşımına yönelik kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını geliştirme sürecini nasıl daha iyi bir noktaya getiririz tarzı bir bakış açısının kurumlarda olmadığını ve bu kültürün geliştirilmesinin de ancak kurum personeline verilecek eğitimler ile mümkün olabileceği hususlarını ifade etmişlerdir.

Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modelinde yer alan insan kaynakları yönetimi ile ilgili süreçler Şekil 27’de verilmektedir.

Şekil 27. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – insan kaynakları yönetimi

Gelişen teknolojiye rağmen insan faktörü kurumlar arası bilgi paylaşımı içindeki rolü ve önemini korumaktadır. Özellikle bilgi paylaşımına yönelik strateji, politika ve düzenlemelerin oluşturulması ve paylaşımın gerçekleştirilmesi aşamalarında yer alacak personel ve yönetici kadrosunun bilinçlendirilmesi, bilgi, beceri ve donanımlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Söz konusu gelişim bilinçli bir üst yönetim kadrosu, nitelikli personel sağlamaya yönelik eğitimler ve nicelik olarak yeterli personel temini ile sağlanabilecektir.

6.2.3.1.2. Finans Kaynaklarının Yönetimi

Bilgi paylaşımının kamu ve kurumları için bir maliyeti vardır. Bilgi paylaşımına yönelik yazılımlar, paylaşımın yapıldığı platformlar, paylaşımında görev alan personel giderleri gibi hususlar bir maliyet gerektirmektedir. Bu maliyetin karşılanması için belli bir bütçe ya da fon gibi kaynaklara ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca çalışmamız kapsamında Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımı hususunda kamu kurumlarındaki finans kaynaklarının yeterlilik düzeylerini saptamak da amaçlanmaktadır. Teknik ve organizasyonel hususlar alt bileşeninde yer alan finansal kaynakların yönetimi başlığında bilgi paylaşımına yönelik finansal hususlar verilmektedir.

Kamu sektörü genel anlamda, hükümetlerden ve kamu tarafından kontrol edilen ya da kamu tarafından sübvansede edilen tüm kurumlardan, işletmelerden ve kamu programları, malları veya hizmetleri sunan diğer kuruluşlardan oluşur (Pang, 2011, s.3). Finansmanı kamu kaynaklarından karşılanan, araştırma kuruluşlarında üretilen, oluşturulan ya da toplanan araştırmalardan elde edilen bilgiler kamu sektörü bilgisi olarak ifade edilmektedir (Vuckovic vd., 2021, s.1483). Bu kapsamda kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik finansman kaynağının yine kamu kaynakları olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen kurum analizlerinde kurumlar buna ek olarak, döner sermayeleri ve kurum alacaklarını gerçekleştirdikleri bilgi paylaşımına yönelik finansman kaynağı olarak göstermektedirler.

Ayrıca mevzuat ve politikaların, bilgi paylaşımına yönelik finansman ve kaynak sağlamaya dolaylı olumlu etkileri olduğu da ifade edilmektedir (Yang ve Maxwell, 2011). Hükümet faaliyetlerinin büyük bir kısmı mevzuat ve politikalar aracılığı ile finanse edildiği için bürokratik ve politik faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Pardo ve Tayi, 2007). Kamu sektörü bilgisine yönelik sınıflandırmalar, kamu hizmetlerinin şeklini,

niteliğini ve bunun için gerekli olan ekonomik kaynakları belirlemeye yardımcı olan araçlardır (Ataç, 1980).

OECD tarafından 2023 yılında yayımlanan Türkiye Dijital Devlet İncelemesi konulu raporda da, kamu hizmeti tasarımı ve sunumunun finansmanı ve kalitesinin güvence altına alınmasına yönelik yönetim süreçlerinin önemine değinilmekte ve gözden geçirilmesi tavsiye edilmektedir. Aynı raporda finansman, etik, şeffaflık, gizlilik ve güvenliğin önemine binaen kamu sektöründe verilerin güvenilir yönetiminin ve kullanımının taahhüt edilmesi gerektiği, her kademedeki çalışanın dijital okuryazarlığının geliştirilmesi hususlarına vurgu yapılmaktadır (OECD, 2023).

Kamu kurumlarının birbirleri ile yaptıkları bilgi paylaşımının incelendiği, 2014 yılında gerçekleştirilen kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına ilişkin işlevleri ve koordinasyonu geliştirme ve böylece devlet kurumları arasındaki iş birliğini arttırmayı amaçlayan bir çalışmada, maliyetin, devlet kurumları arasında bilgi paylaşımının derecesi üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirlenmiştir (Zhang ve Yen, 2014). Maliyetin düşürülerek bilgi paylaşımının finansmanına katkıda bulunmak mümkündür. Maliyetin düşürülmesine yönelik önemli bir husus da sistemlerin basılı ortamdaki elektronik ortama geçirilmesi olarak görülmektedir. Bu doğrultuda yapılan bir çalışmada basılı ortamdaki elektronik ortama geçirilen bir sistemin, faaliyete geçtiği 2009 yılından 2020 yılına kadar sistem üzerinden gerçekleştirilen 50 milyon sorgunun kırtasiye, enerji, zaman kazancı hariç yalnızca posta masrafı üzerinden gerçekleşen tasarrufunun 1 yılda 450 milyon TL olduğu belirlenmiştir (Adalet Bakanlığı, 2020). Benzer bir diğer çalışmada, merkezi bir kamu kurumu örneğinde incelenen elektronik ortamda paylaşılan resmî belgelerle basılı ortamda paylaşımı yapılan resmî belgeler arasındaki performans farklılığıdır (Özdaş ve Tüfekçi, 2023). Bu araştırma sonucunda da kurumların belgeleri basılı ortamda paylaşmalarının doğrudan maliyetinin dikkate değer bir meblağ olduğu dikkate değer yüksek meblağlar olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada belgelerin elektronik/dijital ortama aktarımının yalnızca mali açıdan değil, verimlilik ve düzenlilik gibi farklı açılardan da fayda sağlayacağı ifade edilmiştir. Bilginin kamu kurumları arasında paylaşılması; bilginin maliyetini düşürerek ekonomik kazanç sağlamaya, bilgiye hızlı erişime, vatandaşlara daha kaliteli hizmet sunmaya ve devlet kurumları arasında koordinasyonu sağlayarak kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine imkân tanımaktadır.

Farklı ülkelerdeki uygulama örneklerine bakıldığında; Singapur'da, bürokrasiyi azaltmaya yardımcı olmak ve kurumların birbirleriyle daha kolay veri paylaşmasına izin

vermek maksadıyla 2017 yılında yayınlanan Kamu Sektörü (Yönetişim) Yasasında kamu sektörü finansmanı ve kaynaklarının hesap verebilir ve ihtiyatlı bir şekilde yönetilmesini sağlamak, hususu vurgulanmaktadır (Wang, 2018). Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 20 Haziran 2019 tarih ve 2019/1024 sayılı Direktifi ile üye devletlerin ve kamu sektörü organlarının verileri kolayca ve yeniden kullanılabilir hale getirme çabalarında dijital teknolojilerin geniş kullanımını veya kamu idareleri ve kamu hizmetlerinin dijital dönüşümünü sağlayarak ilgili birlik fonlarından ve programlarından yeterli mali destek almaları öngörülmektedir. Ayrıca Kamu tarafından finanse edilen araştırma verileri de direktifin kapsamına alınmaktadır ve bu kapsamda AB ülkelerinin kamu tarafından finanse edilen araştırma verilerine açık erişim için politikalar geliştirmeleri gerekirken, yeniden kullanıma ilişkin uyumlaştırılmış kuralların, depolar aracılığıyla erişilebilir hale getirilerek kamu tarafından finanse edilen tüm araştırma verilerine uygulanacağı vurgulanmaktadır (European Commission, 2022b). Daha etkin veri ve bilgi paylaşımının gerçekleşmesini sağlayan kamu sektörü düzenlemelerini içeren Arjantin kamu sektöründe veri yönetişimi modelinde de bilgi paylaşımına yönelik projeler için gerekli kaynakların belirlenerek, bütçenin tahsis edilmesi ve bütçe planlamasının yapılması hususu yer almaktadır (OECD, 2019).

Gerçekleştirilen kurum analizlerinde kurumlar ürettikleri bilgilerin hazırlanması, yönetimi ve yayınlanmasına yönelik finansman kaynağına ağırlıklı olarak genel bütçeden kendilerine ayrılan kurum bütçelerini göstermektedirler. Ayrıca döner sermaye ve kurum alacakları diğer finansman kaynakları olarak kurumlarca belirtilmektedir. Kurumların geneli bilgi paylaşımında ekonomik koşullar ve mali kaynakları çok önemli düzeyde gördüklerini ifade etmektedirler. Kurumların çoğunluğu bilgi paylaşımına yönelik kendileri için ayrılan bütçeyi yeterli gördüğünü ifade etmektedir. Bununla beraber görüşmelere katılan az sayıda kurum bilgi paylaşımına yönelik genel kamu bütçesinden kendilerine ayrılan payı yeterli görmediklerini vurgulamaktadır.

6.2.3.1.3. Bilginin Üretimi/Sağlanması

Bilginin üretimi/sağlanması başlığı, kamu kurumları arasında paylaşımına konu bilgilerin üretimi ve/veya sağlanmasına yönelik hususları içermektedir. Kamu sektörünün rutin işleyişiyle ekonomiden sağlığa, spordan, eğitime farklı sektörlerle yönelik nicelik, nitelik ve biçimi farklılık gösteren verilerden yararlanarak farklı ortamlarda bilgiler ürettiği, ayrıca sadece kendi ürettiği bilgileri değil aynı zamanda farklı kurum ve kaynaklardan sağladığı

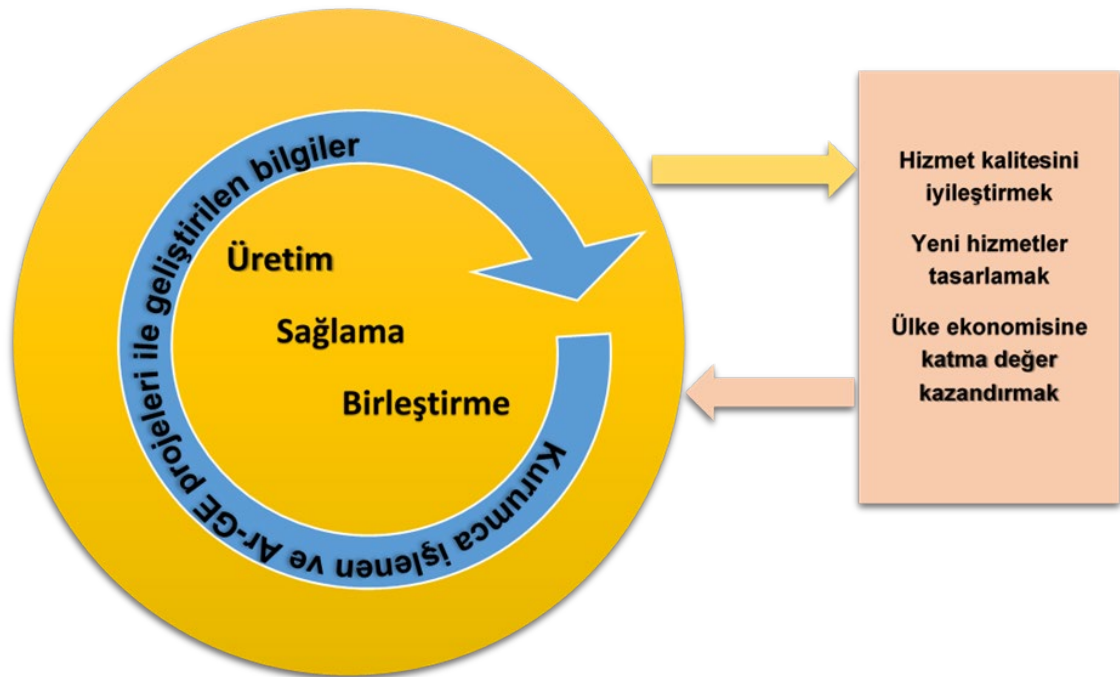
bilgileri de hem kullandığı hem de gerekli görülen yerlerde paylaştığı ve kurumların bu veri ve bilgileri işleyerek hizmetlerin iyileştirilmesi ve tasarlanmasında kullandığı çalışmamız kapsamında daha önce vurgulanmıştır (Eroğlu, 2017; Civelek ve Aşık, 2011). Verinin sağlanması, korunması, bir yaşam döngüsü içerisinde yönetilmesi ve böylelikle katma değer elde edilmesi ülkelerin refahı için önemlidir (Douglass vd., 2013). Ulusal bazda kurumların farklı kamu kurumlarından bilgi sağladığı MERNİS ve 31045 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemlerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun gibi düzenlemeler bulunmaktadır. Kamu kurumlarının iş süreçlerini yerine getirirken sağladığı ve/veya ürettiği bu bilgiler kamu sektörü bilgisi olarak tanımlanmaktadır. Sahipliği kamu sektörü kurum ve kuruluşlarında bulunan, söz konusu kurum ve kuruluşlarca üretilen bilgiler şeklinde de nitelendirilen kamu sektörü bilgileri, kamu kurumlarınca üretilen veya elde edilen kamu verilerinin anlaşılması ile oluşmaktadır (European Commission, 2011; Pollock, 2008). Kamu sektörü bilgisinin korunması, erişimi ve paylaşımına yönelik olarak kabul gören politikaların, pek çok önemli alanda sağladığı bilgilerden ötürü, toplum ve ekonomi üzerinde kapsayıcı ve önemli bir etkileri bulunmaktadır (Pollock, 2008). Bu bağlamda kamunun oldukça kapsamlı bir alanda büyük miktarda bilgiye sahip olduğu, bu bilgiyi yönettiği ve kullandığı görülmektedir. Paylaşım aşamasına gelmeden önce kurumların ihtiyaç duyulan bilgiyi üretmesi ve/veya sağlaması gerekmektedir. Beraberinde bu bilgilerden katma değer üretmek mümkün olacaktır.

Kurumlar için bilgiyi üretmek, sağlamak, depolamak, düzenlemek ve erişmek bir gerekliliktir, fakat sadece bu hususlar yeterli olmaz. Bu, bilgiyi farklılık doğuracak şekilde kullanmak, yeni pazarlar sunmak ve ekonomik değer yaratmak önemli bir gerekliliktir (Özdemirci ve Aydın, 2007). Kamu sektörü bilgisinin niteliklerinden ve işlevlerinden biri de çeşitli kurum ve işletmelerin kamu sektörü bilgisine erişerek katma değer türevi olan ürünler üretmede ve buna yönelik Ar-Ge projeleri oluşturmada bu bilgilerin kullanılmasıdır. Bunu destekleyecek bir önerme olarak kamu sektörü bilgisinin bilginin üretimi, depolanması ve paylaşılması süreçlerine dâhil edilerek kamunun ekonomik refahına katkıda sağlayacağını da söylemek mümkündür (Papapavlou, 2000). “2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planında” yer alan 81 numaralı eylem olan “Kamudaki Sayısal Bilginin Paylaşımı ve Tekrar Kullanımına Yönelik Esasların Belirlenmesi” ile kamu kaynakları kullanılarak üretilen bilginin kamu kurumları, işletmeler ve vatandaşlar tarafından kullanımının kolaylaştırılması ve böylece kamunun elindeki sayısal içeriğin ekonomiye kazandırılması hedeflenmektedir. Eylem Planında amaçlanan düzenlemelerin gerçekleşmesi durumunda; bilgiye erişim kolaylaşacak, kamu kurumları,

bilgiyi üretmek yerine sonraki aşama olan bilgiye dayalı katma değeri üretmek içine çaba harcayacak ve nihayetinde de bilginin üretimi amacıyla kullanılan kamu imkanlarının toplumun genelinde ortaya çıkaracağı fayda daha ileri düzeylerde olacaktır (Civelek ve Aşık, 2011).

Çalışmamızda gerçekleştirilen kurum analizlerinde kurumların tamamına yakının kendi faaliyetleri çerçevesinde bilgi ürettiği ve bazı kurumların protokoller aracılığı ile diğer kamu kurumlarından bilgi sağladığı görülmektedir. Bazı kamu kurumları ise bir takım bilgileri satın alma yolu ile sağladıklarını ifade etmektedirler. Kurumların diğer kamu kurumlarından daha fazla bilgi sağlamaya yönelik planları olduğu da anlaşılmaktadır. Ayrıca gerçekleştirilen kurum analizlerinden kurumların ürettikleri bilgileri paylaşma eğiliminde oldukları da anlaşılmaktadır.

Literatür, ulusal ve uluslararası uygulama örnekleri, ulusal ve uluslararası mevzuat ve kurum analizlerinden hareketle önerilen kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modelinde bilginin üretimi/sağlanması yönelik süreçler Şekil 28’de verilmektedir.

Şekil 28. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – bilginin üretimi/sağlanması

Bilginin üretimi ve sağlanması operasyonel düzeyde bilgi paylaşımının temel adıdır. Kamu kurumları arasında paylaşılacak bilgi bu adımda oluşturulacak ve beraberinde bu

bilgiler kurumlar tarafından işlenerek hizmet kalitesini iyileştirmek ve yeni hizmetler tasarlamak amacı ile kullanılacaktır. Kurumlar gerek ürettikleri gerek farklı kurumlardan sağladıkları gerekse de bu bilgilerden yola çıkarak AR-GE projeleri ile geliştirdikleri bilgileri diğer kamu kurumları ile paylaşarak ülke ekonomisine katma değer kazandırabilecek ve diğer kurumların hem farklı ihtiyaçlarına hem de hizmet kalitelerini geliştirmeye yönelik katkı sağlayacaktır. Böylece ülke genelinde bilginin ve bilgi paylaşımının sağlayacağı fayda ve ekonomik refaha katkının daha ileri seviyelere taşınması mümkün olacaktır.

6.2.3.1.4. Sınıflandırma

Kamu kurumları arasında paylaşım konu bilgilerinin kurumlarca türü, niteliği, konusu, gizlilik derecesi gibi kriterler doğrultusunda sınıflandırılmasına yönelik hususlar sınıflandırma başlığı altında verilmektedir. Kurumsal bilgi varlıklarının sınıflandırılması, bir kurumun elinde bulundurduğu bilgilerin değer, duyarlılık ve kritiklik düzeylerine göre kategorilere ayrılması şeklinde tanımlanmaktadır (Kavak, 2023, s.38). Bilginin günden güne yaygınlaşması ve teknolojik ilerlemelerle beraber kurumların sahip oldukları bilgi kaynaklarının neler olduğunu saptamak amacıyla araştırma ve sınıflandırma faaliyetinde bulunmak, bilgi kaynaklarının nerede ve hangi biçimde bulunduğunu, nasıl bir içeriğe sahip olduğunu, ulaşılabilirlik ve fayda durumunu tespit etmek ve bilgi kaynaklarının kullanımı amacıyla uygun ortam yaratmak daha da önemli bir hal almıştır (Özdemirci ve Aydın, 2007). Kamu sektörü bilgisine yönelik sınıflandırmalar, kamu hizmetlerinin şeklini, niteliğini ve bunun için ihtiyaç duyulan ekonomik kaynakları tespit etmeye yardımcı olan araçlardır. Bu araçların kullanımı da belirlenmiş amaçlara yöneliktir ve kamu hizmetindeki kurum ve kuruluşların mevcut kaynaklarla neler yapmak istediğini ifade eder. Örneğin kamu hizmetlerine ayrılan bütçeler kamu hizmetinin önemine ilişkin önemli bir veridir. Böylelikle, kamunun hizmetindeki kurum ve kuruluşların çeşitli kamu hizmetlerine yaptığı kaynak dağılımının niceliği, önceliği ve topluma olan finansal maliyeti kamu sektörü bilgisinin sınıflandırılmasının önemini ortaya koyar (Ataç, 1980). İyi geliştirilmiş, politika ve yönergeler kapsamında gerçekleştirilen bir kurumsal bilgi sınıflandırmasının veri ve bilgilerin işlenmesini kolaylaştıracağı, verilerin ve bilgilerin eksiksiz ve düzenli bir biçimde kategorize edilmesini, önem derecelerinin saptanmasını ve gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasını sağlayacağı vurgulanmaktadır (Kavak, 2023).

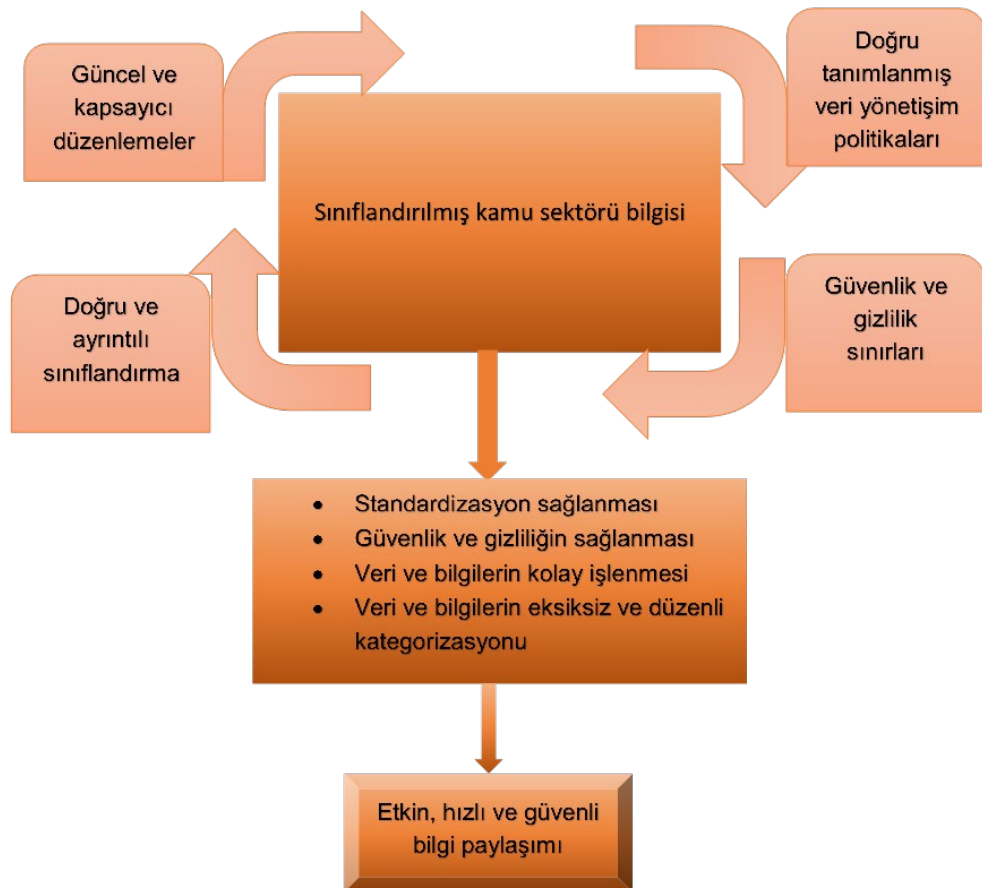
Bilginin sınıflandırılması ve gizliliği gibi kavramlar paylaşım süreci içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımı uygulamaları kapsamında veri ve bilgi erişim düzenlemelerinde söz konusu bilgilerin güvenlik ve gizlilik sınırlarının net olarak çizilmesi önem teşkil etmektedir. Mevcut kamu verilerinin sınırları düzenlemelerle çizilen bir çerçevede sınıflandırılması ve bu kapsamda doğru tanımlanmış veri yönetim politikaları ekseninde sürdürülmesi önemlidir (Eroğlu, 2017). Yerinde ve doğru kullanılmayan sınıflandırma yani belgelerin sınıflandırmasının gerektiğinden daha yüksek ya da daha düşük gizlilik derecesiyle yapılması ise; erişimin gerekmediği halde kısıtlanması ve idare tarafından sürdürülecek faaliyetin gecikmesi, işlem maliyeti ve iş yükünde artış, gizlilik derecelerinin amacını kaybetmesi ya da sıradan hale gelmesi ve güvenlik ya da hak ihlali gibi olumsuzluklara neden olabilmektedir (Gizlilik Dereceli Belgelerde Kullanılacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Kılavuzu, t.y.). Türkiye’de kullanımda olan Çok Gizli, Gizli ve Hizmete Özel şeklinde üç gizlilik derecesi mevcuttur (Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2022). Ayrıca NATO ve AB’de de gizlilik dereceli belgeler için farklı sınıflama şemaları mevcuttur (Council of the European Union, 2013, Controlled Access Program Coordination Office, 2011, North Atlantic Council, 2002).

Çalışmamız kapsamında incelenen uluslararası uygulama örneklerinde de bilgi varlıkları üzerine yapılan farklı sınıflandırma şemaları görülmektedir. Örnek olarak; Birleşik Krallık Hükümeti’nin hizmet sunmak ve devlet işlerini yürütmek için toplanması, depolanması, işlenmesi veya paylaşılması gereken bütün bilgilerin özünde bir değer vardır ve bu bilgiler uygun derecede koruma gerektirir çıkış noktasından hareketle bilginin uygun şekilde korunmasını sağlamak, kamu sektörü bilgisinin etkin kullanımını desteklemek ve uluslararası anlaşmaların yükümlülüklerini yerine getirmek amaçlarıyla bilgi varlıklarını resmî, gizli ve çok gizli olmak üzere üç tipte sınıflandırması verilebilir (Cabinet Office, 2014). Bilgi sınıflandırması, Birleşik Krallık, Avustralya ve İsveç gibi farklı ülkelerde kamu kurumları için zorunlu bir faaliyettir (Bergström, 2017).

Kurumsal bilgilerin sınıflandırılmasının genellikle kişisel bilgiler, finansal bilgiler ya da sağlık bilgileri gibi çeşitli veri türlerinin korunması ve düzenlenmesi esasına dayandığı, kurumsal bilgileri sınıflandırırken; değer, hassasiyet ve kritiklik kriterlerinin göz önüne alınması gerektiği ve kurumlardaki bilgi sınıflandırma yönergeleri ve/veya şemalarının çok genel veya çok karmaşık olduğu, diğer bir ifade ile sınıflama ile ilgili standartların kurumsal ihtiyaçlara uygun, dengeli bir düzeyde kılavuzlara ve kurumsal uygulamaya dönüştürülmesinde sorun olduğu çalışmamız kapsamında daha önceki bölümlerde de

ifade edilen hususlardır (Kim ve Solomon, 2018; Başkarada, 2009; Bayuk, 2010; Janczewski ve Xinli Shi 2002; Ghernaouti-Helie vd., 2011; Donn B. Parker, 1997; Saxby, 2008; Seifert ve Relyea, 2004; Feinberg, 2004; aktaran Bergström, 2017).

Gerçekleştirilen kurum analizlerinde bilgi sınıflandırması çerçevesinde kurumların kimlik bilgileri, meteoroloji bilgileri, eğitim bilgileri, istatistikî bilgiler gibi bilgilerini sınıflandırdıkları görülmüştür. Kurumlarca yapılan sınıflama uygulamalarının en çok gizlilik derecelerine göre, en az yayınlama şekline ve kişisel veri olup olmama durumuna göre yapıldığı, sınıflandırma yapmayan kurumun bulunmadığı, tüm kamu kurumlarının mevcut bilgilerini sınıflandırdıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Kamu sektörü bilgisinin sınıflandırılmasına yönelik süreçler Şekil 29'da yer almaktadır.

Şekil 29. Türkiye'de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – sınıflandırma Bilginin sınıflandırılması ve gizliliği gibi kavramlar paylaşım sürecinin içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımı uygulamaları kapsamında veri ve bilgi erişim düzenlemelerinde söz konusu bilgilerin güvenlik ve gizlilik sınırlarının net

olarak çizilmesi önem teşkil etmektedir. Mevcut kamu verilerinin düzenlemelerle tespit edilen sınırlar içinde sınıflandırılması, ayrıca bu kapsamda doğru tanımlanmış veri yönetim politikaları ekseninde sürdürülmesi gerekmektedir (Eroğlu, 2017).

Kamu sektörünün faaliyetlerinin takibi, farklı sektörlerle kıyaslanabilmesi, kamu sektörü bilgisinin daha verimli, hızlı, kolay, güvenilir ve etkin kullanımı için kurumların sınıflandırma faaliyetleri gerçekleştirmesi önemlidir. Bilginin sınıflandırılması ile ulusal ve kişisel güvenlik dâhil, güvenlik kaynaklı endişelerin ortadan kalkmasına katkı sağlanacaktır. Doğru yapılmış bir sınıflandırma kamu kurumları arasında etkin, hızlı ve güvenli bir bilgi paylaşımını kolaylaştıracaktır. Hangi maksatla kullanılacağı bilinen bilginin hem sınıflandırması hem paylaşımı daha sağlıklı gerçekleştirilebilecektir. Kamu sektörü bilgisinin sınıflandırmasına yönelik farklı standartlar, dosya planları, kılavuz ve yasal düzenlemeler bulunmaktadır (Örnek: Standart Dosya Planı). Bu düzenlemelerin güncel ve geneli kapsayıcı olması önemlidir. Bilginin önemi ve değeri sınıflandırmasına gösterilmesi gereken hassasiyete de işaret etmektedir. Sınıflandırılması ayrıntılı ve doğru yapılmış veri veya bilgi kurumlar arasında bilgi paylaşımının esaslarının belirlenmesine, etkin ve güvenli bilgi paylaşımının gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır. Kamu kurumları arasında ortak bir dil oluşturulması adına gerçekleştirilecek düzenlemelerin sınıflandırma konusunda da kurumlara yol gösterici standart uygulamalar içeren hususları içermesi gerekmektedir. Böylece bilgi paylaşımında önemli bir yeri olan sınıflandırma işleminin daha sağlıklı yapılması dolayısı ile bilgi paylaşımının daha etkin gerçekleşmesi mümkün olacaktır. Sınıflandırma aynı zamanda bilginin paylaşılıp paylaşılmayacağını, eğer paylaşılacaksa hangi koşullarda, hangi kanallardan paylaşılacağını belirler. Bu kapsamda sınıflandırmanın bilginin geleceğini belirleyeceğini söylemek yanlış olmaz. Mesela bilginin sınıflandırması esnasında atanan bir kod söz konusu bilginin ne kadar süre ile saklanacağını belirler veya bilgiye verilen bir "gizli" ibaresi o bilginin EBYS'den paylaşılamayacağını söyler.

6.2.3.1.5. Paylaşılacak Bilgi Paketinin Oluşturulması

Kavramsal modelde yer alan operasyonel seviye bileşenin teknik ve organizasyonel hususlar alt bileşeninde yer alan paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulması başlığı kendi içerisinde içerik, teknik ve sunum olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır.

İçerik bağlamında kamu kurumları meteorolojiden sağlığa, eğitime kadar çok farklı konularda çok büyük miktarda bilgi üretmekte, bu bilgileri kamuya açık hale getirerek

yayımlamakta ya da diğer kurumlarla iş birliği çerçevesinde paylaşmaktadır. Bu kapsamda kamu sektörü bilgisinin korunması, erişimi ve paylaşımına yönelik benimsenen politikaların, ekonomi ve toplum üzerinde genele yayılan önemli bir etkisi olabilmektedir (Pollock, 2008). Kurumların ellerinde bulunan bilgilerin hangi konularda olduğu, söz konusu bilgilerin elde edilmiş yöntemleri, kurumun veri varlıklarının neler olduğuna yönelik hususlar içerik kapsamında ele alınmaktadır. Bu doğrultuda da kurumların görev ve yetkileri çerçevesinde topladıkları verilere yönelik bir veri envanterini oluşturmaları ellerindeki veri varlıklarının neler olduğunu görmeleri noktasında önem arz etmektedir. Bu envanter aynı zamanda sınıflandırmadaki koşulları da içereceğinden paylaşım ile ilgili koşulların oluşmasında da etkili olacak, kurumların hangi birimlerinde hangi verilerin kayıt altına alındığını görmeleri mümkün olacaktır.

Teknik boyutta kurumlar paylaşımlarını belirli standartlara göre farklı formatlarda ve bir paylaşım alt yapısı altında gerçekleştirmektedirler. Kurumlar arasında gerçekleştirilecek bilgi paylaşımının güvenilir bir altyapı ile yapılması gerekliliği, ilgili riskler ve konu ile ilgili dikkate alınması gereken hususlar 2019/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi (2019) ile de vurgulanmıştır. Bilgi paylaşımında bilgi güvenliği ve kişisel verilerin korunması gibi farklı hususlara yönelik standartlar (ISO 27001 gibi), farklı üst veri standartları ve paylaşım formatları bulunmaktadır. “Kuruluş bağlamında bir bilgi güvenliği yönetim sisteminin kurulması, uygulanması, sürdürülmesi, sürekli iyileştirilmesi ile kuruluşun ihtiyaçlarına göre uyarlanmış bilgi güvenliği risklerinin değerlendirilmesi için” gereksinimler ISO/IEC 27001:2013 doğrultusunda belirlenmiştir (ISO, 2013). Ayrıca kamu kurumlarının teknik altyapılarının geliştirilmesi gerektiği çalışmamız kapsamında da tarafımızca vurgulanmaktadır. Teknik altyapının olgunlaşmadığı durumlarda devletlerde entegrasyon ve birlikte çalışabilirlik girişimleri de ciddi sınırlılıklarla karşı karşıya kalmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları arasındaki bilgi paylaşımını destekleyen e-Devlet uygulamaları buna örnek teşkil etmesi açısından önemlidir. Gerekli teknik altyapının bulunmaması bu uygulamaların icra edilmesi önünde politika yapıcı hükümetlere ciddi zorluklar çıkarmaktadır. Bu nedenle söz konusu teknik altyapı bakımından zengin olan Danimarka, Kanada, Avustralya, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerin analiz edilmesi Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler açısından oldukça faydalı olacaktır (Ray, 2007). Bu kapsamda Norveç tarafından geliştirilen Bilgi Yönetişim Modeli, Yeni Zelanda Veri Yönetişimi Çerçevesi, Avustralya’da kamu kurumları arasında iş birliğinin sağlanması bağlamında bir proje olan Mekansal Veri Analizi Projesi, Fransa’da, kamu sektöründeki bilgi sistemleri arasında birlikte çalışabilirliği teşvik etmek için tavsiyeler sunan Birlikte Çalışabilirlik İçin Genel Referans Çerçevesi, Arjantin’de başarılı

veri yönetişimi için tüm organizasyonel, politik ve teknik yönlerin değerini vurgulamayı amaçlayan Kamu Sektöründe Veri Yönetişimi Modeli uygulama örnekleri kapsamında gösterilebilir. Söz konusu model, mevzuat, politika belgeleri ve uygulamalarda; birlikte çalışabilirlik, kamu veri stratejilerinin geliştirilmesi, şeffaflık, hesap verebilirlik, bilginin paylaşım kanalları, gizlilik dereceli ve/veya kişisel bilgi içeriklerinin paylaşımında uygulanacak gereklilikler, paylaşımın güvenli ve hızlı yapılabilmesine yönelik altyapılar, veri kalitesi, veri stratejisi, bilgi paylaşımının hangi konularda yapıldığına dair içerikler gibi hususlar verilmektedir. Türkiye’de Ulusal Coğrafi Veri Paylaşım Matrisi ile Türkiye’nin coğrafi verilerinin paylaşımına ilişkin politikalar, ilkeler ve yönergeler belirlenmektedir. Bu matris, coğrafi verilerin paylaşımı için gereksinimler, veri paylaşımı için uygun formatlar ve standartlar, paylaşım kuralları ve prosedürleri gibi bir dizi konuyu kapsamaktadır (Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisi ve Ulusal Coğrafi Veri Paylaşım Matrisinin Kullanıma İlişkin Kurul Kararı, 2022). 2007-2013, 2014-2018 ve 2019-2023 yıllarını kapsayan; Dokuzuncu, Onuncu ve On Birinci kalkınma planlarında da kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı ve teknik altyapı ile ilgili hedefler yer almaktadır (Ayten ve Dede 2003).

Bilginin üst veri standartlarına ve paylaşım formatlarına uygunluğu, makinece işlenebilir formatlar ile kurumların paylaşacakları bilgi paketlerinde yer alan bilgilerin yapay zekâ gibi farklı alanlara konu olabilecek, veri olarak kullanılabilme amacını ön plana çıkaracak formatların tercih edilmesi ve paylaşımın nereden, hangi altyapı ile gerçekleştirileceğinin (web sayfası, portal ya da basılı ortamda gibi) belirlenmesi hususları teknik boyutta önemlidir. Gelişen teknolojiyle kamu sektörü bilgisi basılı ortamdan çok elektronik ortamda üretilmiş veya elektronik ortama aktarılmış bir şekilde bulunabilmektedir. Diğer bilgi türlerinde olduğu gibi kamu sektörü bilgisinin de elektronik ortamda kayıt altına alınması zaman içerisinde makinece okunabilirliği de gerektirmiş, böylelikle kayıtlı bilginin farklı formatlara dönüştürülerek yeniden kullanımına yönelik ihtiyaçlar da ortaya çıkmaya başlamıştır (Civelek ve Aşık, 2011). Kurumların BİT altyapıları önemlidir, teknik boyutta paylaşım bu altyapılar üzerinden gerçekleşecektir. Ayrıca Avrupa Veri Yasası gibi verinin dolaşımına yönelik uygulamalar da aynı derecede önem arz etmektedir. Teknolojik perspektif altında; bilgi teknolojisinin gelişmesiyle birlikte kurumlar arası iş birliğinin arttığı, kamu kurumlarının bilgi sistemlerinde çeşitli donanım ve yazılım türleri bulunduğu ve bilgi güvenliği için erişim yetkilendirmesini ve kimlik doğrulamasını gerçekleştirebilen bir sistem tasarlamının önemli olduğu ifade edilmektedir. Kurumların teknolojik bakış açıları, kurumlar arası bilgi paylaşımının başarısı için kritik bir faktör olarak görülmektedir (Zhang ve Dawes, 2006; Atabakhsh vd., 2004; Gil-Garcia vd., 2007;

Lam, 2005). 2003/48 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile hayata geçirilen, e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı ile kamu kurum ve kuruluşlarının kendi aralarındaki veri paylaşımının daha etkin ve güvenli gerçekleşmesi maksadıyla çalışan bir altyapı kurulmasının önemi vurgulanmıştır (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2004). Eylem planının en önemli vurgusu ve önceliği kamu kurumlarınca uygulanan ya da uygulanması için gerekli teknik alt yapısı hazırlanan çevrimiçi faaliyetlerin etkili olarak sunulabilmesi için karşılıklı iş birliği ve bilgi paylaşımını sağlamaya imkân tanıyacak bir alt yapının kurulmasıdır. Dayanağı sağlam olarak oluşturulmuş güvenlik, yasal ve teknik standartların olmayışı bilgi paylaşımında güvensizliğe neden olur ve paylaşımın önünde bir engeldir.

Sunum boyutunda paylaşım şekli ve sıklığı ile paylaşılan bilginin kullanım koşulları yer almaktadır. İçerik ve teknik boyutta hazır olan paylaşılacak kamu sektörü bilgisi, paylaşımı yapacak kurum tarafından farklı şekillerde paylaşılabilir. Söz konusu paylaşım web servisleri, kurumun kendi web sayfası, ortak veri tabanları, İntranet, kurumsal portallar, ortak veri portalları, bulut ortamı ve e-posta gibi ortamlardan yapılabilir. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşım şekilleri, paylaşılacak bilginin hacmi, gizlilik derecesi, paylaşımın hızı ve güvenlik gereksinimleri gibi hususlara göre değişiklik gösterir. Kamu sektörü bilgilerinin dağıtım kanalları; kurumların kendi web siteleri, web tabanlı olmayan (DVD, CD gibi) kanallar, devletlerin resmî platformları (data.gov.uk, mevzuat.gov.tr gibi), yayınlar, diğer veri portalları, medya ve raporlar şeklinde ifade edilmektedir (Deloitte, 2013).

Dokuzuncu Kalkınma Planında bilgi paylaşımı konusuna ve önemine değinilerek, “e-Devlet Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Etkinleştirilmesi başlığı altında” 706. Madde ile “kamu hizmet sunumunda temel bilgi altyapılarının oluşturulması sağlanacak; bu kapsamda gerçek kişilerde olduğu gibi tüzel kişiler için de tek numaraya dayalı bilgi sistemi ile adres ve gayrimenkul bilgi sistemleri geliştirilecektir. Gerçek ve tüzel kişilere ait temel bilgilerin ortak veri tabanlarından, belirli yetki ve sorumluluk ilkeleri çerçevesinde, ilgili kamu kuruluşları arasında elektronik ortamda etkin paylaşımı sağlanacaktır. e-Devlet hizmetlerinin gerektirdiği kurumlar arası bilgi paylaşımında, kişisel bilgilerin mahremiyeti ilkesinin gözetilmesi esas olacaktır” denilmektedir (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2006, s.104-105). Bu bağlamda kurumların paylaşımlarının elektronik ortamlarda daha yaygın olarak gerçekleştiğini söylemek yanlış olmaz. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının sıklığı, çeşitli faktörlere göre şekillenir. Paylaşımın amacı, bilgi türü, yasal düzenlemeler, teknolojik altyapı ve güvenlik

gibi unsurlar bu sıklığı belirler. Kurumlar, kendi ihtiyaçlarına ve işleyişlerine uygun paylaşım sistemi ve periyotlarını belirleyebilmektedir.

Paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulması ile içerik, teknik ve sunum boyutlarını doğrudan etkileyen hususlar şunlardır:

Görev ve yetkiler: Kurumların paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulmasına yönelik görev ve yetkileri bulunmaktadır. Her kurum kendi hizmet alanı doğrultusunda bilgi paylaşımına yönelik bilgileri üretmekte ve sağlamaktadır. Bu konuda bazı kurumlara yasal düzenlemeler doğrultusunda görev ve yetkiler verilmektedir. Buna en net örnekler TÜİK 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu ile verilen görev ve yetkileri ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu ile TCMB'ye verilen görev ve yetkililerdir. Farklı bir örnekte Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu çerçevesinde devlet istihbaratının kullanılması ve Millî İstihbarat Teşkilatının (MİT) görev ve faaliyetlerine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesidir. Bu çerçevede paylaşılacak bilgi paketinin içeriğinin, paylaşımı gerçekleştirecek kurumun yapısı, görev ve yetkileri, sorumlulukları ve hizmetleri ile paralellik göstermesinin beklenmesi doğru bir yaklaşım olur.

Yasal düzenlemeler: Paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulması tüm boyutları ile beraber yasal düzenlemeler çerçevesinde gerçekleşmelidir. Yasal düzenlemelerin özellikle kamu sektöründeki kurumlar için kurumlar arasında bilgi ve bilginin paylaşımı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir (Dawes, 1996; Landsbergen ve Wolken, 2001).

Yasal düzenlemeler, özellikle kamu sektöründeki kurumlar için kurumlar arasında bilgi ve bilginin paylaşımı üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir, yasal ve politik düzenlemelerin, bilginin nasıl kullanılacağı gibi özel rehberlik önerildiğinde kurumlar arası bilgi paylaşımı projelerinde ilişki kurmayı, riski azaltmayı ve güven geliştirmeyi kolaylaştırabileceği araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Dawes, 1996; Landsbergen ve Wolken, 2001; Gil-Garcia ve Pardo, 2005; Gil-Garcia vd., 2007) Güvene dayalı bir bilgi paylaşımı her aşamada daha etkin ve hızlı olacaktır. Bunun sağlanmasında da geniş bir bakış açısı ile hazırlanmış genele yayılmış yasal düzenlemelerin olması temel şartlardan birisidir. Yasal düzenlemeler kurumlarca paylaşılacak bir bilgi paketinin oluşturulmasında ve teknik altyapısının sağlanmasından sunumuna kadar olan bütün boyutlarında etkindir.

Türkiye'de yasal düzenlemeler kapsamında gerçekleştirilen bilgi paylaşımına en somut örnekler, görev ve yetkiler başlığında da verdiğimiz 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu

ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu kapsamında gerçekleştirilen paylaşımlardır.

Sahip olunan veri varlıkları: Sahip olunan veri varlıklarını görmek kurumların bilgi paylaşımlarını gerçekleştirmelerinde maliyetten zamana ve hıza kadar pek çok fayda sağlar, kurumlar ve birimler aynı veriyi tekrar oluşturmak durumunda kalmaz ve veriler yinelenen bir şekilde tutulmaz. Kamu sektöründe başarılı bilgi entegrasyonu ve paylaşımının dayandırıldığı temel konulardan birisini de veri/bilgi envanteri, teknik standartlar ve ortak veri tanımı gibi paylaşılan kamuya açık bilgilerin yönetimini kolaylaştırmak için geliştirilmiş etkili araçlar oluşturmaktır (Dawes, 1996). Bu kapsamda veri envanterleri ve veri sözlükleri önemlidir. Kurumlar görev ve yetkileri çerçevesinde topladıkları verilerin bir envanterini oluşturmalıdır. Bu envanter aynı zamanda sınıflandırmadaki koşulları da içereceğinden paylaşım ile ilgili koşulların oluşmasında da etkili olarak kurumların hangi birimlerinde hangi verilerin kayıt altına alındığını görmelerini sağlayacaktır. Veri envanteri ayrıca kurumların kendi bilgi ekosistemini gözlemlenmeleri için de önemlidir. Veri sözlüğü ise hangi veri setinin hangi veri elemanlarını içerdiğini görmek açısından önemlidir. Veri sözlüğü sayesinde bilgi paylaşımında kullanılacak verilerin hangi anlamı taşıdıkları ve söz dizimi gibi kurallar saptanabilir. Kurumlar; kendi bünyelerinde üretilen ve farklı kurum ya da birimlerce ortak olarak erişilen bilgiye güvenli ve hızlı ulaşılması, tekrarlı veri girişinin önüne geçilmesi ve kurum süreçlerinin kendi aralarında olan bilgi akışını gerçekleştirmek için bilişim sistemlerinin birlikte çalışmasını sağlamak amaçları ile veri sözlükleri oluşturmaktadır (Komut, 2019). Ulusal Veri Sözlüğü çalışmaları sayesinde de kamu kurumlarında veri kalitesinin artırılarak anonimleştirilmiş veri kümelerinin oluşturulması ve paylaşımına hız kazandırılmasının mümkün olacağı ifade edilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2021). Veri sözlüğü bilgi paylaşımına yönelik olarak; verinin standardizasyonu ve tutarlılığı, veri paylaşımının kolaylaşması, veri yönetiminin kolaylaşması, veri varlıklarının etkin bir şekilde yönetilmesi veri ve bilgi güvenliği, iş süreçlerini etkinleştirme ve iyileştirme gibi birçok konuda katkı sağlar (Çogurcu ve Aydın, 2024).

Sınıflandırma: Paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulmasında sınıflandırma uygulamaları belirleyicidir. Bilgi paketinin oluşturulması için bilginin türü, niteliği, formatı, gizlilik derecesi, saklanma gibi sınıflandırma unsurları önemlidir. Veri envanterleri ve sözlükleri ile ilgili çalışmalar da sınıflandırma sürecinde öne çıkan çalışmalardandır.

Kazanım, risk, güven, politika ve siyasi yaklaşımlar: Kamu kurumlarının birbirleri ile yaptıkları bilgi paylaşımının incelendiği ve 2014 yılında gerçekleştirilen kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına ilişkin işlevleri ve koordinasyonu geliştirme ve böylece devlet kurumları arasındaki iş birliğini arttırmayı amaçlayan bir çalışma mevcuttur. Söz konusu çalışmada deneysel testler yoluyla, üst düzey liderliğin otoritesinin, üst yönetim desteğinin, maliyetin, süreç güvenliğinin ve beklenen risk ve faydaların devlet kurumları arasında bilgi paylaşımının derecesi üzerinde önemli bir etkisi olduğu saptanmıştır (Zhang ve Yen, 2014). Bilgi paylaşımında kazanımların her iki taraf içinde eşit düzeyde olması gerektiği çalışmamız kapsamında daha önce vurgulanmıştır. von Newmann ve Morgenstern (1944), bu durumu; bilgi paylaşımını sıfır toplamı olmayan bir oyunun, yani sonucun her iki taraf için de olumlu olduğu bir oyunun (oyun teorisindeki gibi) sonucu olarak da görebiliriz; bir kazan-kazan durumu şeklinde ifade etmektedir. Bu durumda risk faktörünün de ortadan kalkması ve böylece kaybedecek hiçbir şey olmaması ve potansiyel olarak karşılıklı kazanımların bulunması beraberinde kurumları bilgi paylaşımına teşvik edecektir.

Çalışmamız kapsamında daha önce bahsedilen Üç Değişkeni İçeren Bilgi Paylaşımına İlişkin Önermeler (Propositions On Information Sharing Involving Three Variables) yaklaşımında (Wilson, 2010), yakınlık uzaklık ilişkilerine yönelik olarak da bilgi paylaşımının şekillendiği, bilgi paylaşımında riskin arttığı ve kazanımın azaldığı, güvenin düşük risk ve kazanımın negatif olduğu durumlarda bilgi paylaşımının gerçekleşmesinin mümkün görünmediği ve güvenlik sorununun riskle ilişkili olduğu güvenlik kontrolleri yetersizse, kişisel bilgilerin kötüye kullanılma riskinin arttığı ve yüksek güven ve olumlu risk seviyesi ile kazanımın olduğu, yakın mesafeli durumlarda kurumların bilgi paylaşımına hazır olduğu ifade edilmişti. Araştırmacılar, yasal ve politik düzenlemelerin, bilginin nasıl kullanılacağına yönelik rehberler önerildiğinde kurumlar arası bilgi paylaşımı projelerinde ilişki kurmayı, riski azaltmayı ve güven geliştirmeyi kolaylaştırabileceğine dikkat çekmektedir (Gil-Garcia ve Pardo, 2005; Gil-Garcia vd., 2007). Siyasi ve politik perspektifte ise mevzuat ve politikanın, kamu sektöründe kurumlar arasında bilgi ve bilginin paylaşımı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir (Dawes, 1996; Gil-Garcia vd., 2007; Lam, 2005; Gil-Garcia ve Pardo, 2005). Kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımında farklı kamu kurum ve kuruluşlarındaki siyasi görüşlerin etken olduğu, kurumların bilgisini paylaştığında güç kaybı endişesi yaşadığı veya paylaşılan bilgilerin karşı tarafın gündemine ait hedeflere ulaşılmasına yardımcı olabileceği endişesi vurgulanmaktadır. Kurumların daha açık ve şeffaf kamu incelemesi veya performans değerlendirmesi yapması da kurumlar arası

bilgi paylaşımının gelişmesini sağlamaktadır (Pardo vd., 2004; Zhang ve Dawes, 2006; Landsbergen ve Wolken, 2001; Pardo ve Tayi, 2007).

Çin’de, Guan Xi olarak adlandırılan kurumlar arası ilişkilere ve karşılıklılığa değer vermeye dayalı felsefenin devlet kurumları arasında önemli bir yerinin olduğu, siyasi gücün algılanan risklerinin bilgi paylaşımını olumsuz etkilediği, üst düzey liderliğin, kamu kurumları arasındaki çatışmaları azaltmak için koordinasyon sağlamak açısından özellikle hayati önem taşıdığı, uyumluluğun, üst yönetim desteği, maliyet, süreç güvenliği ve politik faydaların da devlet kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik güçlü bir etkisi olduğu belirtilmektedir. 2009 yılında yapılan bir saha çalışması kapsamında kamu kurumlarında görevli yetkililer, idari ve teknik personel ile gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde devlet kurumları arasında (G2G, Government to Government) bilgi paylaşımı üzerinde en fazla etkinin çalışanlardan kaynaklı riskler olduğu, bilgi paylaşımının sadece siyasi güç kayıplarına değil, aynı zamanda yönetim kayıplarına da yol açtığı ve devlet kurumları arasında bilgi paylaşımının gerçekleşmesinin çalışanların özellikle de devlet yetkililerinin politik farkındalığına bağlı olduğu saptanmıştır (Jing ve Pengzhu, 2009).

Rıza metinleri, protokol ve antlaşmalar: Yazılı anlaşmalar, protokoller ve rıza metinleri, kamu bilgi paylaşımı için bir tür yasal ve prosedürel gerekliliktir. Uygun yasal kısıtlama olmaksızın yürütülen bilgi paylaşımı devletler için risk teşkil edebilir (Wenjing, 2011). Yapılan antlaşmalar ve protokoller paylaşımın işleyişi, ne şekilde hangi politika metni ve/veya yasal düzenleme kapsamında olacağı, zaman çizelgesi, kuralları, tarafların kazanımları, söz konusu paylaşımın hangi ortamlarda yapılacağı ve yayınlanacağı, paylaşım şekli gibi hususları içermelidir. Başarılı bir bilgi paylaşımı için; kurumlar arası antlaşmalar ve yetkililer için ortak mevzuat gibi bilgi entegrasyonu ve paylaşım faaliyetlerine rehberlik edebilecek yasal ve resmî bir çerçeve oluşturulması ve bilgi envanteri, teknik standartlar ve ortak veri tanımı gibi kamuya açık paylaşılan bilgilerin yönetimini kolaylaştırmak için etkili araçların oluşturulması gerekmektedir (Dawes, 1996). Rıza metinleri de oluşturulacak bilgi paketinin yasal uygunluğu açısından önemlidir. Açık veri uygulamalarında olduğu ve 2019/1024 sayılı direktifte belirtildiği gibi açık rıza uygulamalarının yapılması kişisel verilerin sahibinin güvenliği açısından da önem taşımaktadır. Kişisel veriler, sadece kanunda belirtilen durumlarda ya da kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili uygulamalar kanun çerçevesinde düzenlenir. (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, s.7). Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin 17 Kasım 2003 tarih ve 2003/98/EC sayılı Direktifi (söz konusu direktif 2013 yılında Directive 2013/37/EU sayılı “Public Sector Information Directive” şeklinde

güncellenmiştir) ve Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 20 Haziran 2019 tarih ve 2019/1024 sayılı Direktifi ile de “kamuya açılacak bilgilerde kişisel nitelikte olanların bireylerin rızası dışında kullanılamayacağı belirtilmiştir” (European Parliament & Council, 2003; European Commission, 2022c). 1980 yılında yayınlanan ve 2013 yılında güncellenen OECD Rehber İlkelerinde yer alan 8 temel prensip içinde de bireyin rızasının önemine değinilmiş ve “veri sahibinin rızası olmaksızın veriler erişilebilir hale getirilmemeli ve açıklanmamalıdır”, denilmiştir (OECD, 2013). Kişisel veriler, hukuki gerekçelerle ve araçlarla toplanmalıdır, kişisel verilerin toplanması, veri sahiplerinin bu hususta bilgilendirilmeleri ve bilinçli rızalarının alınması ile mümkündür.

Türkiye dışındaki uygulama örnekleri kapsamında da Avustralya'da kamu kurumları arasında iş birliğinin sağlanması bağlamında bir proje olan Mekânsal Veri Analizi Projesi (The Spatial Data Analysis Project, SDAP) içeriğinde veri paylaşımı uygulamalarını yönlendirecek ve yönetecek protokolleri kaydetmek için bir anlaşma metninin hazırlanarak müzakere edilmesi ve yürürlüğe konması hususları yer almaktadır (Mcguirk vd., 2015). Kanada hükümeti tarafından, federal kurumlar arasında kişisel bilgileri paylaşırken tarafların Bilgi Paylaşım Anlaşması (Information Sharing Agreement-ISA) şablonunu ve destekleyici eklerini tamamlamalarına yardımcı olmak amacıyla Kişisel Bilgileri İçeren Bilgi Paylaşım Anlaşmalarının Hazırlanmasına İlişkin Kılavuz hazırlanmıştır (Government of Canada, 2024). Ayrıca Avrupa Veri Yasasında da veri paylaşım anlaşmalarının otomatik olarak yürütülmesine yönelik araçların birlikte çalışabilirliğini teşvik etmek için, profesyonellerin başkaları için oluşturduğu veya veri paylaşımına yönelik anlaşmaların uygulanmasını destekleyen uygulamalara entegre ettiği akıllı sözleşmelere⁸ yönelik temel gereksinimlerin belirlenmesi gerektiği hususu yer almaktadır (European Parliament & Council, 2023).

Oluşturulacak bilgi paketinin ve gerçekleştirilecek paylaşımın kurumlar ve kişiler arasında daha önce hazırlanan rıza metinleri ve antlaşmalar çerçevesinde yapılması gerekmektedir. Bu hem bilgi paylaşımının sağlıklı gerçekleştirilmesi için hem de yasal zeminde bir gerekliliktir.

Çalışmamızda önerilen kavramsal modelde yer alan paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulması başlığı altında yer alan hususlar Şekil 30'da verilmektedir.

⁸ Bir anlaşmanın veya bir kısmının otomatik olarak yürütülmesi için kullanılan, bir dizi elektronik veri kaydı kullanan ve bunların bütünlüğünü ve kronolojik sıralamalarının doğruluğunu sağlayan bir bilgisayar programı (European Parliament & Council, 2023).

Şekil 30. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulması

Gerçekleştirilen kurum analizlerinde kurumlar paylaştıkları bilgilerin içeriğine yönelik olarak en çok bilimsel bilgi ve araştırma verileri (Bilimsel Makaleler, Veri Tabanları gibi) elde edilen bilgiler), eğitim sektörü ile ilgili bilgiler ve coğrafi bilgileri paylaştıklarını, en az paylaşılan içerik türünün ise doğal kaynak bilgileri ve yasal sistem bilgileri olduğunu belirtmişlerdir. Kurumlar sahip oldukları bilgileri yayınlama ortamları olarak da en çok e-Devlet, doğrudan erişilebilen kurum web sayfası/portalı ve kurum bilgi sistemlerini, en az ise basılı ortam ve intraneti kullandıklarını ayrıca diğer seçeneği altında da mobil uygulama, sosyal medya, ortak veya paylaşılan kurumun platformlarını kullandıklarını ifade etmektedirler. Kurumların çoğunluğu bilgi paylaşımının kendilerine fayda sağlayacağını düşündüklerini vurgulamaktadırlar. Kurum analizleri, katılan kurumların yarısının paylaşımlarını teknik altyapılar ve/veya kuruma özgü uygulamalar ile yaptıklarını göstermektedir. Toplanılan kamu sektörü bilgileri ve yayınlanma ortamlarına yönelik olarak kurumların tamamına yakını sahip olduğu bilgileri yayınladığını ifade etmektedir. Söz konusu bu paylaşımların ağırlıklı olarak kurumların doğrudan erişilebilen web sayfalarından ya da e-Devlet uygulaması üzerinden yapılan sınırlı paylaşımlar olduğu görülmektedir. Kurumların sahip oldukları bilgileri paylaşım yöntemlerinin farklılık gösterdiği, hatta bazı kurumların sadece basılı olarak bilgi paylaştıkları kurumlarca belirtilmiştir. Gerçekleştirilen kurum analizleri kapsamında kamu kurumlarında bilgi paylaşımına yönelik çalışmalarda izlenmesi gereken adımlara yönelik olarak veri sözlüğü

ve veri envanteri ihtiyacı kurumlarca vurgulanan bir diğer husustur. Ayrıca veri paylaşımında veri sözlüklerinin ulusal veri sözlüğüne bağlanması gerektiği de kurumlarca ifade edilmektedir. Kurumlar bir veri yönetim çerçevesi oluşturulması gerektiğini de dile getirmişlerdir. Kurumlar arası bilgi paylaşımında karşılaşılan sorunlar ile ilgili bilgi paylaşımına yönelik çalışmaların yasal bir zemine oturması ve bilgi paylaşımına yönelik yasal düzenleme eksikliği de kurum analizleri kapsamında ifade edilen hususlardır. Kurumların çoğunluğunun bünyelerinde gerçekleşen bilgi paylaşımı koşullarının (mevzuat, politika belgeleri, teknik altyapı, personel eğitimi, kurum içi üst kademelerin konuya yönelik yaklaşımı vb.) orta ve iyi düzeyde olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

Kurumlar, kişisel verilerin paylaşımına yönelik olarak, söz konusu hususu düzenleyen KVKK'ya göre paylaşımlarını gerçekleştirdiklerini ancak bu hususa uyulup uyulmadığının düzenli olarak kontrol edilmesi gerektiğini, gerçekleştirilen kurum analizlerinde ifade etmektedir. Ayrıca KVKK'nın veriyi paylaşmamak adına kullanıldığı, özellikle kurumların veriyi kendilerinin gibi gördüğü gerçekte vatandaşa ve işletmelere ait verileri kendi verileriymiş gibi düşünerek bunu diğer kurumlarla paylaşmaktan imtina ettikleri şeklinde bir kurum tarafından görüş bildirilmiştir. Görüşmeye katılan kurumların tamamına yakını bilgi paylaşımı ve bilgi iletişim teknolojileri konusunda personeline eğitim verdiğini ve kurumlarda çalışan personelin bilgi teknolojilerine yönelik yetkinlik düzeylerinin iyi seviyede olduğu da kurumlarca dile getirilmektedir.

Paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulmasından paylaşımın gerçekleşmesi aşamasına kadar, bilginin etkin bir şekilde sunumu için karşılıklı iş birliği, paylaşımın yasal düzenlemeler çerçevesinde gerçekleşmesi, doğru ve detaylı hazırlanmış rıza metinleri, protokol ve antlaşmalar kurumların sahip oldukları veri varlıkları, kazanım, risk, güven, politika ve siyasi yaklaşımlar ve bilgi paylaşımını gerçekleştirmeye olanak sağlayacak bir alt yapının kurulması gibi faktörler ve söz konusu paylaşımın sunum ortamı etkin, güvenli ve hızlı bir bilgi paylaşımının gerçekleşmesi adına önem teşkil etmektedir.

6.2.3.2. Bilgi Paylaşımının Sürdürülebilirliği

Bilgi paylaşımının sürdürülebilirliği alt başlığı kavramsal modelde yer alan operasyonel seviye altındadır ve gerçekleştirilen bilgi paylaşımının sürdürülebilirliğinin sağlanması için gerekli aşamaları içerir. Bilgi paylaşımının gerçekleşmesi sürecinde ulusal seviyede bir bilgi paylaşım stratejisi doğrultusunda oluşturulan yasal ve kurumsal düzenlemelerden teknik ve organizasyonel hususlara kadar çok sayıda aşama

mevcuttur. Bu aşamalarda devlet ve onun kurumları düzeyinde ciddi bir çaba gösterilmektedir. Bu çabalar neticesinde gerçekleşen bilgi paylaşımının uzun vadeli sürdürülebilir etkilere dönüştürülmesi, söz konusu paylaşımın devamlılığının sağlanması önemlidir. Sürekliliğin sağlanması için gerekli olan ve bilgi paylaşımının sürdürülebilirliği bileşeninde risk kontrolü, paylaşımın denetlenmesi, şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanması, koordinasyon ve birlikte çalışabilirlik başlıkları bulunmaktadır. Kamu kurumları arasında gerçekleşen bilgi paylaşımının sürekliliğinin sağlanmasına bu alt bileşende yer alan unsurlar katkı sağlamaktadır. Bilgi paylaşımının sürekliliğinin sağlanmasına yönelik katkı sağlayan bu başlıklar ile ilgili ayrıntılar aşağıda verilmektedir.

6.2.3.2.1. Risk Kontrolü

Kavramsal modelde operasyonel seviye altında yer alan bilgi paylaşımının sürdürülebilirliği alt bileşeninde yer alan ilk başlık risk kontrolüdür. Bilgi paylaşımının doğru bir şekilde yönetilememesi; veri ihlalleri, hukuki yaptırımlar ve itibar kayıplarına yol açabilmektedir. Bu nedenle, kurumlar arası bilgi paylaşımında risklerin kontrol edilmesi kritik bir zorunluluk haline gelmiştir. Gerçekleştirilen bir çalışmada bilginin paylaşılmasının değer kaybına yol açmayacağı ifade edilmekte, ancak bu durumun kamu sektörü bilgisi ve günümüz koşulları (e-imza ve e-Devlet gibi) açısından değerlendirildiğinde güvenlik ihlalleri gibi risklerin de oluşmasını beraberinde getirebileceği vurgulanmaktadır (Davenport ve Prusak, 2001). Kamuda bilgi teknolojilerinin (BT) yaygın kullanımı beraberinde bu teknolojiye özgü riskleri de getirmektedir. Riskleri minimuma indirgeyecek etkin kontrol mekanizmalarının teşkil edilmemesi halinde sistemlerin ve dolayısıyla bu sistemlerce işlenen, tutulan ve raporlanan bilginin gizliliği, bütünlüğü, erişilebilirliği ve güvenilirliği zarar görebilmektedir. Bu kapsamda, BT kullanımı olan kurumlarda gerçekleştirilecek denetimler esnasında söz konusu risklerin etkilerini göz önünde bulunduran yaklaşım, metot ve tekniklerin benimsenmesi gerekmektedir (T.C. Sayıştay, 2024). Kurumsal bilgi varlıklarının tespiti, ve söz konusu varlıklara dair risk değerlendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi, tespit edilen risklere dair etkin bir risk yönetimi süreci işletilmesi kurumsal bilgi güvenliği yönetim sürecini oluşturma adına önemlidir (Meral ve Bülbül, 2022). Bu kapsamda risk kontrolü paylaşımın güvenli, etkin ve uyumlu olarak gerçekleştirilmesine katkı sağlar. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının doğru yapılıp yapılmadığını değerlendirirken, kazanımların durumu, performans göstergeleri, güvenlik ve uyum kontrolleri, paydaş memnuniyeti, iş süreçleri, kriz yönetimi, eğitim ve farkındalık ve teknolojik altyapı gibi çeşitli kriterler dikkate alınmalıdır (Edmead, 2019). Bu kriterlerin

kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi, bilgi paylaşımının etkinliğini ve güvenliğini ölçmek için gerekli bilgiyi sağlar ve bilgi paylaşım süreçlerinin sürekli olarak iyileştirilmesine yardımcı olur. Bu süreçte risk kontrolü önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda risk kontrolü bilgi paylaşımı sürecinde oluşabilecek risklerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve bu riskleri yönetmeye yönelik stratejilerin geliştirilmesi noktasında da önemlidir. Bu süreçte, paylaşılan bilginin niteliği, bilgiyi alan ve veren kurumların güvenlik politikaları, yasal düzenlemelere uyum ve olay müdahale mekanizmaları dikkate alınmalıdır. Risk değerlendirmesi sürecine yönelik hususlar içeren ISO/IEC 27005 ve NIST (Guide for Conducting Risk Assessments) gibi kılavuz ve standartlar bulunmaktadır (NIST, 2012; ISO/IEC 27005, 2022). Bilgi paylaşımı esnasında risk kontrolü sadece teknik önlemlerle sınırlı kalmaz aynı zamanda yasal düzenlemelere uyumun da sağlanması önemlidir. Kamu süreçlerinin kolaylaşması bilgi paylaşımı, kişisel bilgilerin bir kez (tek bir toplama noktasında) toplanmasını ve daha sonra yasal olan kurumlar arasında birden çok kez kullanılmasını sağlayarak devlet süreçlerini kolaylaştırmaya yardımcı olmakla birlikte birtakım riskler de içermektedir. Bu riskler veri sahibinin veriler üzerindeki denetim ve kontrolünün ortadan kalkması ve kişi haklarının ihlali olarak belirtilebilir (OVIC, t.y.).

Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ve Avrupa Birliği’nde Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR) gibi düzenlemeler, kişisel verilerin işlenmesi ve paylaşılması sırasında dikkat edilmesi gereken hukuki zorunlulukları ortaya koymaktadır. Bu tür düzenlemeler, kurumların bilgi paylaşımı süreçlerinde hukuki yükümlülüklerini yerine getirmesi ve bilgi güvenliğini sağlamak adına risk yönetim stratejilerini şekillendirmesine katkı sağlar. Risk yönetiminin başarısının personelin risk yönetimini sahiplenmesine de bağlı olduğu, personelin görev sahası kapsamında risklerin yönetiminden (risklerin tespiti, değerlendirilmesi, cevaplanması, gözden geçirilmesi ve raporlanması) sorumlu olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda personel, yeni ortaya çıkan ve değişen riskleri tanımlamak, iletmek ve bunları yanıtlamak aracılığı ile birimlerinde risk yönetimi süreçlerine doğrudan katkı sağlar (KTÜ, 2022). Bu çerçevede bilgi paylaşımına yönelik olarak kurumlarda personele verilen eğitimler kapsamında risk kontrolüne yönelik olarak da eğitimler verilmesi gerekliliğini vurgulamak yanlış olmaz. Kamu kurumlarının geçmişte bilgi paylaşımında yaşadığı olumsuz tecrübeler, risk kontrolü süreçlerini derinden etkilemektedir. Bu tür olaylar, genellikle kurumların bilgi güvenliğini, veri yönetimini ve iş birliği protokollerini daha sıkı bir şekilde gözden geçirmesine ve güçlendirmesine ayrıca daha ileri teknolojik yatırımlar yapmasına yol açar. Bu bağlamda söz konusu kurumlar daha sıkı güvenlik protokolleri ve erişim yöntemleri geliştirir ve uygular. Ayrıca yasal düzenlemelere uyum ile ilgili kontrollerini

arttırır (Sayogo vd., 2017). Geçmiş tecrübelerin paylaşılmasının kurumlar arası bilgi paylaşımının fayda ve risklerini tanımlamak adına önemli olduğu, ayrıca, faydaları teşvik etmek ve riskleri azaltmak için bir mevzuat, politika ve yönetim çerçevesinin mevcut olması gerektiği de vurgulanmaktadır (Dawes, 1996). Kurumlar arası bilgi paylaşımında alınan risklerin güven ve tarafların paylaşım sonucu elde edecekleri kazanım ile de doğrudan ilgili olduğu da belirtilmektedir (Wilson, 2010). Benzer bir saptamada Zhang ve Yen (2014), tarafından şu şekilde ifade edilmektedir; süreç güvenliği ve beklenen risk ve faydalar devlet kurumları arasında bilgi paylaşımının derecesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Araştırmacılar, yasal ve politik düzenlemelerin, bilginin nasıl kullanılacağına yönelik rehberler ile beraber kurumlar arası bilgi paylaşımı projelerinde ilişki kurmayı, riski azaltmayı ve güven geliştirmeyi kolaylaştırabileceğine de dikkat çekmektedir (Gil-Garcia ve Pardo, 2005; Gil-Garcia vd., 2007).

Ayrıca kurumlar geçmişte bilgi paylaşımında yaşadığı olumsuz tecrübeler nedeniyle kurum içinde kültürel ve yapısal değişikliklere gidebilir ve veri sınıflandırmalarını da gözden geçirir (Sayogo vd., 2017). Bilgilerin gizlilik ve önem düzeyine göre sınıflandırılması, hangi bilgilerin hangi paydaşlarla paylaşılabilirliğini belirlemenin temel adımudur. Bilgi varlıklarının gizlilik derecelerine göre sınıflandırılması ihtiyacı bilgiye erişim ve bilginin paylaşımı süreçlerinde karşılaşılan risk ve tehditlerden kaynaklanmaktadır. Bilgi varlıklarının gizlilik dereceleri, bulunduğu ortam, kapsam ve içeriği, değeri, kullanım amacı ve kime ait olduğu gibi bazı kriterler doğrultusunda belirlenmektedir. Söz konusu kriterler doğrultusunda meydana gelen sınıflandırmalar kurumdan kuruma hatta ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir (Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 2022). Risk kontrolünde, özellikle hassas verilerin yetkisiz erişimden korunması büyük önem taşır. Geçmiş olumsuz tecrübeler, kamu kurumlarının riskleri daha iyi anlamalarını ve bu risklere karşı daha proaktif bir yaklaşımla hareket etmelerini sağlar. Bu olumsuz tecrübeler, aynı zamanda bilgi paylaşım süreçlerinin her aşamasının daha detaylı ve sistematik bir şekilde ele alınmasına da yol açar (Sayogo vd., 2017).

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı, organizasyonel süreçlerin daha verimli ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlarken, aynı zamanda çeşitli güvenlik risklerini de beraberinde getirir. Bu süreçte ortaya çıkabilecek veri ihlalleri, yetkisiz erişimler, kötüye kullanım veya bilgi bütünlüğünün bozulması gibi tehditler, paylaşılan bilgilerin hassasiyet düzeyine bağlı olarak kurumlar için ciddi sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, risk değerlendirmesi yapılması önemlidir. Kurumlar arası bilgi paylaşımında risk

değerlendirmesi, paylaşılan bilgilerin güvenliğini sağlamak için gereklidir. Etkili bir risk değerlendirmesi süreci, sadece teknik güvenlik açıklarını kapatmakla kalmaz, aynı zamanda yasal uyumluluk sağlama, kurumsal güven oluşturma ve olası ihlallerin önüne geçme açısından da önemli bir role sahiptir. Risklerin doğru bir şekilde tanımlanması, analiz edilmesi ve önceliklendirilmesi, kurumların risklere karşı proaktif tedbirler almasına olanak tanır (Gill ve Thompson, 2017). Risk değerlendirmesi, tek seferlik bir süreç değil, sürekli izleme ve güncelleme gerektiren bir faaliyettir. Bunda temel etken tehlikelerin ve risklerinde sabit kalmaması, değişkenlik göstermesidir (Eraslan, 2021). Teknolojinin, siber tehditlerin ve kurumsal yapının sürekli olarak geliştiği ve değiştiği göz önüne alındığında, risk değerlendirmelerinin düzenli olarak gözden geçirilmesi ve yeni tehditlere karşı güncellenmesi gerekmektedir.

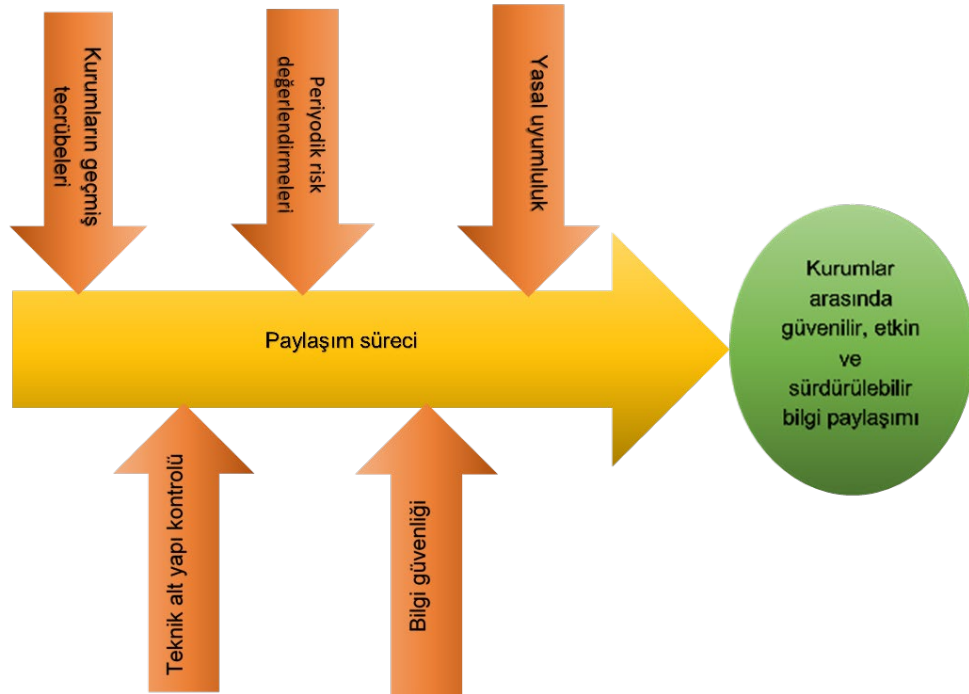
Kurumlar arası bilgi paylaşımında risk kontrolü, yalnızca veri güvenliği ihlallerini önlemek için değil, aynı zamanda kurumsal iş birliğinin güvenilirliğini artırmak için de önemlidir. Etkili bir risk kontrolü, paylaşılan verilerin güvenliğini sağlayarak kurumlar arası iş birliğinin devamlılığını güvence altına alır. Aynı zamanda, bilgi paylaşımına dayalı projelerin başarıyla sürdürülmesi ve kamu hizmetlerinin kesintisiz bir şekilde sağlanması açısından da büyük önem taşır. Paylaşımında risk kontrolü, stratejik bir yaklaşım gerektirir. Kurumsal sürdürülebilirlik için, başarılı olduğu ispat edilmiş en iyi uygulamaları, stratejileri ve modelleri araştırmak, riskleri/tehditleri minimum seviyeye indirmeye yardımcı olabilir (Gürül, 2019). Bilgi güvenliğine yönelik alınacak teknik, yönetsel ve yasal tedbirler, veri ihlali risklerini minimize ederek, kamu kurumları arasında güvenli ve etkili bir bilgi paylaşımı süreci sağlar.

OECD tarafından geliştirilen Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modelinde yer alan sistem başlığı altında da kamu bütünlüğü risklerini azaltmayı amaçlayan stratejik bir yaklaşım geliştirmek hususu vurgulanmaktadır. Modelde ayrıca kamu sektörü kuruluşlarında bütünlüğü korumak için bir iç kontrol ve risk yönetimi çerçevesi uygulamanın, uygulama mekanizmalarının kamu bütünlüğü standartları ihlallerine uygun yanıtlar vermesini sağlamanın, kamu bütünlüğü sistemi içinde dış gözetim ve kontrolün rolünü güçlendirmenin, hesap verebilirliği ve kamu çıkarını teşvik etmek için siyasi sürecin ve politika döngüsünün tüm aşamalarında şeffaflığı ve paydaşların katılımını teşvik etmenin önemine değinilmektedir (OECD, 2020). Avrupa Komisyonunun Siber Güvenlik ve Bilgi Güvenliği Yönetmeliği ile Avrupa Komisyonu tarafından, siber tehditlere ve olaylara karşı müdahale kapasitelerini güçlendirmek, küresel ortamda artan kötü niyetli siber faaliyetlere dayanıklı, güvenli bir AB kamu yönetimi sağlamak ve AB kurumları, organları

ve ofisleri arasında ortak siber güvenlik ve bilgi güvenliği önlemleri oluşturmak amacıyla yeni kurallar geliştirilmiştir. Bu çerçevede artan riskler göz önünde bulundurularak, siber güvenlik ve bilgi güvenliğine ortak bir yaklaşımın gerekliliği değerlendirilmiş ve komisyon tarafından ortak öncelikler ve çerçeveler belirlenerek, kurumlar arası iş birliğini daha da güçlendirecek, riski en aza indirgeyecek ve AB güvenlik kültürünü daha da güçlendireceği değerlendirilen söz konusu yönetmelik yayınlanmıştır.

Ayrıca literatürdeki araştırmaların ve üst analizlerin bilgi paylaşımına ilişkin ortak ana engelleri; iyi oturmamış güvenlik önlemleri, hukuki belirsizlikler ve bilgi paylaşımından doğabilecek riskten kaçış olarak tespit ettiği de görülmektedir (Centre for Data Ethics and Innovation, 2020). Uygun yasal kısıtlama olmaksızın yürütülen bilgi paylaşımı devletler için risk teşkil edebilir. Yasal kaynağı veya yasal prosedürü olmayan veri ve bilgi alışverişleri sadece hukukun üstünlüğü fikrini ihlal etmekle kalmayacak, aynı zamanda kamu yönetiminde kaos yaratacaktır (Wenjing, 2011).

Kavramsal modelde önerisinde yer alan risk kontrolü başlığı altında yer alan hususlar Şekil 31’de verilmektedir.

Şekil 31. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – risk kontrolü

Gerçekleştirilen kurum analizlerinde kurumların risk kontrolü kapsamında ele alınabilecek doğrudan ifadeleri olmamakla birlikte dolaylı olarak bu kapsamda değerlendirilebilecek görüşleri; bilgi paylaşımında bilgi güvenliğine yönelik endişelerinin bulunduğu, kurumsal verinin başkalarının eline geçmesi durumunda yetkisiz erişime konu olabileceği endişeleri olduğu, gizlilik dereceli bilgilerin ve kişisel verilerin paylaşımı konusunda hassasiyet gösterdikleri ve kurumların çoğunluğunda bilgi paylaşımı esnasında ortaya çıkabilecek kötü sonuçları ve ihlalleri bildirmek ve engellemek için oluşturulmuş politikalar ile mekanizmalarının mevcut olduğu, bilgi paylaşımına yönelik olarak kurum içinde meydana gelen idari düzenlemelerin kontrol edildiği, KVKK ve ilgili yönetmelikler kapsamında olası güvenlik ve veri tıkanıklıklarının takip edildiği ve bilgi paylaşımı faaliyetlerinde ISO 27001 standardını göz önünde bulundurdıkları, şeklindedir.

Sonuç olarak risk kontrolü tek bir açıdan değil farklı yönleri ile değerlendirilmelidir. Risk kontrolü içinde bilgi güvenliği, teknik alt yapının kontrolü, kurumların geçmiş tecrübeleri, risk değerlendirmelerinin periyodik olarak yapılması ve bu değerlendirmelerin gelişen teknoloji ve tehditler göz önünde bulundurularak tekrarlanması ve risk kontrolüne yönelik olarak yasal boyutların incelenmesi önemlidir. Uygun yasal kısıtlama olmaksızın yürütülen bilgi paylaşımının devletler için risk teşkil edebileceği görülmektedir.

6.2.3.2.2. Paylaşımın Denetlenmesi

Kamu kurumları arasında gerçekleştirilen bilgi paylaşımı sürecinde, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli sunulmasını sağlamak, veri güvenliği, gizlilik ve hukuki düzenlemelere uyumu temin etmek ve teknik uygunluğu tesis etmek için önemli bir husus olan paylaşımın denetlenmesi başlığı operasyonel seviye altında bilgi paylaşımının sürdürülebilirliği alt bileşeninde verilmektedir.

Kamu sektörü gittikçe kompleks bir yapılar bütünü haline gelmektedir ve bunların idaresi ve denetlenmesi için daha fazla bilgiye gereksinim olmaktadır (Dura ve Atik, 2002). Kamu kurumları arasında gerçekleştirilen bilgi paylaşımı, kamu hizmetlerinin etkin, hızlı ve verimli bir biçimde sunulması açısından önemlidir. Ancak, bu paylaşım süreci güvenlik, gizlilik, veri bütünlüğü, yasal uygunluk ve hesap verebilirlik gibi önemli denetim mekanizmalarına tabi tutulmalıdır. Bir kurumun amaçlarına erişmesi bakımından, faydalanılan bilgi teknolojilerinin kurumun faaliyetlerini hangi oranda destekleyebildiğinin ve bilgi teknolojilerinin neden olduğu risklerin iç kontrollerle hangi ölçüde kontrol altına alınabildiğine yönelik farkındalık kazanmak önem arz etmektedir (İç Denetim

Koordinasyon Kurulu, 2014). Denetim süreçlerinde kullanılan teknolojik araçlar, bilgi paylaşımının izlenebilirliğini artırır. Güvenlik duvarları, şifreleme teknikleri ve log kayıt sistemleri gibi araçlar, kamu kurumları arasında yapılan bilgi transferlerini kaydederek bu süreçlerin daha güvenli ve denetlenebilir olmasını sağlar. Özellikle, otomatik denetim sistemleri, manuel müdahale olmadan sürekli denetim yapma imkânı sunarak insan hatasını en aza indirger (Acar vd. 2016). Bilginin hatalı veya yetkisiz kişilerce erişilmesinin önüne geçilmesi, veri paylaşımının belirli ilke ve kurallar çerçevesinde denetlenmesiyle mümkündür. Kurumlar, iç denetim ekipleri aracılığıyla bilgi paylaşım süreçlerini belirli periyodlarla gözden geçirmelidir. İç denetimlerin, kurumun büyüklüğüne ve risk yönetimi stratejilerine bağlı olarak en az yılda bir kez yapılması önerilir. İç denetim, bilgi paylaşımının yasal ve politikalar çerçevesinde yürütülüp yürütülmediğini, yetkilendirme süreçlerini, erişim kontrollerini ve veri bütünlüğünü denetler. Dış denetimler ise kurumların bilgi paylaşımı süreçlerinin tarafsız bir gözle değerlendirilmesini sağlar. Sağlıklı bir mali yönetime ciddi anlamda katkı sağlamak, kamu yönetimine destek vermek, yönetimlerin performanslarını arttırmak, şeffaflık ve hesap verebilirliği tesis etmek, yolsuzlukla mücadele etmek, kamu fonlarının daha etkin kullanılmasını sağlamak, vatandaşın kamu yönetimine olan güvenini arttırmak hususları etkili bir dış yönetim aracılığı ile hedeflenmektedir. (Akyel, 2010). Dış denetimler, iç denetim süreçlerinin eksikliklerini ortaya koyabilir ve iyileştirme fırsatları sunar. Özellikle GDPR ve KVKK gibi veri koruma düzenlemeleri noktasında kurumlar için dış denetim önemli olduğu değerlendirilebilir.

Kamuda bilgi teknolojilerinin (BT) yaygın kullanımı söz konusu teknolojiye özgü riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu riskleri minimuma indireyecek etkin kontrol mekanizmalarının oluşturulmaması halinde sistemlerin ve dolayısıyla bu sistemler tarafından işlenen, tutulan ve raporlanan bilginin gizliliği, bütünlüğü, erişilebilirliği ve güvenilirliği zarar görebilmektedir. Bu nedenle, BT kullanımı olan kurum ve alanlarda yürütülecek denetimler esnasında bu risklerin etkilerini göz önünde bulunduran yaklaşım, metot ve tekniklerin benimsenmesi gerekmektedir. Bilgi Sistemleri (BS) denetimleri, BT projelerinin başarısını negatif yönde etkileyen faktörlerin ortadan kaldırılması ya da söz konusu faktörlerin kontrol altında tutularak projelerin başarıyla gerçekleştirilmesine fayda sağlamaktadır. Kamu kurumlarında kullanılan dijitalleştirilmiş sistemlerinin ve verilerin güvenilirliğini sağlama ihtiyacı bulunmaktadır (ISO/IEC 27001 gibi uluslararası standartlara uyumun sağlanması, bilgi paylaşım süreçlerinde güvenliğin artmasını sağlayacaktır.) Ayrıca kamu kurumlarının BT ile ilgili mevzuata uyumunu incelemek, BT yönetiminin, yatırımlarının ve dijitalleşmiş kamu hizmet ve bilgilerinin

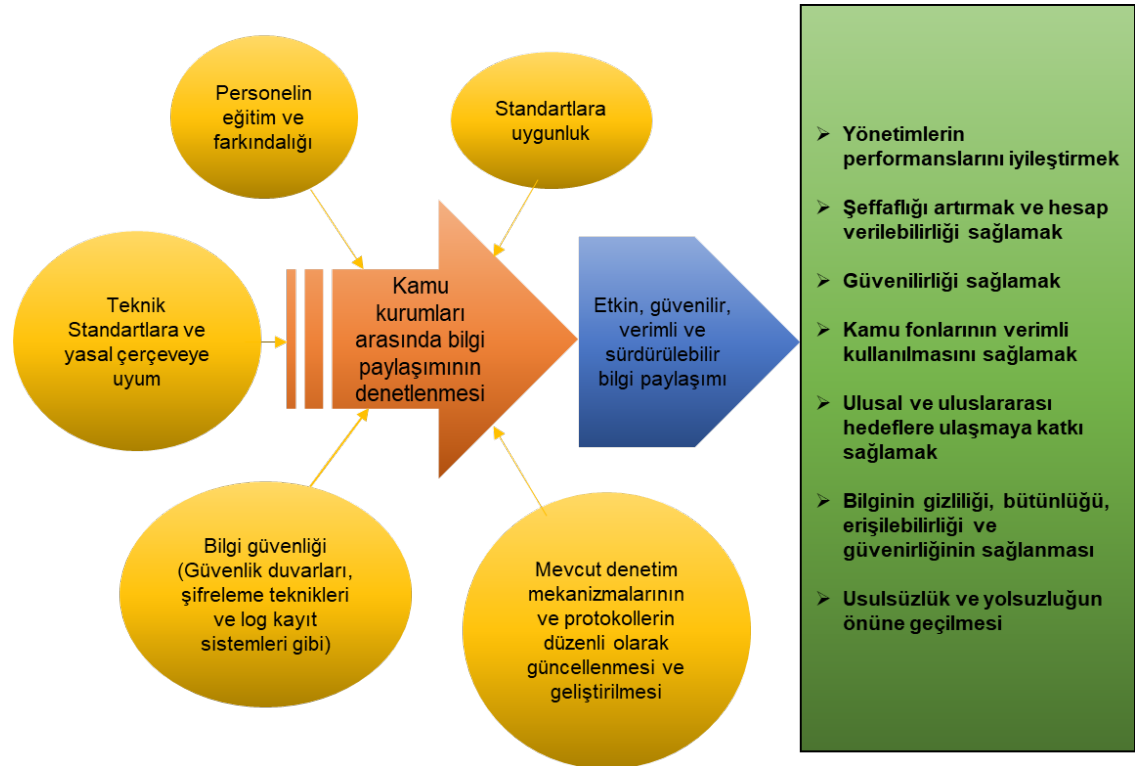
verimlilik ve etkililiğini değerlendirmek ve geliştirilmekte olan sistemlerin ve BT projelerinin başarı ile tamamlanmasına katkı sağlamak amacıyla Ulusal e-Devlet Stratejisi gereği Sayıştay tarafından da BS denetimleri yapılmaktadır (T.C. Sayıştay, 2024). Kamuda yönetim ve hesap verebilirliğin etkinliği, kapsamlı bir denetim yapısının kurulmasına bağlıdır (Hepworth, 2002). Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı sürecinde de bu hususun geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Kamu kurumları arasında gerçekleştirilecek bilgi paylaşımının bilgi güvenliği, gizlilik, kişisel veriler, paylaşım ortamı, veri bütünlüğü, kontrollerin periyodik olarak yapılması, yasal uygunluk ve bu hususların güncelliğinin kontrolü gibi farklı hususlar göz önünde bulundurularak gerek paylaşımı gerçekleştirecek gerekse de yasal boyutta yetkilendirilen kurumlarca denetlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda “2019/12 sayılı Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi, kamu kurum ve kuruluşlarının bilgiyi depolama, kayıt altına alma ve paylaşma gibi işlemlerinde uymaları gereken kısıtları ortaya koymaktadır. Genelgede kritik veri ve bilgilerin yurtiçinde güvenli bir şekilde depolanmasının gerekliliği, kritik verilerin internete açık olmayan ve güvenliği

tesis edilmiş bir ortamda mevcut güvenli bir ağda tutulmasının gerektiği ve kamu kurum ve kuruluşlarının sahip olduğu verilerin kurumların kendi özel sistemleri hariç bulut depolama hizmetlerinde saklanmaması konularına değinilmektedir. Genelge kapsamında hazırlanan Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberinde yer verilen usul ve esaslara tüm kamu kurum ve kuruluşlarının uyması zorunludur” (Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi, 2019). Rehberde ulusal güvenliğe zarar verecek ya da ulusal güvenlik açısından tehdit yaratabilecek nitelikteki kritik veri ve bilgilerin güvenliğini sağlamak, bilgi güvenliğine yönelik riskleri en aza indirmek, asgari güvenlik tedbirlerini saptamak ve söz konusu tedbirleri hayata geçirmek için yapılacakları tespit etmek hedeflenmiştir. Ayrıca rehber kapsamında sürdürülen çalışmalara dair izleme ve kontrol faaliyetleri, kontrol ve önleme süreci çerçevesinde sürdürülmektedir. Kontrol ve önleme aşamasında dâhili ve harici denetim faaliyetleri, rehberde bulunan tedbirlerin uygulanmasını saptamak maksadıyla da yapılır. Değişiklik yönetimi kapsamında; rehberde bulunan güncellemelere uyum için değişiklikleri tespit etmek ve kurumun varlık gruplarında hayata geçirilecek değişikliklerin (varlık grubu içerik değişiklikleri, yeni varlık grubu tanımları, varlık grubu kritiklik seviyelerindeki değişimler gibi) rehberde yer alan tedbirlerle uygunluğunun tesisi çalışmaları ele alınır. (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2020; Ünlü ve Çakmak, 2023). Kurumların verimlilik amacı altında, yasal kaynak ve prosedürden bağımsız olarak geniş bir alanda birbirleriyle bilgi paylaşımında bulunduğu, bu durumun kamu kurumları arasında bilgi

paylaşımının yasal kontrolünü geliştirmiş ve geliştirmekte olan ülkelerin ortak bir sorunu haline getirdiği vurgulanmaktadır. Wenjing, (2011), Meşruiyet, usule ilişkin adalet, şeffaflık ve özel hakların korunması, kuvvetler ayrılığı ve uyumsuzlukların çözümü göz önüne alındığında, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının yasal kontrolünde beş temel ilke izlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu beş temel ilke: Kurumlar birbirleriyle ancak paylaşımın yasal kaynağı açıkça belirtildiğinde bilgi paylaşabilir, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı ancak kurumların görevlerini yerine getirmeleri için açık bir gereklilik varsa gerçekleşebilir, bilgi paylaşımı yapılırken makullük göz önünde bulundurulmalıdır. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı prosedürleri halka karşı şeffaf olmalıdır, Uyuşmazlık çözümü, yargısal denetimin genel ilkesi altında esnek olabilir, şeklindedir. Bir kurumun hedeflerine ulaşmasına yönelik kullanılan bilgi teknolojilerinin kurumun çalışmalarını hangi oranda destekleyebildiğinin ve bilgi teknolojilerinden doğan risklerin iç kontrollerle ne derece kontrol altına alınabildiğinin belirlenmesi mühimdir. BT iç kontrol ortamının denetlenmesi söz konusu değerlendirmenin yapılmasına olanak sağlar. Kamu Bilgi Teknolojileri denetim rehberinde (2014), kamu kurumlarının faaliyetlerine yönelik iç denetlemelerin şu hususlar ışığında değerlendirileceği ifade edilmektedir: “Kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesi, kamu idarelerinin faaliyetlerinde kamu politikalarına ve yasal düzenlemelere uyum göstermesi, karar vericilere doğru ve zamanlı bilgi sağlanması için düzenli, zamanında ve güvenilir, rapor ve bilgi üretilmesi, tüm karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzlukların önüne geçilecek bir yapının kurulması, kurum kaynaklarının kötüye kullanıma ve kayıplara karşı korunması ve israfın önüne geçilmesi.” Belirtilen hususların kamu sektörünün faaliyetlerinin genelini kapsadığı düşünüldüğünde kurumlar arası bilgi paylaşımının denetlenmesinin de benzer hususlar ışığında değerlendirilebileceğini söylemek mümkündür. Kurumlarca bilgi güvenliğine yönelik olarak sürdürülen faaliyetlerin incelenmesi maksadıyla gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde, bilgi güvenliği kapsamına dâhil olan ve kurumların bilgi güvenliği politikalarında bulunan temel güvenlik konularından, ekseninde insan faktörü olan özellikle eğitim ve farkındalık faaliyetleri gibi etkiler üzerine odaklanıldığı görülmektedir (Meral ve Bülbül, 2022). Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik pek çok hususta personel eğitimine çalışmamız kapsamında değinilmiştir. Bu noktada da kurumlar arasında gerçekleşen ya da gerçekleşecek bilgi paylaşımına yönelik paylaşımın denetlenmesine yönelik hususlarda da personelin eğitim seviyesinin yükseltilmesi gerektiğini ifade etmek doğru olur. Kurumlarda kullanıcı erişim yetkilerinin görev tanımları, buldukları pozisyon (görevi ile pozisyonunun uyumu),

ayrıcalıklı haklara sahip olan kullanıcılar ve sayıları ile ilgili hususlarda denetlenmektedir (Kamu Bilgi Teknolojileri denetim rehberi, 2014). Kurumlar arası bilgi paylaşımında personel faktörü göz önüne alındığında paylaşıma katılan personel ile ilgili benzer denetlemelerin yapılması paylaşım sürecine katkı sağlayacaktır.

Paylaşımın denetlenmesi başlığı altında yer alan hususlar Şekil 32’de verilmektedir.

Şekil 32. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – paylaşımın denetlenmesi

Türkiye’de “kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenlemek” için 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu yayımlanmıştır (Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 2003). Ayrıca Dokuzuncu ve Onuncu Kalkınma Planlarında paylaşımın denetlenmesine yönelik olarak değerlendirilebilecek şu ifadeler yer almaktadır; “Çevresel izleme, denetim ve raporlama sisteminin altyapısının geliştirilerek uygulamaların etkinleştirilmesi, ilgili kuruluşlar arasında bilgi akışının ve paylaşımının

bütüncül bir sistemle sağlanması ihtiyacının devam etmektedir” ve “Kayıt dışılıkla mücadelede, kurumlar arası koordinasyon ve veri paylaşımı artırılacaktır. Önleyici ve risk odaklı denetim anlayışı çerçevesinde idarelerin beşerî ve teknolojik altyapısı güçlendirilecektir”. UYAP uygulaması ile Adalet Bakanlığına bağlı tüm birimlerin her çeşit adli, idari ve denetim faaliyetleri elektronik ortamda sürdürülmektedir (Adalet Bakanlığı, 2020).

Paylaşımın denetlenmesine yönelik farklı ülkelerde mevcut uygulamalara bakıldığında OECD Kamu Bütünlüğü olgunluk modelinde kamu sektörü kuruluşlarında bütünlüğü korumak için bir iç kontrol ve risk yönetimi çerçevesi uygulamanın, uygulama mekanizmalarının kamu bütünlüğü standartları ihlallerine uygun yanıtlar vermesini sağlamanın, kamu bütünlüğü sistemi içinde dış gözetim ve kontrolün rolünü güçlendirmenin önemini altı çizilmektedir. Yunanistan’da kamu sektörü bilgisi direktifinin uygulanmasının denetlenmesi, idari yüklerin azaltılması, hükümet eylemlerinin şeffaflığının korunması ve bilgi teknolojisinin tanıtımı, uygulanması ve geliştirilmesine ilişkin hükümet politikasının uygulanmasından sorumlu kamu kuruluşu olarak İdari Reform ve e-Yönetişim Bakanlığı görevlendirilmiştir. Söz konusu Bakanlığın girişimleri arasında bulunan şeffaflık programı kapsamında tüm devlet kurumları kararlarını internete yüklemek zorundadır (European Commission, 2017b). Singapur’da da, paylaşım esnasında şeffaflık ve gerekli kontrollerin olmamasının veri gizliliği ve veri güvenliğinde çatlaklara yol açtığı tespit edilmiştir (Singapore's Government Technology Agency, t.y.).

Gerçekleştirilen kurum analizlerinde paylaşımın denetlenmesine yönelik olarak kurumların, bilgi paylaşımı uygulamalarına yönelik bir denetim mekanizmasının kurulmasına ihtiyaç olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Kamu kurumları arasında gerçekleştirilen bilgi paylaşımının, standartlara uygun olarak yapıp yapılmadığı, yasal çerçeveye uyum sağlayıp sağlamadığı, teknolojik alt yapı ve çözümler, bilgi güvenliği, gizli, hassas ve kişisel veriler, personelin sürekli eğitimi ve bu sayede farkındalık sağlanması gibi çok sayıda farklı kıstasa göre mevcut yasal düzenlemeler ve kurumların kendi iç düzenlemeleri doğrultusunda denetlenmesi gerekmektedir. Ayrıca mevcut denetim mekanizmalarının ve protokollerin düzenli olarak güncellenmesi ve geliştirilmesi kurumlar arası bilgi paylaşımı sürecini daha etkin, güvenilir, verimli ve sürdürülebilir hale getirecektir. Bu noktada amaç paylaşımın yapıp yapılmayacağına karar veren bir mekanizma olması değil, paylaşım sürecinin söz konusu kriterler doğrultusunda gerçekleşmesinin sağlanmasına yönelik bir denetlemedir.

6.2.3.2.3. Şeffaflık ve Hesap Verebilirliğin Sağlanması

Şeffaflık ve hesap verebilirlik, modern kamu yönetiminin temel yapı taşları arasında yer alan iki önemli kavramdır. Özellikle son yıllarda, kamu hizmetlerin kalitesini artırma, vatandaşların güvenini sağlama ve demokratik süreçlerin güçlenmesine katkıda bulunma amacıyla şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri gün geçtikçe daha önemli bir hal almıştır (Şamdan, 2023). Kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması, sadece etik bir zorunluluk değil, aynı zamanda kamu hizmetlerinin etkinliği ve kalitesi için önemlidir. Genellikle bir arada kullanılan ve birbirleri ile etkileşim içerisinde olan şeffaflık ve hesap verebilirlik kavramları temelde kurumların plan ve eylemleri ile ilgili bilgileri paylaşmaya ve faaliyetlerine yönelik gerekli açıklamaları yapmaya meyilli olduklarını ifade etmektedir. Bu iki kavram hukukun üstünlüğüne dayalı sistemlerde bulunmaktadır. Bu sistemlerde kurumlar faaliyetlerini kamuoyu tarafından anlaşılır ve takip edilebilir şekilde yürütmekten sorumludur (UNDP, 2016, s. 5). Şeffaflık ve hesap verebilirlik kurumsal işleyişin daha etkili ve güvenilir bir şekilde yürütülmesini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda vatandaşların kamu kurumlarına olan güvenini pekiştirir ve demokratik yönetimin sürdürülebilirliğini destekler. Azalan güven, kamu kurumlarının şüpheli hesap verebilirliği, şeffaflığı, verimliliği ve bütünlüğünden kaynaklanmaktadır. Gelişen bir demokrasi ve vatandaşların refahı için, kamu kurumlarına olan kamu güvenini güçlendirmek gerekmektedir. Bunu yapmak için, hükümetler kamu hizmetlerinin yalnızca erişilebilir değil, aynı zamanda verimli, demokratik sürecin şeffaf ve adil, kamu faaliyetlerinin sağlam ve hesap verebilir ve kamu görevlilerinin dürüstlüğüne kusursuz olmasını sağlamalıdır. Kurumlar arası bilgi paylaşımının prosedürel kontrolü, kamu bilgilerinin kurumlar arasında nasıl paylaşıldığının en önemli bölümünü oluşturur. Etkili kamu hizmeti hedefini yerine getirmek için kurumlar arası bilgi paylaşımının yalnızca yasal olarak sağlanan bir prosedür altında yürütülmesi yeterli görülmemekte, şeffaflık ve kişisel hak ve verilerin korunması gibi şartlarında bulunduğu yasal prosedürlerin de var olması gerekmektedir. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı prosedürleri halka karşı şeffaf olmalıdır (Wenjing, 2011; OECD, 2023). Bu kapsamda Devletler açıklık ve şeffaflık kavramları çerçevesinde, kurumlar arası bilgi paylaşımını ve kamu kurumlarının bilgiye erişimini kolaylaştırmak maksadıyla yasalar oluşturmakta, çeşitli girişimlerde bulunmakta ve yatırımlar yapmaktadır. Söz konusu süreçler kamu sektörünün modernizasyonu ve etkin yönetişimi adına temel bir gereklilik olarak görülmektedir (Durrant, 2006). "Türkiye'de herkesin fikir almak ya da vermek serbestliğine sahip olduğunun vurgulandığı 1982 Anayasası ile bilgi edinme süreçlerine yönelik ilk kapsamlı düzenleme

gerçekleşmiştir.” Daha sonra kabul edilen “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Veri Paylaşım Kurulu Yönetmeliği, Kalkınma Planları, Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi vb. kanun, genelge, plan, strateji ve yönetmelikler de kabul edilmiştir”. Kabul edilen hukuki belgeler ve politikaların ortak hedefi; şeffaf yönetimin gerektirdiği açıklık ve tarafsızlık ilkelerine uygun bir şekilde bilgi paylaşımı ve bilgi edinme düzenlemelerinin usul ve esaslarını düzenlemektir (Ünlü ve Çakmak, 2023). Gizlilik derecelerinin yerinde kullanımı, açık ve şeffaf bir yönetim, uygun olmayan ya da aşırı sınıflandırmanın da önüne geçerek hesap verebilirlik, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında yapılacak bilgi edinme taleplerini daha etkin bir biçimde karşılayabilmek ve belge yönetiminde verimlilik süreçlerine katkıda bulunmaktadır (Gizlilik Dereceli Belgelerde Kullanılacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Kılavuzu, t.y.).

OECD'nin dijital devlet çalışmaları kapsamında hazırladığı 2023 yılında Türkiye Dijital Devlet İncelemesi raporunda: kamuya olan güveni artırma ve demokrasiyi güçlendirme yolu olarak kamu hizmetlerinin ve politikalarının etkinliğine dair veri paylaşımında daha fazla şeffaflık sağlanması gerekliliği, verilerin hükümetin faaliyetlerini değerlendirmede ve izlemede değerli olduğu, kamu sektöründe etik, şeffaflık, gizlilik ve güvenliğe yönelik hususların geliştirilmesi böylece verilerin güvenilir bir şekilde yönetilmesi ve kullanılmasının sağlanması gerektiği, etik, şeffaflık, gizlilik ve güvenliğin önemine binaen kamu sektöründe verilerin güvenilir yönetiminin ve kullanımının taahhüt edilmesi gerektiği, açık verinin sağlayabileceği şeffaflığı, doğruluğu ve hesap verebilirliği savunmak gerektiği, dijital yatırımları daha iyi tahmin etmek ve bunları bütünsel bir bakış açısıyla stratejik olarak tahsis etmek için finansal yönetim mekanizmalarının açıklık ve şeffaflıkla daha da kurumsallaştırılması gerektiği hususları vurgulanmaktadır. Ayrıca raporda Türkiye'deki kurumların, operasyonel performansını izlemek, hesap verebilirliği sağlamak için adımlar attığını ancak kamu sektörünün, kamu güvenini artırma ve demokrasiyi güçlendirme yolu olarak hükümet hizmetlerinin ve politikalarının etkinliği hakkında veri yayınlamada daha fazla şeffaflık ve açıklık geliştirmesi gerektiği ifade edilmektedir. Türk kamu sektöründe, veri odaklı yaklaşımlar için ilkeleri ve fırsatları yerleştirmek adına kurumsal yapılarının ve bu konudaki kültürün tam olarak gelişmediği hususu rapor kapsamında belirtilmektedir (OECD, 2023).

Güven ve meşruiyetin artması, demokratikleşme, yolsuzlukların önüne geçilmesi, performans iyileşmesi, mali sorumluluğun artışı, ekonomik istikrarın tesis edilmesi, kurumlar arası etkileşimin sağlanması ile demokrasi ve bürokrasi arasındaki sorunların azaltılması çerçevesinde geniş bir yelpazeye oturan bu faydaların elde edilebilmesi için

etkin şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarına gereksinim duyulmaktadır. Bu mekanizmalara gereksinim duyan en önemli konulardan biri bilgi paylaşımı olarak değerlendirilebilir. Söz konusu paylaşım sürecine yönelik raporların ve süreç sonundaki çıktılarının; netlik, güvenilirlik, dönemsellik, güncellik, ilgi düzeyi ve açıklık ilkelerine uyumlu olacak biçimde hazırlanarak kamuoyuna sunulması gerekmektedir (Öztop, 2021). Bilgi paylaşımı, kurumların topladıkları ve kullandıkları bilgiler ve bu bilgileri işlemek için uyguladıkları süreçler konusunda şeffaf olmaya kararlı olduklarını gösteren hükümetler daha fazla güven ve itimat sağlarlar (OVIC, t.y.).

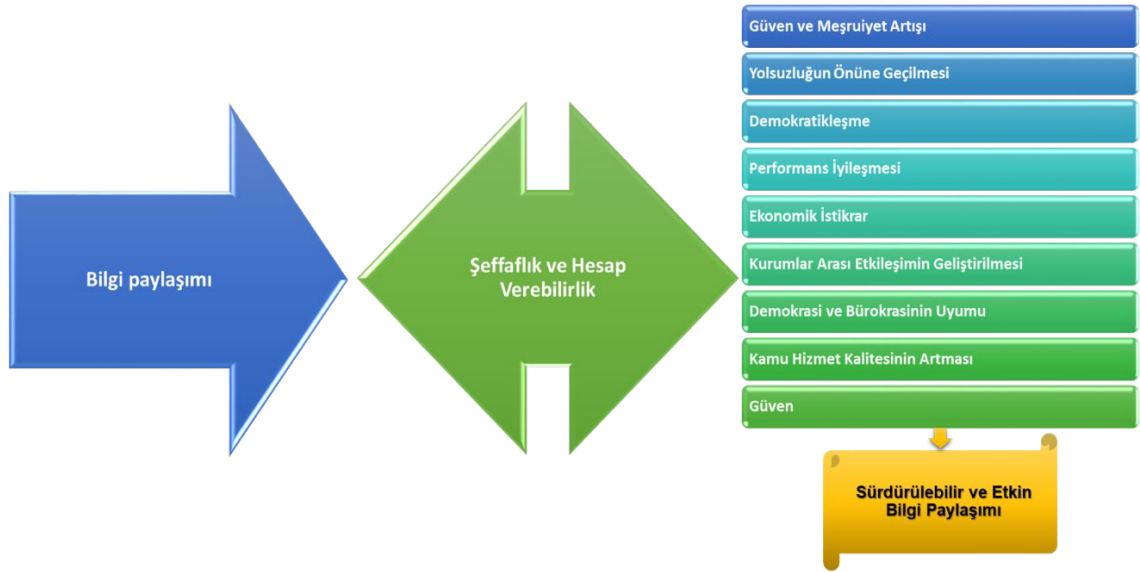
Türkiye’de kamu hizmetlerinin ve kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının şeffaflığı ve hesap verebilirliğine yönelik hususların yer aldığı bazı uygulama ve düzenlemeler bulunmaktadır. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kamu kurumları ve bireyler arasındaki bilgi paylaşımını düzenler ve kamu kurumlarını bilgiye erişimi kolaylaştırmaya teşvik eder. Bu sayede daha şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışının benimsenmesine katkıda bulunur (Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 2003). 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kapsamında bilgi paylaşımının temel unsurları arasında yer alan şeffaflık ve hesap verebilirliğe yönelik hususlar içermektedir. Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik ile “etkin, verimli, hesap verebilir, vatandaş beyanına güvenen ve şeffaf bir kamu yönetimi oluşturmak; kamu hizmetlerinin hızlı, kaliteli, basitleştirilmiş ve düşük maliyetli bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak üzere, idarelerin uyması gereken usul ve esasları düzenlemek” hedeflenmektedir (Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik, 2009). 2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı ile katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir yaklaşımlar ile erişilebilir ve bilgi güvenliği ihtiyaçlarını karşılayan hizmet üretip sunulması amaçlanmaktadır (T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016).

Farklı ülkelerde şeffaflık ve hesap verebilirliğe yönelik çeşitli model, politika belgesi, düzenleme ve uygulamalar bulunmaktadır: Avrupa Veri Yasası ile veri sahiplerinin, verileri AB içindeki veri alıcılarına adil, makul ve ayrımcı olmayan şart ve koşullar altında ve şeffaf bir şekilde sunması güvence altına alınmaktadır. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin 20 Haziran 2019 tarih ve 2019/1024 sayılı direktifinde kamu sektörü bilgileri, kamu görevinin veya kamu yararının bir parçası olarak toplanan, teknolojiye dayalı içerik ve uygulamaların (dijital içerikler, internet, yapay zekâ gibi) önemi ve bu tür bilgilerin kamu, özel sektör ve vatandaşların ekonomik gelişimine, haklarının korunmasına ayrıca hesap verebilirlik ve şeffaflık gibi önemli toplumsal hedeflere katkıda bulunabileceği

belirtilmektedir. Söz konusu Direktifte bir kamu sektörü kurumu tarafından tutulan belgelerin yeniden kullanılmasına izin verilmesinin genel olarak toplumun ve çoğu durumda bizzat kamu kurumlarının yararına olacağı, şeffaflığı ve hesap verebilirliği teşvik ederek, ilgili kamu kurumlarınca toplanan bilgilerin kalitesini ve görevlerinin performansını iyileştirmesine olanak tanıyacağı hususları da vurgulanmaktadır. Ayrıca Direktif kapsamında; şeffaflığın ve hesap verebilirliğin teşvik edilmesi, kişisel ve stratejik bilgilerin korunması ve kullanımına yönelik hassasiyet, birlikte çalışabilirliğin önemi ve kamu sektörü belgelerinin yeniden kullanımını düzenleyen koşullara ilişkin genel bir çerçeveye ihtiyaç olduğuna dair saptamalar yer almaktadır (European Commission, 2022e). OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modelinde yer alan hesap verebilirlik başlığı altında da hesap verebilirliği ve kamu çıkarını teşvik etmek için siyasi sürecin ve politika döngüsünün tüm aşamalarında şeffaflığı ve paydaşların katılımını teşvik etmenin önemine değinilmektedir. OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modeli, OECD'nin üye ülkelerde kamu yönetimi ve bütünlüğünün geliştirilmesi amacıyla geliştirdiği bir çerçevedir. Bu model, kamu kurumlarının etkinliğini, şeffaflığını, hesap verebilirliğini ve güvenilirliğini artırmaya odaklanmaktadır (OECD, 2020).

Norveç bilgi yönetişimi modelinde bilginin serbest dolaşımına, erişilebilir ve kullanılabilir olmasına önem verilerek şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımı teşvik eden bir yaklaşım benimsenmektedir (OECD, 2017). Singapur'da geliştirilen Veri Paylaşım Çerçevesinde ise kamu sektörü veri güvenliği rejiminin hesap verebilirliğini ve şeffaflığını artırmak amacıyla çerçeve ve süreçleri geliştirmek ve gelecekteki ihtiyaçları karşılayabilecek dayanıklı bir kamu sektörü veri güvenliği rejimini yönlendirmek için kurumsal ve yönetim yapılarını tanıtmak ve güçlendirmek vurgusu yapılmaktadır (Singapore's Government Technology Agency, t.y.). Ayrıca Singapur'da 8 Ocak 2018'de yürürlüğe giren Kamu Sektörü Yönetişim Yasası kapsamında Singapur kamu sektörü finansmanı ve kaynaklarının hesap verebilir ve ihtiyatlı bir şekilde yönetilmesinin sağlanması hususu yer almaktadır (Wang, 2018). ABD'de kamu verilerinin paylaşılmasındaki standartların belirlenmesi ve farklı kurumların bilgi paylaşımının etkinleştirilmesini hedefleyen Ulusal Bilgi Değişimi Modeli (NIEM) ile şeffaflığı, veri kalitesini ve hesap verebilirliği artırarak kurumlar arası güveni sağlamak amaçlanmaktadır. Slovenya İçişleri ve Kamu Yönetimi Bakanlığı, kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımı ve şeffaflıkla ilgili mevzuat ve e-Devletin geliştirilmesi ve uygulanmasından sorumludur (European Commission, 2017b).

Şeffaflık ve hesap verebilirlik başlığı altında yer alan hususlar Şekil 33'te verilmektedir.

Şekil 33. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – şeffaflık ve hesap verebilirlik

Gerçekleştirilen kurum analizleri kapsamında şeffaflık bağlamında hangi kurumun hangi veriye sahip olduğunun ve hangi kurumla hangi verileri paylaştığının merkezi olarak görülebilmesinin gerektiği hususu kurumlarca ifade edilmiştir.

Kamu kurumları arasındaki bilgi paylaşım süreçlerinde de şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin etkin bir şekilde uygulanması ile hem kurumlar arası işbirliğinin, hem güvenin hem de kamu hizmetlerinin verimliliğinin artması mümkün olacaktır. Türkiye’de şeffaflık ve hesap verilebilirlik sürecinde eksiklikler olduğu göze çarpmaktadır. Birçok farklı ülkede şeffaflık ve hesap verebilirliğe yönelik modeller bulunmasına rağmen Türkiye’de böyle bir modele rastlanmamıştır. Ayrıca şeffaflık ve hesap verebilirliğe yönelik uygulama ve düzenlemelerde kısıtlıdır. Bu husus OECD’nin 2023 yılında Türkiye Dijital Devlet İncelemesi raporunda da vurgulanmaktadır. Kamu kurumlarının faaliyetlerinin şeffaflığı bilgi paylaşımı ile artar ve bu da beraberinde kamuda hesap verilebilirliği getirmektedir. Bilgi paylaşımı daha şeffaf ve hesap verilebilir bir yönetim anlayışının ortaya çıkmasını sağlar. Daha şeffaf ve hesap verebilir yönetim anlayışı da bilgi paylaşımı sürecinin gelişmesine katkı da bulunur.

6.2.3.2.4. Koordinasyon

Çalışmamız kapsamında, bilgi paylaşımının etkili ve sürdürülebilir olmasına yönelik uygulama, düzenleme ve yapılandırmalar koordinasyon yönetimi/planlaması alt bileşeninde daha önce verilmiştir. Koordinasyon başlığı altında ise söz konusu uygulama, düzenleme ve yapılandırmalar doğrultusunda bilgi paylaşımının anlık olarak aksamadan sürdürülmesi için ihtiyaç duyulan işbirliği ve iletişimi içeren koordinasyon sürecine yönelik hususlar verilmektedir. Koordinasyon sürecinde, koordinasyon yönetimi/planlaması seviyesinde oluşturulan uygulama, yasal düzenlemeler ve geliştirilen ulusal ve uluslararası stratejilere uyum ile gerekli bilgi paylaşımı protokollerine uyulup uyulmadığının kontrolü ve teknik sorunlar ortaya çıktığında anında çözümler üretilmesi kurum yetkililerince sağlanarak bilgi paylaşımının etkin ve sürdürülebilir bir biçimde gerçekleştirilmesi esastır. Kısaca koordinasyon sürecini anlık bilgi paylaşımlarının etkili bir şekilde gerçekleşmesi ve bilgi paylaşımı süreçlerinin aksamadan sürdürülmesi için gerekli olan işbirliği ve iletişim süreci olarak değerlendirmek yanlış olmaz.

Çoğu kurum için bilgi paylaşımında en büyük zorluklar; politika eksikliği, standartların ve iletişim protokolünün olmayışı, uyumsuzluk (birlikte çalışabilirlik sorunları) ve bilgi güvenliği eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Kipchirchir, 2014). Bu noktada koordinasyona katkı sağlayacak protokoller de önem arz etmektedir. Veri ve bilgilerin stratejik kamu sektörü varlıkları olarak kullanılmasının güçlü bir koordinasyon ve yönetim gerektirdiğini çalışmamız kapsamında defaten vurgulamıştık. Koordinasyon kurumlar arası bilgi paylaşımının yönetilmesi ve sürdürülebilir olması için temel fonksiyonlardan birisidir. Etkili bir bilgi paylaşımı için kurumlar sürekli olarak iletişim halinde bulunmalıdır. Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı, önemli kamu yararlarının elde edilmesine katkı sağlar. Kurumlar arası bilgi paylaşımının, kamu kurumlarının koordinasyonu ile kamu hizmetlerinin iyileştirilmesi adına büyük öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır (Wang, 2018). Koordinasyon, çalışmayı kolaylaştırmak ve başarıya ulaşmak için bir kurumun tüm faaliyetlerinin uyum içinde yürütülmesi süreci olarak da değerlendirilebilir. Kurumu amacına ulaştıracak şekilde kurum ve personelin çabalarının birleştirilmesi önemlidir. Faaliyetlerin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi, kurumların ve personelinin kendi içinde düzenli ve sonuç odaklı bir iletişimin sağlanması ve koordinasyonun işlevselliği ile doğrudan ilgilidir. Bilgi paylaşım kültürünün temel etmenlerinden birisi de iletişim kanallarının açık bulundurulmasıdır. Kurum bünyesindeki iletişim kanallarının işlevli bilgi paylaşımını olumlu etkilemektedir Etkin iletişim sisteminin kurulması ve

koordinasyonun sağlanması bilgi paylaşımının istendiği şekilde gerçekleşmesi için önemlidir (Tokcan, 2015). Etkili bir iletişimin beraberinde etkili bir koordinasyonu da getireceğini söylemek yanlış olmaz. Kurumlarda etkin bir bilgi paylaşımını gerçekleştirmenin temel unsurlarından birisi, birimler arasında koordinasyonun sağlanmasıdır. Kuruma özgü koordinasyon mekanizmaları, birimler arasındaki bilgi paylaşımını doğrudan etkiler (Willem ve Buelens, 2007). Bu noktada kamu kurumlarında görev yapan personelin birlikte çalışabilirlik kültürünü oluşturmalarını sağlayacak eğitimler almasının da kurumlar arasında bilgi paylaşımının etkinliğine yönelik fayda sağlayacağını düşünmek yanlış olmaz.

Bilgi paylaşımı; kurumları birbirine bağlayan bir iletişim sisteminin oluşturulması, kurumların tek başına hareket etmek yerine bütüncül bir yaklaşımla çalışmalarını, aynı verilerin farklı kurumlar tarafından tekrarlanmasının önlenmesi, hizmet odaklı proje tekrarlarından kaçınılması, zaman ve insan kaynağı bakımından tasarruf ve etkinliğin sağlanması gibi avantajları beraberinde getirmektedir (Eroğlu vd., 2015). Kurumlar koordinasyon süreçlerinde güncel politika belgeleri, düzenlemeler ve stratejileri takip etmek, bunları uygulamak ve uyum göstermek durumundadır. Kurumların bütün bu süreci farklı kurumlarla iletişim halinde, bireysel değil bütüncül bir yaklaşım ile gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bilgi paylaşımının avantaj sağladığı noktalardan biri de sosyal, sınıfsal, kültürel ve ekonomik kalkınma açısından kilit bir öneme sahip olan veri ve bilgilere erişime yönelik olanakları artırmadır. Bu doğrultuda bilgi paylaşımına yönelik altyapı, teknoloji ve iletişimi sağlayan uygulamaların desteklenmesi önem taşımaktadır (Douglass vd., 2013). Koordinasyon sürecinde bilgi güvenliğine yönelik teknolojilere uyum da önemlidir. Bilgi paylaşımının güvenli bir biçimde gerçekleşmesi aynı zamanda kurumlar arasındaki güveni ve koordinasyonu da sağlayacaktır. Böylece kurumların iş birliği, beraberinde de devletin işleyişine de olumlu yönde yansıtacaktır (Ünlü ve Çakmak, 2023).

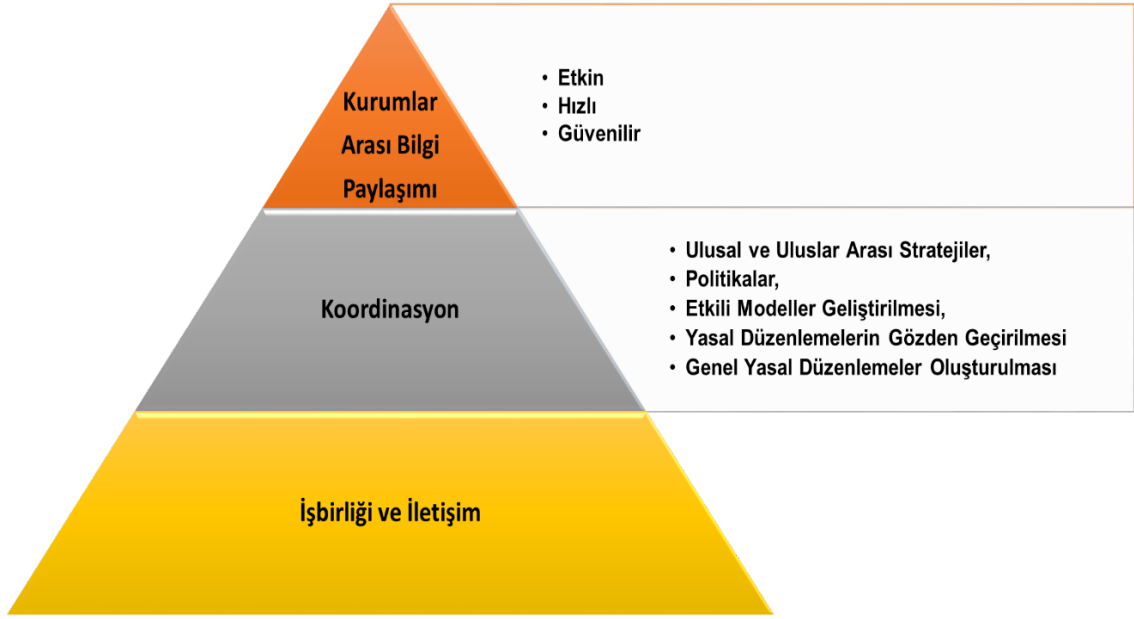
OECD tarafından 2023 yılında yayımlanan, Türkiye Dijital Devlet İncelemesi konulu raporda; Kamu sektöründe daha iyi iletişim, daha hızlı ve iyi karar almasını teşvik edecek daha düz bir organizasyon yapısı, daha çok iş birliği fırsatı, öğrenme kültürü ve daha esnek çalışma politikaları barındıran bir çalışma ortamı yaratılması tavsiyesinde bulunmaktadır (OECD, 2023).

Türkiye’de kamu kurumları arasında koordinasyonu tesis ederek etkili bir iş birliği ortamı oluşturmaya yönelik olarak Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi ve 2016-2019 Ulusal e-

Devlet Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012; T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016). Dokuzuncu, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planları incelendiğinde, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik iş birliği ve koordinasyonun geliştirilmesi hususlarına vurgular yapıldığı görülmektedir. Kalkınma planlarında bu kapsamda değerlendirilebilecek bazı ifadeler şu şekildedir:

- “Kurumlar arası veri paylaşımı konusunda iş birliği ve koordinasyon geliştirilecektir.”
- “Kayıt dışılıkla mücadelede, kurumlar arası koordinasyon ve veri paylaşımı artırılacaktır. Önleyici ve risk odaklı denetim anlayışı çerçevesinde idarelerin beşerî ve teknolojik altyapısı güçlendirilecektir.”
- “Sektördeki tüm paydaşlar arasındaki iş birliği, koordinasyon ve paylaşımı güçlendirmek üzere her yıl çeşitli etkinlikler (Savunma Sanayii Şurası, ortak akıl çalıştayları, bölgesel sanayi buluşmaları, teknopark buluşmaları, kümelenme buluşmaları ve OSB buluşmaları) düzenlenecektir.”
- “Haritacılık alanında konumsal hassasiyet, dijitalleşme ve yeni teknolojilerin kullanımı güçlendirilecek, kurumlar arası koordinasyon ve iş birliği geliştirilerek birlikte üretim ve veri paylaşımı yoluyla mükerrerlikler önlenecektir.”

Türkiye dışındaki örnekleri incelediğimizde; Çin Devlet Konseyi 2015 yılında yayınladığı bir bildiriye kamu kurumlarının, kurumlar arası iletişim ve paylaşım yoluyla kendi aralarında temin edemedikleri herhangi bir bilgi ya da belgeyi vatandaşlardan da talep edemeyeceğini belirtmiştir (Huang, 2015, aktaran Wang, 2018). Söz konusu bildiri kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik koordinasyonun önemini vurgular niteliktedir. Modelin bir diğer bileşeni olan koordinasyon başlığı altında yer alan hususlar Şekil 34’te verilmektedir.

Şekil 34. Türkiye’de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – koordinasyon

Gerçekleştirilen kurum analizlerinde, koordinasyon başlığına yönelik olarak; kurumlar koordinasyon eksikliğini vurgulamakta, birimler arası bilgi akışının yeterli olmadığını ifade etmektedirler. Kurumların kendi birimlerinin birbirinden kopuk şekilde hareket ederek zaman zaman aynı işlerin yapılabildiği görülmektedir. Koordinasyon eksikliğine yönelik kurumlar, diğer kurumlarda işleyişin nasıl olduğunu, veri paylaşımının nasıl ve hangi yöntemlerle yapıldığını bilmediklerini kurumların birbirinden kopuk olduğunu vurgulamaktadır. Standart eksikliğinin kurumlar arası bilgi akışının yeterli düzeyde sağlanamamasına, veri paylaşımında yapılan değişikliklerin zamanında bildirilememesine, bakım çalışmaları ya da hizmetteki aksamalara karşı etkin duyuru mekanizmasının oluşturulamamasına neden olduğu, bunun da beraberinde verinin yorumlanmasında farklılıklara, aynı verinin iki kurum tarafından farklı anlaşılabilmesine yol açtığı gerçekleştirilen kurum analizlerinde koordinasyon çerçevesinde kurumlar tarafından ifade edilen diğer hususlardır. Kurumlarca etkin bir iletişim ağı gerekliliği ve merkezî koordinasyon ihtiyacı da açıkça vurgulanmaktadır. Ayrıca kurumlar bilgi paylaşımında koordinatör kurum ihtiyacını belirtmiş ve koordinatör kurum olacak kurumun içinde sadece veriye ve veri yönetimine odaklı ekipler olması gerekliliğini vurgulamıştır. Söz konusu koordinatör kurumun Cumhurbaşkanlığı seviyesinde olması gerektiği ve etkili iletişim ağının bu koordinatör kurumca kurulması gerektiği de kurumlarca ifade edilmiştir.

Kamu kurumlarının bilgi paylaşımlarını etkili bir iş birliği ve iletişim üstüne inşa ettikleri koordinasyon içinde gerçekleştirmeleri önemlidir. Etkili bir koordinasyon için kurumlar sürekli iletişim halinde olmalıdır. Söz konu koordinasyonun oluşturulan yasal düzenlemeler, uygulamalar ve geliştirilen ulusal ve uluslararası stratejiler ışığında yapılması gerekmektedir. Koordinasyonu sağlamaya yönelik Türkiye’de oluşturulan bir çerçeve ya da modele ulaşamamaktadır. Daha etkili koordinasyon için strateji, politika ve etkili modeller geliştirilmesi, mevcut yasal düzenlemelerin gözden geçirilerek kurumları kapsayacak genel bir mevzuat oluşturulmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Kamu kurumları arasında etkili iletişim ve iş birliği beraberinde etkin bir koordinasyona ve etkin bir koordinasyonda kurumlar arasında etkin bir bilgi paylaşımının gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır.

6.2.3.2.5. Birlikte Çalışabilirlik

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımında verimlilik, hız ve etkili hizmet sunumunda temel unsurlardan biri olarak değerlendirilebilecek birlikte çalışabilirliğe yönelik hususlar bu başlık altında verilmektedir. Birlikte çalışabilirlik, farklı kurumların veri, bilgi ve sistemlerini uyumlu hale getirerek kaynakların daha etkin kullanımını sağlar ve bu kapsamda bürokratik engellerin aşılmasının önüne geçerek bilgi paylaşımına hız kazandırır. Sağlam bir birlikte çalışabilirlik yapısının maliyet düşürerek kamuda tasarruf sağladığını da söylemek mümkündür.

Birlikte çalışabilirlik, bilişim teknolojileri vasıtasıyla farklı sistemlere ait bilgi, uygulama, iş süreçleri ve hizmetler arasında etkileşimle karşılıklı fayda elde etme ve ortak amaçlara yönelik yapılanma kabiliyeti olarak tanımlanmakta ve kurum içi ve kurumlar arası birlikte çalışabilirlik faaliyetlerinin teknik, anlamsal ve organizasyonel boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Teknik boyut ağırlıklı olarak uygulamalar arasında bilgi paylaşımına olanak sağlayacak bilgisayar ve ağ sistemleriyle ve onların uyumuyla alakalı; anlamsal boyut, verinin tüm paydaşlarca eksiksiz ve doğru olarak anlaşılacak biçimde üretilmesine ve güvenli olarak paylaşılmasına odaklı; organizasyonel boyut ise iş süreçlerinin ilişkili diğer kurumları da kapsayacak şekilde modellenmesi, ortak usul ve esasların tespit edilerek söz konusu hususlara uyumun sağlanması, paydaşlarla ortak değerlerin geliştirilmesi ve yönetim ihtiyaçlarına yöneliktir (Yazıcı ve Özdemirci, 2019). Kurumlar arası bilgi paylaşımı girişimlerinde birlikte çalışabilirlik çalışmalarının yönetsel, teknolojik, politik boyutları da kapsayacak biçimde çok yönlü olarak ele alınmasının önemli görüldüğü ifade edilmektedir (Eroğlu

vd., 2015). BİT Sistemlerinin birlikte çalışabilirliği kamu kurumları arasındaki iş birlikleri için anahtar konumundadır. Kurumsal operasyonların her seviyesinde birlikte çalışabilirlik ve buna yönelik standartlaşmanın önemi gün geçtikçe artmaktadır (Konstantas vd, 2006). Kamu sektöründe bilginin anlamlı bir yapıda bir araya getirilmesi ve kurumlar arasında paylaşımının günümüzdeki değeri büyüktür. İçinde bulunduğumuz BİT çağında, standartlar ve bunların nasıl oluşturulacağını belirlemek bir gereklilik haline almıştır. Bu kapsamda etkin bir bilgi paylaşımı için birlikte çalışabilirlik ve esnekliği sağlayacak olan standartların nitelikleri ve bu standartlara uyum büyük önem kazanmıştır (Hoe, 2006). Bu noktada kamu kurumlarının ortak bir dilde iletişim kurması ve bu dili oluşturan standartların belirlenmesi gerekmektedir (UNDP, 2007). Bilgi paylaşımının önündeki başlıca engeller arasında; bir kuruluşun güncelliğini yitirmiş BT sistemleri ve yazılımlarından kaynaklanan birlikte çalışabilirlik ve uyumluluk sorunlarının bilgi paylaşımını zorlaştırabileceği; bu sorunlara aynı zamanda kuruluşların bilgi yönetimi sistemlerindeki ve bilgi paylaşımında teknik engeller oluşturan depolama standartlarındaki farklılıkların da neden olabileceği; kurumların, kişisel bilgileri güvenli bir şekilde paylaşacak teknik altyapıya sahip olmayabileceği ve bu nedenle hiç paylaşmamayı tercih edebileceği hususları gösterilmektedir (OVIC, t.y.). Bu kapsamda söz konusu farklı sistemlerin uyum içinde çalışmasına yönelik standart, proje ve protokoller geliştirilerek bunların uygulanması kurumların bu standartlara uyum sağlaması gerekmektedir.

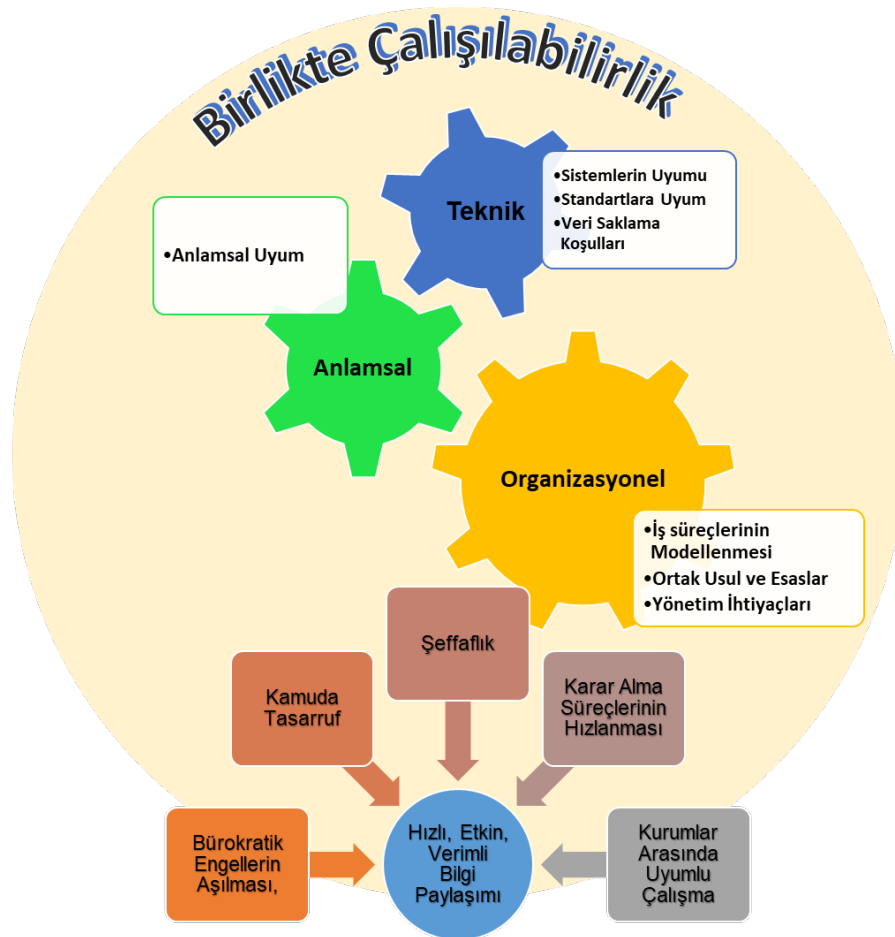
Birlikte çalışabilirlik konusunda uzman personel yetersizliği de birlikte çalışabilirlik konusuna yönelik sorunlar arasında gösterilmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2005). Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik hemen her aşamada dile getirdiğimiz gibi birlikte çalışabilirlik konusunda da personele verilecek eğitimin önemli olduğu görülmektedir.

Türkiye’de birlikte çalışabilirliğe yönelik olarak; 2012 yılında e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında kamu kurumları arasında birlikte çalışabilirliği sağlamak amacıyla Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi hazırlanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012). 2011 yılında Kalkınma Bakanlığı olarak yeniden yapılandırılan T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından 2005 yılında yayımlanan Devlet Planlama Teşkilatının Kamu Bilgi ve İletişim Teknolojisi Projeleri Hazırlama Kılavuzunun içeriğinde birlikte çalışabilirliğe yönelik yer alan iki önemli husus; kamu kurumları arasında birlikte çalışabilirlik ve bilgi paylaşımına yönelik BİT projelerine önem verileceği ve BİT projelerinin kurumlar arası bilgi paylaşımının ve birlikte çalışabilirliğin teşkili maksadıyla

oluşturulan Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi'ne uygun biçimde hazırlanması zorunluluğudur (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2005). 2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı da kamu sektöründe koordinasyon, iş birliği ve bilgi paylaşımının artırılarak kurumlar arası birlikte çalışabilirlik ve bilgi paylaşımının en üst seviyeye taşınmasının sağlanmasını amaçlayan bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır (T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016).

Farklı ülkelerde birlikte çalışabilirliğe yönelik pek çok farklı ülkede politika, uygulama, düzenleme ve modeller geliştirilmiştir. Avrupa Veri Yasasında Erişilecek, aktarılabilecek ve kullanılacak verilere yönelik birlikte çalışabilirlik standartlarının geliştirilmesi hususu vurgulanmaktadır. Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası ile Fransa'da, kamu sektöründeki bilgi sistemleri arasında birlikte çalışabilirliği teşvik etmek için bir dizi tavsiye sunan Birlikte Çalışabilirlik İçin Genel Referans Çerçevesi (The General Reference Framework for Interoperability) oluşturulmuştur. Fransa'da, Avrupa Birlikte Çalışabilirlik Çerçevesinin mantığını takip eden Fransız çerçevesi, farklı birlikte çalışabilirlik seviyelerine odaklanarak, her seviye için kamu sektörü kuruluşlarınca uygulanacak standartları belirlemektedir. Bu nedenle, kamu sektörü kuruluşlarının, bunların düzenlemelerinin ve sistemlerinin birlikte çalışabilirliğini mümkün olduğu kadar garanti altına almak amacıyla teknik, anlamsal veya sözdizimsel birlikte çalışabilirlik için standartlar oluşturulmuştur. Anlamsal birlikte çalışabilirlik, genellikle kamu sektörü kuruluşları arasında farklılık gösteren kelimelerin anlamlarına atıfta bulunmaktadır. Bu birlikte çalışabilirlik, paylaşılan verilerin anlamı ve paylaşımın bağlamı konusunda anlaşmaya varılmasını sağlamak için kamu sektörü kuruluşları arasında kelimelerin tanımını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Teknik birlikte çalışabilirlik, veri formatları ve veri değişim protokollerinin yanı sıra bu verilerin saklanma koşullarını da ifade eder. Ayrıca verilerin kamu sektörü kuruluşları arasında doğru biçimde ve doğru formatta paylaşılabilmesini sağlar. Sözdizimsel birlikte çalışabilirlik ise verilerin kamu sektörü kuruluşları arasında uygun şekilde paylaşılması için sahip olması gereken teknik formata odaklandığı için teknik birlikte çalışabilirliğin bir alt kümesi olarak görünmektedir (OECDLibrary, 2019). Birlikte Çalışabilir Avrupa Yasası, kamu idareleri için yapılandırılmış ve ortak bir AB iş birliği çerçevesi getirmeyi önermektedir. Bu kapsamda birlikte çalışabilirlik hususunda; üye devletler ve AB'nin ortak sahibi olduğu ve kamu ve özel aktörler tarafından desteklenen kamu idarelerinin, birlikte çalışabilirlik çözümlerinin operasyonel olarak uygulanmasında destek ve ilerlemenin izlenmesi için üye devletlerin yanı sıra bölgeler ve şehirlerin ortak sahibi olduğu projeler çerçevesinde bir araya geldiği Birlikte Çalışabilir Avrupa Kurulu; AB'de

sınır ötesi birlikte çalışabilirlikle ilgili bilgi teknolojisi sistemlerindeki değişikliklerin etkisini değerlendirmek için zorunlu birlikte çalışabilirlik değerlendirmeleri, bir topluluk platformu ve paylaşılan ve yeniden kullanılabilir birlikte çalışabilirlik çözümleri için tek durak noktası olarak bir Birlikte Çalışabilir Avrupa Portalı; ve politika denemelerini, becerilerin geliştirilmesini ve yeniden kullanım için birlikte çalışabilirlik çözümlerinin ölçeğinin artırılmasını teşvik etmek için düzenleyici sanal alanlar ve GovTech iş birliği de dâhil olmak üzere inovasyon ve destek önlemleri, önerileri yer almaktadır (European Commission, 2022c). Estonya BT İş Birliği Çerçevesi (IT Interoperability Framework), ülke çapındaki bilgi sistemlerinde kullanılan ortak kavramların geliştirilmesi ve kamu alımlarının organizasyonuna yardımcı olmak için rehberlik sağlamayı amaçlamaktadır. Çerçeve kurumsal, anlamsal ve teknik iş birliği olmak üzere üçe ayrılmıştır (Government of Estonia, 2005, 2007a, 2007b; Vallner, 2006, aktaran Estevez vd., 2010). Birlikte çalışabilirlik başlığı altında yer alan hususlar Şekil 35'te verilmektedir.

Şekil 35. Türkiye'de Kamu sektöründe bilgi paylaşımı kavramsal modeli – birlikte çalışabilirlik

Gerçekleştirilen kurum analizlerinde kurumların birlikte çalışabilirliğe yönelik doğrudan değerlendirmeleri bulunmamakla birlikte bu kapsamda değerlendirilebilecek ifadeleri bulunmaktadır. Söz konusu ifadeler; kurumların personeline bilgi iletişim teknolojileri, bilginin diğer kurumlarla nasıl paylaşılacağı gibi konularda eğitimler verdiği, standart eksikliği ve kurumlar arası ortak veri paylaşım standartlarının olmaması, standartların, referansların ve mimarilerin geliştirilmesine ve mevzuatı daha açık hale getirme yönünde çalışmalara ihtiyaç olduğu şeklindedir.

Birlikte çalışabilirlik kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Farklı kamu kurumlarının sistemlerinin, süreçlerinin ve veri yapılandırmalarının verimli çalışabilmesi uyumlu bir birlikte çalışabilirlik ile mümkün olabilmektedir. Kamu yönetiminde dijitalleşmenin hızlanmasıyla, birlikte çalışabilirliğin kurumlar arasında bilgi paylaşımında daha da önemli bir konuma gelmesi muhtemeldir. Birlikte çalışabilirlik, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımında, şeffaflığı artırır, karar alma süreçlerini hızlandırır, kamu kaynaklarından tasarruf ve hizmetlerin kurumlar arasında daha etkin paylaşımını ve vatandaşlara daha verimli sunulmasını sağlar.

6.2.3.2.6. Rıza/Protokol Metinleri

Bilgi paylaşımının hem teknik hem de yasal zeminde sürdürülebilirliğinde rıza veya protokol metinlerinin oluşturulması önemlidir. Bu metinlerin içeriğinde veri sahibinin rızası ve bilgi paylaşımının esasları yer almaktadır. Kurumlar tarafından oluşturulan rıza/protokol metinleri, veri paylaşımının amacını belirlemenin yanı sıra, paylaşım sürecinin her aşamasında verilere ne olacağını kapsar, referans alınacak standartları ortaya koyarken paylaşım dâhil olan tüm tarafların rol ve sorumluluklarını açıklar (ICO, 2024). Kurumlar arasında bilginin paylaşımına yönelik koordinasyon, planlama ve yönetimden sorumlu kişi veya birimlerin bu tür metinlere öncülük etmesi gerekmektedir. Benzer bir öncülük örneği olarak Kanada Hükümeti tarafından hazırlanan Bilgi Paylaşım Antlaşmalarının Hazırlanmasına İlişkin Kılavuz (Guidance on Preparing Information Sharing Agreement Involving Personal Information) gösterilebilir (Government of Canada, 2024). Söz konusu kılavuz kamu kurumları arasında bilgilerin paylaşımında tarafların Kişisel Bilgileri İçeren Bilgi Paylaşım Antlaşması (Information Sharing Agreement Involving Personal Information) şablonunu ve destekleyici eklerini oluşturmalarına yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Kılavuz kapsamında oluşturulacak şablonların içerikleri kurumların ihtiyaçları doğrultusunda uyarlanabilmektedir. Ayrıca kılavuzun geçerli yasalar, yönetmelikler, politikalar ve

yönergelerle birlikte değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda kurumların veri paylaşımına yönelik koordinasyonu sağlayan birimlerinin ve hukuk danışmanlarının oluşturulacak şablonları söz konusu düzenlemelere uygunluk kapsamında değerlendirmelerinin önemine değinilmektedir. Kılavuz, risk değerlendirmesi kapsamında gizlilik protokolleri, güvenlik değerlendirmesi ve yetkilendirme hususlarının oluşturulacak rıza/protokol metinleri için önemini ve kurumların oluşturulacak şablon öncesi gizlilik ve güvenlik risklerini iyi değerlendirmeleri gerektiğini de ifade etmektedir. Kişisel bilgileri paylaşırken, tarafların bilgileri korumak için etkili idari, teknik ve fiziksel güvenlik önlemlerini sürdürmelerinin gerekliliği ve kamu kurumlarının fiziksel ve teknolojik ortamlarında uygun güvenlik önlemlerinin uygulanmasının sağlanmasına yönelik süreçlerin önemi de vurgulanmaktadır. Ayrıca gerektiğinde bilgi paylaşımı girişiminde yer alan tüm tarafların, paylaşımın ön koşulu olarak potansiyel tehditleri ve riskleri değerlendirmek için bu değerlendirme sürecini yürütmeleri veya bu tür güvenlik önlemlerinin uygulandığının ve bilgilerin korunmasını sağlamak için periyodik olarak gözden geçirildiğinin onaylanmasını talep etmeleri gerektiği de söz konusu kılavuz kapsamında yer almaktadır.

Bir diğer uygulama örneği olarak da Yeni Zelanda hükümeti tarafından yayımlanan ve Hükümet Baş Gizlilik Görevlisi Rehberliği (Government Chief Privacy Officer-GCPO Guidance) tarafından hazırlanan, Bilgi Paylaşım Anlaşması Nasıl Oluşturulur? (How to Create an Information Sharing Agreement) rehberi kamu kurumları arasında oluşturulan bilgi paylaşım sözleşmelerinde, hangi bilgilerin, hangi yasal düzenleme kapsamında, kiminle ve hangi amaçla paylaşılacağına açıklık getirmeyi ve kurumların gizlilik odaklı ve zaman açısından verimli bir şekilde bilgi paylaşım anlaşmaları geliştirmesini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır (GCPO Guidance, 2024). Rehber, kurumların oluşturacakları şablonlarda hangi hususların olması gerektiğine yönelik yol göstermektedir. Ayrıca rehber bilgi paylaşımının kamu kurumları için önemine vurgu yaparak bilgi paylaşım antlaşmalarının geliştirilmesiyle bazı uygulamalara katkı sağlandığını vurgulamaktadır. Bu uygulamalar şu şekilde açıklanabilir:

- Şeffaflık,
- Kurumların kişisel bilgileri nasıl paylaştığı konusunda kamuoyunun güvenini sağlama,
- Kurumların vatandaşlara verdikleri hizmeti iyileştiren, amaca uygun kamu hizmetleri sunmasını sağlamak,

- Kurum içinde hangi bilgilerin, kiminle ve hangi amaçla paylaşıldığı konusunda farkındalık yaratmak.

Rehber, bilgi paylaşım şablonlarının; bilgi sorununun tanımlanması ve bilgi gereksinimlerinin belirlenmesi, bilgi akışlarının haritalanması son olarak da amaç beyanlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi olmak üzere üç adımda oluşturulmasını tavsiye etmektedir. Rehberde ayrıca bilgi paylaşımı için yasal bir yetki olması gerektiği, bilgi paylaşım sözleşmesinin bilgi paylaşımı için yasal yetkiyi kendisinin sağlamayacağı, özellikle kişisel bilgilerin paylaşımına yönelik mevzuata uygunluk sağlanması gerektiği hususları üzerinde durulmaktadır.

İngiltere’de Bilgi Komiserliği Ofisi (Information Commissioner’s Office-ICO) veri paylaşım anlaşmalarına rehberlik etmektedir. Söz konusu rehber, kamu kurum ve kuruluşlarının birbirleriyle veri paylaşımı hükümlerini içeren ve veri paylaşımı anlaşmasının rolünü yerine getiren bir veri paylaşım sözleşmesinin: tarafların rolleri konusunda net olmalarına yardımcı olacağını, veri paylaşımının amacını belirleyeceğini, her aşamada verilere ne olacağını kapsayacağını ve standartları belirleyeceğini vurgulamaktadır. ICO’nun veri paylaşım anlaşmaları hakkındaki kılavuzu, kurumlara sağlam ve uyumlu anlaşmalar geliştirmek için bir çerçeve sunmaktadır. Kılavuz, veri paylaşımının yasal temeli, veri paylaşımının amacı, paylaşılan veri türleri, uygulanan güvenlik önlemleri ve dâhil olan tarafların sorumlulukları gibi temel konuları kapsamaktadır (ICO, 2024).

Rıza/protokol metinlerinin oluşturulmasında örneği verilen ve benzeri uygulamalar kapsamında hareket edilmesi, koordinasyon yönetimi/planlaması kapsamında oluşturulan bu tür düzenlemelere bağlı kalınması gerekmektedir. Kanada, Yeni Zelanda ve İngiltere örneklerinin çalışmamızda verilen kavramsal model içerisinde yer alan koordinasyon yönetimi/planlaması başlığında verilen hususlarla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Kurumların ulusal seviyede oluşturulacak strateji belgeleri doğrultusunda konu ile ilgili kendi stratejilerini oluşturmaları önemlidir. Yaptığımız araştırma sonucunda elde ettiğimiz bulgular Türkiye’de kurumların paylaşımlarında ulusal stratejiden yoksun kendi geliştirdikleri şablonları kullandıklarına işaret etmektedir. Sadece kişisel veriler bağlamında değil daha geniş kapsamlı stratejilerin hazırlanması, kurumlara bilgi paylaşımında yol gösterecek ve bu doğrultuda kurumların kendi stratejilerini daha kapsamlı oluşturulmasına da ışık tutacaktır. Bu da beraberinde kurumlar arası paylaşımların daha sağlıklı bir zemine yürütülmesini sağlayacaktır. Oluşturulacak rıza/protokol metinlerinde; risk, kazanım, kişisel veriler, paylaşım ortamları, hangi bilginin

paylaşıp hangi bilginin paylaşılamayacağı gibi hususların yer alması gerekmektedir. Rıza/protokol metinleri hem kurumların hukuksal zeminde zor durumda kalmalarının önüne geçecek hem de iyi hazırlanmış şablonlar ile daha etkin ve verimli paylaşımın gerçekleşmesi mümkün olacaktır. Kurumların, rıza/protokol metinlerini risk ve kazanım dengelerine göre oluşturmaları da önemlidir. Girilen risk ve elde edilecek kazanım durumuna göre kurumların bilgi paylaşımını gerçekleştirme olasılıkları belirlenmektedir (Wilson, 2010). Ayrıca bilgi paylaşımında tek bir kurumun değil tüm kurumların bilgi paylaşımı ihtiyaçları ve ortak çıkarlarının korunması birlikte çalışabilirliğe yönelik tüm süreçlerin mutabakata dayalı olarak yürütülmesi paylaşımında bulunan tüm tarafların adil kazanımlar sağlamasına olanak sağlayacak antlaşma ve/veya protokoller oluşturulması önemlidir. Türkiye’de Bilgi Edinme Kanunu, CİMER ve e-Devlet gibi uygulama ve düzenlemeler kapsamında vatandaşlarla kurumlar arasında da bilgi paylaşımı gerçekleşmektedir. Bu kapsamda kurumların adı geçen uygulamalarda ve vatandaşlarla bilgi paylaşımlarında iç işleyişlerindeki politikaların yanı sıra kanunların da bağlayıcı rollerinin olduğunu söylemek doğru olur. Bu doğrultuda kurumların karşılıklı çıkarlarını gözetecek bir antlaşma kazanımların eşitliği güven ortamının sağlanmasını da beraberinde getirecektir.

6.3. TARTIŞMA

Bu çalışmada Türkiye’de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını düzenleyecek, kurumlar arasında daha etkin ve hızlı bilgi paylaşımının gerçekleşmesine yönelik gereksinimleri ortaya koyan kavramsal bir model önerisinde bulunulmuştur. Söz konusu modeli geliştirmek amacıyla Bakanlıklar ve bağlı kurumları düzeyinde ve koordinasyona yönelik olarak Cumhurbaşkanlığına bağlı kurumlarda nitel boyutta analizler gerçekleştirilmiştir. Konuya yönelik literatür, ulusal ve uluslararası uygulama örnekleri ile ilgili mevzuat incelenmiştir.

Çalışmamız kapsamında gerçekleştirilen araştırmada problem olarak Türkiye’de doğrudan kamu kurumlarının bilgi paylaşımına yön verecek ulusal bir bilgi paylaşım stratejisinin bulunmamasına odaklanılmıştır. Bununla beraber ulusal stratejinin ve bu stratejiye dayandırılarak uygulamaya geçirilmesi gereken yasal ve kurumsal düzenlemelerin eksikliğini bilgi paylaşımına yönelik hayata geçirilecek tüm düzenlemeleri etkileyeceğini söylemek mümkündür. Söz konusu hususların kurumlar arası bilgi paylaşımına giden yolda, bilgi paylaşımının gerçekleşmesi ve sürdürülebilirliğini sağlayacak operasyonel seviyedeki diğer aşamaların (teknik alt yapı,

bilgi güvenliği, sınıflandırma, birlikte çalışabilirlik gibi) istenen seviyeye gelmesinin önünde engel olduğu, ulusal bilgi paylaşım stratejisi ve bu ekseninde gerçekleştirilecek düzenlemeler hayata geçirilmediği sürece kamu kurumları arasında istenilen düzeyde bir bilgi paylaşımının gerçekleşemeyeceği (Fan vd., 2014; Kipchirchir, 2014; OVIC, t.y.; Kavak, 2023; OECD, 2023), noktasından hareketle araştırmamızda bu sorunların çözümü üzerine odaklanılmıştır.

Geliştirdiğimiz kavramsal model içinde ulusal strateji seviyesi, yasal ve kurumsal seviye ve operasyonel seviye temel bileşenler olarak yerini almıştır. İlk seviyede ulusal bir bilgi paylaşım stratejisi oluşturmaya etki eden mevcut ulusal ve uluslararası stratejiler, uygulamalar ve kurumlar arasında bilginin paylaşımına yönelik koordinasyon, planlama ve yönetim ihtiyacı konularına yer verilmiştir.

Yaptığımız yasal çerçeve analizi ve kurum analizleri kapsamında elde ettiğimiz bulgulara göre kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına etki eden en önemli hususlardan biri de kamu kurumlarını kapsayıcı yasal düzenlemelerin eksikliğidir. Gerçekleştirilen kurum analizlerinde kurumlarca politika ve teknik boyutun önemi vurgulanmıştır. Yasal düzenleme vurgusu farklı modellerde de yer almaktadır (Landsbergen ve Wolken 2001; Estevez vd, 2010; OECD, 2019). Geliştirdiğimiz kavramsal modelde de yasal ve kurumsal seviye altında yasal düzenlemelerin önemi belirtilmektedir. Kavramsal modelin ikinci seviyesi olan yasal ve kurumsal seviye altında bilgi paylaşımına yön verecek genel yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesinin önemine değinilmiş, kurumların kendi iç düzenlemelerini de söz konusu kapsayıcı yasal düzenlemelerin ışığında oluşturması gerektiği belirtilmiştir. Kurumlar kendi iç düzenlemelerini kendi işleyişleri doğrultusunda hazırlayacaklarından yola çıkarak bu düzenlemelerin detayları verilmemiş, sadece yasal düzenlemelere bağlı kalınması hususu vurgulanmıştır. Gelişmiş ülkelerin büyük bir kısmı oluşturduğu model, çerçeve yasal ve diğer düzenlemeler ile bilgi paylaşımına yönelik yol katetmiştir. Ancak özellikle gelişmekte olan ülkelerde konuya yönelik adımlar atılmakla beraber henüz istenilen seviyelere gelinemediği görülmektedir. Türkiye’de de kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik adımlar atılmakta ancak istenilen seviyeye ulaşıldığını söylemek hala mümkün görünmemektedir (OECD, 2023).

Kurumlar arası bilgi paylaşımında operasyonel seviye altında yer alan teknik ve organizasyon ile ilgili hususlar ve bilgi paylaşımının sürdürülebilirliği alt başlıklarında, oluşturulacak ulusal seviyede bilgi paylaşım stratejisi ve bu strateji doğrultusunda oluşturulan yasal ve kurumsal düzenlemeler kapsamında çerçevesi çizilmiş

sınıflandırma, insan kaynaklarının yönetimi, risk kontrolü, paylaşımın denetlenmesi, birlikte çalışabilirlik gibi bilgi paylaşımının gerçekleşmesi ve sürdürülebilirliğine yönelik başlıklar yer almaktadır. Söz konusu başlıklar kapsamında kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik olarak farklı ülkelerde farklı konuları ele alan birlikte çalışabilirlik çerçeveleri, model, şema ve standartlar bulunmaktadır.

Modelimizin ilk seviyesi olan ulusal strateji seviyesi ele aldığımız çalışmalar içerisinde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme - UNDP) tarafından 2024 yılında yayımlanan Veri Yönetişim Çerçevesi, Türkiye için Tavsiye Raporu"nda (Data Governance Framework, Recommendation Report For Türkiye) veri yönetimi politikaları ve mevzuatları için önerilen bileşenlerin gösterimine yönelik verilen şeklin ilk seviyesinin ulusal bir strateji gerekliliği bağlamında yapılandırıldığı görülmektedir. Bu açıdan UNDP'nin Veri yönetimi politikaları ve mevzuatları için önerilen bileşenlerin gösterimine yönelik şekli ile geliştirdiğimiz kavramsal model benzerlik göstermektedir. İncelenen diğer çalışmalarda modelimizde yer alan kamu kurumları arasında gerçekleşecek bilgi paylaşımının ulusal strateji ve bu stratejiye etki eden alt bileşenler (ulusal kurumlar arası bilgi paylaşım stratejisi, etkileyen uluslararası düzenlemeler, etkileyen stratejiler, ulusal kurumlar arası bilgi paylaşım stratejisi, etkileyen uygulamalar, koordinasyon yönetimi planlaması) çerçevesinde oluşturmadığı görülmektedir. Kavramsal modelimiz, kapsamlı bir ulusal seviyede strateji altında oluşturulacak düzenleme ve uygulamalar ile temeli iyi oturmuş, etkin bir bilgi paylaşımının gerçekleşmesinin mümkün olabileceğini vurgulamaktadır.

Dawes'in (1996), Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modelinde bireysel deneyimlerin paylaşılmasının, kurumlar arası bilgi paylaşımının fayda ve risklerini tanımlamak için gerekli olduğu ve faydaları teşvik etmek ve riskleri azaltmak için bir politika ve yönetim çerçevesinin mevcut olması gerektiği ifade edilmektedir. Model kapsamında paylaşımın yapılıp yapılmayacağı ve nasıl yapılacağı konusunda kurumdan kuruma bireysel kararların nasıl alındığı tartışarak bilgi paylaşımını anlamak için bir temel ortaya konmaktadır. Modelde yer alan risk, kazanım, paylaşım tecrübesi başlıkları geliştirdiğimiz kavramsal model ile benzerlik göstermekle beraber geliştirdiğimiz modelde bütün bu aşamaların ulusal bir strateji doğrultusunda oluşturulacak bir mevzuat ve buna bağlı kurumsal düzenlemeler çerçevesinde yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca modelimiz kapsamında paylaşımın teknik ve organizasyonel boyutta gerçekleşmesine ve bu paylaşımın sürdürülebilirliğine yönelik hususlar çok daha ayrıntılı biçimde yer almaktadır. Landsbergen ve Wolken'in (2001), Kurumlar Arası Bilgi

Paylaşımının Genişletilmiş Teorik Modeli'nin (Expanded Theoretical Model of Interagency Information Sharing) ilk aşamasında, Dawes'in (1996), Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modelini (Theoretical Model of Interagency Information Sharing) temel almaktadır. Modelin diğer aşamalarında İşleyen bir birlikte çalışabilirlik mimarisinin uygulanması doğrultusunda bilgi paylaşımını destekleyecek altyapının oluşturulmasına yönelik hususlar kapsamında; teknik, birlikte çalışabilirlik ilkesi mimarisi, kurumsal başlıklar ve bu başlıklar altında da yazılım ve donanım uyumluluğu desteği, İlgili ve faydalı bilgilere erişimi artıracak üst veri altyapısı ile kurumların potansiyel sorunları ortaya çıkarabilecekleri, risk ve sorumlulukların nasıl dağıtılacağını seçebilecekleri bir sözleşme formu geliştirilmesine vurgu yapmaktadır. Ayrıca model kapsamında birlikte çalışabilirlik, paylaşımaya yönelik yasal, yönetsel ve politika yaklaşımlarının sentezlenmesi konuları yer almaktadır. Landsbergen ve Wolken'in (2001), modelinde yer alan birlikte çalışabilirlik mimarisi, bunu sağlayacak teknik alt yapı, yazılım ve donanım desteği, risk, paylaşımın bir antlaşma kapsamında yapılması ve diğer hususlar geliştirdiğimiz kavramsal modelde de teknik ve organizasyon ile ilgili hususlar, bilgi paylaşımının sürdürülebilirliği ve rıza/protokol metinleri, alt bileşenleri altında verilmiştir. Dahası geliştirdiğimiz model, ulusal strateji seviyesinde oluşturulacak bir ulusal bilgi stratejisi altında gerçekleştirilecek düzenlemeler doğrultusunda modeldeki bileşenlerin oluşturulması gerektiğini vurgulamakta ve bilgi paylaşımına yönelik finans kaynaklarının yönetimi, paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulması, insan kaynaklarının yönetimi, koordinasyon, paylaşımın denetlenmesi gibi daha farklı ve kapsamlı başlıklar içermektedir. Çalışmamızda oluşturulan kavramsal model sadece kamu sektöründe bilgi paylaşımı konusuna odaklanmaktadır.

Risk değerlendirmeleri, kazanımlar, güven konularına da farklı çalışmalarda vurgu yapılmıştır (Wilson, 2010; GCPO Guidance, 2024; Government of Canada, 2024) Söz konusu hususlar kavramsal modelimizde detaylı olarak yer almaktadır. Modelimizde verilen finans kaynaklarının yönetimi ve koordinasyon başlıkları, Dawes'in (1996), Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Teorik Modelinde, Landsbergen ve Wolken'in (2001), Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımının Genişletilmiş Teorik Modelinde, Arjantin'de başarılı veri yönetimi için tüm organizasyonel, politik ve teknik yönlerin değerini vurgulamayı amaçlayan Kamu Sektöründe Veri Yönetimi Modelinde, kamu sektöründe daha iyi veri yönetimi uygulamalarını teşvik etme amacı ile oluşturulan, Yeni Zelanda Veri Yönetimi Çerçevesinde (OECD, 2019) ve kamu sektöründe farklı alt başlıklarda bütünlük standartlarını, uygulamalarını değerlendirmek, geliştirmek ve olgunluk düzeyini ölçmeyi amaçlayan OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modelinde (OECD, 2020) yer almamakla beraber, Bilgi Paylaşımı

Kavramsal Modelinde de bu başlıklara yer verildiği görülmektedir (Estevez vd, 2010). Kavramsal model önerimizde yer alan şeffaflık ve hesap verebilirlik başlığının sadece OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modelinde (hesap verebilirlik olarak) bulunduğu söz konusu diğer beş modelde de olmadığı görülmektedir. Bununla beraber Singapur'da geliştirilen ve güvenilir veri paylaşımını mümkün kılan bir Veri Örgüsü Paradigması (Paradigm to Enable Trusted Data Sharing) olarak nitelendirilen güvenilir veri paylaşımının amaç ve ilkelerini gösteren Güvenilir Veri Paylaşım Çerçevesi içerisinde de şeffaflık ve hesap verebilirlik başlıklarının bulunması modelimizle benzerlik göstermektedir (Singapore's Government Technology Agency, t.y.). Önerdiğimiz kavramsal modelde yer alan insan kaynakları yönetimi başlığına yönelik olarak farklı çalışmalarda personel faktörünün önemi belirtilmiştir (Özdemirci ve Aydın, 2007; Jing ve Pengzhu, 2009; Carter ve Carter, 2009; Carter vd., 2017). Bu kapsamda kavramsal model önerimizde operasyonel seviye altında insan kaynakları yönetimi başlığına yer verilmektedir. İnsan kaynakları yönetimi başlığının da yukarıda verilen beş çalışmada da bulunmadığı görülmektedir. Kavramsal modelimizde yer alan bir diğer alt başlık olan bilginin üretimi ve sağlanması alt başlığı ise sadece Estevez vd. (2010), da verilmiştir. Paylaşımın denetlenmesi alt başlığı ise sadece OECD Kamu Bütünlüğü Olgunluk Modelinde (gözetim başlığı altında) bulunmaktadır. Bilgi Paylaşımı Kavramsal Modeli kapsam genişliği bakımında modelimiz ile benzerlikler gösterse de çalışmamızda verilen kavramsal model bütüncüllüğü ve daha geniş kapsamıyla öne çıkmaktadır ve sadece Türkiye özelindeki uygulamalara yöneliktir.

Yang ve Maxwell (2011), çalışmalarında, mevzuat ve politikaların kurumlar arası bilgi paylaşımına dolaylı veya doğrudan etkilerini gösteren ve kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımını etkileyen; organizasyonel ve yönetsel, teknolojik ve siyasi ve politik olmak üzere üç perspektif olduğunu ayrıca kamu kurum ve kuruluşlarında bilgi paylaşımının üç düzeyde gerçekleştiğini (kurum içi, kurumdaki bireyler veya birimler arası, kurumlar arası) ve bunların birbirleriyle etkileşim içinde olduğunu ifade etmektedir. Söz konusu hususlara çalışmamız kapsamında geliştirilen kavramsal modelde yer alan kuruma özgü düzenlemeler, teknik ve organizasyon ile ilgili hususlar, paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulması alt bileşenleri ile yasal ve kurumsal seviye altında yer verilmiştir.

Sınıflandırma bilgi kaynaklarının paylaşımına yön vermektedir. Bu kapsamda modelimizde sınıflandırma başlığı yer almaktadır. Deloitte (2013), kamu sektörü bilgisinin sınıflandırılmasına yönelik olarak; sahiplerine, türlerine, mevcudiyet/elde edilebilirlik durumuna ve dağıtım kanallarına göre kamu sektörü bilgisinin sınıflandırılmasına yönelik bir çalışma ortaya koymaktadır. Geliştirdiğimiz modelde Deloitte (2013)'ün çalışmasında yer

verilen bu hususlarla beraber sınıflandırmaya yönelik gizlilik dereceleri NATO gizlilik sınıflandırmaları, standart dosya planları gibi ayrıntılar da yer almaktadır.

Dünya genelinde birçok farklı ülkede geliştirilmiş birlikte çalışabilirlik çerçeveleri bulunmaktadır (OECDLibrary, 2019; Government of United Kingdom, 2005, aktaran Estevez vd, 2010; Government of Australia, 2005b, aktaran Estevez vd, 2010). Çalışmamız kapsamında önerilen kavramsal model kapsamında da organizasyonel seviye altında birlikte çalışabilirlik başlığı bulunmaktadır. Araştırmamız kapsamında incelediğimiz Dawes'in (1996), Landsbergen ve Wolken'in (2001) ve Estevez vd,'nin (2010) geliştirdiği modellerde birlikte çalışabilirlik konusunun yer almadığı görülmektedir. Geliştirdiğimiz kavramsal modelde operasyonel seviye altında yer alan bilgi paylaşımının sürdürülebilirliği alt bileşeninde, birlikte çalışabilirlik konusu detaylı olarak verilmektedir. Rıza/protokol metinlerinin ve veri paylaşım antlaşmalarının önemi, içeriğinin nasıl olması gerektiği ve paylaşım öncesi oluşturulacak şablona yönelik Kanada, İngiltere, Yeni Zelanda gibi konuya öncülük eden ülkelerde hazırlanmış rehberler bulunmaktadır (ICO, 2024; GCPO Guidance, 2024; Government of Canada, 2024), Geliştirdiğimiz kavramsal model içerisinde rıza/protokol metinleri ve veri paylaşım antlaşmalarına yönelik operasyonel seviye altında detaylı bilgiler sunulmaktadır. Çalışmamız kapsamında önerilen kavramsal model kurumlar arası bilgi paylaşımı sürecine yönelik hususları bütüncül bir bakış açısıyla sunmaya odaklanmaktadır. Bununla beraber Arjantin'de başarılı veri yönetişimi için tüm organizasyonel, politik ve teknik yönlerin değerini vurgulamayı amaçlayan kamu sektöründe veri yönetişimi modeli ve Yeni Zelanda'da kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ile ilgili uygulamaların yer aldığı kamu sektöründe veri yönetim modeli içerisinde kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik hususlar da yer almaktadır (OECD, 2019). Ancak bizim geliştirdiğimiz model doğrudan Türkiye'de kamu sektörü bilgisinin paylaşımına odaklanmaktadır. Türkiye için kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik bütüncül bir yaklaşım sunması ile söz konusu modellerden ayrılmaktadır. Ayrıca Türkiye'de geliştirilmiş, doğrudan kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına odaklanmış başka bir model çalışmasına rastlanmamaktadır. Bu bağlamda, araştırmamızın kamu sektöründe bilgi paylaşımı alanında literatüre özgün bir katkı sağlayacağı ve konuya yönelik yeni çalışma ve modelleri beraberinde getirebileceği düşünülebilir.

Kavramsal modelimizde operasyonel seviye altında yer alan teknik ve organizasyon ile ilgili hususlar alt bileşeninde yer alan paylaşılacak bilgi paketinin oluşturulması başlığı, paylaşılacak bilginin hazırlanıp paylaşım aşamasına getirilmesine kadar olan süreçte ki; görev ve yetkilerden sınıflandırmaya, yasal düzenlemelere uygunluktan, paylaşımaya yönelik

risk, güven, kazanımlar ve paylaşımın esaslarını belirleyen rıza/protokol metinlerinin hazırlanmasına kadar pek çok hususu içermesi ile birçok model ve çalışmada verilmediği kadar kapsamlı bir başlık olarak modelimizde yer almaktadır.

Kurum analizlerinde yer alan kurumların hiçbirinin diğer kamu kurumları ile gerçekleştirdikleri bilgi paylaşımlarını mevcut bir model ya da kapsamlı bir politika belgesi kapsamında yapmadığı anlaşılmıştır. Bunun en önemli sebepleri ulusal bir bilgi paylaşım stratejisi olmaması ve yasal düzenleme eksikliğidir. Kurumların bilgi paylaşımının gerçekleşmesine ve sürdürülebilirliğine yönelik paylaşımın denetlenmesi, şeffaflık ve hesap verebilirlik ve koordinasyon boyutlarında da eksiklikler bulunmaktadır. Bu durum beraberinde kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının istenilen seviyede gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede bilgi paylaşımına yönelik bir strateji oluşturulması, bu strateji doğrultusunda yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve bilgi paylaşımının teknik ve organizasyonel boyutu ile sürdürülebilirliği kapsamında şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamaya, teknik alt yapıyı geliştirmeye ve koordinasyonun sağlanmasına yönelik rehber, standart, uygulama ve düzenlemelerin oluşturulması gerekmektedir. Kurumlar genelinde kendi aralarında bilgi paylaşımı yapmakta ancak yukarı da sıralanan eksiklikler nedeniyle bu paylaşım sınırlı kalmaktadır. Geliştirilen kavramsal model çerçevesinde bu paylaşımın etkinliği ve sürekliliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu araştırmanın en büyük katkısı kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik kavramsal bir modelin oluşturulmasıdır. Türkiye’de benzer bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Literatürde ise birlikte çalışabilirlik çerçeveleri, kamu bilgisinin sınıflandırmasına yönelik şemalar, kamu kurumlarında bilgi paylaşımının gerçekleştiği seviyeler gibi konularda yapılan çalışmalar bulunmakla beraber genel anlamda kamu kurumları arasında doğrudan bilgi paylaşımına yönelik bütün aşamaları gösteren bütüncül model çalışmaları kısıtlıdır. Araştırmamızın kamu kurumlarında ve konuya yönelik çalışmalar yapan araştırmacılar arasında bir yol gösterici olması temenni edilmektedir. Kavramsal modelin kamu kurumları arasında uygulanmasının yalnız bilgi paylaşımının gelişmesine değil, beraberinde getireceği zaman, hız ve mali kazanç ile kamu geneline fayda sağlayacağı beklenmektedir. Ayrıca geliştirdiğimiz model bileşenlerinin, çalışmamız kapsamında daha önce bahsedilen T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi bağlamında yürütülen ve kamuda güvenilir veri paylaşımını hedefleyen ve bu kapsamda gerekli standardizasyon, teknik alt yapı ve paylaşım platformu gibi hususları sağlamak için çalışmaları içeren Kamu Veri Alanı projesi kapsamında gerçekleşecek bilgi paylaşımlarında kurumlar için dikkat çekici olabileceği de değerlendirilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmamız kapsamında kamu sektöründe kurumlar arasında bilgi paylaşımı konusunda kavramsal arka plan, uygulama örneklerinin ve yasal çerçevenin incelenmesi ve kurum analizlerinden hareketle ulaşılan sonuç ve önerilere yer verilmektedir.

Bilginin paylaşımına yönelik uygulamalar bilginin her geçen gün yoğun olarak toplandığı ve elde edildiği kurumsal yapılarda önemli bir yere sahiptir. Çeşitli ortamlarda, farklı formatlarda ya da şartlar altında bilgi ve bilgi paylaşımı bilimsel ilerlemenin önemli unsurlarından biri olmuştur. Yasal düzenlemeler kapsamında bilgileri paylaşmak ve yeniden kullanmak, bilgilerin eksiksiz, doğru, güncel, ilgili ve anlaşılır olmasını sağlamak, gizliliğe, politikaya ve yasal gerekliliklere riayet ederek bilgiye erişimi desteklemek kamu kaynaklarının etkin kullanımını teşvik eder. Gelişen teknoloji ve hızlı bilgi üretimi ile kamu hizmetlerinden beklenen kalitenin ve çıktılarının geliştirilmesine yönelik beklentilerin artması da bilgi paylaşımına yönelik uygulamaların çoğalmasında etken olmaktadır. Kamu sektörü bilgisinin kullanımı ile üretilen değer ülkelerin bu hususta girişimlerde bulunmalarını gerektirmiştir.

Kurumlar arası bilgi paylaşımı; politika yapıcılar, kamu kurumları ve vatandaşlar için teknik, organizasyonel ve politik faydalar sağlamaktadır. Bu doğrultuda kamu kurumları, başlarda bilgiyi korumaya odaklanmakta iken günümüzde açıklık, kapsayıcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik ile kurumlar arası iş birliği ekseninde bilgi paylaşımını gerektiren bir yaklaşıma doğru yönelmiştir. Bununla birlikte kamu sektöründe bilgi paylaşımı; kurumların tek başına hareket etmek yerine bütüncül bir yaklaşımla çalışmaları, aynı verilerin farklı kurumlar tarafından tekrarlanmasının önlenmesi, kurumsal verimlilik, zaman ve insan kaynağı bakımından tasarruf ve etkililiğin sağlanması, bilginin maliyetini düşürerek ekonomik kazanç elde etme, hız ve performans açılarından büyük öneme sahiptir. Kamu kurumları arasında bilginin paylaşılması sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılmasına ve kamu kurumları arasında koordinasyonu teşkil ederek kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine imkân tanımaktadır.

Bilgi paylaşımı sadece paylaşımdan doğan ekonomik kazanç ya da hız ve etkinlik bağlamında değil aynı zamanda istihbarat ve güvenlik açısından da önemli bir unsurdur. Bilginin doğru şekilde kullanılmaması ve paylaşılmaması bilgiden elde edilebilecek faydaları ve oluşacak güven ortamını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Buradan

hareketle kurumlar arası bilgi paylaşımı kamu güvenliği bakımından da önemli bir işleve sahiptir.

Kamu sektörü bilgisinin paylaşımı sosyal, ekonomik ve politik olarak kurumların faaliyetlerini etkilemektedir. Kamu kurumlarının faaliyetlerinin incelenbilmesi ve bilginin etkili ve verimli kullanılması adına kamu sektöründe ve bilginin var olduğu hemen her yerde bilginin sınıflandırılması hususu da önemlidir. Bilginin sınıflandırılmasında gizlilik ve güvenlik endişeleri (kişinin, kurumun ya da ülkenin güvenliği) göz önünde bulundurulmaktadır. Ayrıca bilginin sınıflandırılması; ekonomik değeri, eskiliği, yeniliği, miktarı, sahibi, türü, mevcudiyet/elde edilebilirlik durumu ve dağıtım kanalları gibi kriterlere göre de yapılmaktadır.

Bilgi paylaşımına yönelik oluşturulacak düzenlemelerin (politika, uygulama, mevzuat, model gibi) bilgi paylaşımını arttıracacağı, böylece kurumlar arasında karşılıklı güvenin yeniden inşa edilebileceği, kurumlar arasındaki farklılıkların tolere edilebileceği, kurumlar arasındaki yanlış anlamaların minimum seviyeye indirilebileceği, çatışmaların çözülebileceği ve böylece etkili bilgi paylaşımı ortamı sağlanabileceği görülmektedir. Kamu kurumları arasında gerçekleştirilecek bilgi paylaşımlarının kurumlarca önceden hazırlanacak rıza/protokol metinleri çerçevesinde gerçekleşmesi bilgi paylaşımının hem teknik hem de yasal zeminde sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Kurumlar arasında oluşturulacak rıza/protokol metinlerinde; riskler, kazanımlar, kişisel verilerle ilgili uygulamalar, paylaşım ortamları, hangi bilginin ne şekilde paylaşılacağı gibi hususların yer alması gerekmektedir. Rıza/protokol metinleri kurumların yasal zeminde zor durumda kalmalarının önüne geçme niteliği taşıyan belgelerdir. Belirli bir çerçeve ile hazırlanmış şablonlar ile daha etkin ve verimli paylaşımın gerçekleşmesi de mümkün olacaktır. Kurumların, rıza/protokol metinlerini oluştururken risk ve kazanım dengelerini göz önüne almaları gerekmektedir. Literatürde kurumların bilgi paylaşımında bulunma durumları risk ve elde edilecek kazanım durumuna göre şekillenmektedir. Kurumlarda yapılan analizler sonucunda kurumların karşılaştıkları duruma göre hazırladıkları protokollerle bilgi paylaşımında bulunurken, genel bir strateji nezdinde hareket etmedikleri anlaşılmıştır. Bu durum Türkiye’de kamu kurumlarının genelinde bilgi paylaşımına yönelik olarak ayrıntıları doğrudan içeren yazılı politika ve uygulama eksiklikleri bulunduğuna yönelik hipotezimizi (H3) doğrular niteliktedir.

Kurumlar arasında bilgi paylaşımı çeşitli zorluklarla karşılaşılmaktadır. Bu zorluklar kamu kurumları arasında bilgi paylaşımındaki ilerlemelerin başlangıç seviyesinde bulunması

ile politikaların detaylı yol göstericilik tesis etmede yeterli olmaması, farklı yapıdaki kurumlar arası bilgi paylaşımı ve ülke genelinde ortak bir yapının bulunmamasından kaynaklanan farklı politikaların uygulanması, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına dair yeterli düzeyde bir yasal düzenlemenin olmaması, iyi oturmamış güvenlik önlemleri, hukuki belirsizlikler, bilgi paylaşımından doğabilecek riskten kaçış, gizlilik ile ilgili mevzuattaki kısıtlamalar, üst yönetim kademesi tarafından bilgi paylaşımının değerinin tam anlaşılabilmesi, yetersiz yönetim ve hesap verebilirlik tedbirleri, birlikte çalışabilirlik ve uyumluluk sorunları olarak gösterilmektedir. Bu sorunların çözümünde konuya yönelik olarak geliştirilecek rehber, strateji ve modeller, kurumlara gerçekleştirilecekleri proje ve çalışmalarda rehberlik etmektedir. Böylece veri stratejilerinin belirlenmesi, veri politikalarının ve kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik mevzuatın oluşturulması, kurumların bu şekilde bilgi paylaşımına yönelik kurum içi gereklilikleri karşılayabilmesi vasıtalarıyla kamu kurumlarının daha etkin, daha hızlı ve daha verimli kararlar alması sağlanabilecektir.

Bilgi; zamanında kararlar, kalite, etkinlik, verimlilik, geliştirilmiş bütünlük ve iş birliği için temel olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle bilgi paylaşım kültürünün beslenmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu da bilgi paylaşımına yönelik geliştirilen kapsamlı model önerileri ile gerçekleşecektir. Literatürde kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik olarak geliştirilmiş farklı modeller bulunmaktadır. Bu modeller paylaşımına yönelik güven, risk değerlendirmesi, teknik altyapı, paylaşım deneyimi, mevzuat ve politikalar gibi hususlara odaklanmaktadır. Kamu kurumlarında oluşturulan bu tip modeller gelecekteki çalışmalar için kurumlara yol gösterecek ve böylece kurumların daha etkin kararlar almasını sağlayacaktır.

Devletlerin kalkınmasında önemli rol oynayan bilgi paylaşımına yönelik bilgi güvenliği, altyapı, teknoloji ve iletişimi sağlayan uygulamaların desteklenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Kamu kurumları arasında bilginin paylaşılması; bilginin maliyetini düşürerek ekonomik kazanç elde etmeye, bilgiye hızlı erişime, vatandaşlara daha kaliteli hizmet sunmaya ve devlet kurumları arasında koordinasyonu sağlayarak kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik olarak yaşanan gelişmelerden ve Türkiye'deki uygulamalara yönelik incelemelerden hareketle çalışmamızda araştırma problemi olarak Türkiye'de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının istenilen seviyede olmadığı, söz konusu paylaşımın kamu genelini kapsayan strateji, standart ve düzenlemelerle

yapılmadığı, paylaşımın ülke ekonomisi ve ilerlemesi için gereken hız ve etkinliğe ulaşması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik eksikliklerin bulunması konusu ele alınmıştır. Problemin çözümüne yönelik oluşturulan araştırma sorularında; kamu sektörü bilgisinin paylaşımında yararlanılan politika belgeleri ve mevzuatın uyumluluğu, Türkiye’de kamu bilgisinin paylaşımına yönelik uygulamaların diğer ülkelerdeki uygulamalarla benzerlikleri ve farklılıkları, kurumların bilgi paylaşımında karşılaştıkları sorunlar ve kamu kurumlarının birbirleri arasındaki bilgi paylaşımında teknolojik, organizasyonel ve yönetsel, siyasi ve politik açılardan iyileştirmeye ihtiyaç duydukları konular irdelenmiştir.

Geliştirilen araştırma sorularının yanıtlanması için çok boyutlu bir metodoloji geliştirilmiştir. Bu bağlamda öncelikle kamu sektöründe bilgi paylaşımı ile ilgili literatür, ulusal ve uluslararası uygulama örnekleri ile geliştirilen farklı modeller araştırılmış, ulusal ve uluslararası mevzuat ile politika belgeleri incelenmiştir. Ardından söz konusu araştırma ve incelemeler çerçevesinde kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımı sürecini gözlemek amacı ile çalışmamız kapsamında 10’u Bakanlık ikisi T.C. Cumhurbaşkanlığı’na bağlı üst kurum olmak üzere 12 kurum incelenmiştir. Söz konusu kurumlar kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımına ait süreçler ile ilgili veri katkısında bulunabilecek büyük bir kısmı Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberinde yer alan ve koordinasyon sürecinde katkı yapabileceği değerlendirilen kurumlardır. Kurum analizlerinin ilk boyutundan sonra bir doğrulama ihtiyacı doğmuş ve üst kurumlara yönelik farklı bir görüşme hazırlanarak ikinci boyuttaki görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Son olarak da ilk boyuttaki araştırma ve incelemeler ile ikinci boyuttaki kurum analizlerinden hareketle Türkiye’deki kamu sektörü kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik kavramsal bir model önerisinde bulunulmuştur.

Literatürün gözden geçirilmesi, çoğu ülkede kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımı ile ilgili araştırmaların sınırlı sayıda olduğunu göstermektedir. Türkiye’de de literatüre paralel olarak kamu sektörüne ait bilgiler yeterince paylaşılmamakta, yeni paylaşım ortamları ve paylaşımı geliştirecek uygulamaların ortaya konması ihtiyacı bulunmaktadır. Politika unsurlarının ve mevzuatın geliştirilmesi, hazırlanacak bu unsurların düzenli bir şekilde güncellenmesi gerekmektedir. Bu tür çalışmalar artmadan kamu kurumları arasında etkili bir bilgi paylaşımının gerçekleştirilmesinin mümkün olamayacağını söylemek doğru olur.

Araştırmamızda kamu bilgisinin paylaşımında yararlanılan yasal çerçevede eksiklikler bulunduğuna yönelik araştırma soruları kapsamında gerçekleştirilen literatür

değerlendirmeleri ve yasal çerçeve analizlerinde, yasal düzenleme eksikliğinin kurumlar arası bilgi paylaşımının önündeki en büyük engellerden biri olduğu saptanmıştır. Türkiye’de bilgi ve belge faaliyetlerinin kurumlarda düzenli bir şekilde devam ettirilebilmesi için yaptırım yetkisi olan politika unsurları geliştirilmesi ve hazırlanacak bu unsurların belli aralıklarla güncellenmesi gerektiği vurgulanmakta, mevcut yasal çerçevenin güncel olmadığı, yenilenmesi gerektiği de görülmektedir. Yapılan kurum analizlerinde ise kurumlar yasal düzenleme eksikliklerinin kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik eksiklikler içinde ilk sırada yer aldığını ifade etmektedir. Bulgular, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı ile ilgili yasal çerçevede eksiklikler olduğunu göstermiştir. Bu kapsamda da *“Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımını düzenleyen yasal çerçeve, kapsayıcılık, birlikte çalışabilirlik ve standardizasyon eksiklikleri bilgi paylaşımını olumsuz yönde etkilemektedir.”* hipotezi (H1) doğrulanmıştır.

Kamu kurumlarının birbirleri arasında gerçekleştirdiği bilgi paylaşımında teknolojik, organizasyonel, yönetsel, siyasi ve politik uygulamalarda iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğuna yönelik araştırma soruları kapsamında (S3, S4) gerçekleştirilen literatür değerlendirmeleri, uygulama örneklerinin incelenmesi, yasal çerçeve analizi ve kurum analizleri neticesinde Türkiye’de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının gerçekleşmesine yönelik teknolojik açıdan minimum gereklilikleri içeren ortak standartlar bulunmadığı, organizasyonel olarak kurumlarda birçok hususta (üst yönetim desteği, bilginin kötüye kullanımına yönelik endişeler, güven gibi) eksiklikler olduğu, siyasi ve politik uygulamaların hayata geçirilemediği, bilgi paylaşımına yön verecek kamu genelini kapsayan bir mevzuat bulunmadığı saptanmıştır. Ayrıca OECD ve UNDP’nin Türkiye konulu raporlarında da (OECD, 2023; UNDP, 2024) bu eksiklikler vurgulanmaktadır. Analiz sonuçları Türkiye’de kamu kurumlarının birbirleri arasındaki bilgi paylaşımında teknolojik, organizasyonel, yönetsel, siyasi ve politik uygulamalarda bürokratik uygulamalara, iş birliğine, teknik altyapıya, finans ve insan kaynaklarına yönelik iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğuna yönelik (H2) hipotezin doğrulandığını göstermektedir.

Türkiye’de çoğu kamu kurumunda bilgi paylaşımına yönelik detayları doğrudan barındıran yazılı politika ve uygulamalar bulunmadığına yönelik araştırma sorusu kapsamında (S2) gerçekleştirilen literatür değerlendirmeleri, uygulama örneklerinin incelenmesi, yasal çerçeve analizi ve kurum analizleri, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımında yol gösterici politika ve uygulamaların önemini vurgulamakta ve konuya yönelik Türkiye’de ki eksiklikler ulusal mevzuatın incelenmesi sonucunda da ortaya

çıkmaktadır. İncelenen uluslararası uygulama örnekleri ile yapılan karşılaştırmalar da bu durumu teyit etmektedir. Yapılan kurum analizlerinde de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik bir rehber oluşturulması, genel mevzuat ve düzenleme ihtiyacı vurgulanmaktadır. Bu kapsamda “*Türkiye’de kamu kurumlarının çoğunda bilgi paylaşımına yönelik olarak ayrıntıları doğrudan içeren yazılı politika ve uygulama eksiklikleri bulunmaktadır*” hipotezi (H3) doğrulanmıştır.

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının koordinasyonunu sağlayacak bir kurumsal otorite, paylaşımına yönelik teknik altyapının geliştirilmesi ve yasal düzenlemeler ile kurumlara rehberlik edecek modellere ihtiyaç duyulduğuna yönelik araştırma soruları kapsamında (S1, S2, S4), gerçekleştirilen kurum analizlerinde kurumlar, bilgi paylaşımını koordine edecek, yaptırım gücü olan bir yapı ihtiyacını vurgulamaktadırlar. Kamu kurumları arasında gerçekleşecek bilgi paylaşımına yönelik ortak teknik bir alt yapı ihtiyacı kurum analizlerinde belirtilmektedir. Türkiye’de kurumlara rehberlik edecek bir model olmadığı da literatür değerlendirmesi ve kurum analizleri sonucunda saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar Türkiye’de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını koordine edecek bir kurumsal otoriteye, konuya yönelik teknik altyapının geliştirilmesine ve yasal düzenlemeler ile kurumlara rehberlik edecek modellere ihtiyaç duyulduğuna yönelik (H4) hipotezin doğrulandığını göstermektedir.

Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının birden çok ayağı olan bir yapı üzerine kurulması gerekmektedir. Bu kapsamda bu ayakları oluşturan her boyutun devlet ve kamu kurumları tarafından yönetilmesi de bir gerekliliktir. Kamu sektörü bilgilerinin etkin ve verimli paylaşımı ile oluşacak ekonomik kazanç, zaman tasarrufu ve bu etkin paylaşım ile üretilecek yeni bilgiler ülke ekonomisi ve gelişimi için önemlidir. Kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik uluslararası seviyede uygulamaya konan şeffaf ve hesap verebilir politika, model, yasal düzenleme, strateji belgesi, teknik alt yapıyı oluşturmaya yönelik çalışmalar ve farklı uygulama örnekleri bulunmaktadır. Türkiye’de ise bu girişimlerin sınırlı olduğu ve özellikle strateji, yasal düzenleme, politika, uygulamalar ve model konularında eksiklikler bulunduğu görülmektedir. Bu durum hem kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik yasal çerçeve eksikliğine vurgu yapan hipotezimizi (H1) hem de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik teknik alt yapının geliştirilmesi ihtiyacını ve kurumlara yol gösterecek yasal düzenleme ve modellere gereksinim olduğu hipotezimizi (H4) desteklemektedir. Bu doğrultuda geliştirilecek ulusal boyutta bir bilgi paylaşım stratejisi kapsamında gerçekleştirilecek yasal düzenlemeler, teknik alt yapının etkinliği ve işlerliğinin sağlanması ve sürdürülebilirliği önemlidir. Bilgi gibi değerli bir

unsurun kamu kurumları arasında paylaşımını sağlayacak bir stratejinin olmaması konu ile ilgili önemli bir sorunu göstermektedir. Politik ve yasal düzenlemeler çerçevesinde oluşturulacak alt stratejiler, modeller ve rehberler kamu kurumları arasında etkin bir bilgi paylaşımının gerçekleşmesini sağlayacaktır. Mevcut mevzuatın kamuya ait tüm dijital çerçeveyi içine alacak şekilde güncellenmesi gerekmektedir.

Kurumlarda gerçekleştirilen analizler, kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını sağlayacak, paylaşım yön verecek ulusal seviyede stratejinin, paylaşım kurumların minimum teknik ve güvenlik gerekliliklerinin karşılandığı ortak teknik alt yapı, ortak bir paylaşım alanı ya da ulusal çapta bir ağın eksikliğini ortaya koymaktadır. Paylaşımların ağırlıklı olarak kurumların kendi teknik altyapıları üzerinden gerçekleştiği görülmektedir. Kurumlar bilgilerini kendi web sayfaları ya da yapılan ikili protokoller ve/veya idari düzenlemeler aracılığı ile paylaşmaktadır. Kurumların büyük bir kısmı sadece talep doğrultusunda bilgi paylaşımı yapmakta, düzenli bir bilgi paylaşımı bulunmamaktadır. Bu doğrultuda paylaşımların, paylaşım yön verecek ulusal seviyede bir bilgi paylaşım stratejisi doğrultusunda oluşturulmuş yasal düzenlemelerden yoksun olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan paylaşımlar ağırlıklı olarak kurum içi gerçekleştirilen bilgi paylaşımlarıdır. Uluslararası düzeyde bakıldığında farklı ülkelerde bilgi paylaşımına yönelik stratejilerin ve politikaların oluşturulduğu bunun yanı sıra farklı model ve yasal düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye’de bilgi paylaşım süreçlerinde sorun olduğuna işaret etmektedir. Kurumların bilgi paylaşımına yönelik deneyimleri sınırlıdır. Kurumlar ellerindeki bilgiyi sınıflama ve paylaşım aşamalarında gizlilik derecelerine önem vermektedir. Kurumların genelinde bilgi paylaşımına yönelik girişimler mevcuttur ancak bu girişimler kısıtlıdır.

Kamu sektörü bilgisinin paylaşım süreçlerinin etkin bir biçimde yürütülmesinde önemli bileşenler olarak nitelendirilebilecek yasal, yönetsel, teknik, kültürel boyutlardaki engeller içerisinde en etkili engel olarak yasal engellerin görülmesi de bu alandaki soruna işaret etmektedir. Sonuçlar bilgi paylaşımının standartlar çerçevesinde ortak terimlerle daha sağlıklı yürütülmesine rehberlik edecek Ulusal Veri Sözlüğünün (UVS) iyileştirilmesi ve bu konuda çalışacak personelin sık değişmemesi gerekliliğine de işaret etmektedir. Ortak paylaşım platformlarının, politikaların ve uygulamaların eksikliğini kurumların bilgi paylaşımına yönelik farklı hal tarzları geliştirmesine neden olduğu, paylaşımında bir standardizasyon sağlanması konusunda sorunlar olduğu da anlaşılmaktadır. Bu durum beraberinde kamu sektörü bilgisinin paylaşım süreçlerinin gerçekleşmesini ve sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Sağlıklı bir bilgi paylaşımının ortak bir yapı ve

standartlar ile gerçekleşmesi mümkündür. Yasal düzenlemelerde yorumlama farkı olduğu da yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir. Araştırmamız, yorumlama farkına mahal vermeyecek nitelikte açık ve net ifadelerle bilgi paylaşımının esaslarına yönelik genel mevzuat ve diğer düzenlemelerin oluşturulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kurum analizleri, kurumların bilgi paylaşımı noktasında en büyük çekincesinin bilginin kötüye kullanımından doğan endişeler olduğunu göstermektedir. Bu husus da yasal çerçevenin tam olarak çizilememiş olduğuna işaret etmektedir. Kurumlar, kendi içlerinde bilgi paylaşımına yönelik bir sorumluları olduğunu yüz yüze yapılan görüşmelerde ifade etmelerine karşın etkili bir bilgi paylaşımı gerçekleştirememektedir. Kurumların kendi içlerinde dahi bilgi paylaşımına yönelik koordinasyon eksiklikleri olduğu ortaya çıkmaktadır. Bilgi paylaşımında koordinasyonu sağlayacak bir üst yapının gerekliliği kurumlarca vurgulanmaktadır. Bu iki husus da kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımını koordine edecek bir yapı ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar kurumlar arası bilgi paylaşımını koordine edecek kurumsal otorite ihtiyacına vurgu yapan hipotezimizi (H4) doğrular niteliktedir. Devlet, ilgili Bakanlıklar ve kurumların istişare yolu ile bu koordinasyonu sağlayacak bir kurul oluşturmaları ve bu kurulun yetki ve sorumluluklarını belirlemeleri gerekmektedir. Oluşturulacak kurulun yaptırım gücü olması paylaşımın hız ve etkinliğini arttıracaktır. Gerçekleştirilecek genel düzenlemeler ve koordinatör kurulun mevcudiyeti beraberinde bilgi paylaşım süreçlerine yönelik bir standardizasyonu da getirecektir.

Bilgi güvenliği, kişisel veriler ve finansman kamu sektörü bilgisinin paylaşımı sürecinde önemli hususlardır. Çalışmamız kapsamında bilgi güvenliği konusunda kurumların farklı seviyelerde aldıkları tedbirleri ve mevcut düzenlemeleri olduğu anlaşılmaktadır. Kurumların bilgi paylaşımı esnasında ortaya çıkabilecek kötü sonuçları ve ihlalleri bildirmek ve engellemek için oluşturulmuş politika ve mekanizmaları bulunmaktadır. Ancak bunların kurum içi düzenlemeler ile sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Türkiye’de genel bir bilgi güvenliği yasası olmadığı görülmektedir. Bu düzenlemelerin de genel bir yasal çerçeve altına alınması gerekmektedir. Kurum analizlerinde, kurumların kişisel verilerin paylaşımına yönelik yasal düzenleme olan KVKK’yı paylaşımlarında esas aldıklarını ifade etmeleri de bilgi paylaşımına yönelik yasal düzenlemelerin önemine işaret etmektedir. Ancak çalışmamız kapsamında daha önce de ifade ettiğimiz gibi kurumların paylaşımlarında KVKK’yı esas aldıklarını ifade etmelerine rağmen paylaşımları esnasında bireylerin rızasını almaları gerektiği hususunda yeterli farkındalığa sahip olmadıkları değerlendirilmektedir. Ekonomik koşullar kurumlar

tarafından çok önemli görülmekte ancak kurumlara ayrılan bütçe yeterli görülmemektedir. Kurumların bilgi paylaşımına yönelik finansman kaynağının genel bütçeden kendilerine ayrılan pay olmasından mütevellit daha etkin bir bilgi paylaşımı için bu konuda kamu kurumlarına genel bütçeden ayrılacak payın artırılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Gerçekleşen bilgi paylaşımlarının büyük çoğunluğunun ücretsiz olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Kamu kurumlarında görev yapan personelin kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik süreçlerin yürütülmesi kapsamında bilgi teknolojilerine yönelik beceri seviyelerinin iyi düzeyde olduğu ifade edilmekle beraber kurumların diğer kamu kurumları ile gerçekleştirdikleri bilgi paylaşımında personelin oldukça kısıtlı oranda rol aldığı görülmektedir. Bilgi paylaşımı gereksinimlerinin gerçekleşmesinin önündeki en büyük engellerden birinin personelin farkındalık ve bilgi eksikliği olduğu kurumlarca vurgulanmaktadır. Bu durum personelin bilgi paylaşımı konusunda eğitim durumlarının yeterliliği hususunda soru işareti yaratmaktadır. Kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımının özellikle şeffaflık ve hesap verebilirlik, kamu kurumları arasında iş birliğinin artması, zaman ve ekonomik tasarruf, kamu güvenliği gibi konularda fayda sağlayacağı anlaşılmaktadır. Ancak bütün bunlara rağmen kurumların yakın zaman içerisinde daha fazla bilgi paylaşmaya yönelik düşünceleri bulunmamaktadır. Sonuçlar kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının önemini tam olarak anlaşılamadığına işaret etmektedir. Kurumlar ve kurum personelinin kamu sektörü bilgisinin paylaşımı konusunda teknik ve teorik olarak eğitim ihtiyacı bulunmaktadır. Bakış açılarının genişlemesi, nasıl daha iyisini yapabiliriz kültürünün oluşması bilgi paylaşımının artmasına katkı sağlayacaktır. Söz konusu husus da yine kamu kurumlarının personeline verilecek eğitimler vasıtası ile gerçekleştirilebilir.

Çalışmamız kapsamında yukarıda belirtilen sonuçlar doğrultusunda; *“Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşları arasında bilgi paylaşımı hususunda kurumlara yol gösterecek yasal, teknik ve idari detayları belirleyen, standardizasyonu sağlayacak uygulama ve düzenlemelerle ilgili eksikliklerin bululması”* şeklinde belirlenen temel hipotez doğrulanmıştır.

Hipotezlerde belirlenen yetersizliklerin ve araştırma probleminin giderilmesi için önerdiğimiz kavramsal model çerçevesinde; modelin ilk seviyesi olan ulusal strateji seviyesi altında ulusal bir kurumlar arası bilgi paylaşım stratejisi geliştirilmesi ve bu stratejiye etki edecek uluslararası düzenlemeler, stratejiler ve uygulamalar ile

koordinasyon yönetimi/planlaması başlıklarının ele alınması gerekmektedir. Modelin ikinci seviyesi olan yasal ve kurumsal seviye altında genel ve kuruma özgü düzenlemelerin olması lazımdır. Modelin üçüncü seviyesi olan operasyonel seviye altında ise bilgi paylaşımının gerçekleşmesine yönelik teknik ve organizasyonel hususlar ile bilgi paylaşımının sürdürülebilirliğine yönelik başlıkların yer alması gerekmektedir. Bu hususların dikkate alınması mevcut yetersizliklerin giderilmesinde etkili olacaktır.

ÖNERİLER

Araştırmamız kapsamında oluşturulan kavramsal modelin uygulanabilmesi için öncelikli olarak üst yönetim desteği gerekmektedir. Kurumların yönetsel ve idari farkındalığa sahip olmaları önemlidir. Kurumlar, paylaşımın gerçekleştirilmesine yönelik bir koordinasyon birimi oluşturmalı ve teknik altyapılarını kurmalıdır. Kurum personelinin farkındalık kazanmalarına ve bilgi paylaşımına yönelik teknik yeterliliklerini geliştirmeye yönelik eğitimlerin uygulanması da gerekmektedir. Çalışmamız kapsamında ulaşılan sonuçlar doğrultusunda Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımına yönelik geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Ulusal mevzuat ve düzenlemelerin araştırılması, gerçekleştirilen kurum analizleri ve literatür değerlendirmesi sonucunda kamu genelinde ve kurumlar özelinde bilgi paylaşımına yönelik bir strateji olmadığı görülmüştür. Kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımına yönelik oluşturulması gereken yasal ve düzenleyici hususlara rehberlik edecek ulusal seviyede bir “Ulusal Kurumlar Arası Bilgi Paylaşım Stratejisi” geliştirilmelidir. Söz konusu stratejinin geliştirilmesi aşamasında devlet, kamu kurumları ve üst kurumlar iş birliği içinde olmalıdır. Strateji geliştirildikten sonra da kurumlar düzenli olarak stratejinin güncellik ve işlerliğini sağlamalıdır.
- Geliştirilen strateji doğrultusunda bilgi paylaşımının yasal çerçevesini oluşturacak düzenlemeler ve politikalar oluşturulmalıdır. Bu düzenlemeler ve politikalar doğrultusunda da standartlar ve rehberler hayata geçirilmelidir. Bu kapsamda hali hazırda mevcut, kamu kurumlarının bilgi paylaşımına yönelik düzenlemeler (Birlikte Çalışabilirlik Rehberi, Bilgi Edinme Kanunu, Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı, Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi gibi) kamu bilgilerinin paylaşımına yönelik şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilmelidir. Özellikle Birlikte Çalışabilirlik Rehberinin güncellenerek hayata geçirilmesi ve güncelliğinin sağlanması önemlidir.

- Çalışmamız kapsamında uygulama örneklerinde yer verilen uluslararası boyutta yapılan çalışmalar ve benzerleri incelenerek oluşturulacak düzenlemelere (strateji, politika yasal düzenleme gibi) girdi yapılmalıdır.
- Literatür değerlendirmesi, ulusal mevzuat ve düzenlemelerin araştırılması ve kurum analizleri ışığında elde ettiğimiz bulgular Türkiye’de bilgi paylaşımına yönelik standartlığı sağlayacak düzenlemelerdeki eksikliklere işaret etmektedir. Bilgi paylaşımında standartlığı sağlayacak düzenlemelerin oluşturulması (rehber, veri sözlüğü gibi) var olanların geliştirilmesi (Ulusal Veri Sözlüğü gibi), bilginin sınıflandırma, ayıklama ve imha işlemleri içinde standart uygulamaların hayata geçirilmesi gereklidir.
- Kurumlarda yapılan analizler neticesinde elde edilen bulgular, kurumlarda KVKK kapsamında belirlenen veri temsilcisi dışında, sadece kişisel veriler için değil diğer verilere yönelik olarak da yönetim bakış açısına sahip veri lideri ve/veya veri sorumlularının bulunması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca kurumların KVKK kapsamında yaptıkları paylaşımlarda bireylerin rızasını almalarına yönelik farkındalıklarının artırılması gerekmektedir.
- Kurum analizlerinden elde edilen bulgular kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımını düzenleyecek, yetki ve sorumluluklarının çerçevesi yasal düzenlemelerle belirlenmiş, Cumhurbaşkanlığı ve/veya Bakanlık seviyesinde kurumlardan oluşan, yaptırım gücü olan, bir koordinasyon kurulunun oluşturulması gerektiğini göstermektedir. Gerçekleştirilecek tüm paylaşımlarda gizli, kişisel ve hassas verilerin paylaşımında mevcut (KVKK, Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik gibi) ve oluşturulacak yasal düzenlemelere uygun paylaşım gerçekleştirilmelidir.
- Paylaşımlar, oluşturulacak yasal düzenleme, politika ve standartlar doğrultusunda gerçekleştirilmelidir. Buna imkân sağlayacak teknik alt yapı oluşturulmalıdır. Paylaşım sürecinde sahip olunması gereken minimum teknik yeterlilikler ve güvenlik standartları belirlenmelidir. Bilgi paylaşımında en önemli hususlardan biri olan bilgi güvenliğine yönelik bir yasal düzenleme hayata geçirilmelidir. Kurumlar arasında gerçekleştirilecek bilgi paylaşımı söz konusu hususlar çerçevesinde meydana getirilecek platformlardan yapılmalıdır. Ayrıca oluşturulacak koordinasyon kurulunca bu hususların takibi yapılmalı ve paylaşım rehberlik edecek kılavuzlar hazırlanmalıdır.
- Kurumlarda yapılan analizler sonucunda bilgi paylaşımına yönelik bilinç ve bilgi paylaşımı kültürünün yeterli seviyede olmadığı saptamasından yola çıkarak,

personelerle bilgi paylaşımı sürecinde teknik, idari ve yasal boyutta eğitimler verilmeli, oluşturulacak düzenlemelerde kurumların bilgi paylaşımına yönelik daha istekli olmasını sağlayacak hususlar yer almalı, kurumlarda bilgi paylaşım kültürünün yerleşmesi sağlanmalıdır.

- Literatür değerlendirmesi, ulusal mevzuat ile düzenlemelerin incelenmesi ve kurum analizleri, kurumlarca gerçekleştirecek bilgi paylaşımına yönelik rıza/protokol metinleri ve antlaşmalar hazırlanmadığını, paylaşımın risk ve kazanım durumuna göre yapılmasına yönelik rehberler bulunmadığını göstermektedir. Kurumların en az risk ile en fazla kazanım sağlamaları noktasında veri paylaşım antlaşmaları oluşturmalarına yönelik yol gösterici rehberler oluşturulmalıdır. Kurumların en büyük çekincesi olarak görülen bilginin kötüye kullanımı ve bilgi güvenliği noktasında gerekli teknik, yasal ve idari tedbirler alınmalı, bu kapsamda paylaşımın yasal çerçevesinin tam anlamıyla çizildiği düzenlemeler hayata geçirilmelidir.

İncelenen ülkelerin büyük bir kısmında kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik girişimler ve yürürlükte olan uygulamalar bulunmaktadır. Ülkemizde kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının strateji, mevzuat, politika, düzenleme ve modeller çerçevesinde gerçekleşmesi önemlidir. Paylaşımı belirleyen bu esasların uluslararası gelişme ve uygulamalardan bağımsız düşünülmemesi gerekmektedir. Bu çalışmanın kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik sürecin tanımlanması ve bilgi paylaşım uygulamaları için bir yol gösterici olması hedeflenmektedir. Bu yol göstericilik, bir ulusal bilgi paylaşım stratejisinin oluşturulması, bu kapsamda yasal düzenlemeler ile standartlarla uyumluluk gösteren rehberlerin oluşturulması, paylaşımın teknik ve organizasyonel boyutlarının ortaya konması ve paylaşımın süreklilik arz etmesi şeklindedir. Gelecekte yürütülecek çalışmalarda konunun yasal boyutu, bilgi paylaşımına yönelik yöneticilerin farkındalığı, kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik farkındalık eksikliği, kurum kültürünün geliştirilmesi, kamu kurumları arasında hassas ve kişisel verilerin paylaşımı, bilgi paylaşımının sağlayacağı ekonomik kazanç ve konunun teknik boyutları daha detaylı incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, D., Öztürk, M. ve Usul, H. (2016). Dijital ortamda denetim: Sürekli denetim. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(Muhasebe Denetimi Özel Sayısı), 1561-1571.
- Adalet Bakanlığı (2020). *UYAP Bilişim Sistemi*. <https://uyap.gov.tr/Genel-Bilgi>
- Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun (1984). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 18365, 29 Mart 1984.
- Adli Sicil Kanunu (2005). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 25832,1 Haziran 2005.
- Akbulut, A. Y. (2003). *An investigation of the factors that influence electronic information sharing between state and local agencies* [Doktora tezi, Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College]. Louisiana State University LSU Digital Commons. https://digitalcommons.lsu.edu/gradschool_dissertations/877
- Akbulut-Bailey, A. Y. (2011). Information sharing between local and state governments. *Journal of Computer Information Systems*, 51(4), 53-63. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/08874417.2011.11645501?needAccess=true>
- Akyel, R. (2010). Yönetimde iç kontrol, iç denetim ve dış denetim fonksiyonlarının birbirleri ile ilişkileri ve Türk kamu yönetiminde uygulanmalarının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 1-21.
- Allen, D. K., Karanasios, S. ve Norman, A. (2014). Information sharing and interoperability: The case of major incident management. *European Journal of Information Systems*, 23(4), 418-432. <https://doi.org/10.1057/ejis.2013.8>
- Andersen, K. V. ve Henriksen, H. Z. (2006). E-government maturity models: Extension of the Layne and Lee model. *Government Information Quarterly*, 23(2), 236-248. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2005.11.008>
- Arısoy, Y. E. (2018). Türkiye’de elektronik belge yönetiminde milli arşiv politikalarının geliştirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Arifoglu, A. ve Gür, M. H. (2005). e-CMM: e-kurum olgunluk modeli. *Proceedings of the 2nd National Symposium on Software Engineering*. http://www.emo.org.tr/ekler/b927d5224306de1_ek.pdf
- Atabakhsh, H., Larson, C., Petersen, T., Violette, C. ve Chen, H. (2004). Information sharing and collaboration policies within government agencies. *In International Conference on Intelligence and Security Informatics*, 467-475. https://doi.org/10.1007/978-3-540-25952-7_37
- Ataç, E. (1980). Türkiye’de eğitim hizmetlerinin kamu harcamaları açısından analizi. *Eğitim ve Bilim*, 5(26), 1-4.
- Ayten, A. M. ve Dede, O. M. (2003, 16-18 Ekim). *Kalkınma planlarında ulaşım politikaları hedefler ve önceliklerinin uygulanmasına ilişkin bir değerlendirme [Bildiri sunumu]*. Ulaştırma Politikaları Kongresi, Ankara.
- Baran, S. ve Şener, E. (2020). Örgütlerde bilgi güvenliğini etkileyen bir unsur: örgütsel bilgi paylaşımı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 410-427.
- Bayuk, J. L. (2010). The utility of security standards. *44th Annual 2010 IEEE International Carnahan Conference on Security Technology*. 1-6. <https://doi.org/10.1109/CCST.2010.5678676>
- BBC News (2021). *11 Eylül saldırıları nasıl düzenlendi?* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=eV2D6hT453U&t=311s>
- Becker, J., Knackstedt, R. ve Pöppelbuß, J. (2009). Developing maturity models for IT management. *Business & Information Systems Engineering*, 1(3), 213-222. <https://doi.org/10.1007/s12599-009-0044-5>
- Bellamy, C. ve Raab, C. (2005). Multi-agency working in British social policy: Risk, information sharing and privacy. *Information Polity*, 10(1-2), 51-63. <https://doi.org/10.3233/IP-2005-0063>
- Bergström, E. (2017). *Thesis proposal: a method for information classification*. University of Skövde. <https://www.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1376434&dswid=4995>

- Bigdeli, A. Z., Kamal, M. M. ve De Cesare, S. (2013). Electronic information sharing in local government authorities: Factors influencing the decision-making process. *International Journal of Information Management*, 33(5), 816-830.
- Bigdeli, A. Z., Kamal, M. ve De Cesare, S. (2013). Information sharing through inter-organisational systems in local government. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 7(2), 148-176. <https://doi.org/10.1108/17506161311325341>
- Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (2003). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 25269, 24 Ekim 2003.
- Bititci, U. S., Garengo, P., Ates, A. ve Nudurupati, S. S. (2015). Value of maturity models in performance measurement. *International Journal of Production Research*, 53(10), 3062-3085. <https://doi.org/10.1080/00207543.2014.970709>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Brookes, N., Butler, M., Dey, P. ve Clark, R. (2014). The use of maturity models in improving project management performance: An empirical investigation. *International Journal of Managing Projects in Business*, 7(2), 231-246. <https://doi.org/10.1108/IJMPB-03-2013-0007>
- Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2018) *T.C. Resmî Gazete* (30460).
- Cabinet Office (2014). *Government Security Classifications*. <https://docplayer.net/819879-Government-security-classifications-april-2014.html>
- Carter, D. L. ve Carter, J. G. (2009). The intelligence fusion process for state, local, and tribal law enforcement. *Criminal Justice and Behavior*, 36(12), 1323–1339. <https://doi.org/10.1177/0093854809345674>
- Carter, J. G., Carter, D. L., Chermak, S. ve McGarrell, E. (2017). Law enforcement fusion centers: Cultivating an Information sharing environment while safeguarding privacy. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 32, 11–27. <https://doi.org/10.1007/s11896-016-9199-4>

- Caruso, S. J. (2017). A foundation for understanding knowledge sharing: Organizational culture, informal workplace learning, performance support, and knowledge management. *Contemporary Issues in Education Research*, 10(1), 45-52. <https://doi.org/10.19030/cier.v10i1.9879>
- Chun, S., Shulman, S., Sandoval, R. ve Hovy, E. (2010). Government 2.0: Making connections between citizens, data and government. *Information Polity*, 15(1-2), 1-9. <https://doi.org/10.3233/IP-2010-0205>
- Civelek, Ö. D. ve Aşık, Ö. (2011). *Kamu sektörü bilgisini paylaşımı ve yeniden kullanımı*. Devlet Planlama Teşkilatı Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/KamuSektoruBilgisininPaylasimiveYenidenKullanimi.pdf>
- Coğrafi Bilgi Sistemleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2020). *T.C. Resmî Gazete*, (31045). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/02/202002201.htm>
- Cong, X. ve Pandya, K. V. (2003). Issues of knowledge management in the public sector. *Electronic Journal of Knowledge Management*, 1(2), 25-33.
- Controlled Access Program Coordination Office (2011). *Intelligence community classification and control markings implementation manual*. http://sgp.fas.org/othergov/intel/capco_imp.pdf
- Council of Europe (2001). *Convention on cybercrime*. <https://rm.coe.int/1680081561>
- Cuganesan, S., Hart, A. ve Steele, C. (2017). Managing information sharing and stewardship for public-sector collaboration: a management control approach. *Public Management Review*, 19(6), 862-879. <https://doi.org/10.1080/14719037.2016.1238102>
- Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2019). *Veri sözlüğü oluşturma metodolojisi ulusal veri sözlüğü sistemi Ankara, 2019*, <https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/VeriSozluguOlusturmaMetodolojisi.pdf>
- Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2023). *Ulusal veri sözlüğü projesi*. <https://cbddo.gov.tr/projeler/ulusalverisozlugu/>
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) (2020). *50 soruda CİMER*. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi, <https://www.cimer.gov.tr/50sorudacimer.pdf>

- Curtis, S. ve Edwards, J. (2019). Improving public services by sharing the right information. *Public Money & Management*, 39(5), 355-358. <https://doi.org/10.1080/09540962.2019.1611238>
- Çalık, S. (2010). *Kamu sektöründe birlikte çalışabilirlik ve açık standartlar* (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Çayhan, E. (2002). "Avrupa Birliği'nde e-Devlet", II. ulusal bilgi, ekonomi ve yönetim kongresi: *Bildiriler kitabı*. Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Çevik, H. H. ve Filiz, O. (2008). Polis teşkilatında bilgi yönetimi. *Türk İdare Dergisi*, 408, 164-183.
- Çiçek, N. (2021). Türkiye'de elektronik belgelerin geleceği için ulusal strateji ihtiyacı: literatür ışığında bir inceleme. *Bilgi ve Belge Araştırmaları*, (15), 33-57.
- Çogurcu, C. ve Aydın, N. (2024). *Veri sözlüğü projesi 2024*. Strateji Geliştirme Başkanlığı Bütçe ve Ön Mali Kontrol Dairesi, T.C. Ticaret Bakanlığı. <https://strateji.ticaret.gov.tr/data/663dfc6f13b876b26075b596/Ulusal%20Veri%20S%C3%B6zl%C3%BC%C4%9F%C3%B C%20Projesi%2010.05.2024.pdf>
- Data Protection Commission (2019). *Data sharing in the public sector* <https://www.dataprotection.ie/en/dpc-guidance/data-sharing-in-the-public-sector>
- Davenport, T. ve Prusak, L. (2001). *İş dünyasında bilgi yönetimi* (G. Günay, Ed.). Rota Yayınları. (Original work published, 1998)
- Dawes, S. S. (1996). Interagency information sharing: Expected benefits, manageable risks. *Journal of Policy Analysis and Management*, 15(3), 377-394. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1520-6688\(199622\)15:3<377:AID-PAM3>3.0.CO;2-F](https://doi.org/10.1002/(SICI)1520-6688(199622)15:3<377:AID-PAM3>3.0.CO;2-F)
- Dawes, S. S., Cresswell, A. M. ve Pardo, T. A. (2009). From "need to know" to "need to share": Tangled problems, information boundaries, and the building of public sector knowledge networks. *Public Administration Review*, 69(3), 392-402. https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2009.01987_2.x
- Delican, M. (2019). *Kamu yönetimi*. İstanbul Boğaziçi Yayınları.

- Deloitte. (2013). Market assessment of public sector information. *Department For Business Innovation & Skills*.
- Demirel, D. (2006). e-Devlet ve dünya örnekleri. *Sayıştay Dergisi* , (61) , 83-118.
- Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanunu. (1983). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 18210, 3 Kasım 1983.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2005). *e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı, Değerlendirme Raporu Rapor No:4* https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/e-Donusum_Turkiye_Projesi_Kisa_Donem_Eylem_Plani_Degerlendirme_Raporu_4.pdf
- Dicey, A. V. (2013). *The law of the constitution (Vol. 1)*. Oxford University Press.
- Council of the European Union (2013). *Directive 2013/37/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 amending Directive 2003/98/EC on the re-use of public sector information*. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/37/oj>
- Doğantimur, F. (2009). *ISO 27001 Standardı çerçevesinde kurumsal bilgi güvenliği*. TC Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). (2006). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 26215, 1 Temmuz 2006.
- Douglass, K., Allard, S., Tenopir, C., Wu, L. ve Frame, M. (2013). Managing scientific data as public assets: Data sharing practices and policies among full-time government employees. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 65(2), 251-262. <https://doi.org/10.1002/asi.22988>
- Dura, C. ve Atik, H. (2002). *Bilgi toplumu bilgi ekonomisi ve Türkiye*. Literatür Yayıncılık.
- Durrant, F. (2006). Openness, access to government information and Caribbean governance. *First Monday*, 11(7). <https://doi.org/10.5210/fm.v11i7.1369>
- Dülger, M. V. (2019). Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması. *Yaşar Hukuk Dergisi*, 1(2), 71-174.
- Dülger, M. V. (2020). *Kişisel verilerin korunması hukuku*. Hukuk Akademisi.

- Edmead, M.T. (2019). *Using COBIT 2019 to Plan and Execute an Organization's Transformation Strategy*. <https://www.isaca.org/resources/news-and-trends/industry-news/2020/using-cobit-2019-to-plan-and-execute-an-organization-transformation-strategy>
- Eken, M. (2006). *Yönetimde şeffaflık: Teori – uygulama*. Sakarya Yayıncılık.
- Eminağaoğlu, M. ve Gökşen, Y. (2009). Bilgi güvenliği nedir, ne değildir, türkiye' de bilgi güvenliği sorunları ve çözüm önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(4), 1-15.
- Eraslan, F. (2021). İş sağlığı ve güvenliği hukukunda risk değerlendirmesi yapma yükümlülüğü. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1-2), 57-115.
- Erdoğan, M. (2012). Kimlik paylaşım sistemi'nin halk kütüphanelerinde uygulanması. *Türk Kütüphaneciliği* 26(1), 148-153.
- Eroğlu, H. T. (2006). e-Devlet uygulamaları çerçevesinde MERNİS Projesi ve beklentiler. *Sayıştay Dergisi*, (62), 83-106.
- Eroğlu, Ş. (2017). *Türkiye'de kamu verilerinin açık devlet uygulamaları ve belge yönetimi çerçevesinde değerlendirilmesi: bir model önerisi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi. <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/3484>
- Eroğlu, Ş., Çakmak, T. ve Külcü, Ö. (2015). Kurumlar arası bilgi paylaşımı ve birlikte çalışabilirlik esasları. F. Özdemirci, N. Özel, T. Çakmak, Z. Akdoğan ve B.Yalçinkaya (eds). *e-BEYAS 2015 Sempozyumu: Kurumsal Belleklerin Geleceği: Dijitalleştirme-Elektronik Arşiv-Elektronik Belge Yönetimi Bildiriler* içinde (s.155-162). Ankara Üniversitesi BEYAS Koordinatörlüğü.
- Eryılmaz, B. (2010). *Kamu sektörünün yönetimi*. Okutman Yayıncılık.
- Estevez, E., Fillottrani, P. ve Janowski, T. (2010, June). Information sharing in government–conceptual model for policy formulation. In *ECEG2010-Proceedings of the 10th European Conference on E-Government: National Center for Taxation Studies University of Limerick, Ireland 17-18 June 2010* (p. 152). Academic Conferences Limited.
- European Commission (2011). *Digital agenda: Commission's open data strategy, questions & answers*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_11_891

- European Commission (2017). *Best practices for the publication of public sector information - Results of the Share-PSI 2.0 project*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/best-practices-publication-public-sector-information-results-share-psi-20-project>
- European Commission (2017). *New European Interoperability Framework Promoting seamless services and data flows for European public administrations*. https://ec.europa.eu/isa2/sites/isa/files/eif_brochure_final.pdf
- European Commission (2019). *Public sector information group main page*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/public-sector-information-group-main-page>
- European Commission (2022a). *New rules to boost cybersecurity and information security in EU institutions, bodies, offices and agencies*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_1866
- European Commission (2022b). *From the public sector information (psi) directive to the open data directive*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/psi-open-data>
- European Commission (2022c). *Interoperable Europe act proposal*. https://ec.europa.eu/info/publications/interoperable-europe-act-proposal_en
- European Commission (2022d). *EU cohesion policy: More than 1.5 million EU-funded projects accessible in new public platform*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-cohesion-policy-more-15-million-eu-funded-projects-accessible-new-public-platform>
- European Commission (2022e). *Open data portals*. <https://digitalstrategy.ec.europa.eu/en/policies/open-data-portals>
- European Parliament ve Council of the European Union (2019). *Directive (EU) 2019/1024 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on open data and the re-use of public sector information*. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1024>
- European Parliament ve Council (1995). *Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data*. Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31995L0046>

European Parliament ve Council (2003). *Directive 2003/98/EC of the European Parliament and of the Council on the re-use of public sector information*. Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:345:0090:0096:en:PDF>

European Parliament ve Council (2016). *Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation - GDPR)*. Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>

European Parliament ve Council (2023, December 13). *Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules on fair access to and use of data and amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828 (Data Act) (Text with EEA relevance)*. Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R2854>

e-vam (2024). *Elektronik Veri Araştırma Merkezi (EVAM) Kullanım Kılavuzu*. <https://evam.tuik.gov.tr/>

Fan, J., Zhang, P. ve Yen, D. C. (2014). G2G information sharing among government agencies. *Information & Management*, 51(1), 120-128.

Federal Cio Council (2010). *Agency information exchange functional standards evaluation: Adoption and use of the national information exchange model (NIEM)*. https://s3.amazonaws.com/sitesusa/wp-content/uploads/sites/1151/2016/10/3.12.1-NIEM-Assessment-Report_Final_Master.pdf

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (1951). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 7981, 5 Aralık 1951.

Garengo, P., Biazzo, S. ve Bititci, U. S. (2005). Performance measurement systems in SMEs: A review for a research agenda. *International Journal of Management Reviews*, 7(1), 25-47. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2005.00105.x>

GCPO Guidance (2024). *How to create an information sharing agreement*. <https://www.digital.govt.nz/assets/Standards-guidance/Privacy/How-to-create-an-Information-Sharing-Agreement-v1.0.pdf>

- Gil-García, J. R. ve Pardo, T. A. (2005). E-government success factors: Mapping practical tools to theoretical foundations. *Government Information Quarterly*, 22(2), 187-216. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2005.02.001>
- Gil-Garcia, J. R. ve Sayogo, D. S. (2016). Government inter-organizational information sharing initiatives: Understanding the main determinants of success. *Government Information Quarterly*, 33(3), 572-582.
- Gil-Garcia, J. R., Chengalur-Smith, I. ve Duchessi, P. (2007). Collaborative e-Government: Impediments and benefits of information-sharing projects in the public sector. *European Journal of Information Systems*, 16, 121–133. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ejis.3000673>
- Gill, R. ve Thompson, M. M. (2017). Trust and information sharing in multinational–multiagency teams. *Information sharing in military operations*, 81-99.
- Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2022). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 31821, 26 Nisan 2022.
- Gottschalk, P. (2009). Maturity levels for interoperability in digital government. *Government Information Quarterly*, 26(1), 75-81. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2008.03.003>
- Government of Canada (2024). *Guidance on Preparing Information Sharing Agreements Involving Personal Information*. <https://www.canada.ca/en/treasury-board-secretariat/services/access-information-privacy/privacy/guidance-preparing-information-sharing-agreements-involving-personal-information.html>
- Graham, F. S., Gooden, S. T. ve Martin, K. J. (2016). Navigating the transparency–privacy paradox in public sector data sharing. *The American Review of Public Administration*, 46(5), 569-591. <https://doi.org/10.1177/0275074014561116>
- Güçlü, N. ve Sotirofski, K. (2006). Bilgi yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 351-373.
- Güngör, G. ve Göksu, A. (2013). Kamu inovasyon uygulaması: Türkiye örneği. *Akademik Platform*, 1, 1246-1254. <https://isites.info/PastConferences/ISITES2013/ISITES2013/papers/ISITES13246.pdf>

- Gürül, B. (2019). *Sürdürülebilir üretim göstergelerinin kurumsal sürdürülebilirlik performansına etkisinin araştırılması* [Yayınlanmamış doktora tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi. <https://acikerisim.gelisim.edu.tr/xmlui/handle/11363/1511>
- Hafner, A. W. (1998). *Descriptive statistical techniques for librarians*. American Library Association.
- Hendriks, P. (1999). Why share knowledge? The influence of ICT on the motivation for knowledge sharing. *Knowledge and Process Management*, 6(2), 91-100. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1441\(199906\)6:2<91::AID-KPM54>3.0.CO;2-M](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1441(199906)6:2<91::AID-KPM54>3.0.CO;2-M)
- Henkoğlu, T. Ve Yılmaz, B. (2013). Avrupa Birliği (AB) bilgi güvenliği politikaları. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(3), 451-471.
- Hepworth, N. (2002). Control and internal audit. *CIPFA, UK*.
- HM Government (2012). *A concept model for the uk public sector*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/266279/A-Concept-Model-for-the-UK-Public-Sector.pdf
- Hoe, N. S. (2006). *Free/Open Source Software-Open Standards*. United Nations Development Programme–Asia-Pacific Development Information Programme (UNDP-APDIP).
- ICO (2024). *Information Commissioner's Office. Data sharing Agreements*. <https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/data-sharing/data-sharing-a-code-of-practice/data-sharing-agreements/>
- Ipe, M. (2003). Knowledge sharing in organizations: A conceptual framework. *Human Resource Development Review*, 2(4), 337-359. <https://doi.org/10.1177/1534484303257985>
- ISO (2013). *ISO/IEC 27001:2013 Information technology — security techniques — information security management systems — requirements*. <https://www.iso.org/standard/54534.html>
- ISO/IEC 27005:2022. (2022). *Information security, cybersecurity and privacy protection — Guidance on managing information security risks, Published* (Edition 4, 2022) <https://www.iso.org/standard/80585.html>

- Işık, A. ve Topcu, A. E. (2019). Açık devlet verisi süreçlerine dair bir model önerisi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi* (17), 833-843. <https://doi.org/10.31590/ejosat.614933>
- Işık, C. ve Keskin, G. (2013). Bilgi ekonomilerinde rekabet üstünlüğü oluşturulması açısından inovasyonun önemi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27 (1), 41-57.
- Iversen, J., Nielsen, P. A. ve Norbjerg, J. (1999). Situated assessment of problems in software development. *ACM SIGMIS Database: The Database for Advances in Information Systems*, 30(2), 66-81. <https://doi.org/10.1145/383371.383376>
- İç Denetim Koordinasyon Kurulu (2014). *Kamu Bilgi Teknolojileri Denetimi Rehberi*. <https://webdosya.csb.gov.tr/db/icdenetim/editordosya/kamubtdenetimirehberi.pdf>
- İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (1985). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 18675, 23 Şubat 1985.
- İçişleri Bakanlığı (2020). *Veri paylaşımı kurulu yönetmeliği*. *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 31207, 8 Ağustos 2020.
- Jääskeläinen, A. ve Roitto, J. M. (2015). Designing a model for profiling organizational performance management. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 64(1), 5-27. <https://doi.org/10.1108/IJPPM-01-2014-0001>
- Jääskeläinen, A., Sillanpää, V., Helander, N., Leskelä, R. L., Haavisto, I., Laasonen, V. ve Torkki, P. (2020). Designing a maturity model for analyzing information and knowledge management in the public sector. *VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems*, 52(1), 120-140. <https://doi.org/10.1108/VJIKMS-01-2020-0017>
- Janowski, T. (2015). Digital government evolution: From transformation to contextualization. *Government Information Quarterly*, 32(3), 221-236. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2015.07.001>
- Jasserand, C. ve Hugenholtz, B. P. (2012). *Using copyright to promote access to public sector information: A comparative survey*. Institute for Information Law University.
- Jing, F. ve Pengzhu, Z. (2009). A field study of G2G information sharing in Chinese context based on the layered behavioral model. *42nd Hawaii International Conference on System Sciences*, 1-13. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2009.12>

- Kaarst-Brown, M. L. ve Thompson, E. D. (2015). Cracks in the security foundation: Employee judgments about information sensitivity. *In SIGMIS-CPR 2015 - Proceedings of the 2015 ACM SIGMIS Conference on Computers and People Research*, 145-151. <https://doi.org/10.1145/2751957.2751977>
- Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 25326, 24 Aralık 2003.
- Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik. (2009). *T.C. Resmî Gazete (27305)*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/200907311.htm>
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve gözlem teknikler*. Tekışık Matbaası.
- Karakaş, H. S., Rukancı, F. ve Anameriç, M. (2009). *Belge yönetimi ve arşiv terimleri sözlüğü*. https://www.devletarsivleri.gov.tr/varliklar/dosyalar/eskisiteden/yayinlar/genel-mudurluk-yayinlar/belge_yonetimi_ve_arsiv_terimleri_sozlugu.pdf
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karlsson, F., Frostenson, M., Prenkert, F., Kolkowska, E. ve Helin, S. (2017). Inter-organisational information sharing in the public sector: A longitudinal case study on the reshaping of success factors. *Government Information Quarterly*, 34(4), 567-577. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2017.10.007>
- Karlsson, F., Hedström, K., Frostenson, M., Prenkert, F., Kolkowska, E. ve Helin, S. (2021). Attempts to share information between public sector organisations over time: A case-based exploration of value conflicts. *Information Polity*, 26(3), 289-310. <https://doi.org/10.3233/IP-200234>
- Kavak, A. (2023). *Üniversite kütüphanelerinde bilgi güvenliği yönetimi ve bir rehber önerisi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Çankırı Karatekin Üniversitesi. <https://openaccess.karatekin.edu.tr/xmlui/handle/CAKU/3760>
- Kaya, C. (2011). Avrupa birliği veri koruma direktifi ekseninde hassas (kişisel) veriler ve işlenmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1(2), 317-334. <https://dergi.park.org.tr/tr/download/article-file/97634>
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

- Kim, D. ve Solomon, M. G. (2018). *Fundamentals of information systems security* (3rd ed.). Jones & Bartlett Learning.
- Kim, S. ve Lee, H. (2006). The impact of organizational context and information technology on employee knowledge-sharing capabilities. *Public Administration Review*, 66(3), 370-385. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00595.x>
- Kimlik Paylaşımı Sistemi Yönetmeliği* (2006). *T. C. Resmî Gazete*, Sayı: 26370, 12 Ağustos 2006.
- Kipchirchir, Y. P. (2014). *Data sharing among selected government institutions in Kenya*. [Doktora tezi, University of Nairobi]. College Of Biological And Physical Sciences School Of Computing And Informatics. http://erepository.uonbi.ac.ke/bitstream/handle/11295/90235/Yego_Data%20Sharing%20Among%20Selected%20Government%20Institutions%20in%20Kenya.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu. (2016). *T. C. Resmî Gazete*, Sayı: 29677, 7 Nisan 2016.
- Koçak, A. ve Ergün, M. A. (2023). *Sağlıkta veri kalitesi ve veri madenciliği uygulamaları Data quality and data mining applications in healthcare*, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2596222>
- Komut, E. (2019). *Bilgi yönetimi ve veri sözlüğü*. https://www.researchgate.net/publication/347906956_BILGI_YONETIMI_ve_VERI_SOZLUGU
- Konstantas, D., Bourrières, J. P., Léonard, M. ve Boudjlida, N. (Eds.). (2006). *Interoperability of enterprise software and applications* (Vol. 1). Springer Science & Business Media.
- KTÜ (2022). *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Risk strateji belgesi*. https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/trabzonmyo_RLNhb.pdf
- Kulk, S. ve Loenen, B. (2012). Brave new open data world? *International Journal of Spatial Data Infrastructures Research*, 7(1), 196-206. <https://doi.org/10.2902/1725-0463.2012.07.art10>
- Külcü, Ö., Çakmak, T. ve Özel, N. (2013). Kurumsal bilgi sistemleri içerisinde belge yönetimi: Türkiye'deki kamu üniversitelerinde gerçekleştirilen uygulamalara yönelik bir durum analizi. *Bilgi Dünyası*, 14(2), 251-269. <https://doi.org/10.15612/BD.2013.120>

- KVKK (2019). KVKK'ya İlişkin Uygulama Rehberi [PDF]. <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolder/Server/CMSFiles/41784a70-2bac-4e4a-830f-35c628468646.PDF>
- Lam, W. (2005). Barriers to e-government integration. *Journal of Enterprise Information Management*, 18(5), 511-530. <https://doi.org/10.1108/17410390510623981>
- Landsbergen, Jr, D. ve Wolken, Jr, G. (2001). Realizing the promise: Government information systems and the fourth generation of information technology. *Public Administration Review*, 61(2), 206-220. <https://doi.org/10.1111/0033-3352.00023>
- Lee, H. ve Choi, B. (2003). Knowledge management enablers, processes, and organizational performance: An integrative view and empirical examination. *Journal of Management Information Systems*, 20(1), 179-228. <https://doi.org/10.1080/07421222.2003.11045756>
- Lin, H. (2007). Knowledge sharing and firm innovation capability: An empirical study. *International Journal of Manpower*, 28(3/4), 315-332. <https://doi.org/10.1108/01437720710755272>
- Liu, P. ve Chetal, A. (2005). Trust-based secure information sharing between federal government agencies. *Journal of the American Society For Information Science and Technology*, 56(3), 283-298. <https://doi.org/10.1002/asi.20117>
- Lu, X. (2007). Distributed secure information sharing model for e-government in China. *In Eighth ACIS International Conference on Software Engineering, Artificial Intelligence, Networking, and Parallel/Distributed Computing*, 3, 958-962. <https://doi.org/10.1109/SNPD.2007.477>
- Majchrzak, A. ve Jarvenpaa, S. L. (2010). Safe contexts for interorganizational collaborations among homeland security professionals. *Journal of Management Information Systems*, 27(2), 55-86. <https://doi.org/10.2753/MIS0742-1222270202>
- Marouf, L. (2005). *The role of business and social ties in organizational knowledge sharing: a case study of a financial institution*. Ph. D. Thesis, University of Pittsburgh.
- McDougall, K., Rajabifard, A. ve Williamson, I. P. (2005). What will motivate local governments to share spatial information?. *Proceedings of SSC 2005 Spatial Intelligence, Innovation and Praxis: The National Biennial Conference of the Spatial Sciences Institute*.

- McGuirk, P. M., O'Neill, P. M. ve Mee, K. J. (2015). Effective practices for interagency data sharing: Insights from collaborative research in a regional intervention. *Australian Journal of Public Administration*, 74(2), 199-211. <https://doi.org/10.1111/1467-8500.12098>
- Mendel, T. (2008). *Freedom of information: A comparative legal survey*. UNESCO.
- Meral, S. ve Bülbül, H. İ. (2022). Kamu kurumlarının bilgi güvenliği politikalarının kurumsal bilgi güvenliğinin sağlanması açısından etkinliğinin analiz edilmesi. *Gazi University Journal of Science Part C: Design and Technology*, 10(2), 314-329.
- Motifharita, (2015). True ortofoto Nedir?. [http://motifharita.com/bucket/ortofoto-nedir/#:~:text=Fotogrametri%20teknikleriyle%20fotoğraftaki%20optik%20hatalar,\(true\)%20ortofoto"%20denir](http://motifharita.com/bucket/ortofoto-nedir/#:~:text=Fotogrametri%20teknikleriyle%20fotoğraftaki%20optik%20hatalar,(true)%20ortofoto)
- Nam, T. (2015). Challenges and concerns of open government: a case of government 3.0 in Korea. *Social Science Computer Review* 33(5), 556-570. <https://doi.org/10.1177/0894439314560848>
- National Institute of Standards and Technology (2018). Framework for improving critical infrastructure cybersecurity. <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/CSWP/NIST>.
- Nedović-Budić, Z. ve Pinto, J. K. (2000). Information sharing in an interorganizational GIS environment. *Environment and planning B: Planning and Design*, 27(3), 455-474.
- NIST (2012). Guide for conducting risk assessments. NIST Special Publication 800-30 Revision 1, <https://csrc.nist.gov/pubs/sp/800/30/r1/final>
- Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (2015). *Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS) KPS Nedir?* <https://kpsbasvuru.nvi.gov.tr/Acik/KpsNedir>
- OECD (2006-03-30). *Digital Broadband Content: Public Sector Information*. OECD Digital Economy Papers, No. 112, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/231534841283>
- OECD (2001). *Kamu sektörü*. <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2199>
- OECD (2006). Digital broadband content: Public sector information. *OECD Digital Economy Papers*, 112. <http://dx.doi.org/10.1787/231534841283>

- OECD (2008). *OECD recommendation of the council for enhanced access and more effective use of public sector information*. <https://www.oecd.org/sti/40826024.pdf>
- OECD (2013). *New data for understanding the human condition: International perspectives*. <https://www.oecd.org/sti/inno/new-data-for-understanding-the-human-condition.pdf>
- OECD (2017). *Digital government review of Norway: Boosting the digital transformation of the public sector*. <https://doi.org/10.1787/9789264279742-en>
- OECD (2019). *Digital government review of Argentina: Accelerating the digitalisation of the public sector*. <https://doi.org/10.1787/354732cc-en>
- OECD (2019). The path to becoming a data-driven public sector: Data governance in the public sector. *OECD Publishing*, 23-57.
- OECD (2020). *OECD public integrity maturity models*. <https://www.oecd.org/governance/ethics/public-integrity-maturity-models.htm>
- OECD (2023). *Digital Government Review of Türkiye: Towards a Digitally-Enabled Government*. OECD Digital Government Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/3958d102-en>.
- OECD (2023). *Directorate for Public Governance*. <https://www.oecd.org/en/about/directorates/directorate-for-public-governance.html>
- OECD Library (2019). "Data governance in the public sector", *The path to becoming a data-driven public sector*. <https://doi.org/10.1787/9cada708-en>
- On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). (2019). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 30840, 23 Temmuz 2019.
- Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). (2013). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 28699, 6 Temmuz 2013.
- Orman, L. V. (1989). Public information systems. *The Information Society*, 6(1-2), 69-76. <https://doi.org/10.1080/01972243.1989.9960070>
- OVIC (t.y.). *Office of the Victorian Information Commissioner. Information Sharing and Privacy – Guidance For Sharing Personal Information*. <https://ovic.vic.gov.au/privacy/resources-for-organisations/information-sharing-and-privacy/>

- Önaçan, M. B. K. (2012). Kamu kurumları arasında elektronik belge alışverişi ile ilgili mevzuat ve kamu kurumlarında yapılması gerekenler. *Bilgi Dünyası*, 13(2), 494-506. <https://doi.org/10.15612/BD.2012.153>
- Özdaş, M. R. ve Tüfekci, A. (2023). Kurumlar arası belge paylaşımında dijitalleşmenin verimliliğe etkisi. *Verimlilik Dergisi*, 57(4), 671-686.
- Özdemirci, F. (2001, 19-20 Nisan). *Belge üretimi ve kurumsal bilgi yönetimi [Bildiri sunumu]*. 21. Yüzyıla Girerken Enformasyon Olgusu Sempozyumu: Bildiriler, Hatay.
- Özdemirci, F. (2008). Government records and records management: Law on the right to information in Turkey. *Government Information Quarterly*, 25(2), 303-312. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2006.07.017>
- Özdemirci, F. ve Aydın, C. (2007). Kurumsal bilgi kaynakları ve bilgi yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 164-185. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/815119>
- Öztop, T. (2021). *Şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından stratejik planlar: Türkiye'deki devlet üniversitelerinin stratejik planlarının incelenmesi*. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/72432/1069518>
- Pang, B. (2011). *Supplemental Guidance: Public sector definition*. *The Institute of Internal Auditors*. https://www.academia.edu/19872091/Public_Sector_Definition
- Papapavlou, G. (2000). *Public sector information initiatives in the European Union*. Third International Congress UNESCO Headquarter. <http://osint.pbworks.com/f/Infoethics%202000.pdf#page=104>
- Pardo, T. A. ve Tayi, G. K. (2007). Interorganizational information integration: A key enabler for digital government. *Government Information Quarterly*, 24(4), 691-715.
- Pardo, T. A., Cresswell, A. M., Dawes, S. S. ve Burke, G. B. (2004). Modeling the social & technical processes of interorganizational information integration. *In 37th Annual Hawaii International Conference on System Sciences, 2004*. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2004.1265307>
- Pardo, T. A., Gil-Garcia, J. R. ve Burke, G. B. (2008). Building response capacity through cross-boundary information sharing: The critical role of trust. *Center for Technology in Government*.

- PIRA International (2000). *Commercial exploitation of europe's public sector information, Final Report for the European Commission Directorate General for the Information Society* http://ec.europa.eu/information_society/policy/psi/docs/pdfs/pira_study/commercial_final_report.pdf
- Polat, N. (2007). Yönetim bilgi sistemi ve sayıştayda yürütülen çalışmalar. *Sayıştay Dergisi*, (65), 187-198.
- Pollock, R. (2008). *The economics of public sector information*. https://ses.library.usyd.edu.au/bitstream/handle/2123/6568/PSI_vol1_chapter3.pdf?sequence=1
- Public Services and Procurement Canada (2019). *Information management - Knowledge area*. <https://www.tpsgc-pwgsc.gc.ca/biens-property/sngp-npms/ti-it/conn-know/gi-im-eng.html#rtbk1>
- Rajagopalan, N., Rasheed, A. M. ve Datta, D. K. (1993). Strategic decision processes: Critical review and future directions. *Journal of Management*, 19(2), 349-384.
- Ray, D., Gulla, U. ve Dash, S. (2007). Interoperability of e-government information systems: a survey. *Towards Next Generation e-Government*, 1, 12-25. https://csi-sigegov.org.in/2/2_398_2.pdf
- Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2020). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 31151, 10 Haziran 2020.
- Roscini, M. (2010). World wide warfare - Jus ad bellum and the use of cyber force. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, 14, 85-130.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç. ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.
- Sayogo, D. S., Gil-Garcia, J. R., Cronemberger, F. A. ve Widagdo, B. (2017). *The mediating role of trust for inter-organizational information sharing (IIS) success in the public sector*. In Proceedings of the 18th annual international conference on digital government research (pp. 426-435).
- Singapore's Government Technology Agency (t.y.). *Data Mesh for Trusted Public Sector Data Sharing in Singapore*. Thoughtworks.

- Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 104, 333-339. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296319304564>
- Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu (2006). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 26173, 20 Mayıs 2006.
- Stewart, C. J. ve Cash, W. B. (1985). *Interviewing: principles and practices*. New York: McGraw-Hill.
- Susha, I., Rukanova, B., Zuiderwijk, A., Gil-Garcia, J. R. ve Hernandez, M. G. (2023). Achieving voluntary data sharing in cross sector partnerships: Three partnership models. *Information and Organization*, 33(1), 100448. <https://doi.org/10.1016/j.infoandorg.2023.100448>
- Şahin, A. (2016). *Türk kamu yönetiminde yapısal dönüşüm ve e-Devlet*. Atlas Akademi.
- Şahin, Ö. U. (2015). *Kamu sektörü bilgisi: Üretimi, yeniden kullanımı ve fiyatlandırılması*. Dora Yayınları.
- Şamdan, Y. (2023). Türk kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(3), 926-942.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (2004). *e-Dönüşüm Türkiye projesi kısa dönem eylem planı 2003-2004*. http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/Yayinlar/040900_KDEPKitapcik.pdf
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (2005). *e-Devlet proje ve uygulamaları*. http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2014/04/e-Devlet_Proje_ve_Uygulamaları_2005.pdf
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (2005). *Kamu bilgi ve iletişim teknolojisi projeleri hazırlama kılavuzu*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Kamu_Bilgi_ve_Iletisim_Teknojisi_Projeleri_Hazirlama_Kilavuzu.pdf
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (2006). *Bilgi toplumu stratejisi (2006-2010)*. http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/BT_Strateji/Diger/060500_BilgiToplumuStratejisi.pdf
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (2006). *Dokuzuncu kalkınma planı 2007-2013*. <https://www.metu.edu.tr/system/files/kalkinma.pdf>

- T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (2023). *Saklama Süreli Standart Dosya Planı (Ssdp) Genel Açıklamalar*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Universiteler/Standart_Dosya_Planı.pdf
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2019). *Veri Sözlüğü Oluşturma Metodolojisi: Ulusal Veri Sözlüğü Sistemi*. Ankara. <https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/VeriSozluguOlusturmaMetodolojisi.pdf>
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2018). *ATLAS Uygulaması*. <https://csb.gov.tr/sss/metaveri>
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2023). *Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü Ulusal Coğrafi Bilgi Platformu*. <https://atlas.gov.tr/>
- T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (2016). *Genel olarak MERNİS*. <https://www.nvi.gov.tr/genel-olarak-mernis>
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2002). Merkezi Nüfus idare sistemi MERNİS. <https://www.icisleri.gov.tr/merkez-nufus-idare-sistemi-mernis>
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2012). *E-dönüşüm türkiye projesi birlikte çalışılabilirlik esasları rehberi*. http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2014/04/Birlikte_Calisabilirlik_Esasları_Rehberi_2.1.pdf
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). *Bilgi toplumu stratejisinin yenilenmesi projesi*. http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2022/01/ihityac_tespiti_ve_oneriler_raporu-1.pdf
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). *Onuncu kalkınma planı 2014-2018*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkınma_Planı-2014-2018.pdf
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). *2015-2018 Bilgi toplumu stratejisi ve eylem planı*. https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/36836/xfiles/Bilgi_Toplumu_Stratejisi_ve_Eylem_Planı.pdf
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2016). *e-Yazışma teknik rehberi*. https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/e-Yazisma_Teknik_Rehberi_v1-3.pdf
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2015). Saklama süreli standart dosya planı. <https://sakaryaism.saglik.gov.tr/Eklenti/129101/0/saklama-sureli-standart-dosya-planıpdf.pdf>

- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı *Ulusal Sanayi Veri Master Planı*. https://gbs.sanayi.gov.tr/docs/STB_SAVGM_USVMP.pdf?v=1.1
- T.C. Sayıştay. (2024) Sayıştay bilişim sistemleri denetleme rehberi. T.C. Sayıştay Başkanlığı. https://www.sayistay.gov.tr/files/3002_BSDR__240426_DO.pdf
- T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı (2016). *2016-2019 Ulusal e-Devlet stratejisi ve eylem planı*. <http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/Swkoy+2016-2019-Ulusal-e-Devlet-Stratejisi-ve-Eylem-Plani.pdf>
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (t.y.). *Tapu Ve Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS)*. <https://www.tkgm.gov.tr/projeler/tapu-ve-kadastro-bilgi-sistemi-takbis>
- Tenopir, C., Rice, N. M., Allard, S., Baird, L., Borycz, J., Christian, L., Grant, B., Olendorf, R. ve Sandusky, R. C. (2020). Data sharing, management, use, and reuse: Practices and perceptions of scientists worldwide. *Plos One*, 15(3). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0229003>
- The U.S. Data Federation (t.y.) Overview. <https://resources.data.gov/resources/us-data-federation/>
- Thomas, M. A., Cipolla, J., Lambert, B. ve Carter, L. (2019). Data management maturity assessment of public sector agencies. *Government Information Quarterly*, 36(4), <https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.101401>
- Tokcan, H. (2015). *Bilginin üretimi ve kullanımı açısından bilgi yönetimi: Üniversitede akademik yöneticilerin bilgi yönetimi algıları üzerine bir uygulama* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/563406/yokAcikBilim_10062936.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
- Turan, M. (2014). Fikir ve sanat eserleri kanununda eser çeşitleri: Karşılaştırmalı bir analiz. *Bilgi Dünyası*, 15(1), 125-158. <https://doi.org/10.15612/BD.2014.401>
- Turyahikayo, E. (2018). Bureaucratic rigidity, risk aversion and knowledge generation and utilization in the public sector: Reality or illusion. *Management and Organizational Studies*, 5(3), 9-16. <https://doi.org/10.5430/mos.v5n3p9>

- Turyahikayo, E., Pillay, V. ve Muhenda, M. B. (2021). Antecedents of knowledge sharing behaviour in the public sector. *The Electronic Journal of Knowledge Management*, 19(1), 33-42. <https://doi.org/10.34190/ejkm.19.1.2195>
- Türk Ceza Kanunu (2004). *Madde [132-140], Kanun Numarası [5237]*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2022). *Bilgi ne demek? Bilgi kelimesinin TDK sözlük anlamı nedir?* <https://www.mynet.com/bilgi-ne-demek-bilgi-kelimesinin-tdk-sozluk-anlami-nedir-170100075434>
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2023). *Veri ne demek? Veri kelimesinin TDK sözlük anlamı nedir?* <https://www.mynet.com/veri-ne-demek-veri-kelimesinin-tdk-sozluk-anlami-nedir-170100200132>
- Türkiye Bilişim Vakfı (2004). *IV. Türkiye iktisat kongresi 22. çalışma grubu: Bilgi ekonomisine ve bilgi toplumuna geçiş raporu*. <https://www.slideshare.net/DijitalPolitikalar/urak-bilisim-raporu>.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu (1970). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 13409, 26 Ocak 1970.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 17863, 9 Kasım 1982.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2019). *Bilgi ve iletişim güvenliği tedbirleri*. *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 30823, 6 Temmuz 2019.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2020). *Bilgi ve iletişim güvenliği rehberi*. https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/Genel/File/bg_rehber.pdf
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2021). *Ulusal yapay zekâ stratejisi 2021-2025*. <https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/Genel/File/TR-UlusalYZSstratejisi2021-2025.pdf>
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2021). *e-Yazışma projesi*. <https://cbddo.gov.tr/projeler/e-yazisma/>

- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). *On birinci kalkınma planı 2019-2023*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Planı-2019-2023.pdf
- Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2018). *Atlas uygulaması nedir? Ne işe yarar?*. <https://csb.gov.tr/sss/atlas-uygulamasi#:~:text=Ne%20i%C5%9Fe%20yarar%3F,web%20%C3%BCzerinden%20sunabilen%20bir%20uygulamad%C4%B1r.>
- Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı (2016). *Kimlik paylaşım sistemi (KPS)*. <https://icisleri.gov.tr/kimlik-paylasim-sistemi-kps>
- Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete (2005, Mart 25). *Standart dosya planı, GENELGE. 2005/7. Resmî Gazete*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050325-10.htm>
- Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı (t.y.). *Misyonumuz-Vizyonumuz*. <https://www.tarimorman.gov.tr/>
- Türkiye İstatistik Kanunu. (2005) *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 25997, 18 Kasım 2005.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). *Resmî istatistik programı 2022 – 2026. T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 31706, 31 Aralık 2021.
- Uçkan, Ö. (2003). *Kamu yönetiminin yeniden yapılanması için strateji ve politikalar-1*, Literatür Yayıncılık.
- Uçkan, Ö. (2006). Bilgi politikası ve bilgi ekonomisi: Verimlilik, istihdam, büyüme ve kalkınma. *Bilgi Dünyası*, 7(1), 23-48. <https://doi.org/10.15612/BD.2006.395>
- Uhlir, P. F. (2004). *Policy guidelines for the development and promotion of governmental public domain information*. United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization.
- Ulusal Coğrafi Veri Sorumluluk Matrisi ve Ulusal Coğrafi Veri Paylaşım Matrisinin Kullanıma İlişkin Kurul Kararı. (2022). *T.C. Resmî Gazete*, (32034). <https://www.resmigazete.gov.tr/fihrist?tarikh=2022-12-05&mukerrer=1>
- UNDP (2024). *United Nations Development Programme, Data Governance Framework, Recommendation Report for Türkiye*. <https://www.undp.org/tr/turkiye/publications/veri-yonetisimi-cercevesi-turkiye-icin-tavsiye-raporu>

- UNDP (2016). *Glossary of Terms SEEDs of Health and Health Equity*. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/eurasia/UNDP-SEEDS_Glossary_web_V2.pdf
- Uzun, T. (2005). Kamu yönetiminde değişim ve bilgi edinme hakkı. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 228-256.
- Ünlü, A. M. ve Çakmak, T. (2023). Kamu sektöründe kurumlar arasında bilgi paylaşımı: türkiye'deki politika ve yasal düzenlemelere yönelik bir değerlendirme. *Bilgi Yönetimi*, 6(1), 1-20.
- Veri Paylaşımı Kurulu Yönetmeliği (2020). *T.C. Resmî Gazete*, Sayı: 31207, 8 Ağustos 2020.
- Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik (2017). *T.C. Resmî Gazete (30286)*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/12/20171230-7.htm>
- Vickery, G. ve Wunsch-Vincent, S. (2006). Digital broadband content: Public sector information and content. OECD. <https://www.ifap.ru/library/book066.pdf>
- Von Newmann, J. ve Morgenstern, O. (1944). *Theory of games and economic behavior*. Princeton University Press.
- Vuckovic, R. M., Kanceljak, I. ve Juric, M. (2021). Is it time for new data governance?. *44th International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO)*, 1483-1489. <https://doi.org/10.23919/MIPRO52101.2021.9597161>
- Wang, F. (2006). A Micro-explanation on the barriers to government information sharin. *Inf Sci*, 24, 194-199.
- Wang, F. (2018). Understanding the dynamic mechanism of interagency government data sharing. *Government Information Quarterly*, 35(4), 536-546. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2018.08.003>
- Web Tarım TV. (2020). *Veri paylaşımında büyük iş birliği*. <https://www.tarimtv.gov.tr/tr/video-detay/veri-paylasiminda-buyuk-isbirligi-13382>
- Wegrich, K. (2022). Kamu sektörü. *Britannica Ansiklopedisi*. <https://www.britannica.com/topic/public-sector>

- Wenjing, L. (2011). Government information sharing: Principles, practice, and problems- An international perspective. *Government Information Quarterly*, 28(3), 363-373. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2010.10.003>
- Whitman, M. E. ve Mattord, H. J. (2018). *Principles of information security*.
- Wiig, K. M. (2002). Knowledge management in public administration. *Journal of Knowledge Management*, 6(3), 224-239. <https://doi.org/10.1108/13673270210434331>
- Willem, A. ve Buelens, M. (2007). Knowledge sharing in public sector organizations: The effect of organizational characteristics on interdepartmental knowledge sharing. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 17(4), 581-606. <https://doi.org/10.1093/jopart/mul021>
- Willis, J. (2007). *Foundations of qualitative research: Interpretive and critical approaches*. Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781452230108>
- Wilson, T. D. (2010). Information sharing: an exploration of the literatüre and some propositions. *Information Research: An International Electronic Journal*, 15(4), n4.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). *T.C. Resmî Gazete* (28615). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>
- Yang, T. M. ve Maxwell, T. A. (2011). Information-sharing in public organizations: A literature review of interpersonal, intra-organizational and inter-organizational success factors. *Government Information Quarterly*, 28(2), 164-175. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2010.06.008>
- Yang, T. M. ve Wu, Y. J. (2013). What to share and why to share? A case study of cross-boundary information sharing in Taiwan e-Government. *Journal of Library and Information Studies*, 11(1), 25-53. [https://doi.org/10.6182/jlis.2013.11\(1\).025](https://doi.org/10.6182/jlis.2013.11(1).025)
- Yazıcı, S (2019). *Elektronik belge yönetim sistemlerinde birlikte çalışabilirlik ve olgunluk modeli önerisi*. Ankara Üniversitesi.
- Yazıcı, S. ve Özdemirci, F. (2019). Bilgi yönetim sistemlerinin birlikte çalışabilirlik gereksinimleri ve elektronik belge yönetim sistemi birlikte çalışabilirlik olgunluk modeli. *Bilgi Yönetimi*, 2(2), 84-104.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (5. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık. Center for Values Education.
- Yıldırım, M. (2010). Kamu yönetiminde bilgi yönetiminin gerekliliği üzerine bir inceleme. *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1311-1334. <https://core.ac.uk/download/pdf/268072345.pdf>
- Yusof, Z. M., Ismail, M. B., Ahmad, K. ve Yusof, M. M. (2012). Knowledge sharing in the public sector in Malaysia: A proposed holistic model. *Information Development*, 28(1), 43-54. <https://doi.org/10.1177/0266666911431475>
- Zaheer, A., Mcevily, B. ve Perrone, V. (1998). Does trust matter? Exploring the effects of interorganizational and interpersonal trust on performance. *Organization Science*, 9(2), 123-251. <https://doi.org/10.1287/orsc.9.2.141>
- Zencir, M. B. ve Oğuz, T. (2020). Ankara Üniversitesi araştırmacılarının araştırma verilerinin yönetimine yönelik tutumları ve veri paylaşımı önündeki engeller. *Bilgi Dünyası*, 21(1), 89-123. <https://doi.org/10.15612/BD.2020.806>
- Zhang, J. ve Dawes, S. S. (2006). Expectations and perceptions of benefits, barriers, and success in public sector knowledge networks. *Public Performance & Management Review*, 29(4), 433-466.
- Zhou, L., Huang, R. ve Li, B. (2020). "What is mine is not thine": Understanding barriers to China's interagency government data sharing from existing literature. *Library & Information Science Research*, 42(3), 101031.

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-21
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.01.2023
	FRM-DR-21 Doktora Tezi Orjinallik Raporu <i>PhD Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 11/02/2025	
Tez Başlığı: Kamu Sektöründe Bilgi Paylaşımı: Türkiye için Bir Model Önerisi	
Yukarıda başlığı verilen tezimin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 293 sayfalık kısmına ilişkin, 11/02/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6'dır.	
Uygulanan filtrelemeler**:	
1. ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2. ☒ Kaynakça hariç 3. ☒ Alıntılar hariç 4. ☐ Alıntılar dâhil 5. ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç	
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezimin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
ALİ MURAT ÜNLÜ	

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	ALİ MURAT ÜNLÜ	
	Öğrenci No	N18248211	
	Enstitü-Anabilim Dalı	BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ	
	Programı	BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ	
	Statüsü	Doktora ☒	Lisans Derecesi ile (Bütünleşik) Dr ☐

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
Doç. Dr. Tolga ÇAKMAK

*Tez Almanca veya Fransızca yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı Tez Yazım Dilinde yazılmalıdır.
**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-21
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.01.2023
	FRM-DR-21 Doktora Tezi Orijinallik Raporu <i>PhD Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

TO HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF INFORMATION MANAGEMENT

Date: 11/02/2025

Thesis Title (In English): Information Sharing in the Public Sector: A Model Proposal for Turkey

According to the originality report obtained by my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 11/02/2025 for the total of 293 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 6%.

Filtering options applied**:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. References cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Ali Murat ÜNLÜ

Student Information	Name-Surname	ALİ MURAT ÜNLÜ	
	Student Number	N18248211	
	Department	INFORMATION MANAGEMENT	
	Programme	INFORMATION MANAGEMENT	
	Status	PhD ☒	Combined MA/MSc-PhD ☐

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
Assoc. Prof. Dr. Tolga ÇAKMAK

**As mentioned in the second part [article (4)/3] of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding reference, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

EK 2. ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Tarih: 21.03.2023 11:26
Sayı: E-33853172-300-00002755498

00002755498

Sayı : E-35853172-300-00002755498
Konu : Ali Murat ÜNLÜ Hk. (Etik Komisyon İzni)

21.03.2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 20.02.2023 tarihli ve E-12908312-300-00002696770 sayılı yazınız.

Enstitünüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencilerinden **Ali Murat ÜNLÜ**'nün Doç. Dr. Tolga ÇAKMAK danışmanlığında hazırladığı "Kamu Sektöründe Bilgi Paylaşımı: Türkiye İçin Bir Model Önerisi" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 07 Mart 2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Sibel AKSU YILDIRIM
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: D92596DF-462B-4040-A7ED-6ED4851FC9EF

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/hn-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Duygu Didem İLERİ

E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Bilgisayar İşletmeni

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks: 0 (312) 311 9992

Telefon: .

Kep: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

EK 3. KAMU SEKTÖRÜNDE BİLGİ PAYLAŞIMI: TÜRKİYE İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ: KURUMLAR İÇİN GÖRÜŞME SORULARI

Bu görüşme soruları, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Doktora öğrencisi Ali Murat ÜNLÜ'nün Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalında Doç. Dr. Tolga Çakmak danışmanlığında yürüttüğü "Kamu Sektöründe Bilgi Paylaşımı: Türkiye İçin Bir Model Önerisi" adlı doktora tezi çalışması kapsamında hazırlanmıştır.

Bu araştırmada temel problem Türkiye'de kamu kurum ve kuruluşları arasında bilgi paylaşımı hususunda kurumlara yol gösterecek yasal, teknik ve idari detayları belirleyen, standardizasyonu sağlayacak, kamu kaynaklarının etkin, verimli ve güvenli (kişisel verileri ve hakları kamu güvenliğini de gözetecek şekilde) kullanılmasını destekleyecek, kurumlar arası koordinasyon ve işbirliğini üst düzeyde gerçekleştirecek, günümüz bilgi toplumu ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikteki düzenlemelerdeki eksikliklerdir. Türkiye'de şu ana kadar kamu sektöründe bilgi paylaşımını yönlendirecek düzeyde genele yayılmış, tüm kamu kurumlarını kapsayan bir politika, kılavuz ya da model örneği bulunmamaktadır. Bu çalışmada Türkiye'de kamu sektöründe bilgi paylaşımının önündeki engeller tespit edilmekte, konunun teknik, idari ve yasal boyutları incelenerek ve bulgular doğrultusunda bir rehberin geliştirilmesinde dikkate alınacak unsurların açıklanması hedeflenmektedir. Kamu sektöründe kurumlar arası bilgi paylaşımının sağlanması ile beraber kamu hizmetleri daha etkin yürütülebilecek, bilgiyi elde etme süresi ve maliyetin azaltılması sağlanarak Türkiye'de kamu kurumları arasında bilgi paylaşımında iş birliğinin geliştirilmesine katkıda bulunulacaktır. Buradan hareketle araştırma problemi ve araştırma sorularına bağlı olarak çalışmanın temel amacı; kamu sektörünün sahip olduğu bilginin kamu kurumları arasında paylaşımı hususunda mevcut mevzuat, idari uygulamalar, politika ve teknik altyapıyı ortaya koymak ve mevcut durumu uluslararası uygulamalar ile karşılaştırmak suretiyle ülke kaynakları kullanılarak elde edilen kamu sektörüne ait bilgilerin kamu kurumları arasında kamu kaynaklarını etkin, verimli ve güvenli şekilde kullanılmasını sağlayacak "Kamu Sektöründe Bilgi Paylaşım Uygulamaları" için dikkate alınabilecek unsurları açıklayan bir rehber ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları şu şekilde belirlenmiştir;

- Türkiye'de kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ile ilgili yürürlükte olan mevzuatı ortaya koymak ve yürürlükte olan mevzuat ile uluslararası mevzuatı karşılaştırmak.

- Kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ile ilgili sorunları ortaya koymak.
 - Kamu sektörü bilgisi olarak paylaşılacak bilgilerin neler olduğunu ortaya koymak.
 - Türkiye’de kamu sektörü bilgisinin paylaşımı hususunda kamu kurumlarında mevcut fiziki ve teknolojik bilgi güvenliği uygulamalarını ve yeterlilik düzeylerini ortaya koymak.
 - Kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımı bağlamında kurumlara yol gösterecek, söz konusu bilginin etkin, verimli ve güvenli paylaşımını ve kurumlar arası standartlaşmayı sağlayacak bir model ortaya koymak.
- 1) Genel olarak, "kamu sektörü bilgisi" terimi, kamu sektörünün kamu görevini veya diğer görevlerini yerine getirirken birçok faaliyet alanında işlediği veri ve bilgileri ifade eder. Kurumunuzda hangi tür kamu sektörü bilgileri işlenmektedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐	Coğrafi Bilgi
☐	Meteorolojik ve Çevresel Bilgiler
☐	Ekonomik ve Ticari Bilgiler
☐	Sosyal Bilgiler
☐	Trafik ve Ulaşım Bilgileri
☐	Turist ve Eğlence Bilgileri
☐	Tarım, Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Bilgileri
☐	Doğal Kaynak Bilgileri
☐	Yasal Sistem Bilgileri
☐	Bilimsel Bilgi ve Araştırma Verileri
☐	Eğitim İçeriği
☐	Siyasi İçerik
☐	Kültürel İçerik

2) Kurumunuz diğer kamu kurumları ile bilgi paylaşıyor mu?

Evet Hayır Fikrim yok

3) Hangi türde bilgiler paylaşıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐	Coğrafi Bilgi
☐	Meteorolojik ve Çevresel Bilgiler
☐	Ekonomik ve Ticari Bilgiler
☐	Sosyal Bilgiler
☐	Trafik ve Ulaşım Bilgileri
☐	Turist ve Eğlence Bilgileri
☐	Tarım, Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Bilgileri
☐	Doğal Kaynak Bilgileri
☐	Yasal Sistem Bilgileri
☐	Bilimsel Bilgi ve Araştırma Verileri
☐	Eğitim İçeriği
☐	Siyasi İçerik
☐	Kültürel İçerik

4) Kurumunuzdaki bilgi paylaşım şekilleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz. Paylaşım oranınıza göre 1 en az, 5 en fazla olmak üzere değerlendiriniz)

☐	Birimler arası	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
☐	Diğer kamu kurumlarıyla	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
☐	Özel sektör kuruluşlarıyla	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
☐	Sivil toplum kuruluşlarıyla	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
☐	Vatandaşlarla	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

5) Kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik deneyiminiz var mı? Varsa nelerdir.

Hayır

Evet

.....

6) Kamu sektörü bilgisi paylaşımına yönelik kurumunuz bünyesinde daha önce yapılan bir çalışma var mı? Daha önce bu konuda yapılan çalışmalardan bahseder misiniz? (hangi kurum-hangi konu-hangi yetkili) Daha çok hangi kamu kurumları ile paylaşımında bulunuyorsunuz?

Hayır

Evet

.....

7) Herhangi bir kamu kurumu ile bilgi paylaşımına yönelik yürüttüğünüz bir proje veya imzaladığınız bir protokol, antlaşma vb. var mı?

Yok

Var

8) 7. Soruda “Var” seçeneğini işaretlediyseniz proje ne zaman gerçekleştirildi ve detayları (maddi boyut, paylaşım ortamı vb.) nelerdir? Proje esnasında rehberlik eden bir politika metni ya da benzeri bir unsur var mı?

.....

9) Kurumunuzda işlediğiniz ve sakladığınız bilgileri nasıl elde ediyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Satın alma
 Diğer kamu kurumlarından ücretsiz olarak protokolle
 Kendi faaliyetlerimiz çerçevesinde üretiyoruz
 Hepsi

10) Kurumunuzda diğer kurumlarla bilgi paylaşımına yönelik bir stratejik plan var mı?

- Yok
 Var

11) 10. soruda “Yok” seçeneğini işaretlediyseniz kurumunuzda diğer kurumlarla bilgi paylaşımına yönelik planlamalar nasıl gerçekleştirilmektedir?

- Yasal düzenleme çerçevesinde paylaşmak durumundayız.
 İhtiyaç duyulduğunda sağlanmaktadır.
 Diğer (Lütfen açıklayınız)

.....

12) Kurumunuzda bilginin kurumlar arası paylaşımından sorumlu bir birim var mı?

- Evet Hayır

13) Kamu sektörü bilgisinin paylaşımı hususunda kurumunuzdaki mevcut koşulları değerlendiriniz? (1 çok kötü, 5 çok iyi olmak üzere değerlendiriniz)

- 1 2 3 4 5

14) Kurumunuzda kamu sektörü bilgisinin paylaşımına yönelik yasal ya da idari düzenlemeler var mı?

Evet Hayır

15) 15. soruya “Evet” yanıtını verdiyseniz bu düzenlemeleri belirtiniz:

.....

16) Kurumunuzda bilgi güvenliği, bilgilerin arşivlenmesi, dijital ortamda bulunan bilgilerin korunmasına yönelik herhangi bir standart (ISO 27001 gibi), yasal veya politik düzenleme var mı?

Hayır
 Evet

17) 17.soruya “Evet” yanıtını verdiyseniz bu düzenlemeleri belirtiniz:

.....

18) Kurumunuzda kamu sektörü bilgisi paylaşım sürecinde kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi süreçlerinde kişisel verilerin korunmasına yönelik yasal ve politik çerçeve nasıl işlemektedir?

.....

19) Kurumunuzda elektronik ortamda oluşturulan ve kullanılan bilgileriniz için ne tür güvenlik ve kontrol mekanizmaları kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- İzlenebilirlik
 Kayıt tutma
 Kimlik tespiti
 Anonimleştirme
 Diğer (Lütfen açıklayınız)

.....

20) Kurumunuzda kamu sektörü bilgilerinin hazırlanması, bilgilerin yönetimi ve yayınlanmasına yönelik finansman kaynağı nasıl sağlanmaktadır?

.....

21) Ekonomik koşullar ve mali kaynakların önem düzeyi size göre nedir? (1 çok önemsiz, 5 çok önemli olmak üzere değerlendiriniz)

1 2 3 4 5

22) Bilgilerin toplanması ve diğer kurumlarla paylaşılmasında kurumunuzun bütçesini yeterli buluyor musunuz? (1 çok yetersiz, 5 çok yeterli olmak üzere değerlendiriniz)

1 2 3 4 5

23) Kurumunuzdaki üst yönetimin kamu sektöründe bilgi paylaşımına yönelik desteğini etkili/yeterli buluyor musunuz? Bu destek size göre hangi seviyede (1 çok etkisiz, 5 çok etkili olmak üzere değerlendiriniz)

1 2 3 4 5

24) Kurumunuzda bilgi paylaşımında bürokratik süreçlerin etkisi sizce ne düzeydedir? (1 çok düşük, 5 çok yüksek olmak üzere değerlendiriniz)

1 2 3 4 5

25) Topladığınız kamu sektörü bilgilerini yayınlıyor musunuz?

Hayır

Evet

26) 26. soruya “Evet” yanıtını verdiyseniz bilgilerinizi hangi ortamda yayınlıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Kurum web sayfası /portali (doğrudan erişilebilen)

Kurum bilgi sistemleri (e-Devlet girişi veya kullanıcı adı ve şifre ile giriş yapılarak)

Bulut ortamı

İtranet

Basılı ortamda yayınlıyoruz

Diğer (Lütfen açıklayınız)

.....

27) Kurumunuz tarafından toplanan bilgiler diğer kamu kurumlarına açık mı? Açıkta tahminen yüzde kaçlık bir oranda paylaşıyorsunuz?

Hayır

Evet

.....

28) Kurum olarak elinizde bulunan bilgilerle ilgili diğer kamu kurumlarından bilgilerin paylaşılması yönünde talep alıyor musunuz? Alıyorsanız daha çok hangi kamu kurumlarından böyle bir talep alıyorsunuz?

Hayır

Evet

.....

.....

.....

.....

29) Kurumunuzun sahip olduğu ama paylaşılmasını sakıncalı bulduğu için paylaşmadığı bilgiler var mı?

Evet Hayır Fikrim yok

30) Kurumunuz tarafından kamuya sunulan bilgileri ücretsiz olarak mı paylaşıyorsunuz yoksa bilgi paylaşımından ücret talep ediyor musunuz?

Ücretli Ücretsiz Kısmen

31) Kurumunuz bünyesinde çalışanlara bilgi iletişim teknolojileri, bilginin diğer kamu kurumlarıyla nasıl paylaşılacağı vb. konularda eğitimler veriliyor mu?

Evet Hayır

32) Kurumunuzda çalışan personelin kurumlar arası bilgi paylaşımı gibi iş süreçlerinin yürütülmesi kapsamında bilgi teknolojilerine yönelik beceri seviyesini değerlendirir misiniz? (1 çok kötü, 5 çok iyi olmak üzere değerlendiriniz)

1 2 3 4 5

33) Kurumunuz bünyesinde çalışan personelin yaklaşık olarak ne kadarı bilgilerin diğer kamu kurumları ile paylaşılmasına doğrudan katılmaktadır?

%1-20 %21-40 %41-60 %61-80 %81-100

34) Kamu sektörü bilgisinin diğer kamu kurumları ile paylaşılması hususunda ortaya çıkan engelleri (teknik, kurumsal, kültürel, yasal) ve bunların kamu sektörü bilgisinin paylaşımının başarısı üzerine etkisini belirtiniz? (1 çok etkisiz, 5 çok etkili olmak üzere değerlendiriniz)

Teknik engeller 1 2 3 4 5

Kurumsal engeller: 1 2 3 4 5

Kültürel engeller: 1 2 3 4 5

Yasal engeller: 1 2 3 4 5

35) Kurumunuzun diğer kurumlarla paylaştığı bilgilere yönelik olarak aşağıdaki çekincelerin etkisini değerlendiriniz? (1 çok düşük, 5 çok yüksek olmak üzere değerlendiriniz)

Özerkliği (bilginin tek sahibi olma durumu) kaybetme: 1 2 3 4 5

Rekabet avantajını kaybetme: 1 2 3 4 5

Tanınırlığı kaybetme: 1 2 3 4 5

Bilginin kötüye kullanımı: 1 2 3 4 5

Bilgi kalitesinin yetersizliği: 1 2 3 4 5

36) Kurumunuzun bilgi paylaşımı gereksinimlerini yeni veya yükseltilmiş iş bilgi sistemlerine entegre etmesini etkileyen zorluklar nelerdir? (Uygun olanların hepsini işaretleyin, 1 çok düşük, 5 çok yüksek olmak üzere değerlendiriniz)

Teknoloji yetersizliği/eskiligi: 1 2 3 4 5

Personelin farkındalık ve bilgi eksikliği: 1 2 3 4 5

Yönetim desteğinin yetersizliği: 1 2 3 4 5

Diğer (Lütfen açıklayınız)

.....

.....

.....

.....

37) Kurumunuzda kamu kurumları arasında bilgi paylaşımı yaparken ortaya çıkabilecek kötü sonuçları ve ihlalleri bildirmek ve engellemek için oluşturulmuş politikalar ve mekanizmalar var mı?

Yok

Var

.....

.....

.....

.....

38) Kurumunuzda çalışan personel bilgi paylaşımı yaparken ortaya çıkabilecek kötü sonuçlar ve ihlallerden sorumlu mudur?

Evet Hayır

39) Kurumunuz diğer kamu kurumlarına yakın zamanda daha fazla bilgi sağlamayı planlıyor mu?

Evet Hayır

40) Kamu sektörü bilgisinin paylaşımının kurumunuza fayda sağlayacağını düşünüyor musunuz?

Evet Hayır

41) Kurumlar arası bilgi paylaşımının diğer kurumlara yeteri kadar fayda sağladığını düşünüyor musunuz? (1 çok yetersiz, 5 çok yeterli olmak üzere değerlendiriniz)

1 2 3 4 5

42) Sizce bilginin kamu kurumları arasında paylaşımı kurumlar arası bütünleşmeye ne düzeyde etki etmektedir? (1 çok etkisiz, 5 çok etkili olmak üzere değerlendiriniz)

1 2 3 4 5

43) Kurumunuzda üretilen veya sağlanan bilgilerin sınıflandırılmasına yönelik bir program uygulanıyor mu? Bu bilgiler neye göre sınıflandırılıyor? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Gizlilik derecelerine göre
- Bilginin türüne göre
- Yayınlanma şekline göre
- Kişisel veri olup olmama durumuna göre
- Sınıflandırılmıyor

44) Kamu sektörü bilgisinin diğer kamu kurumları ile paylaşılma süreçlerine yönelik kurumunuz tarafından belirlenen bir model/ politika var mı?

Evet Hayır

45) Varsa bu modelin/politikanın kamu sektörü bilgisinin diğer kamu kurumları ile paylaşılmasına etkisi ne düzeydedir? (1 çok etkisiz, 5 çok etkili olmak üzere değerlendiriniz)

1 2 3 4 5

46) Kamu bilgisinin tüm kamu kurumları arasında paylaşımı hususunda standartları belirleyen ve kurumlar arası koordinatörlüğü sağlayan bir kurum, ya da benzeri bir yapının var olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız hangi kurum olabilir

Hayır

Evet

.....

47) Böyle bir yapının kamu sektörü bilgisinin kamu kurumları arasında paylaşımına etkisi ne düzeyde olur? (1 çok kötü, 5 çok iyi olmak üzere değerlendiriniz)

1 2 3 4 5

EK 4. KAMU SEKTÖRÜNDE BİLGİ PAYLAŞIMI: TÜRKİYE İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ: KURUMLAR İÇİN KOORDİNASYON SÜRECİNE YÖNELİK GÖRÜŞME SORULARI

Kurum analizleri bağlamında ikinci boyutta gerçekleştirilen görüşmeler ilk boyutta elde edilen bulguları doğrulamak ve desteklemek amacıyla yapılmıştır.

GÖRÜŞME SORULARI

- 1) Türkiye’de kurumlar arası bilgi paylaşımında hangi boyuttaki engeller daha baskındır? Her bir engel türü için 1 en düşük 5 en yüksek olmak üzere değerlendirme yapınız.

Yasal Engeller	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Yönetsel Engeller	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Teknik Engeller	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Kültürel Engeller	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Diğer.....	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

- 2) Bir önceki sorudan hareketle Türkiye’de kurumlar arasında bilgi paylaşımında karşılaşılan sorunları sıralar mısınız?

Yasal Engeller :

Yönetsel Engeller :

Teknik Engeller :

Kültürel Engeller :

Diğer :

3) Karşılaşılan sorunlara ilişkin kurum bazında ve koordinasyon boyutunda ne gibi çalışmaların yapılması gerekir?

4) Herhangi bir kamu kurumu ile bilgi paylaşımına yönelik yürüttüğünüz bir proje var mı?

Yok

Var

5) Kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik bir mevzuat çalışmanız var mı?

Var

Yok

6) Türkiye de ki kurumlar için kurumlar arası bilgi paylaşımını daha etkili hale getirmek için neler yapılabilir?

.....

7) Sizce kurumların hangi kademelerinde bilgi paylaşımına yönelik sorunlar var? Her bir sorun türü için 1 en düşük 5 en yüksek olmak üzere değerlendirme yapınız.

Kurumlar Arası	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Kurum İçi Birimler Arası	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Kurum İçi Bireyler Arası	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

8) Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımına yönelik bir rehber oluşturulmasını gerekli görüyor musunuz? Gerekli görüyorsanız bu konuda bir çalışmanız var mı?

Evet

Hayır

9) 9. soruya “Evet” yanıtını verdiyseniz bu çalışmalarını belirtiniz:

.....
.....
.....
.....

10) Kendi mevcut projelerinizde (ulusal veri sözlüğü vb.) farklı kurumlardan veri aldığınız durumlarda karşılaştığınız genel sorunlar nelerdir?

11) Kamu kurumlarında bilgi paylaşımı ile ilgili çalışmalar yapılırken izlenmesi gereken adımlar neler olabilir?

12) Kurumların kurumlar arası bilgi paylaşımına yönelik olarak hangi konularda (bilgi güvenliği, hukuksal mevzuat vb.) bilgi eksikliği bulunmaktadır?

13) Kamu bilgisinin tüm kamu kurumları arasında paylaşımı hususunda standartları belirleyen ve kurumlar arası koordinatörlüğü sağlayan bir kurum ya da benzeri bir yapının var olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız kurumunuzun bu noktada nerede konumlanmasını uygun görüyorsunuz?

Evet

Hayır